
3 1761 05644634 7

DUCH
NÁRODNÍCH NOVIN,

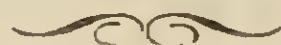
spis obsahujíci úvodní články z Národních Novin roků

1848 1849 1850,

sepsaných od

K. Havlíčka Borovského,

redaktora těchto novin.

V HOŘE KUTNÉ, 1851.

Tiskárna Františka Procházky.

LIBRARY
FEB 12 1970
UNIVERSITY OF TORONTO

Statečnému muži.

Panu

Dru FRANTIŠKOVI PALACKÉMU,

dějepisci českého národu,

věrnému hajiteli svobody a práva.

věnuje tento spis

na znamení hluboké své úcty a upřímné oddanosti

vydavatel.

Račtež, Vysoce vážený Pane! věnování tohoto spisu mého přijmouti s tou samou srdečností, s kterou Vám jej věnuje nelíčená úcta moje k zásluhám Vašim o probuzení a zvelebení našeho milého národu, úcta moje k té věrné a neunavené statečnosti Vaši, s kterou již od mladistvých let bojujete duchem svým o lepší budoucnost naši vlasti.

Příčinu k vydání tohoto spisu zavdala mi z mnohých stran projevená žádost, míti v menší knize pohromadě hlavnější zásady a myšlénky pěstované v památných letech **1848**, **1849** a **1850** v Národních Novinách. Neobsahuje tedy přítomný spis žádné nově sepsané věci, nýbrž jest jenom sbírka některých mých článků uveřejněných toho času v Národních Novinách. Při výboru těchto článků byl zřetel můj obrácen hlavně k tomu, abych do přítomného spisu přijal jen články jejichžto obsah jakýmkoli spůsobem ještě nyní může zajímati čtenářstvo; buďto že se o uskutečnění zásad v nich projevených posud jedná, buďte že jsou věrný odlesk doby té, která je zrodila, buďto aby se tímto Duchem Národních Novin docílil jistý systematický celek všelikých myšlének hýbajících věčně česko-slovanským národem.

Jenom čtyry články z Národních Novin ode mne nesepsané připojil jsem také do obsahu své knihy. Přede vším Vašnostin spis o foederaci rakouské, kterýžto považoval jsem co základní myšlénku Národních Novin, a který posud ještě považuji za společný náš prápor: pročež také doufám, že mně opětné uveřejnění jeho při této příležitosti neráčíte za zlé pokládati. Ostatně jsem přibral spisek: Die Deutschen Hegemonen od jistého Poláka (praví se Klaczky) sepsaný a ode mně přeložený, vyslovující velmi trefně hlubiny srdce slovanského; pak řeč Victora Hugo při zahájení sjezdu pokoje r. **1849**, a konečně báseň, která se mi zdála velmi příhodně spis ukončovati.

Dlouho jsem byl na rozpacích mámli ve svých článcích při tomto druhém otištění některé změny učiniti, kterých nyní po opětném přehlížení tu i tam potřebu a prospěšnost nahlížím.

Že jsem toho konečně neučinil, nýbrž všechno otisknouti dal tak doslovně, jak bylo svého času v Národních Novinách, příčina toho jest následující: Mnozí, kteří se nyní při všeobecné politické reakci obyčejně z nechvalitebných ohledů velice změnili ve svém smýšlení, vytýkali mi nejednou, jakobych se byl nyní co zde v Kutné Hoře „Slovana“ vydávám, velice byl uchýlil od zásad pěstovaných ode mne v Národních Novinách. Těmto tedy chtěl jsem spolu přítomným spisem v slabou jejich pamět vštípiti, že duch Národních Novin v roku 1848—1850 nebyl v celku žádný jiný, než jest nyní duch Slovana, a jestli nyní skutečně veliká již jest mezera mezi mnou a těmito protivníky mými, že příčina toho není mé přílišné napřed kráčení, nýbrž jejich přílišné nazpátek couvání. Aby tedy ti a takoví v některých snad sebe nepatrnějších změnách mých článků nemohli najíti vítanou záminku k tvrzení že jsem změnil nyní r. 1851 to co sepsáno bylo několik let dříve: ponechal jsem raději články beze všeliké změny.

Psáno v Kutné Hoře dne 1. května 1851.

K. Havlíček.

Obsah.

Naše politika.

(N. N. v Dubnu 1848).

I.

Nastala nám nyní šťastná doba samovlády, můžeme nyní sami osudy své zaříditi, sami se o sebe postarati. Dojdeme-li k moci a slávě, bude *zásluha* naše, zůstaneme-li opět v ponížení aneb v polovičatosti, bude hanba naše. Nyní se již nesmíme vymlouvati na vládu, nesmíme již co děti neb nedospělci od vlády čekati, aby se o nás starala. Máme svobodné slovo, svobodný tisk, máme parlament nejliberalnějším spůsobem sestavený: starejme se tedy sami o sebe. Proto tedy musíme přede vším znáti oučel svůj, musíme věděti, co chceme, kam směřujeme, abychom se uchopiti mohli náležitých prostředků k dosažení svého cíle.

Mnoho nám chybí, nevíme skutečně, čeho se dříve uchopiti, proto zapotřebí jest jednati se strany kroků našich, jakým pořádkem přistoupiti hodláme k novozrození svému.

První a nejhlavnější péče naše musí být o národnost, o jazyk. Bratři milí! nedejte se svésti neupřímnými hlasy, kteří říkají, že to jen forma jest, jen věc postranní, že pro jazyk a národnost nesmíme zapomenout na důležitější věci. Toť jsou hlasové neupřímných skrytých nepřátel národu našeho. Největší svoboda bez národnosti není nic, protože jest to svoboda jen pro cizé, pro utlačovatele a pány naše, ne pak pro nás. Což pomohla posud Irčanům svoboda anglická, což pomohla našim Slovákům svoboda uherská! Odpovězte na tuto otázku vy všichni zlomyslní mluvkové, kteří byste nás nyní rádi na nepravou cestu svedli! Což prospívá černochům, otrokům v jižních zemích sev. amerického Soustátí, nejsvobodnější zřízení těchto zemí. Tolik jim prospívá, že jsou po dobytku první přechod ke koním, neboť i koně snad za vyšší tvor se tam pokládají. Kdekoli nepanuje vaše řeč, vaše národnost, jste utlačenci i v nejsvobodnějších zemích. Vždyť pak jest svoboda slova, svoboda tisku první základ veškeré ostatní svobody. Kde ale váš jazyk z ouřadů a škol jest vyloučen, tam odňata jest vám, to jest národu vašemu více svoboda tato, než skrze policii a censuru. Censuře a policii vyhnete se přece, vytisknete spisy za hranicemi, mluvíte tak, aby dlouhé ucho policie k ustům vašim nezasáhlo: ale kde řeč vaše národní vymezena jest z ouřadů a ze škol, tam zavřen jest tuhým zámkem jazyk lidu, tam panuje několik privilegovaných cizím jazykem a pro-

dává lid ve vlastní zemi jeho. Povstane vás několik přátel národu, podivnou náhodou zpamatovali jste se vycvičeni byvše co služebníci jiného národu, že máte povinnost pečovati o lid svůj, chcete k němu mluviti, abyste jej povznésli a povzbudili. Ale lid váš nerozumí vám, protože jeho jazyk jsa ustavičně jen v kuchyni a chlévě, nemá ani slov pro věci vyšší, ostatní nerozumní a zlomyslní posmívají se vám, sami ti, o které se staráte, nevidí toho potřebu a neuznávají vaše zásluhy.

Takový byl stav náš až do nejnovějších dnů, chcete v něm zůstati i po této revoluci? Chcete aby při zrušení škodlivých privilegií, kterých někteří na škodu ostatních užívali, jenom nejškodlivější, nejstrašlivější privilegium *jazyka* zůstalo. Chcete aby na vašeho starého otce, který německy neumí, každý potlukač již co na nižšího tvora dolů hleděl s opovržením aneb snad s outrpností. Ctěte se sami a budou vás ostatní ctíti.

II.

Morava. Nejdůležitější věc pro zachování a důstojnost národnosti naši jest spojení celého národu československého ve svazek jeden, abychom tak s celou společnou silou svou státi mohli proti nepřátelům svým a proti všelikému nebezpečenství. Tuť se arci obrací zraky Čecha do Moravy a na Slovensko, Moravana na Slovensko a do Čech, a Slováka také snad k Praze a k Brnu (?). Toť jest arci těžká ale nesmírně důležitá otázka pro celou budoucnost národu našeho, a můžeme říci, že ona rozhodne vlastně, máme-li zahynouti nebo ve slávě trvati. Vidímeť zajistě, že každý z našich tří kmenů, český, moravský slezský sám pro sebe jen těžce odolá silným nepřátelým svým, spojeni však byli bychom jistě národem silným a ctihodným, jenžby důstojně státi mohl vedle sousedů svých. Jaké toto spojení býti má, toť rozhodnouti není ani naše povolání ani doba tato nepřipustí o věci té rozhodného slova. Podáme zde jen v krátkosti skromný náhled svůj o Moravě.

Na Moravě jsou s ohledem na tuto věc tři strany: strana *německá,* hlavně obyvatelé královských měst, která chce spojení s Německem, ale o které se říci může, že jest ze všech nejslabší; strana *národně smýšlející,* která čte i naši literaturu a která dobře rozumí, jak dobré by bylo Moravě i Čechům, kdyby se oužej spolu spojily; a strana *netečná,* to jest, celý veliký lid slovanský, který maje jakousi provincialní zášť a nenávisť proti Čechům (znamenité že se u Čechů proti Moravanům nic podobného nenalezá), přece hrdý jest národně a nechce náležet k Němcům. Srovnávají-li se tyto dvě strany, není pochybnosti, kdo na Moravě zvítězí. Abychom ale toto spojení usnadnili, pronášíme zde následovně mínění své: Morava ať přede vším o to dbá, by si tolik práv a tolik svobody vydobyla, co již my v Če-

chách máme. Ať přede vším se postará také o takovou autonomii (samovládu) jako my Čechové již máme, ať jest samostatná země ve spolku Rakouském, jako budeme my Čechové — pak až si všeho toho vydobude, ať se mezi sestrami Českou a Moravskou svobodně vyjednávají, chtějí-li být mezi sebou oužej spojeny, nebo nic. Myslíme, že pak obě nebudou po ničem více toužiti, než po spokojení, ale daleko budiž od nás Čechů, abychom chtěli krev svou vlastní Moravu k něčemu nutiti, co by se jí nelíbilo.

III.

Rakousy. Nad Rakouskem sebraly se nyní bouře a mraky, ale neví se bude-li z nich padati zhoubný hrom aneb ourodný dešť. Jsme přesvědčeni že Rakousko při celém těžkém stavu svém přece ještě s větší velebností a mohútností povstati může z rozhodné doby této, bude-li moudře a dle okolností říditi kroky své.

My Slované západní, Slované svobodní, *Čechoslované, Jihoslované, a Poláci* pevně stojíme s rakouským císařstvím, považujeme je za přirozenou pásku, která nás bratry rozené ouzce k sobě váže a ve spojení tuží proti velikému nebezpečenství. Mrzelo nás Čechy, mrzelo Jihoslovany, mrzelo Poláky, že ve Vídni zavlály barvy revoluce německé — ba republiky německé, může se snad řici! Rádi zapomínáme na tuto dobrotivou slabost naší vlády, s kterou se proti vlastnímu prospěchu svému dala do rukou frankfurtských německých patriotů! Ale co tomu řekne časem svým historie, že Praha zachovala barvy rakouské, když je sama Víden, sama vláda vídeňská opustila! O ironie osudu! Čechové jsou rakouštější než Rakušané sami! My v Praze, my v Záhřebě starali jsme se lépe a vytrvaleji o váš prospěch! —

A však doufáme, že vláda se upamatuje na nás a na sebe; my si přejeme aby ve Vídni vlály barvy jen rakouské ne ale německé — my nejsme Němci, a takové *my* praví 28 milionů lidu s námi. Uvažte toto pánové u vlády! Vyřkněte konečné tu zásadu, že jest císařství rakouské spolek rozličných národů stejné důstojnosti, stejného práva, z nichžto žádný žádnému neslouží. Tak jedině bude pevně stát říše rakouská: ale co německá říše rozpadne se zajisté co nevidět. Kýž by již konečně přestala vláda vídenská kojit se nějakou nadějí na korunu císařství německého, která zajisté nebude nyní lepší než byla za Karla IV., jenž pravil: „Chci raději být bohatým českým králem než chudým německým císařem!“! Kýž by již konečně odvrátila vláda vídenská oči své od Vlaska a od Německa a obrátila se na tu stranu, kde jest jí vykázáno pole k slavné činnosti. Již slavný krajan náš pán Albrecht *Waldštein*, vévoda Friedlandský, radil před 200 lety císaři k takové politice. V soukromných dopisech k císaři, které posud zachovány jsou, radil výslovně aby

císař upustil od rad Jezovitů, aby nechal války náboženské (s protestanty), která jen nepřátelství proti císaři plodí, ale aby se *obrátil na Turecko.* Kdyby byl tenkráte císař rady tohoto slavného Čecha uposlechl, mohlo být Rakousko nejmohútnější země v Evropě, mohlo být veliká říše Slovanů svobodných. Tenkráte by byla i naša vlast česká zase rozkvětla, germanisace násilná nebyla by vyhubila tolik tisícû a tisícû Slovanů!

Waldštejn padl — oběť Jezovitů. Co se ale tenkrát před 200 lety nestalo, může se posud státi. Posavad panuje v Turcích despota asiatický a jeho drábové hubí lid tichý slovanský, jenž úpí pod břemenem cizonárodního otroctví. Slované v Turcích hledí na vykupitele spolukmenovce své do Rakous, očekávají od těchto svobodných bratří svých dar svobody a samostatnosti národní. Na této straně po Dunaji květe pro Rakousko blaho a velikost, ne ale ve Vlaších, ne v Halliči. Škoda na stokrát peněz a krve ve Vlaších! Škoda toho nákladu, který vynaložený jest na poněmčení Haliče! Vyhozeno, marně vyhozeno. Lepší odměna byla by vděčnost celého národu polského, než Halič provincie nespravedlivě dobytá a hrůzou držená při mocnářství. Nepochybujeme, že celé Polsko, kdyby zas nyní povstalo na svět, věrnym bude spojencem Rakouska, věrným spojencem Čechů a jižních Slovanů. Bylať by to pěkná mohútnost od břehů baltických až k břehům Středozemního moře, lepší než veškeré Němectvo!

IV.

Německo. Stav nynější tohoto národu, jenž dříve pod jménem Deutscher Bund v zeměpisech se jmenoval, nanejvýš jest hoden naší české pozornosti v důležitém tomto čase. — Mocnářství Rakouské až k časům Napoleona neslo jméno jednotlivých zemí, a společný náš panovník, jehož hlavní síla byla v království uherském a českém, nesl až po tu dobu *titul* císaře německého. Že toto císařství malomocné a jen skoro prázdný titul bylo, o tom mluví zjevně historie.

Když Napoleon i tento pouhý titul německého císařství zničil zřízením spolku Rýnského, složil císař německý jméno své, a tu nastalo jméno císařství Rakouského, jehožto dva nejhlavnější sloupové byly Čechy a Uhry. Napoleonova síla klesla, a místo císařství německého, nastal Německý Spolek (Deutscher Bund), to jest jakýsi podivný svazek samostatných malých knížat německých.

Císař Rakouský František I. učinil nejhlavnější politickou chybu svou tím, že k tomuto německému spolku také přistoupil; ne s celým císařstvím, ale jen s větší polovicí, totiž s tak nazvanými *německými* zeměmi svými. Tenkráte ještě musela naše ubohá vlast Čechy a Morava trpěti tiše nazvání *německé province,* tenkráte se nikdo neptal národu našeho, chceme-li přistoupit k německému spolku, tenkrát byl císař pastýř, a my jsme byli jeho stádo. Od té doby ná-

leželi jsme k německému spolku, ovšem jen více dle jména, a jak se zdá nejvíc proto, aby mohl Mettrnich převahou svou ve spolku s Pruskem a s některými jinými podobnými vládami kazit v ostatním Německu všechno šlechetné a dobré, aby se mohl opříti všemu pokroku v Němcích. Přiznejme se směle, *že jsme my německému spolku jen k ostudě sloužili.* Rakousko, to jest Mettrnich, byl nejhlavnější škůdce v celém Německu; skrze něho nesměli ostatní Němci svobody užívati, nás právě postavil despota ten za závaží pokroku německého, a tu převahu, kterou v německém spolku skrze náš počet měl, jen ke zlému užíval. My jsme byli vždy v německém spolku jen Kocourkov, na nás celé Německo prstem ukazovalo, s potupným úsměchem o nás „Oesterreichrach" mluvilo atd.

Toto vyznání není hanba naše, proto že se tato ostuda, tyto překážky neděly s naší vůli, nýbrž proti ní. My jsme musely stát tam, kam nás vstrčili, proto že jsme ještě neměli dosti síly a zmužilosti, abychom říci mohli platně: „*Nechceme!*" Nestyďme se tedy za to vyznání, tím více když se nyní o druhé *dobrovolné* spojeni s Německem jedná. Nač budeme nyní dále plačtivou figuru v německém spolku představovati? Zachce se nám snad býti v Německu posledními, kdežto můžeme býti v Čechách prvními?

Němci ve Frankfurtě nás toužebně ke spolku zvou, Šuselka, Makovička, Kuranda jsou volaví jíkavci, kteři nás mají do klece přivábiti; budeme tak hloupí a sedneme na vějičku? — Promění se celá česká země v Německý Brod a v Šosovice, které s německým práporem jako Don Quichotte do pole vytáhli — proti Čechům? — Nikoli, český národ, česká země odjakživa radovala se z většího daru rozumu a úsudku. Když vás někdo, o němž dobře víte, že vždy vašim ouhlavním protivníkem byl (a to byli hlavní vůdcové parlamentu Frankfurtského odjakživa) tak uctivě do domu svého zve, budete se tázati s nedůvěrou na příčinu této nenadálé sladkosti. Což pak budete věřit, že česká země nevyhnutelné koření jest k uvaření nové německé říše? Což jsme my Čechové tak nesmírně potřebný článek v řetěze velikého svobodného Německa?

Bláhovci! fantasie německých doktrinářů, kteří se nyní zběhli ve Frankfurtě, blouzní poeticky po březích Rýna i Dunaje! Rýn a Dunaj jsou hlavní žíly velikého Německa, které fantasie jejich naplnilo — ale, ale, ale jednu žílu jim podťali Francouzi, a druhou žílu podetnouti musí Slované. Dunaj jest řeka slovanská, Dunaj jest náš, a to jest vlastně první a poslední jednání celé té tragedie. Nám Čechům naznačil osud čestné ale nebezpečné místo první bašty slovanské na západě: hájili jsme hory své tvrze po tolika věků se ctí, budeme je hájiti posud, a Dunaj bude naše slovanská řeka, Rakousko bude slovanská říše. Padneme my Čechové — veta bude po slávě Slovanů svobodných západních, *veta bude po Rakousku!*

Rakouská vláda a Poláci.

V Krakově dne 7. máje 1848. Přijeda dne 4. večír do Krakova, našel jsem město v takovém stavu, jakoby nedávno od nepřítele vydobyto bylo. Na mnohých místech vytrhána dlažba, okna rozbyta, rozstřílena, leckde známky bomb a kulí, všude plno vojska, na rynku po celou noc u Sukenice stojí a bivuakuje asi setnina jako v poli před nepřítelem, ze zámku dávného staroslavného sídla králů polských všude míhají se bílé kabáty *„ochranců svobody a práva Poláků,“* všude na vysokém zámku, nyní v kasárny proměněném, viděti ještě místa, odkud se dávaly městu ony známé poslední důkazy královské, a kus takového důkazu asi 5 liber daroval mi náš vel. p. *Tupý-Jablonský,* jenž zde na Zvierzyńci farářem jest, na památku, jak se v Krakově slavilo udělení konštituce.

Již po cestě skrze pruské Slezsko setkával jsem se s emigranty polskými, kteří pokládajíce mne pro českou, bílou a červenou kokardu za Poláka, důvěrně mi výstrahu dávali, že, vracím-li se z Paříže, nebudu do Krakova vpuštěn, a vypravovali mi o všem, co se v posledních dnech přihodilo. Celá skoro emigrace opustila byla Krakov a ve Vratislavi se zdržovala.

V Krakově nemeškal jsem ihned obeznámiti se úplně s okolnostmi nynějšími, a maje rozmluvy s muži nejrozmanitějšího smýšlení, s emigranty demokratické i aristokratické strany, s občany krakovskými radikálního i mírného smýšlení, s ostatními meškajícími šlechtici z Haliče a jmenovitě ze Lvova, s malými měšťany zdejšími, s židy, s českými ouředníky zde ustanovenými, s důstojníky vojska a konečně i s representanty zdejší — *policie,* a ze všech těch nejrozmanitějších krásných i ošklivých, voňavých i smrdutých kvítků utvořil jsem si konečně obraz pravdivý o stavu zdejších záležitostí vůbec, jakož hlavně o událostech v Krakově v nejposlednějších dobách. Nejlepší ovšem zprávy podal mi náš milý *Jablonský,* jenž jsa svědkem očitým všeho, nedívá se na události zdejší ani okem janičárů a satrapů systemu Metternichova, kteroužto roli zde bohužel naši odrodilci čeští co ouředníci a důstojníci vojenští hrají, ani zas s předpojatým srdcem utištěného Poláka, jemuž nedovolí cit národní, nechváliti všechny kroky krajanů svých a nehaniti všechno, co od nenáviděné vlády rakouské pochází; Jablonský, jediný snad v celém Krakově spravedlivý, jest soudce obou stran ve zjevném nepřátelství proti sobě postavených, poněvadž pouze srdce a rozum slovanský nestranně souditi může o těchto poměrech.

Snažil jsem se dle možnosti vysvětliti Polákům nynější politiku českou, která u nich všeobecné pochvaly došla; když jsem ale mínění naše strany Polska přednášel, tu patrně rozpadaly se smýšlení Poláků na dvě strany. Strana *opatrná* mírná srovnávala se s tím,

že Čechoslované, Jihoslované a Poláci spojeni politicky a pomáhajíce jeden druhému jistě a bezpečně dojdou společného oučele svého, jenž jest samostatnost a důstojnost národní a politická svoboda, a z toho ohledu hotova jest, obeslati sjezd slovanský v Praze ku konci máje vypsaný, bychom se tam společně poradili o záležitostech slovanských vůbec a rakouských zvláště. Ačkoli nebudou Poláci snad nikdy tak ouzce spojeni s náhledy českými jako jsou Jihoslované, a ačkoli také není možná, tak upřímný a tuhý svazek mezi Čechy a Poláky utvořiti, jako jest mezi Jihoslovany a námi, přece doufám, že srozumění mezi Poláky a námi oběma stranám mnohé výhody přinese, zvláště v pádech nyní nepředvídaných, kterých se ale odříkati nesmíme za nynějších časů, za kterých jest všechno možné, i rozpadnutí rakouské říše.

Ubezpečen jsem, že při takové politice, jaká až posud u ministerstva vídeňského v obyčeji byla, snadno ještě do zimy může býti veta po císařství rakouském, a ani my Čechové neuchráníme rozpadnutí jeho. Každý v politice zběhlý vyznati musí, že vlastně jen náhodě děkovati budeme, udrží-li se Rakousko, jistě ale ne ministerstvu, které za posledních dob všem svým národům (vyjma Vlachy a Poláky) přátelství své ukazovalo, jen že bohužel každému na outraty jiného kmenu. Tak na př. ze zdvořilosti k Němcům nařizovalo nám, abychom obeslali frankfurtský parlament, ze zdvořilosti k Maďarům nepovolilo žádosti Ilirů, ze zdvořilosti k Ilirům učinilo bana *Jelačiće* komendantem vojenského pomezí, čímž mezi Maďary zjevné zbrojení povolalo, ze zdvořilosti k části Moravanů špatně smýšlející nepovolilo spojení naše s Moravou proti zjevnému právu, vymlouvajíc se, že obě strany tázány býti musí. Taková politika znamená nikomu se nezachovat, sednout si mezi dvě stolice.

A z té příčiny musíme, ačkoli si upřímně přejeme trvání rakouské říše, přece i přípravy činiti a o tom pomýšleti, co počneme, roztrhne-li se násilně svazek náš s Rakouskem, a z této příčiny musí nám mnoho záležeti na srozumění s jinými přirozenými spojenci našimi.

Co se Poláků týče, počínají sice nyní rozuměti trochu, co to jest vzájemnost slovanská, a přesvědčili se, že nejsme my přátelé vlády ruské. Mírná strana zdejší, ve Lvově i v Poznani a nepochybně ještě více v království polském a na Litvě srovnává se mnoho s náhledy našimi, a však prudká strana zajisté ještě několikrát vtrhne s sebou povážlivější krajany do neštěstí, jako ku př. v Krakově v posledních těchto dnech, jmenovitě 26. dubna, kde Krakov byl dvě hodiny bombardován kulemi, kartáči a kongrevskými raketami. Popisy události té, které v pražských německých časopisech umístěny byly, pochází od zdejšího c. k. ouřednictva a jsou příliš jednostranné. Jisto jest, že obě strany chybily, ale větší vina jest na straně c. k. vlády, a pokud se ouřednictvo v Haliči nezmění, pokud zde budou jen ci-

zinci nejvíc ouřadovati, není pomyšlení na nějaký pokoj v Haliči. C. k. ouřednictvo a národní strana (o sedlácích zde řeč býti nemůže, proto že náležitého vzdělání nemají) stojí proti sobě ustavičně co zjevní nepřátelé a jeden druhého všelikými dovolenými i nedovolenými, lidskými i nelidskými prostředky zničiti usilují. Teď zde panuje generál *Šlik*, český pán, jehožto předek někdy před staroměstskou radnicí co rebellant odpraven byl, a který při příchodu svém zdejšímu obyvatelstvu prý pohrozil, že všechno rozstřílí, nebudou-li se dobře chovat, později ale tento příkrý krok svůj poněkud vymlouval. Svobody tisku a divadla užívají zde v plné míře, národní garda není žádná, shromážďovati se nyní nesmí, a zbraň nikomu nositi není dovoleno. Ba kdo za bránu vyjde, musí mít vysvědčení od policie!

Co ale překáží ouplnému srozumění mezi jinými Slovany západními a Poláky, jest polská hrdost, nedočkavost a neznalství okolností. Polák (mluvím zde o větší části, ačkoli jsou výjimky malé) nezná nic než Polsko a Franconze, o Německu již má křivé náhledy, ale poměry Slovanů západních dokonce nezná. Tak zde ku př. nemají ani zdání o záležitostech uhersko-slovanských, a tyto dni stojí ve zdejších polských novinách, že ban chorvátský *Jelachich* na čelo se postavil *reakce!!* Pěkná reakce, zrovna taková, jakou Poláci proti Rusům obmýšlejí! — Hrdost nedovolí Poláku mluviti a mysliti o něčem jiném, než o obnovení celé Polsky, jak byla za starodávna, to jest od Baltu až snad k Černému moři! Daleká cesta, marné volání! Co bylo, již nebude! I česká země sáhala jednou od Baltu až k Adrii, ale žádnému Čechu nenapadlo obnoviti *tuto* říši! To jest největší chyba, že v Polsku jen lidé bez zaměstnání totiž šlechta ustavičně bez práce o politice přemýšlí a jedná. Jinák by byly cesty Poláků mnohem praktičnější: nebo člověk, který jinak zvyklý jest se životem zápasit, zná i všeliké těžkosti v politice zdravěji uvážit a dobré cesty hájit, a nepouští se jako polský šlechtic bez vesla na moře. — A pokavad se nezmění tato stránka charakteru polského, pokavad *sám lid* polský neucítí potřebu samostatnosti národní: posavád nemají Poláci dle mého domnění žádné *jistoty* k dosažení záměrů svých.

Přátelům našim na venkově srdečné pozdravení!

(Po událostech červnových r. 1848.

Nedivíme se, panuje-li nyní v myslích mnohých na venkově zmatek a nejistota. Slyšíte tam podivné řeči, a když my samy v Praze vlastně nyni nevíme, co se dále díti bude, což divu, že na venkově tím méně věděti můžete. Ze všech stran donáší se nám do Prahy zprávy, kterak se mnozí na venkově z toho, co se v Praze

přihodilo, velice radují. Kdo ale jsou tito, jenž se radují? — Znáte je dle skutků jejich předešlých; oni se nyní radují, že prý jest po konstituci a po svobodě. Nevěřte takovým řečím: konstituci a svobodu vám nikdo vzíti nemůže, dovedeme-li se všichni mužně hájiti. Ani sám císař Pán nyní konstituci naši odvolati a nazpět vzíti nemůže, protože již samostatně nepanuje a protože všechny změny, které se nyní platně v zemi naší státi mají, jenom od sněmu s potvrzením J. M. C. vyjíti mohou. Na sněm ale si vy sami voliti můžete zástupce své, a proto by nikdy možno nebylo, svobodu a konstituci nám vzíti, kdyby každý dle sil svých o právo dbal a pečoval. Avšak jest všeobecně známo, že větší část našeho národu pro zanedbalost a nevzdělanost svou ani se o obecné záležitosti nestará, a že jen, abychom tak řekli, z hotového bráti chce, aby již dosažených svobod aučastni byli beze všeho přičinění svého.

Známo vám jest důstatečně, že jest veliký počet lidí, kterým nový pořádek konstituční velmi nevhod přišel, poněvadž jim nyní možno nebude, lehkým způsobem dobře živu býti. Kdo jsou tito lidé, víte sami nejlépe, znáte je, máte jich všude několik na blízku. Ti by se ovšem rádi vynasnažili, aby zas všechno při starém způsobu zůstalo, a všelikých prostředků užívají k dosažení svého cíle. Proti těmto musíme se tedy všemožně opírati a svobodnou konstituci svou proti nim hájiti, zvláště nyní, kde u všeobecném zmatku všechno se kolotá, sněm za sněmem se vypisuje, ale žádný se posud nedrží. —

My žijeme nyní v podivném stavu: konstituce nám již několik měsíců udělena jest, ale po celý ten čas máme místo konstituce zmatek nad zmatkem. Za celý ten čas nebylo ještě času na svolání skutečného nějakého sněmu. Tak žijeme zatím na polo bez zákonů: neboť ty svobody které nám *již uděleny* jsou (nejen slíbeny), nikterak se nedají srovnati se starými zákony a jmenovitě se starými ouřady. Odtud povstalo vlastně tolik zmatků všude a v Čechách zvláště. Nešťastnými událostmi po Sv. Duchu utrpěla naše česká věc alespoň na čas nesmírnou ránu. To si jakožto moudří a rozvážliví lidé nesmíme zapírati. Nepřátelé naši použijí toho neštěstí velmi obratně proti nám: ačkoli každý, kdo při oněch událostech v Praze přítomen byl, dobře věděti musí, že Čechové i Němci na barikádách vedle sebe stáli, a že s druhé strany ve vojště Němci, Čechové, Poláci, Maďarové proti povstalým bojovali, přece uměla nepřátelská strana která již dávno všemu českému se protiví, celou věc představiti jako boj mezi Čechy a Němci a jakožto porážku Čechů. A skutečně věc ta i vypadá jako porážka naše. Praha jest nyní v stavu obležení, ztratila na ten čas všechny výhody konstituční, a poněvadž Praha jest naše jediné střediště, odkud vychází všechen národní život, utrpěla tím národnost česká velikou škodu. Kdybychom my Čechové

kromě Prahy ještě jiná velká města měli jako Němci, kdybychom zatím mohli jako obyčejně pokračovati, nepocítili bychom ani následky onoho vzbouření. Tak to ale všichni a celá země trpěti musí: s Prahou poražena jest celá země.

Máme-li ale ze všeho toho neštěstí dobře vyjíti a na tom stupni, kterého jsme se pracně dodělali, zůstati, nevyhnutelně zapotřebí jest, řídili se dle následujících zásad:

1. Zachovati všude v celé zemi co možná největší pořádek, aby nebylo příčiny vytýkati nám nezákonnosti, abychom pod tou záminkou nemohli na čas švobod svých pozbaveni býti. Kdo vám nyní radí k nějakému násilí, toho považujte buď za nerozumného neb za svého tajného nepřítele. Projevujme vůli svou vždy cestou zákonní, a buďme jisti, že se vždy *po dobrém to státi musí,* čeho si celý národ přeje. Žádná moc na světě není tak silná, aby mohla odolati spravedlivé žádosti celého národu.

2. Aby si skutečně celý národ o svou svobodu a o dobré své pravé jak náleží pečoval, o to se musíte vy probuzenější a vycvičenější starati. Musíte ostatním všechno, co sami v těchto novinách čtete neb od jinud z dobrého pramene víte (lži nevěřte, kterých se nyní mnoho rozsívá), vysvětliti a je poučovati. Hleďte všelikým způsobem rozmnožiti počet stejně s vámi smýšlejících, nelenujte si slov k poučení, neboť jen na této cestě dojdem svého cíle. Věřte, že rozumné poučení jest lepší a proti mnohým zlým nebezpečnější zbraň, než prach a železo.

3. Chovejte se zvláště nyní neohroženě, nedávejte snad nějakým nesmělým zalezáním nepřátelům našim moc do rukou. Vystupujte tak, jak zvykli jste byli, sice hned proti nám nabudou větší smělosti a budou nás kromě toho ještě osočovati.

3. Dávejte dobrý pozor na všechny ty, kteří nyní proti nám vystupují, nám nadávají, zlé přejí a z toho Pražského neštěstí, které každý pravý přítel vlasti oplakává, se těší. Pamatujte si ty osoby — čas jejich plesání nebude dlouhý, ukáže se brzy pravda — ale proto si je dobře pamatovati musíme, abychom budoucně aspoň věděli, na koho se můžeme spolehnouti a koho se věčně varovati. Přijde rozličné volení ouředníků, deputovaných atd., což nevyhnutelně s konstitucí spojeno jest, a budete aspoň vědět, koho voliti nemáte, třeba se vám potom Bůh ví jak lichotil.

5. Na svém dobrém právu všude pevně stujte, a pamatujte si, že kdo své právo dobrovolně zadává, nejen sobě nýbrž i jinýmš kodí. I když se jinému vašemu spoluobčanu bezpráví děje, pamatujte mu se ozvati; pomyslete si: dnes mně, zejtra tobě; nebuďte jako ty ovce, které, když jednou z nich vlk odnášel, nic si nevšímaly a ještě se radovaly, že jinou vzal. Poznenáhla ale i na ně řada přišla, a vlk celé stádo pohltil. Tak nemá pořádný občan nikdy žá-

dné bezpráví okolo sebe trpěti, nýbrž všichni společně musíte vždy každému bezpráví se podrobili: jenom tím docílíte toho, že všichni zastrašeni budou, kteří bezpráví obmýšlejí.

Něco o reakci.

(N. N. 7. července 1848).

Tohoto slova se za našich časů tuze mnoho užívalo, a uznali jsme potřebu, i v těchto novinách, kde posavad málo místa nalezlo, též něco v čas o reakci podotknouti.

Patrno jest, že se konstituce mnohým dokonce nelíbí, kteří za starých ča-ů na outraty svých utištěných spoluobčanů dobře a pansky žili: kdo jsou tito, lehce bude uhodnouti, tak že je ani vypočítávati nemusíme. Vzpomeňte si jen, kdo vás utiskoval, komu jste hodně platiti museli za každý krok, který udělal, kdo se nad vás ostatní nesmírně povyšoval atd., a budete hned věděti, komu se konstituce nelíbí. Ouhlavní ale nepřátelé konstituce a svobody jsou *nerozumní* ouředníci; rozumní a poctiví zajisté se se všemi ostatními občany z naší svobody radují. Přičiňování a usilování těchto všech nepříznivců svobody a zastaralých utlačovatelů lidu jmenujeme krátkým slovem *reakce* čili zpátečnictví, a každého takového *reakcionářem* čili zpátečníkem. Poněvadž jest reakce věc hanebná, nikdo zajisté se nepřizná sám, že jest reakcionář; tak jako falešní hráčové si na svůj dům nevyvěsí tabuli: „*N. N. falešný hráč*“, tak také žádný reakcionář neřekne, že si přeje reakci, nýbrž bude vždy hleděti, chytrým výmyslem spoluobčany své o jejich nová práva a svobody obelstiti, aby to napřed sami ani nepozorovali, a pak když zpozorují, ani již moci neměli, opříti se proti svým utiskovatelům.

Toť byla dlouhá předmluva k tomu, co o nynějších okolnostech našich říci chceme. Známo jest, že se po událostech Sv.-Dušních v Praze a v celých Čechách nesmírné změny staly; mnozí počali ouzkostlivě křičet: *reakce, reakce, přijdeme o svou konstituci.* Na to ale naše nynější vláda hrabě L. Thun ubezpečuje nás veřejně tiskem, že se konstituce nikterak rušiti nebude. Vládní noviny, které zastávaji ve všem mínění hr. Thuna, píší dokonce „*o vykřičeném fantomu* (t. j. strašidle) *reakci.*“ A dále doleji doslovně takto:

„Pověsti, žeby se byli Češi strojili vyhubit Němce a podobné, nemůžeme považovat za nic jiného, než za zlomyslné výmysly k hanobení jména českého. Rovněž bylo všude patrno, že se nikdo neopovážil vyřknouti slovo o nějakém zpronevěření císaři neb proti spojení s ostatními rakouskými zeměmi. Vyjádření takové by ovšem bylo vzbouření jako voda oheň uhasilo, a jistě proti tomu obrátilo,

kdo by jej byl pronesl. Nepochopitelná jest nám tedy bázeň, jakoby věc česká národní měla utrpěti, nebo snažení naše býti zmařeno, nebo dokonce práva národu daná ztenčena. Jako nejsou svobody konstituční, od dobrotivého našeho panovníka dne 15. března a 8. dubnu nám udělené, následkem posledně zběhlých událostí ani nejmenším narušeny, tak jsou a budou přísně zachována a šetřena nedotknutelná práva národnosti naší" atd.

Takto psáti a mluviti jest ovšem věc snadná, ale jak těžko jest takovým slovům věřiti, když jim skutkové, a to po celé zemi, zcela odporují! Jak těžko jest dokázati, že je to leto, když jsou řeky zamrzlé! V Praze jest všem lidem i nejpokojnějším, i národní gardě, o které *všeobecně* známo jest, že na zbouřeníoučastenství neměla, odebrána zbraň; to samé se děje po venkově; Praha jest tichá jako hrob, nikdo si netroufá na ulici ani dupnout neb vykřiknout, není v celém městě téměř ani kusa zbraně: a přece jest Praha ještě podnes v obležení vojenském — a to jest *národní garda;* nikomu není dovoleno vydávati bez zvláštního povolení plakáty (ohlášení) neb běžní listy, časopisy drží se rozličnými výhrůžkami ve krátkosti *) a to jest *svoboda tisku;* žádné schůzky se držeti nesmí, a jak doslýcháme, jednalo prý se již o zavření besedy měšťanské — a to jest *associace:* zkrátka v Praze kromě toho slova konstituce nyní dokonce nic konstitučního nevidíme a nezakoušíme. Ovšem všeho toho jediná příčina jest *„stav obležení"*, nač ale a proč jest tento stav obležení, o tom nás ještě nikdo nepoučil. *Osobní svoboda* a *jistota,* která nám již udělena jest od JMC., ta se nyní dokonce nezachovává, a nikdy člověk není jist, že za dvě hodiny nebude sedět ve vězení na hradě Pražském, kdežto mnozí po mnoha dní ani k výslechu nepřišli. Zkrátka nevidíme nikde jednání konstituční. *Sněm náš beze vší podstatné příčiny a proti zjevné vůli J. M. C. krále našeho nedrží se,* neboť J. M. C. král náš chtěl a nařídil, aby sněm český před říšským se držel, a volby byly z větší části ukončeny. Proti Vídeňskému sněmu, na který se kromě toho již také volení jen na kvap a tak řka *halabala* děje, již také počíná jeden hrabě, o němž jest známo, že důvěrník jest hraběte L. Thuna, v jedněch zdejších německých novinách chytrým spůsobem vystupovati, s tím oumyslem, aby i k tomu sněmu nepřišlo. Ptám se tedy: co to jest konstituce bez sněmu? Již od polovice března máme konstituci na papíře, ale od té doby po *čtyry* měsíce nemohl se žádný sněm započíti! Je-li to jen náhodou, o! pak pravím: Bezbožná náhodo, která nás okrádáš o naši poctivou svo-

---

*) Redaktor N. N. byl pro dodatek v č. 59., jejž k oznámení hr. L. Thuna od 21. června učinil, a ve kterém o spiknutí pochybuje, před hr. L. Thuna na hrad Pražský povolán, tam přísně napomenut s výhrůžkou trestu při stejném pokračování.

bodu! Jen skrze sněm může konstituce skutečně uvedena býti. Bude-li to ale ještě dlouho tak beze všeho sněmu trvati, což jiného míti můžeme v celé zemi, než největší nepořádek, nejistotu, hádky, osočování a — krveprolití. Staré zřízení přestalo, nové se nezavádí! Také se poznenáhla nevzdělanějšímu lidu pro ty nepořádky sama konstituce v nelibost a podezření uvede, neb si ještě pomyslí, že tyto nepořádky jsou následkem konstituce samé! Ať se jen p. hrabě Thun přesvědčí, jak konstitučně se nyní všude po venkově děje: jsouť lidé nejvíce ouředníci a také od vojska, kteří zjevně říkají posmívajíce se: Již jest po konstituci!

Sněm jedině může nám pomoci, a kdo zdržuje sněm, jest ouhlavní nepřítel svobody, pořádku a blaha země. Jen jedinou věc považte: *jaké jest po celé zemi braní na vojnu;* kdyby ale byl sněm, ustanovil by sněm sám, máli se bráti a jak mnoho vojska země dáti má, a jsem přesvědčen žeby sněm se zřejmě vyslovil proti vojně, která nepotřebná, marná jest a naši zem do největší zkázy uvede. Neboť již skoro vojna celé zemské důchody pohlcuje, dluhy se nesmírně množí a *bankrot* zemský se vší svou hrůzou visí nám nad hlavami!

Schwarz - Roth - Gold.

(N. N. 5. srpna 1850).

Ve Vídni rojí se nyní časopisy německé jako mouchy; nikde snad v celém světě není podnebí časopisům tak příznivé jako zde ve Vídni. Zákon o tisku, který vydán jest od ministerstva, platí zde tak málo jako koran; každý tiskne a píše, jak za dobré (neb vlastně za zlé) uznává. Obyvatelstvo Vídenské udržuje se v ustavičné zimnici těmito časopisy, které se zde všude po ulicích prodávají a ve zvláštních vozíkách ve dne i v noci s vyvoláváním vozí. Náhodou jsou skoro všichni redaktoři víry té, kterou vyznávali proroci Habakuk a Nehemiáš, proto přec ale i v sobotu časopisy vydávají. Kromě časopisů vycházejí ještě pořad zvláštní plátky nejrozmanitějšího druhu, z kterýchžto se jeden na druhý zuřivostí svou vyznamenávají.

V krajinách našich ovšem málo známe všechny ty výrobky Vídenského ducha, leda snad z nadávek, kterými je naši Gutgesintři ustavičně pronasledují; bude tedy snad mnohého těšiti, učiniti si trochu známost s těmito Vídenskými plody.

Dnes věnována buď pozornost naše jednomu časopisu, který jménem „Schwarz-Roth-Gold," Vereinblatt der Deutschen in Österreich, náš nejmilejší přítel p. Löhner vydává. Redaktory má čtyry, jenžto jsou: Dr. Kuh, J. Rank, A. W. Schopf, F. Uhl. Motto na prvním čísle, které dne 11. července vyšlo, jest:

„Deutschland, Deutschlad über Alles,
Über alles in der Welt!“

to jest: Napřed Němec a potom — člověk! Němectví nade všechno i nad spravedlnost.

Posud ovšem jenom čtyry čísla vydáná jsou, ale již z nich nabyli jsme přesvědčení, že není člověka na světě, kterého by p. Löhner zněmčiti za spravedlivé nepokládal. Časopis tento je organ spolku, jenž hlavně krajiny naše německé bouřiti proti nám za účel si položil, a s jinými tak nazvanými centralními spolky podobného směru v Liberci, Litoměřicích, v Rumburku, v Žatci, v Karlových Vařích, v Chebu v ustavičném spojení stojí, což tuto podotknuto budiž proto, aby našinci dle možnosti též s druhé strany proti takovým záměrům se postavili a v německých krajinách našich k prospěchu našemu a k utvrzení přátelského svazku mezi českými obyvateli Čech se vynasnažili.

Vizmež tedy, čeho se nadíti můžeme od Schwarz-Roth-Goldu.

Hned v prvním čísle čteme velmi naivní a prostodušné německé Credo, a v něm doslovně takto:

„Věříme v Ducha svatého humanity (lidskosti), jenž panuje a život uděluje všem národům země, jakéhokoli jména a kmene, a jehožto říše trvá věčně. Věříme že tento duch na zem přišel jakožto německý národ (dass dieser Geist Mensch geworden ist im deutschen Volke), jehožto dech jest dechem jeho dechu, aby vzbudil všechny národy živé i mrtvé, bdící i spící, aby se velikými stali a dobře se měli na zemi! atd. —

Jenžto (národ německý) posavad na vysosti svobody, odkud k sobě povolá všechny muže svého lidu a všech národů, aby spořádáno bylo nynější a budoucí.“ — atd.

„Prosté a zjevné jest, co chceme. Chceme spojené Německo, německé Rakousko.... Naše němectví nelpí na hrudě, kde se kdo narodil, na zvuku hlasu, nýbrž na šlechtě činu a statečnosti smýšlení .... Pročež náš nejvyšší zákon: Miluj humanitu nade všechno, Německo skrze ní, a Rakousko skrze Německo!“

To jest po česku a krátce řečeno: „Věřim, že jenom Němci jsou lidé, jen oni mají nade všemi jinými panovat, jen Němci mají rozum, a ostatní národové musejí čekat, až jestli co z toho rozumu zbyde a na ně se dostane, od Němců pochází všechno dobré na zemi. My nechceme mnoho: jen celé Rakousko poněmčiti, a za Němce považujeme nejen toho, kdo se v Němcích narodil neb německy mluví, nýbrž každého, koho donutiti můžeme, aby byl Němcem. Ostatně se arci samo sebou rozumí, že jsou jiní národové proti nám jen pleva, jen my Němci jsme stateční a šlechetní.“!!!!

Ovšem, ovšem, dech jeho jest dechem jeho dechu, to jest ta hluboká filosofie, a pro ty dechy jste tak nafouknuti, že již více

nafouknouti se nemůžete, a jak to zvíře v bájce rozpuknouti se musíte, milí pánové! — Hned za tím vyznání víry stojí článek: „Dopis měst německých k Praze s nadpisem: Ctěná paní mámo!“ vypracovaný od p. Eduarda Strache z Rumburku, jenž jest plný jedu ještěrčího jako ku příkladu;

„A ty stará Prago, trpěla's, ba podporovala's takové věci ve svých sídlech. Musíme se domýšleti, že upomínka na tvou někdejší krásu města královského vzbudila v tobě touhu, ve starých svých dnech ještě jednou se o to pokusiti, při čem ti snad lhostejně bylo, sedí-li na tvém trůnu potomek dědičného kmene aneb nějaký Faster a Villani!“

V druhém čísle čteme jednání téhož německého spolku ve Vídni dne 11. července. Dr. Nadler činí návrh, aby všechny národní gardy v tak nazvaných rakousko-německých zemích „německou kokardu nosili vedle *provincialní*.“ Hm! —

Pan Uhl myslí ovšem, žeby se to mělo jen ve vši uctivosti žádati — v Čechách by to prý bylo těžko.

Dr. Schmid radí, aby se to jen od německých okresů v Čechách žádalo. Více řečníků mluvilo ještě o tom, bohužel ale nevíme moudře-li neb nemoudře, neb o tom sám Schwarz-Roth-Gold zmínky nečiní — —

Dr. Nadler praví, že slovanské národy, které německé ochrany užívají, *) také z vděčnosti za to německé barvy nositi mají, aby se tedy u komand národních gard poručení na to vymohlo.

Dr. Flögl: To může jen smýšlení, ne poručení docíliti.

Konečně přece celý spolek uzavřel, že tu věc zatím nechá.

Takovým způsobem ušetřeni jsme milosti tohoto spolku od nošení trikoloru krve, žluče a inkaustu, nemohli jsme ale být též ušetřeni adressou téhož spolku k nově vyvolenému Reichsverweserovi německému arcikn. Janu, ve které mezi jiným čteme: „Račte nám popřáti naději, že se rukou V. C. V. vyplní naděje naše, že jest Německo povoláno přinésti a zachovati vzdělání po řekách rakouských až k břehům Černého a Adriatského moře, a že korouhev humanity nešena rukami německými na požehnaných půdách maďarských, a na jemné (empfänglich) zemí slovanských národů rozkvete“ atd. Tedy až k černému a Adriatickému moři, a po Du naji! — Ale Dunaj je hluboký!

V čísle třetím vyvinuje se přede vším zlopověstná theorie departementální, vymyšlená od Ultra-Němců rakouských na zničení ostatních národů. Dle ní by musely přestati všechny province, všechno by stálo pod jedním ministerstvem ve Vídni, což arci poznenáhla zněmčení za sebou vésti musí. O tomto plánu chytrém a jezovit-

*) Vašku! směj se!!

ském zůstavujeme si později zvláště promluviti. Dále tamtéž čteme obšírné zřízení *republiky všeslovanské,* jak prý bylo vyjednáno v Praze na slovanském sjezdu; pochází tento důležitý dokument — jak p. Löhner praví — od jistého Rusa, jenž na outěku z Prahy ve Vratislavě jej odevzdal komusi, z jehožto ruky se dostal zrovna do Schwarz-Roth-Goldu! V celém dokumentě se všechny punkty doslovně uvádějí tak, jak by nejlepším spůsobem zrovna z protokolu vypsány byly. Oučel ale p. Löhnerův byl ten, aby tak naše slovanské záležitosti jen před světem do hodného podezření uvedl.

Dále statuty spolku Němců rakouských, z nichž §. 1. „Účel spolku jest, hájiti národnost německou proti násilí (Uebergriffe) jiných národností,“ totiž po česku řečeno: Účel jeho jest, potlačovati Slovany, aby snad někdy sesílivše, nemohli být německé slávě na závadě.

Ve 4. čísle jest článek: „Úloha naše na východě,“ velmi zábavný. O Uhersku tvrdí se tam, že musí býti německé anebo ruské, a podařilo-li by se Moskvanům zmocniti se jižných slovanských zemí, tu by jim arci sloužilo moře středozemní jako severní, a „pak by se vyplnilo staré proroctví Eddy, že ku konci dnů veliký had severní všechno zachvatí a ve svých mohútných oudech německý svět zadusí.“ Proto prý musí podporovati Německo Maďary a Rumuny, národy velmi chvalitebné (neb nejsou Slované!), a všoupnouti tento maďarsko-valašský stát jako závoru mezi Rusko a jižní bojovné Slovanstvo. Zároveň arci pak po této maďarsko-valašské závoře sklouznou-se Němci poznenáhla po Dunaji do Černého moře, které jim odjakživa zaslíbeno jest; To se nazývá — freie Donau!

Také čteme žádost měšťanů Kadaňských (Kaaden) z Čech k ministerstvu do Vídně, v nížto pamětihodný punkt jest ten, „aby se český sněm v Praze nedržel, kdežto prý by němečtí deputovaní neměli dostatečné jistoty osobní!!“ O spravedlnost! My Čechové máme zde ve Vídni dosti jistoty mezi vámi, a vy mezi námi nemáte! O věčné privilegium Němců nad Slovany! Jsem ubezpečen, kdyby se některému německému deputovanému na českém sněmě v Praze něco podobného bylo přihodilo, jako p. Riegrovi ve Vídni, žeby jistě druhého dne hned byli všichni němečtí deputovaní odejeli z Prahy do Liberce!—

Také tam čteme pamětihodný dopis z Chebu od 11. července, a v něm takto: „Windischgrätz tentokrát zachoval Prahu pro Rakousy; rakouská věc byla tu německá, a proto se říci může, že ji pro Německo zachoval. Ostatně mu ale Německo málo na srdci leží — to víme všichni — a bude-li to císař žádat, potáhne proti Německu. Ale jest muž římského charakteru, naskrze ctihodný, a dobré služby nám ještě proukázati může (wir dürften ihn noch sehr brauchen).“ — Tolik pro poznání jednoho zdejšího časopisu, ostatní jsou mu velice podobni.* Mnoho krásných výkladů mají Němci na svůj trikolor:

tento Löhnerů Schwarz-Roth-Gold dává ale příčinu k výkladu trochu originálnímu:

Černá znamená *noc*,
Červená znamená *krocána*,
Žlutá jest *žluč*.

Článek, o kterém bych si přál, aby jej každý přečetl a rozvážil.

(N. N. 30. srpna 1848.)

Nastaly nám v Rakousích časy, na které jsme ani v nejbujnějších přáních pomysliti si netroufali; dostalo se nám v Rakousích tolik svobody, že se mnohým zdá až příliš býti! Pravím v Rakousích, proto že se toto poslední nyní o Čechách říci nemůže.

Čím to ale jest, že přece posud se svým osudem spokojeni býti nemůžeme; čím to jest, že dosáhnuvše cíle tužeb svých — svobody — přece jaksi ouzkostlivě do nejbližší budoucnosti hledíme?

Jest to pro *nejistotu*, protože té celé svobodě ouplně nevěříme, že se nám jaksi lehce nabytá býti zdá, a tudy lehce ke ztracení.

Přátelé milí! kteří jste upřímní a poctiví milovníci svobody, demokratie, rovnosti práv, spravedlnosti atd., kteří jste od jakživa tak svobodně smýšleli již za staré vlády, pokud se to za přestupek považovalo, kteří nejste liberalisté a demokrati ode dneška snad jen proto, že to nyní v modě jest, že nyní demokracie panuje a vynáší — vás, přátelé milí! žádám, abyste se mnou nasledující rozvážení učinili.

Jak stojí nyní v celém rakouském mocnářství záležitosti svobody?

Rakousko jest země nejedna, nýbrž z rozličných zcela rozdílných, ba nepřátelských národů složená, a proto jest v Rakousích mnohem tíž všeobecné usrozumění a porovnání uvésti, než v kterékoli jiné zemi. Jiné země mají obyčejně jen rozdíly ve stavech a v politickém smýšlení, poněvadž obyčejně jen od jednoho národu obydleny jsou, aneb aspoň že převaha jednoho národu tak veliká jest, že se jí musí jiné slabé části ve všem podříditi. U nás ale v Rakousích Němec, Maďar a Slovan (Vlachy a Rumuny nepočítaje) ostře a mohútně proti sobě stojí, vždy hotovi jeden na útraty druhého moc svou zvětšiti. Odtud pro všeobecnou svobodu vysvítá vždy veliké nebezpečenství. Slované ještě nejupřímněji svobodu pravou milují, oni jediné snad chtí rovnoprávnost všech národů rakouských, neosobujíce si přednost a panování nad jinými, chtí Slované rakouští jen tolik, aby byli rovni ve všem ostatním. Toť skutečně sami ke své cti říci a dokázati můžeme. Němci a Maďarové panovati chtějí, jedni

v jedné, druzí ve druhé polovici Rakouska, tak aby ostatní vedle nich bydlící národové jim podřízeni byli. Vlachové dokonce se od Rakouska vší mocí odtrhnouti chtějí a o to v posledních časích brannou mocí usilovali.

Co se tedy *politiky národnosti* týče, a když se jen na národnost ohled béře, vidíme patrně, že ani Němcům, ani Maďarům ani Vlachům na zachování celého Rakouska nic záležeti nemůže a nezáleží. Naopak když béřem zřetel pouze na národnost, musíme uznati, žeby pro Němce, pro Maďary a pro Vlachy vlastně lépe bylo, kdyby Rakousko pominulo a se rozpadlo.

Němci rakouští by se k německé říši připojili a tak spojeni ouzce s ostatními soukmenovci svými jeden veliký a mocný stát utvořili; Maďaři by samostatné veliké Uhersko měli, po které samostatnosti již dávno baží ctižádost jejich, a ve kterém mocnářství by oni Maďaři jediným panujícím národem byli, zvětšujíce se poznenáhlým zmaďařením všech ostatních mezi nimi bytujících národů; a Vlachové by se k ostatní Italii přivtělili. Sami Rumunové (Valachové) rakouští by v takovém pádu Rakouska ke svým ostatním spolurodákům v Multanech a ve Valachii se připojili, třeba pod tureckou neb ruskou ochranou, kdyby se nemohli samostatně udržeti.

Jenom Slované rakouští nemají takových vyhlídek. Kdyby bylo Rusko země svobodná, konštituční, mohli by Slované rakouští tak jako Němci, Maďaři a Vlachové bažiti po spojení s rodáky svými, aby jakožto jeden veliký národ, jakožto soustátí slovanské četné a snad nejpřednější místo zajímali mezi ostatními národy tohoto světa. Ale Rusko jest země despotická, a my ostatní svobodní Slované musíme se, bohužel! tohoto vlastního bratra svého co nejhoršího nepřítele varovati. Každý kmen z nás rakouských Slovanů jest sám pro sebe slabý, aby vedle jinonárodních mocných sousedů čestné, samostatné místo zaujímal. Odolá naše české království, kdyby i skutečně mocnou a brannou rukou od ostatního Rakouska se odtrhnouti mohlo (o čem nyní pochybuji), odolá pak vojskům celého Německa, které by jistě rádo takové příležitosti použilo k podmanění Čechů? Odolají Poláci přemoci cárské, aby se opět všichni v jeden politický stát spojiti mohli? Má Horvatsko dosti moci proti Maďarům, Turkům i Němcům? — Dobře tedy, proč se vespolek všichni nespojíme, abychom této potřebné síly a mohútnosti nabyli?

Odpověď na tuto otázku jest následující: My Slované rakouští *předně* nejsme pohromadě, nesousedíme zrovna vedle sebe, nýbrž oddělení jsme od sebe jinými národy, a proto se sami spojiti nemůžeme, nýbrž musili bychom do spolku i tyto mezi námi položené národy přijmouti. Za druhé ale tam, kde skutečně pohromadě jsme, na severu: Pozňany, Slezsko, Lužice, Čechy, Morava, Slováci, Haličští Poláci a Rusíni, zase naše národní uvědomnění, naše národní

odhodlanost, náš cit jednoty není posud tak vzdělaný a vyvinutý, jakoby si toho přáti bylo. Moravan nedůvěřuje Čechovi, Slovák Moravanu i Čechovi, Polák Rusínovi, Rusín Polákovi, rolník haličský šlechticovi, a ještě mnoho času uplyne, ještě mnoho pracovati a lid svůj poučovati musíme, než docílíme, aby touha po jednotě slovanské byla mezi námi všeobecná. A kdyby skutečně mezi námi všemi severo-západními volnými Slovany, kterých jest dohromady asi 14 milionů, panovalo tolik sympathie a dorozumění, bychom samostatné svobodné spojené státy utvořiti mohli, jest veliká otázka, vystačila-li by naše moc beze všech prostředků jak peněžitých, tak pravidelného vojska, pak v nepořádku, v jakém bychom jistě nějaký čas se nacházeli, odporovati vojskům rakouským, pruským a německým, kterážto by jistě našemu novězrozenému státu za kmotry se nepostavila? — nic nemluvíce ani o Rusku, o němžto vždy věřiti musíme, že bude držeti s legitimností a s dynastiemi. — Jakkoli tedy mi Slované západní po spojení bažíme, musíme přece sami uznati, že naše nynější síly a postavení nedává nám žádné naděje na uskutečnění svých přání.

Lépe než my sami postarala se o nás náhoda a historie; ejhle! v rakouském mocnářství skutečně všichni pohromadě jsme, rakouské mocnářství jest ten svazek, který veliký počet našeho národu dohromady váže, držme se tedy tohoto spojení, važme si této náhody nám velice prospěšné, to jest jinými slovy a krátce řečeno: My rakouští Slované máme největší potřebu a užitek z toho, když se Rakousko pohromadě udrží, poněvadž se tak i my Slované pohromadě udržíme: přičiňme se tedy o to celou silou svou! —

Toto zde právě řečené zdá se mi nejlepší důkaz býti o tom, že Slované rakouští skutečně upřímně o Rakousko smýšlejí; majíť z toho prospěch, a to se mi v tomto světě trvanlivější a bezpečnější pohnútka býti zdá, než všechny řeči o věrné oddanosti atd. atd.

Doufám, že jsem dosti zřetelně a ku přesvědčení provedl a dokázal, že nám Slovanům rakouským velice na tom záležeti musí, aby se Rakousko zachovalo. To tedy chceme a chtíti musíme; ale jakých prostředků se nyní v těchto okolnostech k dosažení tohoto cíle uchopiti máme? O tom tedy budiž další naše rozjímání.

Komu kromě nás ještě také záleží na zachování Rakouska, abychom síly svoje s jeho silami spojiti mohli? — Zajisté nikomu více než naší rodině císařské (dynastii) Habsburské, což ani dokazovati zapotřebí nebude. Přiznejme se ale, že naše rodina císařská pro nás důležitý, totiž mocný jest spojenec; onať má veliká, sobě zcela oddaná vojska, a kromě toho veliký počet obyvatelů celého mocnářství ze starého zvyku (veliká to moc mezi lidmi!), na této staré dynastii věrně lpí a jí se vždy přidržovati bude, dynastie naše má také pro sebe starou legitimnost a historické právo, ona má také jinde za hranicemi mocné přátele. Nám Slovanům záleží na zachování Ra-

kouska, dynastii Habsburské též záleží na zachování Rakouska, držme se tedy dynastie, držme se monarchického principu.

Ale na jedno nezapomínejme: ačkoli nám i dynastii záleží na zachování Rakouska, jest v tomto ohledu mezi námi a dynastii veliký rozdíl, na který veliký ohled míti musíme. Nám národům slovanským záleží a záležeti musí na zachování *svobodného, demokratického* Rakouska: dynastii nemusí záležeti na svobodě a na demokratii, jí záleží hlavně jen na Rakousku, a chceme-li hledati rady v historii, můžeme se domýšleti s velkou jistotou, že dynastii naší záleží více na aristokratii a na absolutismu, aspoň se od jakživa vždy těchto přidržovala a proti svobodě a demokratii opírala. — — Dálší myšlénky, které z této okolnosti vyplývají, snadno si každý sám v duchu představí — Postupujme dále ve svém rozvažování!

Jisto jest, že dynastie sama svými prostředky a svou mocí aristokratické a nesvobodné (absolutistické) Rakousko udržeti nemůže, neb vlastně již nemohla, neboť toho jsou letošní jarní události patrným důkazem.

Jisto jest za druhé, žeby dynastie sama svými prostředky a svou mocí ani demokratické a svobodné Rakousko pohromadě udržeti nemohla, kdyby jí v tom větší část národů odporovala.

Pochybno jest, jestliby dynastie naše despotické a aristokratické Rakousko pohromadě udržela, třeba bychom my všichni Slované ji v tom podporovali, totiž jinými slovy řečeno: Kdybychom se my Slované bez ohledu na svobodu s dynastii k tomu oučelu spojili, abychom ostatní národy neslovanské v Rakousích sobě podmanili a je poslovanštili: není jisto, že zvítězíme a oučel svůj dosáhneme.

Jisto ale jest nade všechnu pochybnost, že my rakouští Slované ve spojení s dynastii svobodné a demokratické Rakousko pohromadě udržíme, třeba se i ostatní národové, jmenovitě Němci a Maďarové, o zničení a rozpadnutí jeho pokoušeli. To jest jinými slovy řečeno: Když my rakouští Slované spojeni s dynastii svobodu a demokratii zachováme, zdržíme rakouské Němce od centralisace Frankfurtské a přinutíme Maďary, aby zanechavše svého osobování a oddělování, pod těmi samými výminkami jako my ostatní s Rakouskem spojeni zůstali, a tak svého cíle dojdeme.

Zapotřebí k tomu ale, jak již praveno, trojího: předně abychom se my Slované demokratie a svobody věrně drželi, za druhé abychom s dynastii spojeni byli, a za třetí aby též dynastie při svobodě a demokratii pevně stála. Že my Slované rádi a pevně se demokratie a svobody přidržíme, o tom nepochybuji: od dynastie odtrhovati se nemáme žádnou rozumnou příčinu, držeti se jí ale mnohé; o to třetí ale hlavně jde, aby se dynastie také pevně a věrně svobody a demokratie přidržela. Pokud to záleží od pouhé dobré vůle a od pouhého smýšlení naší císařské rodiny, musíme naději míti, že

sama svůj prospěch dobře rozváživši, s *upřímnými* rádci svými se poradivši, od svobody a demokratie neodstoupí. Jsouť ale kromě toho v naší moci prostředky, kterými k tomu působiti můžeme, aby dynastie naše svobody a demokratie se přidržela. Prostředky tyto jsou dva: *spravedlivost naše v národním ohledu,* a *mírnost naše v politickém.*

Spravedlivostí svou v národním ohledu můžeme se my Slované rakouští vždy nad ostatní národy vyznamenati. Mnozí této spravedlivosti, totiž pravé svobodě nikterak rozuměti nechtějí oni přejí si svobodu, ale jen pro sebe, jiným nedovolují toho, co sami pro sebe žádají. My ale Slované rakouští, kteří jsme posud vždy byli proti ostatním ve křivdě, zaujímajíce všude jen druhé neb poslední místo, dovedeme se nyní nejlépe spravedlivě a snášelivě s ostatními porovnati, zvláště když nic jiného, nic více žádati nebudeme než rovnost, neosobujíce si přednost. Takovým způsobem získáme si pro sebe mnoho myslí také mezi spravedlivými a snášelivými Němci, Maďary a Vlachy rakouskými, kteřížto důvěřujíce se ve spravedlivost a snášelivost naši, rádi s námi v jednom státním foederálním spojení zůstanou: a tím i sobě i dynastii znamenitě usnadníme zachování Rakouska.

Co jest *mírnost* v politickém ohledu, o tom jakožto věci pro nás v tomto okamžení nejdůležitější, a pro zvláštnost tohoto času velmi choulostivé, mnohem obšírněji promluviti musíme, vezmouce při tom ohled na *rozličné stavy* občanů rakouských, jak nyní k sobě stojí, a na nynější *říšský sněm* ve Vídni.

Strany politického smýšlení slyšíme a čteme posavad množství jmen rozličných stran, slyšíme o radikalistech, demokratech, aristokratech, konservativních, absolutistech, moderadech, progresistech, reakcionářích atd. atd. Která strana jest nejlepší? které se máme přidržeti? — Vidíme a slyšíme, že jedna druhou dle možnosti zlehčuje, a že každá jen sama sebe za rozumnou, za dobře smýšlející pokládá; což tu dělati, jak tu svědomí svému se zachovati?

Podáme k tomu následující klíč. Stojím na tom, že není více hlavních rozdílů ve všelikém politickém smýšlení než dva, totiž jedna strana *poctivých* a rozumných, druhá *nepoctivých* a nerozumných lidí. Poctiví jsou, kteří se věrně drží té zásady, kterou jsme se od nejprednějšího liberalisty tohoto světa naučili: *co nechceš sám trpěti, nečiň jinému;* nad tuto zásadu není nic liberálnějšího na tomto světě. A byťby byli poctiví lidé často z nerozumu proti svému nejlepšímu mínění a přesvědčení jednají a dobré věci škodí.

Každý poctivý a spolu rozumný člověk jest liberální, jest demokrat, třeba se ani sám za liberálního a za demokrata nevydával; mnohý dobře smýšlející, ale přitom nerozumný člověk, ačkoli se domnívá býti liberální a demokrat, přece z nerozumu často demokracii a liberalismu nevědomky škodí a překáží; lidé chytří sice, ale ne-

poctiví, ačkoli se sami za liberální a za demokraty vydávají, nemohou nimi ani býti.

Schválně se tu o slovech: *radikální*, konservativní, moderados (mírný) ani nezmiňujeme, poněvadž to jsou pouhé formy, nehodící se nikterak k dobrému označení politických stran. Neboť býti a nazývati se radikálním, jest zrovna takový nerozum, jako býti a nazývati se konservativním neb moderadem. A proč? Proto že rozumný a poctivý demokrat u liberalisty musí být radikální, konservativní i moderados *zároveň*. On totiž musí všechno, co jest rozumné, poctivé a demokratické, zachovati a udržeti (conservovati), a v tom jest conservativní; všechno, co jest aristokratické, neliberální, nepoctivé, nerozumné, musí hledět vypleniti a vyhubiti, a v tom jest buď radikální neb moderado, jak toho kdy potřeba žádá. Neboť nemáme vždy dostatečných sil k tomu, co bychom učiniti za dobré uznali, a člověk, jenž hlavou zeď proraziti chce, může být sice nejpoctivější, ale je jistě — nerozumný. Poctivý a rozumný demokrat tedy jest tenkrát radikální, když vidí, že jeho síly dostačí vykořeniti něco aristokratického, nepoctivého a neliberálního; kde ale toto jemu protivné v tak hrubé moci se jeví, že nemožno jest, najednou a ouplně tuto moc zničiti, tam jest mírný (moderados), to jest on se nepodrobuje této moci, ale hledí ji poznenáhla seslabiti a konečně nad ní zvítěziti.

Užijme těchto zásad v příkladu z našeho vlastního života! Co by nám ku př. před půl rokem byl pomohl radikalismus proti tehdejšímu absolutismu a aristokratii? Nic, než žebychom byli seděli na Spielberku neb někde jinde v tuhé vazbě, a žeby naše slabá síla ouplně vyhubena byla. Co bychom byli prospěli dobré věci? —

Řádný demokrat a liberalista nemůže se jinak spokojiti, než ouplnou demakracii a svobodou: on tedy nemůže jen na polovici neb některé části přestati; ale on nemusí všechno chtíti najednou, když to možná není, nýbrž vždy jen tolik, co možná dostati a poraziti, a o ostatek opět dále se přičiňuje; kdežto přepiatci najednou všechno žádajíce, přeceňujíce sil svých často všechno ztratí a nic z toho nedosáhnou, co si žádali. — Takovým způsobem musíme hleděti na politické snažení našich časů.

V Rakousích až do březn'a panoval absolutismus, aristokratie, vojsko, bürokratie a hierarchie, zajisté pět velikých sil. Najednou klesla jejich moc ne *naší silou*, nýbrž nejvíce následkem událostí zahraničných, velmi kvapně, že jsme se ani nenadáli. Tážu se všech rozumných: Zničen jest u nás absolutismus, zničena jest aristokratie, bürokratie, hierarchie? zlomena jest jejich síla tak, že se jich není zcela co obávati? — O, nešalme se sami, přiznejme se, že posud ani síly své s našimi neměřili, nemysleme, že již nám ouplně odstoupili vítězství. Nikoli, ubezpečuji vás, že jen čekají na příhodnou dobu, aby se ještě o vládu nad námi pokusili. Jejich moc jest ve vojsku,

oni mají veliké jmění, jim slouží mnoho okolností, které my ani neznáme, oni mají spojení dobré mezi sebou a za hranicemi. A naše síla proti nim kde jest? kde stojí naše vojsko, kde jsou naše miliony? — nikde. Jediná naše moc byla posud veřejné mínění; udrží-li se ale anarchie a nepořádek jako nyní ještě nějaký čas, jisto jest, že i veliká část veřejného mínění proti nám se obrátí, neboť bohužel! že většině pokoj jest více milý než svoboda, a ještě více bohužel! že veliký počet našich spoluobčanů tak málo vzdělaný jest, že považuje ten stav přechodu od otroctví ke svobodě, v němžto se nyní nacházíme a který nevyhnutelně nepořádků jest plný, že tento nepořádek již za tu očekávanou svobodu považuje! Což tedy divu, že se mnohým taková domnělá svoboda nelíbí! A čím dále tento stav přechodu, tato nejistota trvati bude, tím více získá ona strana přívrženců, která pak bez ohledu na svobodu *opět pořádek* zavede, ale pořádek takový, že bude u nás opět tak ticho, jako bylo až do letošního roku, ticho hrobové. Povinnost největší všech opravdivých a nezištných přátel svobody jest tedy, všemožně o to se starati, abychom opět pod zákonem žili, aby se místo starého zbořeného stavení vlády naší nové, času přiměřené vystavělo, a tu jsme u *říšského sněmu* a u *ministerstva.*

Říšský sněm nynější i ministerstvo povstalo v revoluci, sněm vyvolen jest na nejširším základu zcela bez censusu v nejouplnější svobodě, a může se tedy vším právem považovati za vyslovenou vůli všech národů; ministerstvo jest skoro celé vzato z národu a smýšlení jeho jest skutečně liberální. Ale ministerstvo nynější nemá posud tolik moci, jak bychom si přáti měli, mnohé silné závady stojí mu v cestě, když by své dobré záměry ve skutek uvésti chtělo. Celá aristokratie nenávidí toto demokratické ministerstvo, a vojsko jenom s nechutí se podrobuje. Ve sněmu ovšem užívá ministerstvo důvěru veliké většiny, ale právě proto zas strana Frankfurtistů nyní s největší zuřivostí proti ministerstvu vystupuje. Tato strana ve sněmu přeje si patrně záhubu rakouského mocnářství, poněvadž jen v tomto pádu doufá na vyplnění nejvřelejší touhy své, totiž aby tak nazvané německé provincce (mezi nimi ovšem Čechy a Morava) k Německu připadly. Od té doby, co tato strana pozoruje slabost svou ve sněmu, od té doby co pozoruje, že ministerstvo od Frankfurtu odstoupilo a fœderalisticky smýšlí, od té doby zuří tato strana ve sněmu a její časopisy *Der Radicale, Constitution, Gr. [illegible] aus* atd. s největší vzteklostí proti ministerstvu, proti většině sněmu a jmenovitě proti deputovaným českým, poněvadž nás za původce všeho toho považuje.

Všechny nadávky, jaké nyní v modě jsou, totiž reakcionář, antidemokrat, terrorista, absolutista, aristokrat atd. sypou nyní tito poražení Frankfurtisté na nás, mluví zjevně o nové revoluci, ano v časopisu „Constitution“ stálo nedávno proraženým písmem: „Jsme opět

před 13. březnem, nazývá-li se tyran náš Metternich aneb říšský sněm, to jest jedno“ atd.!!! Taková řeč praví jinými slovy: Všechno, co se mně nelíbí, jest tyranství, a ona důkladně označuje celou tu podobně smýšlející část Vídeňského zkaženého časopisectva.

Že ale deputovaní čeští s lidmi podobného smýšlení, kteří v rozmiškách, v nepokojích a v nepořádcích užitek svůj mají a hledají, souhlasovatí nemohou, jest věc patrná: cesty naše nejsou cesty jejich a oučel náš zcela protivný jest oučelu těchto anarchistů. Všichni poctiví a upřímní přátelé svobody snaží se nyní srozumění mezi rozličnými národnostmi rakouskými usnadniti a uskutečniti, jenom tito ale soběčtí Němcové chtí pro zisk svého němectva všechno ostatní obětovati: ale duch spravedlivosti zahladí jejich hanebné oumysle a dobré dílo podaří se proti všem jejich piklům a hanebným auskokům.

Čeští deputovaní na sněmu říšském a jejich nynější postavení k ministerstvu.

(N. N. 10. září 1848.)

Český národ po strastech červnových, které jako bouře naší vlasti zatřásly, volil sobě zástupce na říšský sněm do Vídně. Jestli vždy jindy povinnosti a odpovědnost deputovaného veliké a důležité jsou, musíme říci, že povinnosti a odpovědnost nynějších deputovaných českých ve Vídni nesmírně větší jsou než kdykoli jindy. Naše vlast stojí nyní na břehu propasti: jedná se o bytí neb zahynutí českého národu: veliké a zuřivé rozdvojení nastalo mezi oběma národnostmi v Čechách, německá strana usiluje patrně o zrušení samostatnosti naší země, o podmanění Čechů do služebnosti německé, aneb kdyby se i to nepodařilo, aspoň o utržení německých krajů od našeho království. Naše snažení musí být patrně naproti tomu, a sněm Vídenský jest bojiště, na kterém se záležitost tato rozhodne, a výsledek ukáže, zaslouží-li si čeští deputovaní po skončeném boji slávu nebo hanu.

Nemohouce již napřed o tomto výsledku s jistotou mluviti, můžeme aspoň nyní poněkud z toho co se stalo, souditi o tom, co se stane.

Sněm říšský nynější, jenž konstituci celého Rakouska vypracovati má, jest dle úsudku všech zkušených politiků velmi neschopný, a nemůže se nikterak po boku stavěti sněmům v jiných konstitučních zemích. Jaký jest to sněm, který na 370 oudů asi 100 má takových, kteří jdouce ráno do sezení nikdy nevědí, jak budou hlasovati! Jaký jest to sněm, jehožto 40 oudů čísti a psáti neumí a ani slovo nerozumí v té řeči, ve které se jedná? Jaký jest to sněm, v němžto

sedí asi 30 oudů takových, kteří zřejmě usilují o zkázu toho státu, jejž opravovati mají? —

Když čeští deputovaní do Vídně přišli, našli sněm zcela beze vši formy, nevědělo se, kdo s kým drží, kdo je v oposici, kdo je s ministerstvem. Ministerstvo samo vystupovalo zřejmě, neboť nevědělo posud, jak smýšlí většina sněmu, a známo jest, že se v konstituční zemi neudrží ministerstvo, nemáli-li většinu sněmu pro sebe. Od té doby, co čeští deputovaní do sněmu přišli, bylo hned viděti aspoň dvě strany zřejmě a nepřátelsky proti sobě stojící, o kterých jisto jest, že jedna s druhou nikdy se nespojí. Byla to strana frankfurtská a protifrankfurtská a obě v nejurčitějším způsobu z českých deputovaných sestavené, totiž Čechoněmci, nejurčitější Frankfurtisté, Čechové, nejurčitější protifrankfurtisté. Ostatní oudové sněmu se buď k jedné neb druhé z těchto stran méně více klonili. Čeští deputovaní utvořili hned mezi sebou privátní spolek, pevnou politickou stranu, která se každodenně scházela a mezi sebou radila o tom, jak se na sněmě chovati, a můžeme směle říci, že v celém sněmu jen Čechové pevnou, úzce dohromady spojenou a dle stejného plánu pokračující stranu tvoří, což všeobecně uznáno jest, a můžeme dodati bez marné chlouby, že tato strana posud na rozhodnutí sněmu velikého vplyvu měla a bohdá ještě míti bude.

Ministerstvo nynější jest sestaveno z dvou zcela rozličných živlů: ministr zahraničných *Wessenberg*, financí *Kraus*, vojny *Latour* náležejí dle smýšlení svého spíše ke starší škole a jsou také pozůstatky minulých časů, ostatní ministři: *Dobblhof*, *Bach*, *Hornbostel*, (*Schwarzer* brzy vystoupne), jsou mužové smýšlení nového demokratického. Patrně vidíme, že Vídenská revoluce a Sicherheitssauschuss, jenžto se chlubí, že ustanovil toto ministerstvo, přece nejdůležitější tři místa zanechali v rukou staršího systemu. Nemohli si jinak pomoci, ačkoli se již tehdá jmenovali *„suvrén!“*

Z počátku toto ministerstvo, nebo vlastně tato mladá polovice ministerstva, mluvilo jen o Německu, poznenáhla ale vidouc převahu ve sněmu, zmiňovalo se již více o Rakousku vedlé Německa, čím dále tím více chladlo ke Frankfurtu, a konečně nevšímajíc si Frankfurtu mluví o velkém, mohútném, samostatném Rakousku, a odloživši německý trikolor káže rovnoprávnost a jednotu všech rakouských národů. Čím více se osazovala pravice *), čím více tato pravice působila na ostatní sněm, čím více se roztahovala zuřivost Frankfurtské strany proti všem ostatním ve sněmu, tím více pokračovalo ministerstvo v tužení svých fœderalistických zásad. To se jevilo v interpelacích a při všech jiných příležitostech. Patrno jest, že Čechové, vidouce ministerstvo takto jednatí, neměli příčinu ani chuť

*) Místo, kde čeští deputovaní ve sněmu pohromadě sedí.

protiviti se tomu, nýbrž naopak šetřili ministerstvo ve všem, kde pozorovali, že snadné cesty jsou. Tak se vyvinulo poznenáhla přátelství mezi českými deputovanými a ministerstvem. Za to ale Frankfurtisté pozorujíce slabost svou ve sněmu, pozorujíce, kterak se ministerstvo od nich odvracuje, počali nemilosrdně na ministry dorážeti a všemožně hleděli ministerstvu překážky do cesty házeti, což mělo nevyhnutelný následek ten, že čeští deputovaní pevně se na stranu ministrů přirazili, a utvořivše s ostatními silnou majoritu (většinu) nyní ministerialní stranu tvoří, kdežto Frankfurtisté v opposici se nalezají. Doufáme pevně, ba přesvědčeni jsme, že tato opposice věčně opposicí zůstane, a že se jí nikdy nepoštěstí majoritou se státi a nás do opposice vehnati. *)

Od té doby, co ministerstvo určitěji od Frankfurtu se odvrátilo, zlehčuje ho strana ultraněmecká nejhanebnějším způsobem, upírajíc mu všeliké dobré vlastnosti, nazývajíc jej reakcionářským, protilidským, aristokratickým ministerstvem, ačkoli se vždy (kromě Frankfurta) tak chová, jako se z počátku chovalo, kdežto jej ještě ti sami nynější nepřátelé jeho na rukou nosili a nejdemokratičnějším, radikalním nazývali.

Znamenité jest to, že se v tomto ohledu Frankfurtisté srovnávají s aristokratickou stranou (kamarilou), která též nynější ministerstvo nenávidí, a potupně se usmívá, vidouc, že nejradikálnější strana ke stejnému cíli kráčí. Obě ty strany, ultraněmecká i aristokratická, přejí si pád nynějšího ministerstva: pak ale se přízeň jejich rozhází, jedni chtějí Frankfurtistské republikánské, druzí aristokratické ministerstvo; jedni Löhnera, druzí Stadiona!

Čeští deputovaní ale tak dlouho budou toto ministerstvo nynější podporovati, pokud svým zásadám nynějším věrno zůstane, přesvědčeni jsouce, že pro nás Čechy není možné lepší ministerstvo, ovšem ale — *horší.*

Dodatek. Když tedy čísti budete, že ministerstvo tratí popularnost, a jiné podobné řeči, víte, jak si to vyložiti; kdyby ale něco podobného stálo v českých časopisech, pomyslete si: Inu! lidé píší mnoho, čemu sami nerozumí!

*) Uznávám potřebu, slovo o p o s i c e trochu vysvětliti, neboť jsou u nás mnozí znamenití politikové, kteří třeba velmi mnoho o politice píší, a přece posud nevědí, co jest oposice. Oposice jest ta strana, která proti vládě stojí, ve sněmu obyčejně menšina, protože se vláda vždy dle většiny sněmu říditi musí. Kde jest vláda dobrá, je hanba být v oposici; kde jest špatná vláda, je čest dělat oposici. Tak ku př. v severo-americkém soustátí jest oposice reakcionářská a aristokratická, neboť vládne strana demokratů.

Slovo v čas o nepoctivosti našich nepřátelů,

Němců i Maďarů, aneb kdo jest reakcionář a kdo jest svobodomilovný. *)

Němec a Maďar odjakživa nepříznivi byli Slovanu, a Slované jakožto lid mírný podlehli všude těmto zuřivým protivníkům svým, uvedeni jsou od nich do tuhého poddanství, a po mnohá století museli těžce trpíce sloužiti ke slávě podmanitelům svým.

Němci pohltili již nesmírné země od Slovanů obyvané a poněmčili je ukrutnými nelidskými prostředky, o kterých stará historie nynějšího severního Německa (jindy zemí slovanských) krvavé a slzavé pády vypravuje.

Nám čecho-slovanskému kmenu, hlavně ale Čechům, Moravanům, Slezanům vždy jako škůdcové ve všem překáželi a nepřáli nikdy oddechu, celá naše historie jest ustavičný boj náš proti Němcům usilujícím o to, aby sobě nás podmanili. Slezko již skoro celé pohltili a Čech i Moravy velikou část, a o ostatek nyní ještě ve Frankfurtě se pokoušejí. Rovněž tak chovali se proti bratrům našim Polákům: jako hosté do země přijdouce, usadili se a nepřátelství kuli proti domácím hospodářům jak v Haliči tak v Poznanech a v polské části Slezka, a právě nyní, kde celý svět o samé spravedlivosti a svobodě mluví, ustanovil Frankfurtský parlament, chlubící se ustavičně svobodomyslností svou, aby půl Poznanska zcela k Němcům připadla.

Nejinak jednali s Jihoslovany, a nechtíce již ani na to váhu klásti, že veliká část arciknížetství rakouského byla za starých dob od Slovanů obsazena, o nichžto již nyní sotva památky nalezáme, uvádíme jen Korutany, Krajinsko, Štýrsko, vojenskou hranici jakožto do nebe volající důkazy německé nenasycenosti. Jak se Němci k Rusům chovají, o tom jsem již dávněji v Musejníku (Cizozemci v Rusích) dosti pověděl, ovšem za censury, ale přece dostatečně, aby vysvitalo, že tam k dobrému nejsou. Vysvítá z onoho článku, že Němci, kteří právě tak rádi na despotii ruskou zlořečí, sami tam v Rusku nejhlavnější nástroje této despotie jsou. Než o tom, dá-li nám Bůh brzy nynější politické zmatky šťastně ukončiti, v pokojnější chvíli mnoho zábavného ze své zkušenosti povím, a mezi tím i to, že šlechta německá v tak nazvaných ruských ostsejských gu-

---

*) Říká se tak často: Jen snášelivost! jen nedrážditi jednu národnost proti druhé! — Dobře, my hotovi jsme uposlechnouti dobré raddě. Ale abychom my jen mlčeli a jiní nejhanebnějším spůsobem, nedovolenými prostředky, lží atd. nám všemožně škodili: toť by byla zajisté shovívavost slovanská trestu ne pochvaly hodná. Proto odhalujeme před světem tímto článkem nepoctivosti, jakých si naši nepřátelé ustavičně proti nám drze dovolují.

berních pro celé ostatní Rusko vždy vzorem byla a jest, kterak se mají sedláci utiskovati, což dokáži svědectvím *samých* německých spisovatelů, a že tohoto vzoru ostatní Rusko posavad ještě nedosáhlo. *Maďaři* rovněž tak Uhry opanovali a všem tam bydlícím Slovanům těžké jho své na šíje uvalili, z kterého se nyní teprva na svobodu domáhají.

Slovanské svaté právo tito dva národové až do dnešního dne nohama šlapali, a jak se chovají nyní, když moc naše vzrostla, když se moc naše vyrovnala našemu právu? — Uznávají nyní naše právo a křivdu nám učiněnou, jsou hotovi, ji napraviti, vedle nás poctivé co rovni vedle rovných bydleti? —

Nejsou, oni zůstávají vždy staří vlci, a celý rozdíl jest ten, že nyní, když nás mocí nemohou v poddanosti své udržeti, ovčí kůži přes sebe přehodili. A tato ovčí kůže jest *radikalismus, demokratie.* Maďaři a Němci chovají se nyní tak, jakoby jen oni sami celou svobodu a demokratii na světě pachtovanou měli.

Ustavičně nám oni a časopisy jejich hlásají, že jsme mý Slované národ milující otroctví, že od nás svoboda vzniknout nemůže, že jsme reakcionáři atd.

Když ban horvatský se silou velikou hrozí Maďarům, nazývají jej reakcionářem a sluhou kamarily a troubí celému světu ustavičně o jeho reakcionářství, až tomu konečně lidé uvěří.

Srby zas, domáhající se svobody své zbraní, jmenují nástrojem despotie ruské. Co Slovanům k prospěchu jest, to všechno vykřikují jakožto nebezpečné svobodě a demokratii.

Když *čeští deputovaní* na říšském sněmě s dobrým prospěchem německé a maďarské panování zničiti a skutečnou rovnost všech národů v Rakousích uvésti usilují, tuť je opět německé a maďarské časopisy za reakcionáře vykřičeti se snaží! Již dříve zvali nás do Frankfurtu zrovna s tím doložením, že jen tak nabudeme svobody, jakoby se ve Frankfurtě jediný a samoprivilegovaný sklad svobody a demokratie nacházel.

Budeme se my Slované, kteří jsme šlechtu a privilegie mezi sebou nikdy neznali, nýbrž jeden druhému ve všem rovni byli a jen stáří a rozum ctili, učiti pravé demokratii od Němců a Maďarů? od Němců, kteří železnou šlechtu ve středověku vynalezli, a od Maďarů, u kterých kromě šlechty nebylo lidí až po tento den?

Maďaři, kteří až posud hořejší magnatskou komoru mají, kdežto v ostatním Rakousku již šlechta skoro zrušena jest a jistě brzy ouplně zrušena bude, tito Maďaři smějí Horvatům reakcionářů a protivníků svobody spílati?

A co nejdivnějšího jest, že i mezi našinci nalézají se lehkověrníci a nezkušení, kteří tuto chytrost maďarsko-německou nepro-

hlížejí, a proti svým vlastním nedůvěru chovajíce, od Němců a Maďarů spásu svou očekávají.

Tak arci nepoctivá chytrost maďarsko-německá účelu svého dosahuje, neboť oběti jejich vládychtivosti, které jim nyní již málem z rukou vyvázly, nyní by dobrovolně jako nezkušené ptactvo píšťalkou líbeznou přilákáni na lep jim sedali?!

Zvláště na jednu ouhlavní chytrost a nepoctivost obracuji pozornost vaši. Němci a Maďaři vždy říkají: že politická svoboda jest hlavní věc, národnost že se nemá na ujmu svobody nadsazovati, a že oni více o politickou svobodu stojí než o národnost, že národnost jest libůstkářství atd.

„Dobře tedy“ — odpovězte jim — „vy chcete politickou svobodu, my Slované chceme ale politickou i národní svobodu, my tedy jsme svobodomyslnější než vy.“ Chcete-li jim ale chytráctví zase chytráctvím splatiti, tedy jim odpovězte: „Vy milujete politickou svobodu, na národnosti si, jak pravíte, nezakládáte. Dobře tedy u nás Slovanů najdete politickou svobodu; poněvadž ale my Slované národnost svou příliš milujeme, vy si na své mnoho nezakládáte, přijměte tedy vy naši národnost, místo co bysme my vaši přijímati měli.“ Uvidíme pak hned, že to neučiní a své slovo nazpět vezmou, když jim je takto obrátíme; pak budou oni národnost svou zrovna tak vysoce ceniti jako my Slované.

Pamatujme si to hlavní pravidlo, kterému nás učí zkušenost všech věků: Politická svoboda bez národní nemá ceny: a u kterého národu panuje cizí jazyk v ouřadech, ve školách a v životě, tam není pravá svoboda, není demokratie, neboť jest tam aristokratie, a sice nejhanebnější aristokratie, aristokratie jazyka.

Čtěte tedy časopisy od německé a maďarské strany vydávané opatrně, nevěřte všemu, co by vám rádi namluvili, nýbrž než čemu uvěříte, zpytujte napřed vždy, odkud vítr věje.

Psáno na den sv. Václava. 1848.

Slované v revoluci Vídeňské.

(N. N. 21. října 1848).

Ve Vídni a v Pešti rozhodne se nyní snad již brzy osud Rakouska, osud Slovanů v Rakousku, ne v pokojné raddě, jak se posud myslelo, nýbrž mečem a střelbou. My Slované, znajíce dobře spravedlivost své věci, chtěli jsme jen pokojně na říšském sněmu rozhodnouti o tom, v jakých poměrech máme nyní ve svobodném Rakousku podle sousedních národů žíti: ale odporníci naši Maďarové i Frankfurtisté jak mile pozorovali, že se spravedlnost díti a nesluš-

né panování jejich přestati má, chopili se ještě naposledy meče, podaři-li se jim snad hmotnou mocí zvítěziti nad většinou ve sněmu. Každému bylo známo, že revoluce Vídenská od 6. října byla protislovanská, frankfurtsko-maďarská, všichni Maďaři a všichni Němci *) tomu dobře porozuměli: čím to jest, že jen Slovanė, jenom našinci buď hned věci neporozuměli nebo posavad ještě porozuměti nemohli a nechtěli.

Ohledněme se mezi Slovany rakouskými, jak se kteří po událostech Vídenských zachovali. Jihoslované, kteří nyní všichni ve statečném boji jsou o právo své, nejrázněji se obořili proti Vídni, v novinách a v časopisech jejich nenacházíme ani hlasu, který by se snažil ospravedlniti nejnovější revoluci Vídenskou, nebo ji nazývati bojem o svobodu. Jihoslované jakožto národ bodrý, zdravý, neočekávají, aby jim někdo jiný svobodu vydobýval, oni důvěřují sami v sebe a jenom sami o svou svobodu bojují.

Mezi Slováky a Rusíny též ani jediného hlasu neslyšíme ku prospěchu Vídeňanů, tito kmenové slovanští dobré tušení mají o tom, že svoboda pro Slovany pocházeti nemůže a nebude od Maďarů ani od Němců.

Bolest a žal svírá však srdce slovanské, když vzpomene na Poláky. Tento nešťastný, odštěpený, zpanštilý kmen slovanský nesdílí s námi ostatními nikdy ani radost ani žalost, on vždy o samotě opodál stojí, hrdě, bez naší pomoci chtěje dosáhnouti svého blaha, ba on se raduje, když my kvílíme, a kvílí, když my se radujeme. Poláci sebe nikdy upřímně za spolubratry naše nepovažují, a byl-li čas, kdežto Slovanstvo u nich *v modě* bylo, přece nikdy nevešlo do krve; přišla bouře, a Poláci přestali býti Slované a začali být zase jen Poláky. — S Maďary, ouhlavními škůdci Slovanstva, bratrují se vždy, ba i s Frankfurtisty, kteří jim přece nedávno oddekretovali půlku Poznaně k německé říši, i s těmito chtějí raději se bratrovati, než s námi. Ve sněmu Vídenském od 6. října hrají Poláci skoro nejznamenitější roli. Polská šlechta *) od roztržení Polska nemyslí na nic, než na revoluci; revoluce, ustavičná revoluce jest život těchto obyčejně málo neb nic nepracujících šlechticů, a kde jest revoluce, tu je Polák, a kde je Polák, tu je revoluce. Jak mile nastala revoluce ve Vídni, byli Poláci hned ve svém živlu, nedbajíce na oučel revoluce, chopili se hned pilně anarchistického díla. Polák, pamětliv příliš starých urážek, nenávidí Rakousko z celé duše své, a pomsta jest mu tak sladká, že ji třeba ke své největší škodě vyhledává.

*) To můžeme pozorovati z „Deutsche Zeitung aus Böhmen", z chování Liberce atd.

*) A to jest vlastně až posud národ polský, neboť rolník v Polště posud nedospěl ke vzdělání, a měšťanstvo jest židovstvo.

Časopisy polské jsou nyní naplněny jásáním nad 6tým říjnem a urážkami českých deputovaných za to, že ze sněmu odešli.

Jaký oučinek měli události Vídenské u nás, ví beztoho každý. Také u nás v Praze počali se ozývati hlasové příznivý revoluci Vídenské, nyní ale skoro všichni umlkli, až na jeden neb na dva malé časopisy Pražské, jejchžto křiklavost ale tak dobře známa jest, že na jejich hlas žádný moudrý nic nedá. Ostatní všichni, ačkoli dříve mnozí proti poslancům českým a ku prospěchu Vídeňanů se prohlásili, přece nyní po lepším poznání věcí úsudek svůj změnili.

Duch lidský příliš podroben jest moci zvyku a velmi nesnadno se vpraví do jiných okolností. Za bývalých časů měli jsme vládu despotickou zlou, a proto byla ta vláda i se vším, co od ní pocházelo a co s ní ve spojení bylo, ve spravedlivé nenávisti. Nyní se vláda změnila (nejposlednější ministerstvo zajisté bylo v celosti svobodomyslné a řádné), ale tito lidé se nezměnili, oni se vždy ještě drží starých slov, byť by i smysl nyní byl celý jiný, oni vždy ještě ochotně se přidrží každého, kdo proti vládě stojí a proti vládě zuří.

Tak ku př. jsou nyní záležitosti dvoru císařského a záležitosti Slovanů rakouských ouzce spojeny; my musíme držeti Rakousko, abychom zůstali ve spojení s ostatními Slovany a společně se podporovati mohli; dvůr musí držeti Rakousko proto, že jest koruna jeho. Ale najdou se lidé, kteří raději budou držeti s Frankfurtisty ke své vlastní škodě, než se dvorem ke svému prospěchu, a proč? — protože si již zvykli považovati to za liberální! — Inu, komu není s hůry dáno, v apatyce nekoupí! — Ale to jest jisté, že ten, kdo ještě neumí hleděti na smysl, nýbrž jen na slova, by neměl se míchati do politiky, neboť uškodí svou dobrou vůlí ale malým rozumem víc než zjevný nepřítel.

Jak nyní věci stojí, nemáme se co obávati. Sněm říšský bude jistě a v nejkratším čase od JMC. na jiné místo přeložen — na které, se posud s jistotou udati nemůže. Veliká síla vojenská, která se brzy okolo Peště a Vídně sestaví, brzy zajisté pokoří stranu maďarskou a frankfurtskou, pak ale uvidíme, bude-li dvůr císařský pamětliv toho, kterak jsme se my Slované zachovali v době nebezpečné. Říká se, že velcí pánové rádi zapomínají na dobrodiní, ale na východě jest opět přísloví, že dobrou službu král nikdy nezapomene. Nadějeme se, že se dvůr náš říditi bude vždy podle tohoto posledního přísloví, a byla by to skutečně svatá jeho povinnost, aby nám Slovanům vždy odstrčeným při kvase, ale vždy nevyhnutelným při práci, konečně *upřímně* a beze všech těch kliček velkopanských pomáhal k dosažení skutečné rovnoprávnosti.

Víc nežádáme, a pokud moudří zůstaneme, žádati nebudeme. Ostatně ale musíme se přiznati, že poučeni trpkou zkušeností, na nikoho jiného se nespoléháme, než sami na sebe, a kdyby se celý svět

proti nám postavil, musíme opřeni na své dobré právo, svou vlastní práci a přičinlivosti dosáhnouti toho, co nám před Bohem a před světem patří.

O sankci císařské. *)

(N. N. 22. října 1848).

V manifestu císařském dne 19. října t. r. v Holomouci vydaném stojí: „*Aby* (konstituce) *Mé sankci byla předložena.*“

Slovo toto *sankce* za poslednějších časů zavdalo příčiny k velikým rozbrojům jak v říšském sněmu tak i v časopisech a v životě. Císař náš slibil konstituci a vydal ji také brzy po tom. Avšak nebyli národové s konstitucí od J. M. C. vydanou spokojeni, proto že nebyla času našemu přiměřena, poněvadž kromě mnohých jiných nedůstatků šlechta v ní nad jiné stavy se nadsazovala proti demokratickému smýšlení a přesvědčení našich časů. Císař náš tedy zvolal *konstitující* (ústavní) sněm, aby on vypracoval konstituci (ústavu) pro Rakousko, tak jak se srovnává s potřebami národů. Císař nevyjádřil se zřetelně o tom, co si on myslí slovem *ústavní sněm;* ale povstalo z mnohých stran mínění, že ústavní sněm vypracuje konstituci, kterou pak císař *přijmout musí.* Tak rozuměla slovu „*ústavní sněm*“ celá levice ústavního sněmu říšského, zvtáště ale ti, kteří myslili, že se snad většina říšského sněmu podrobí Frankfurtu, v čem by jim arci sankce císařská byla vadila. Ta strana, která tohoto mínění byla, myslila si takto. Celá moc nejvyšší (souverenita) jest nyní v rukou národu, sněm říšský co zástupce a plnomocník národu může tedy ustanoviti dle líbosti, a císař se spokojiti má s tou mocí, kterou mu sněm (totiž národ) dobrovolně ponechá.

Musíme vyznati, že tyto zásady jsou dobré a pravé, avšak jsou v našich okolnostech nepraktické a mohly by svobodě a prospěchu našemu spíše ublížiti než pomoci.

Není nikdy dobře filosofovati do povětří a neohlížeti se po pevném základu své filosofie, sice pak lehko celá filosofie, na oko pěkně vystavená, spadne jako domeček z karet od dětí sestavený.

Kdybychom se právě byli sešli někde v pralesích amerických a tam teď chtěli založiti nový stát, tuť by arci bylo všechno na místě, co levice říšského sněmu ve Vídni myslila. Udělali bychom si zřízení dle líbosti, buď republiku neb monarchii; kdyby se nám monarchie více líbila, vyvolili bychom si krále neb císaře, a tomu bychom dali moc malou, velkou nebo žádnou, jak by se nám líbilo, a on náš

*) Sankce jest potvrzení, které císař dává usnešení sněmu, načež teprva platnosti nabývají.

nově zvolený král neb císař by přijal ochotně to, co by se mu podávalo. — Ale my nezakládáme nový stát, my si nevolíme nového císaře, my máme již císaře, který byl ještě na jaře *neobmezeným naším pánem,* a který ještě posud má tak velikou moc, že jenom blázen může ji upírati. My hledíme na okolnosti tyto se stanoviska praktického a považujeme uvedení konstituce jako dobrovolnou vzájemnou úmluvu (kontrakt) mezi císařem s jedné a národem (t. j. sněmem) s druhé strany **).

Císař nám odevzdává velikou část své předešlé neobmezené moci *dobrovolně,* my ji přijímáme, a ze své strany pojišťujeme císaři *dobrovolně* jeden díl této předešlé jeho moci, který jemu ponechati hodláme a za dobré uznáváme. My národ a císař jsme dvá smlouvající: první podání učinil císař, my jsme je nepřijali, že bylo málo; nyní činíme my podání (t. j. říšský sněm vypracuje konstituci), až císař naše podání přijme, pak bude úmluva platná, kontrakt uzavřen a naše konstituce pojištěna.

Takový byl asi smysl slov ministra *Bacha,* když pravil ve sněmu, že se strany konstituce stane sjednocení mezi sněmem a císařem, že císař konstituci od sněmu vypracovanou ze svobodné vůle přijme.

Upřímně vyznáváme, žeby byl císař konstituci od říšského sněmu vypracovanou beze všech starostí mohl příjmouti, poněvadž většina sněmu jest při vší své svobodomyslnosti rozvážlivá a opatrná, a proto nemyslíme, žeby nyní bylo zapotřebí bývalo tím slovem *sankce* na všechny pády se pojistiti. Ale co se stalo, stalo se, a my nyní nebudeme ani odporovati.

Pokud konstituce ještě vypracována není, a pokud tedy nevíme, jaká konstituce bude, jest slovo *sankce* ještě bez smyslu, abychom se jádrně a prostonárodně vyjádřili, - jest *zajíc v pytli,* o kterém se hádati není rádno. Až bude konstituce hotova na sněmu pak teprva nabude věc platnosti. Bude-li konstituce dobrá, dle potřeb a přání všech národů, nebojme se o sankci císařovu; císař se nemůže opříti proti zjevné vůli celého národu, on udělí potvrzení své dobrovolně....

Kdyby se ale osoby jiné nepovolané mezi císaře a národ stavěli a za slovo *sankce* svůj zisk a zisk jistých privilegovaných stavů ukrývali: tuť musí národové rovně a zmužile proti takovým nepřátelům národu i císaře protestovati a je odstraniti, aby nezbraňovali slovům ze srdce národu vstupovati do srdce císařova.

---

*) Dobře nám ovšem jest známo, že mezi císařem a národem stojí mnohé nepovolané osoby, které by rády tuto úmluvu dle svého prospěchu zařídily, a kterým ani na národu ani na císaři vlastně nezáleží, nýbrž jen samým na sobě. Takových ale zištných dohazovačů při dobrovolné úmluvě nepotřebujeme.

Poláci a revoluce ve Vídni.

Chtěli jsme za příčinou nejnovějšího protislovanského vystupování Poláků zvláštním článkem vyjasniti smýšlení jejich, ale předešla nás v tom *Jutrzenka* v Krakově vycházející, která dne 19. října podává následující článek, jenž ouplně vyobrazuje nevědomost, naivnost, spolu však pýchu a přemoudrost šlechty polské. Stůj zde na věčnou památku tento článek, jenž nás věřiti učí to, co praví sedlák polský, totiž že šlechta polská vlastně není ze slovanské, nýbrž z tatarské krvi.

„Noviny české horší se stále na Vídeňany a jednání sněmu, povstávají proti Polákům jakožto jediným posud osobám, jenž ve zmatku rozpadlých sil jakýsi lad a pořádek uměli zavést, ba lají nám, jenž v tomto boji Vídeňanům a Maďarům srdečně přejem vítězství. Ne pro ně, ne pro Čechy, pro národ, který tak se uměl snížit, že nyní tomu samému Windischgrätzovi, co jej před několika měsíci bombardoval, dal rukojmě věrnosti, prose ho, aby co možná rychle opustil zem a spěchal k Vídni, chvějícímu se panujícímu rodu na pomoc; — ne pro Čechy — opakujem — ale pro nás samé, pro Poláky klademe tuto několik slov, které nech myšlénky naše objasnějí, je-li jakeho objasnění ještě potřebí.

Nemůžeme zapřít, že celá věc zdá se na první pohled temnou a nesrozumitelnou. Poláci berou čím dál tím činnější oučasť v boji, který dělí Rakousko na dvě polovice, a vystupují zdánlivě proti hnutí slovanskému. Ale Poláci rozumí, že stanovisko Slovanství, na něž je klade Jelačić a Čechové, jest prahanebné, jelikož zkrátka najmuté, v službě kamarilly. Na krátce na dlouze zastydí se Jihoslovanstvo, pakli v něm skutečně, jak se nadějeme, tkví zárod budoucího života, nad tou rollí, k jaké je vyvedl horvatský bán. Maďarové, přišedše tuhou zkouškou k přesvědčení blízkého, velmi blízkého podrobení a nebo ouplné záhuby, které je zbavil jen šestý den října, odříkají se od té chvíle útisku a panovnictví nad Slovany. Jsou v dějepisu příklady, že dva národové, došedši na nejvyšší stupeň vzájemné nenávisti, zapomenou na dávné urážky, spojí se tím silněji a vystaví si od té chvíle společnou pro budoucnost historii.

Klademe ještě jednou před oči zpomínku na Litvíny, národ, který z ouhlavního nepřítele, stal se najednou přítelem, milovníkem Polsky, a od té chvíle s ní na vždy se slil. Z té strany je otázka buď již ulehčená, buď se dá v brzce ulehčit.

Nyní o Slovanech.

Jelačić se svými hordami je odevšad stísněn; s jedné strany Uhři, s druhé Vídeň a s třetí Dunaj zamykají ho v trojhrau. Nedostatek potravy a střeliva naň čím dál tím více doléhá, a tak, pakli Vídeň bude s to lépe se zorganisovat a Uhři o trochu víc odhodlanosti si dodat, doufáme, že ani Windischgraetz ani strana dvorská Jelačića nebude s to uchránit. A jest věru důležitá věc, nynějšího bana horvatského docela zničit aneb jej ouplně oddělit od záležitosti slovanské.

A toto dílo je zůstaveno Polákům, neboť Polsko, ač materialně bez síly, má ještě dost síly mravní a může tou zbraní skutečně jednat. Poláci v boji Horvatů s Uhry neutrální, anebo raději oběma stranám naklonění, ješto je s jedné strany váže podání historické, společnost podrobenství a utrpení a nadevšechno společnost skutečných nepřátel, s druhé zase spojuje pokrev-

nost a jednorodost, mohou shodou a vyrovnalostí válčících národů jen získat a stát se silnějšími. Na to myslili ode dávna.

Byla doba, kde se Slovanstvo poprvé shromážděné na sjezdu slovanském v Praze poddalo mimovolně pod mravní vládu Poláků. Netajme si, že v čele Slovanstva musíme spatřit buď Moskvu anebo Polsko. Jediní jen Čechové, a to národ takový jako Češi, mohou vidět v dynastii rakouské náčelníka Slovanstva. A na kormidelníku, jakého si Slované oberou, musí záležet budoucí jich život. Proto jsme se upřímně radovali ze sjezdu Pražského. Ale Windischgraetz poznal brzo ducha, který tím shromážděním začal vládnout, a děla Hradčanská vyplemenily klasy myšlénky o Slovanstvu sotva vzešlé.

Podobalo se, že sjezd slovanský, sblíživ neznané posud kmeny a rozehnán bodáky, doplnil své povolání a tím silněji pobratřené kmeny spojil. Podobalo se, že Slované poznají hned svého nepřítele a že boj započatý na ulicích Pražských přenese se do všech částí Slovanstva pod žezlem rakouským stojícího. Vyznáváme se, že jsme se v tom mínění sklamali. Slované jižní a západní nedospěli posud k výšce nynější doby.

Slovanský ráj Kollárův nemá ani jednoho muže činu národů těchto, jsou tam sami dějepisci, filologové čeští a slepí básníkové srbští, ale krom polských nenajdeš tam žádného hrdinu.

Opakujem, že nynější hnutí Slovanů, je hnutí falešné, spůsobené jediné od pletichářů dvorských. A to je poslední úsudek, jaký Jelačić dle našeho zdání zasloužil.

Kdyby v tom vězela myšlénka pravdivá, nebyly by jí ani bodáky a peníze rakouské na pomoc. Ale nehledíc na to, že někdo zle užívá své bdělosti, musíme se již z toho těšit, že se probudil a začal rozvinovat neznané posud síly. Jedná se jen o vytknutí dráhy a směru, jak se svěží ti živlové mají rozvinout.

Dvorské pletichy byly s to, opakovat výjevy dost podobné vraždám haličským r. 1846. Slované místo aby se pohodli s Uhry, udeřili na ně a chtěli vyhubit národ, který jim někdy bude nejspůsobnějším pomocníkem a podporou budoucího stavu. Neboť Maďaři, jak mile se jen s Němci nespojují, stanou se již tím samým našími spojenci.

Již za času slovanského sjezdu začínaly sváry mezi Jihoslovany a Maďary. Byla tam řeč o spůsobech úplného vyhubení Maďarů.

Jen Poláci samijediní tomu odporovali. Zatím se Horvati a druhé kmeny jihoslovanské přeměnili z vojínů bojujících o národní bytí v najaté pacholky strany, jenž práhne po záhubě svobody maďarské. Od té chvíle, pravíme upřímně, ztratili všechnu naši vážnost, a přání naše přesídlily se do táboru maďarského. První jednání drámy ukončilo se šťastně. Jelačić stal se z vítěze přemoženým.

Co nám další rozvin přinese, to ukrývá nedaleká budoucnost. My prorokujeme, že Slované, aspoň jižní, najednou prohlédnou a přijdou k té straně, kde je čeká čestnější než posud povolání.“

Tolik jest slov hrdé nevědomosti šlechtické! Dovoleno nám budiž, poněkud filologická poznamenání k tomuto moudrému článku přivěsiti.

Hned na počátku dovídáme se něco z brusu nového a celému světu posud neznámého: *Jen Poláci drží nyní pořádek ve Vídni!* — Věru, bez Poláků by nikde ani ve Vídni se neudržel politický pořádek! —

Druhá novinka, kterou se Praha dovídá z polského časopisu

jest, že jsme Windischgrätzovi dali rukojmě a prosili jej, aby rychle na Vídeň pospíšil!! Divme se!

Poláci prý *zdánlivě* vystupují proti Slovanstvu! Zdánlivě? — ba bezbožně opravdu!

Je-li prý v Jihoslovanech skutečně zárodek budoucího života? táže se Jegomość, polský pan demokrat. — Ba již nyní jest v nich život větší, než u vás, páni šlechticové polští: oni Srbové i Horváti, celý lid, povstali statečně bojovati o svou svobodu, a váš lid polský potloukl vás r. 1846, když jste povstati chtěli! Jak jste si jej vychovali, tak jej máte. —

Co se nám ale zvláště líbí, jest, že nás Krakovská Jutrzenka — nepochybně z dobrých pramenů snad na čestné slovo Košutovo — ubezpečuje, že se Maďaři od nynějška odříkají utiskování a panování nad Slovany. Milí Srbové, Horvati a Slováci! vložte meč do pochvy, Jutrzenka Krakovská vám vyjednala u svých bratránků maďarských, že vás již nebudou utiskovat; jen jim teď přejte oddechu, aby se na vás zatím lépe zmohli!

A to přátelství, ba manželství mezi Litvou a Polskou, o kterém šlechta polská tak ráda vypravuje! Letos z jara slavilo se ve Vídni bratrství mezi Maďary a Němci, to jest: židi z Uher a židi z Němec pili na to, že jsou bratři. Zrovna tak šlechta polská z Litvy, šlechta polská z Rusi a šlechta z vlastní země polské připíjejí si na bratrství Litvy, Rusi a Polsky — ale Litvíni, Rusíni i (bohužel!) lid polský proklínají zatím celou svou šlechtu. Polská šlechta přivedla dva veliké národy, Litvíny a Rusíny, o svobodu, zahnízdila se mezi nimi, ssála z nich život, a to nazývala *bratrstvím!* Známe dobře sympathie vaše pro Maďary, jste vy věrní bratránci: co Maďaři činili Slovanům a Rumunům, to jste vy, šlechto polská, činili Rusínům a Litvínům. Cár ruský utiskuje zřejmě, neukrývá se se svým despotismem: vy ale a Maďaři utiskovali jste pod firmou svobody, demokratie a bratrství, vy jste utiskovali a *chcete ještě* utiskovati po farizejsku! Kdo jest horší? — Vy zrovna tak prohlašujete Rusíny za reakcionáře, proto že se nechtějí dát od vás utiskovat, jako Maďaři prohlašují Horvaty za reakcionáře, že chtějí být samostatní. Maďaři předhazují Slovanům svým rusismus, knutoslužebnictví, jako vy Rusínům: a proč? proto že nechtí vaši a maďarskou vládu nad sebou trpěti. Vy oba, maďarská i polská šlechta, jste svobody proto nehodni, poněvadž sami pro sebe svobodu vyhledávajíce, jiným svým poddaným ji béřete. Proto nemůžete sami svobody dojíti, jak vám to poctiví demokrati vaši, ku př. *Liebelt,* sami do pravdy pověděli.

Žebyste ostatně Jelačiće a jeho „hordy" (tak jmenují se po bratrsku Slované!!) rádi viděli zničeného, nepochybujeme: avšak se nešalte marnou nadějí.

Také z brusu nová věc, že *na sjezdu Pražském Slovanstvo počalo*

a odevzdalo se mimovolně morální vládě Poláků!! Buď Moskva neb Polska musí prý být na čele Slovanstva!! — Nesmáti se takové nevědomosti a marnosti, je věru těžká věc. Pštros když hlavu do písku strčí, myslí, že jeho nikdo nevidí, protože on nic nevidí. Také vy myslíte, že před tím, než vy jste se o Slovanstvu dověděli, žádné nebylo. A pod tou vaší morální vládou, pod vaší hegemonií to by Slovanstvo asi kvetlo. Jaká nadutost, právě šlechtická! Rusové, nejmocnější národ slovanský a nejmocnější národ v Evropě, nikde se posud nezmínili, že chtí být na čele Slovanstva; my Čechové, od kterých idea ta povstala, od kterých již tak dávno pilně pěstována a rozšiřována jest, nikdy jsme nebyli tak nadutí, abychom sebe za čelo Slovanstva nabízeli a vnucovali; Jihoslované, nejmocnější nyní svobodný národ slovanský, vojsko Slovanů, také se posud nikdy neosmělili, přednost chtíti mezi rovnými bratry svými: a jenom vy polská šlechta, v zoufalých bídných okolnostech svých a kromě toho posud ani za mák o Slovanstvo nezasloužilá, nabízíte se nám za průvodčího, za velitele! — Pýcha spojená se slabostí jest nejohavnější věc pod sluncem! —

„Jižní a západní Slované nedorostli ještě do vysokosti nynější doby!" praví dále evangelista v Jutrzence Krakovské. Severní Slované také arci nedorostli, kdo tedy dorostl? — patrně nikdo, než střední Slované, t. j. šlechta polská. A kde máte ovoce té své dospělosti, jak daleko jste již došli se svou politikou? My západní a jižní Slované vzděláváme lid svůj, na ten se opíráme a stavíme pracně ale pevně hradby nezrušitelné svobody a samostatnosti své: a co činíte vy dorostlí do vysokosti nynější doby? Vy pro zábavu svou a paniček svých romány a divadla spisujete, nové mazury komponujete, plány na revoluce do větru malujete, a pro lid svůj — *kořalku pálíte!* Tak jste dorostli do vysokosti nynějšího demokratického času!! —

„Hýbání slovanské u nás v Čechách a u Jihoslovanů jest prý pouze od intrigánů dvorních vzbuzeno!" píše dále Jutrzenka. — Co tomu říkáte, vy naši tolikaletí spolupracovníci na poli národním, kteří jste tolik pronásledováni byli od policie a ouřadů, poradili vám intrigáni dvorští, abyste pracovali o vysvobození národů slovanských ? — !

Konečně ale tážeme se, je-li rádno, podržeti ve spolku svém takové spojence, kteří se s námi při slavnostech a na bálích bratrují, ale v rozhodné nejnebezpečnější době přebíhají do tábora nepřátelského? Není zajisté! Pracujme tedy jen my západní a jižní Slované společně s Rusíny haličskými statečně a poctivě o svobodu slovanskou, pracujme také o to, aby lid polský vzdělání došel, a aby tak na rozvalinách protislovanské a vládychtivé šlechty polské sám národ polský postavil s bratrskou pomocí naší pevnou tvrz své vlastní svobody, která se ochotně vedle nás ostatních co rovný k

rovnému, co Slovan k Slovanu postaví, a nebude chtít neslušnou vládu nad spolubratry, jako dosavadní šlechta polská, která posud (bohužel!) jediné polský národ representuje.

Z Moravy.

(N. N. v listopadu 1848).

H. B. Morava podivným, velmi neočekávaným způsobem stala se nyní nejdůležitější zemí v Rakousích, na ní rozhodne se snad osud budoucí celé říše, neboť není pravdě nepodobno, *že* ústava rakouská vypracována bude v *Kroměříži.* Na Moravě sídlí nyní císař se svým dvorem a Holomouc jest ustavičné jeviště nesčíslných deputací: vláda celého mocnářství vychází z Moravy.

Do této důležité *cizí* země — nebo sněm moravský nedávno uzavřel, že se Morava s Čechy nikdy nespojí — obrátil jsem nedávno cestu svou, a poněvadž právě jakýsi oddech nastal v politice jako přestávka mezi dvěma důležitými akty, vyplníme jej cestopisem.

Bylo slyšeti, že se veliký počet poslanců říšského sněmu shromáždil v Brně, chtěl jsem se oučastníkem státi jejich porad. Brno, o jehožto protislovanské zuřivosti tolik slyšeti bylo, o němžto se básnilo, že hotovo jest, české poslance, jestli tam dne 20. říj. podlé úmluvy přijdou, schytati a *franco porto* do Vídně odeslati, toto Brno s *vycpaným* svým drakem na radnici vábilo mne zvláště. Před šestou hodinou k večeru kvapil jsem s ohromným palašem po boku k železnici. Nezmiňuji se nadarmo o tom palaši, a sice předně proto, aby každý věděl že jsem byl ozbrojen proti Brnu, za druhé proto, že tento palaš hraje znamenitou rolli při mém cestování, a málem by příčinu k válce byl zavdal mezi králem českým a markrabím moravským. „Nechoďte do Brna! Pro všechny svaté! nechoďte do Brna!" pravil mi jeden z bývalých ouhlavních nepřátelů našich za starých časů Průmyslové Jednoty a nyní následkem všeobecného smíření náš přítel.

Na každém stanovisku železnice pozorovali jsme pozůstatek po kn. Windischgrätzovi, totiž zástup vojáků na stráži. Na nádraží Holomouckém, právě když jsem opět na vůz pospíchal přistoupil ke mně neb vlastně k palaši mému pan setník c. k. vojska, a sice v nepřátelském oumyslu. „Račte tento palaš zde zanechati." „„Kdybych ho zde byl zanechati chtěl, nemusel jsem ho s sebou brát: jedu do Brna!"" „Může být, že jedete do Brna, to však pozorovati nemohu ani z Vašeho palaše ani z Vašeho kožichu; tolik ale jest jisto, že příkaz mám, abych nikoho se zbraní k Vídni nepouštěl!" — Tu jsem tedy pozoroval ohromnou mýlku c. k. pana setníka, jenž myslil, že

já Vídni na pomoc táhnu. „„Jsemť H. B. . ten a ten, a mám průvodní list do Brna,““ pravím satyricky v pevném domnění, že se po těch slovech c. k. pan setník začervená a litovati bude, že mne v podezření měl, jakobych Vídni na pomoc táhnul s palašem. Ale c. k. pan setník zdál se být v politice nezběhlý a stál na tom, abych palaš v Holomouci zanechal. „Dobře! — myslil jsem si, odepínaje palaš — „jestli mne Frankfurtisté Brněnští zabijí, nebudu mít já odpovídání z toho, nýbrž tento urputný, v politice nezběhlý c. k. setník.“

Pokoj byl naplněn gardami z Holomouce, kteří neopomenuli hned doma vypravovati, koho měl pan setník v důmění, že Vídni ku pomoci táhne, a komu vzal proto palaš. Zpráva roznesla se po Holomouci a palaš můj počal tam strašiti. Já ale strašil jsem v Brně bez palaše.

Celé Brno naplněno bylo uprchlými Vídeňany, nikde nebylo prázdného místečka, kde by Ultračech hlavu položil. Sluší věděti, že v Brně a v německých městech na Moravě všichni Čechové o jeden stupeň v titule povýšeni jsou, nemluví se tam nikdy o Češích, nýbrž vždy jen o Ultračeších. Ultračech jmenuje se tam každý obyvatel království českého, který se sám za Němce nevydává.

Po velikém chození dostal jsem konečně akcesit na pokoj, o kterém některá naděje byla odpoledne, že na noc prázdný bude.

První věc, která mne nesmírně překvapila, bylo velmi zhusta mluvení české (neb jak tam říkají moravské) na ulicích, skoro celá pracující třída lidu jest slovanská, a jenom honorace považuje sebe za německou, ačkoli štíty na domech hlásají samá česko-moravská jména.

Dva mužové hýbají Brnem jakožto zástupcové dobrého a zlého principu: *Klácel* a *Skácel*. Klácela našeho každý zná, Skácel jest přednosta Frankfurtského demokratického klubbu v Brně, jehožto pověstné a pamětihodné zásady jsou: *Rovnost obou národností, ale s předností němčiny a se středištěm ve Frankfurtě!* Tuto naivní zásadu vyřknul onen *Skácel* (nomen omen) skutečně a bez žertu v demokratickém spolku Brněnských Frankfurtistů! — Ostatně se ale Brna dokonce co báti není, kromě malé činné strany Frankfurtské jest smýšlení celého ostatního německy smýšlejícího obyvatelstva příliš pohodlné a nechá svět běžeti jak běží. Od činnosti našinců bude nyní záležeti, aby národní slovanský živel, který tam tolik pevných základů má, šířil se a dále kvetl. Ostatně se zmocnil veliké části Němců a poněmčilců moravských nyní velmi duch provincionální, vlastenectví moravské, které Slovanstvu na škodu není. Žluto-červené barvy jest viděti zhusta, trikolor německý málo mezi měšťáky, u lidu panuje ale buď červeno-bílá neb slovanský trikolor.

Nejlepší a nejplatnější věc, která se o Brnu říci může, jest: *Brno opičí po Vídni.* Skutečně se Brno snížilo až za předměstí Vídně.

Brno nemá nikdy svůj úsudek, ale čeká vždy, až co Vídeň řekne; jen jedinou posud známe odhodlanost Brna, kde si troufalo míti samostatné mínění, a sice: Brněnská národní stráž má červené límce a výložky, které Vídeňská nemá!! Nevím skutečně, odkud se vzala tato původnost! Což divu, že Brno velice sympathisuje s Vídní, a nevím již, bylo-li to v Brně neb v jiném německém místě na Moravě, kde uzavřeno jest, aby jedna polovice národní stráže táhla Vídni na pomoc a druhá aby zůstala domov hájiti. Pak ale ukázalo se, že všichni chtěli být v té polovici, která měla domov hájiti! Podobným způsobem jsou všechny bouře v Brně neškodné, jsou to bouře ve sklenici vody.

Sám jsem byl svědkem očitým znamenitého kravalu v Brně, o kterém pak zprávy v časopisech velmi znamenité se zdály. Jednalo se o to, aby 25 vozů prachu, který z Brna k Vídni vézt se měl, zadrženo bylo, ku kterému cíli se několik drvoštěpů s obuchy sešlo na hlavní náměstí před strážnici národní stráže. Národní stráž ale rozumovala takto: Chceme-li zadržeti prach, musíme učinit revoluci proti vládě; my ale nechceme udělat revoluci, proto nezadržíme prach. — A skutečně odvezl se prach, a kromě trochu hubování a křiku nic jiného se nestalo.

O přeložení říšského sněmu do Kroměříže mluvilo se tenkrát všude po celém Brně. Může se říci, že celé Brno bylo proti tomu přeložení, ale z dvojích rozličných příčin: jedna *malá* strana mrzela se na to, že nebude ve Vídni, druhá *velká* strana mrzela se, že nebude v Brně, jak vlastně byl oumysl. Ostatně ale jsem v Brně nezakusil nižádného protivenství, až na to, že se na mne mnozí skutečně jako na afrikánské zvíře dívati chodili, a pak na to malé nepohodlí, že jsem svou čepici červenou od národní gardy Pražské pouzdrem zakryl, protože jí považovali mnozí za svornostskou, z kteréhožto ohledu nechtěl jsem býti nevinnou příčinou několika nešťastných porodů ze strachu před svornostskou čepicí.

Sněm moravský posud v Brně sedí, ale nedělá již mnoho hluku, proto že se jinde znamenitější věci dějí a na sebe více pozornost Brňanů obrací.

Jedno ze znamenitějších a pamětihodných dítek tohoto sněmu *Moravské Noviny,* které nyní šestkráte za týden po archu vycházeti budou na outraty země, jejichžto polit. část povede *Klácel,* ouřední *Šembera.* Historie původu těchto novin jest nad míru podivná. Vymohli je poslancové stavu rolnického, kteří na sněmu jen sami národnost slovanskou zastupují.

Ustanovilo se z počátku, že budou vycházet veliké německé noviny Brünner Zeitung na outraty zemské. Poslanci-rolníci proti tomu žádali, aby také pro ně moravské (české) noviny vycházely, když zem outraty nese. Namluvilo se jim tedy, že budou noviny vychá-

zeti na jedné straně německé, na druhé moravské. Tak přijato jest, ale obě strany s tím nebyly spokojeny. — Ustanovilo se tedy později, aby oboje noviny a každé zvlášť vycházely, však ale aby moravské jenom překlad byly německých, „neboť“ — pravili Němci rolníkům — „abyste všechno věděli, co Němci píší.“ Rolníci se z toho radovali, že budou všechno vědět, co Němci píší, a přijali ten návrh. — Nyní ale vysvětlili moudřejší mužové rolníkům celou věc, jak budou německé noviny vždy psáti a smýšleti příznivě k Němcům a ku prospěchu Němců, a jak potom i lid slovanský bude na všechno hledět skrze brejle německé.

Rolníci tomu porozuměli a obořili se ve sněmu posledníkrát na Němce, a vymohli si, že budou Moravské Noviny samostatné jako německé, a že budou zastávat Slovany jako německé Němce.

Doufáme také, že pod tou redakcí, kterou dostaly, ouplně vyhoví potřebám lidu moravského.

Vůbec jest tento moravský sněm v dějinách vlasti něco neobyčejného: Šlechta, města a rolnictvo vedou tam ustavičné šarvátky, které se ale vždy ukončí vítězstvím rolnictva. Anděl strážce bdí nad zástupci našeho lidu, kteří bez náležité zběhlosti v těchto věcech přece vždy šťastně umí škodlivé a užitečné rozeznati. Jednalo se o budoucí zastoupení Moravy na domácím sněmu, a německé měšťanstvo usilovalo o to, aby města měla na miň duší zástupce než venkov. Šlechta, která mnoho příčin měla, horšiti se na města více než na rolnictvo, protivila se této přednosti měst a přidala se k rolnictvu. „*Když chcete být demokrati* — pravila šlechta — *nechtějte pro města přednost nad rolnictvem.*“ „*Naše duše nejsou o nic horší než duše městské, proč by jich mělo tedy více jít na míru než městských?*“ pravili rolníci. A provedeno jest skutečně, že se na **10.000** duší jeden poslanec voliti bude, bez ohledu na města a venkov, bez rozdílu. Tím poražen jest také na vždy v Morarvě živel odrodilých, německy smýšlejících měst. — Brzy na to ale vystoupili opět poslanci měst ve sněmu a pravili takto: „*Když jsme se* (s bolestı měst!) *chytili demokratie a zavedli rovnost měst a rolnictva, musíme demokratii ouplně provésti a šlechtě všechna její práva a přednosti odejmouti, aby nám a rolníkům byla rovna.*“ Dobře, rokovalo se o tom, a jednalo se jen, má-li šlechta, až složí všechny přednosti své, aspoň jména (kníže, hrabě atd.) podržeti. Tu ale vystoupil *Čambala*, poslanec rolnický. „*Chceme-li koukol vypleniti, musíme to učiniti důkladně i s kořenem; ani jména (tituly) ať nezůstanou!*“ pravil *Čambala* biblicky, a stalo se — sněm uzavřel, že šlechta na Moravě přestane. Takto na sněmu jeden stav druhému pomáhal, města šlechtu a šlechta města naháněli rolníkům na ránu, a tito jako na čekání stáli a — dobře trefovali!

Ostatně nevím o svém meškání v Brně již nic zajímavého po-

vídati, leč že se v mé přítomnosti také držel *soud nad tiskem*, a sice veřejně, oustně. V Brně vychází několik malých, křiklavých německých časopísků, *Telegraf, Brünner Tagscourier, Constitutioneller Bote,* kteří sami sebe za hlavní demokraty, za sloupy a podpory svobody, za největší přátele lidu vydávají, skutečně ale jsou snad jediní reaktionáři v Brně, a sice proto, že svou nestoudností, křiklavostí a svým neustálým drážděním naši svobodu u poctivých lidí do neváženosti, do ostudy a do ošklivosti přivádějí. Jeden z nich, *Telegraf,* když viděl, že může bez trestu Slovany, zvláště Čechy a všechno na světě, co se mu líbí, špiniti, osmělil se konečně a napsal o jednom obchodníku Brněnském, že prodává a kupuje kradené věci. Ten sebral svou exekutivní moc, několik známých s pevnýma rukama, táhl do redakce *Telegrafa* a podal tam takové vyvrácení onoho článku, až na panu redaktorovi modřiny zůstaly. Jaké mělo dále toto nedorozumění následky, toho jsem se již v Brně nedočkal: jakož jsem se nedočkal té kocoviny, kterou mne prý (jak jsem se později dověděl) tamější Frankfurtisté poctíti chtěli, když se z prvního omráčení po mém příchodu, ale teprva za dva dni, zpamatovali. Lituji skutečně velice, že jsem svým odjezdem těmto ubožátkům pokazil jejich malé vyražení a největší čin, kterého schopni jsou v politice — kocovinu! Až jen bude na říšském sněmu uzavřeno, že se Rakousko Frankfurtu nikterak nepodrobí, pak zajisté nebudu litovat útrat a naschvál do Brna zase pojedu, aby si mohli Brněnští Frankfurtisté tou kocovinou srdci svému zarmoucenému ulehčit. Ještě více ale lituji toho, že jsem se nedočkal té kocoviny, kterou pak v neděli **29.** října Brněnští Frankfurtisté *sami sobě* učinili — totiž onen kraval Brněnský strany tažení do Vídně, který podle všech zpráv o něm k nám došlých nazvati se může kocovinou.

Frankfurtsky smýšlející část národní stráže Brněnské popouzela již po nějaký čas dělníky (kterých jest v Brně prý přes **15.000!!?**), aby táhli Vídni na pomoc, slibujíc, snad že s nimi také potáhne. Konečně vypuknul tedy oheň již dávno doutnající a počalo se v neděli na poplach zvoniti, lid se sbíhal, žádal zbraň atd. Národní garda ale nyní nechtěla s nimi táhnout a pomáhala společně s vojskem lid rozháněti: lid zase gardě zbraň odjímal. „Když nechcete táhnout a bojíte se, odevzdejte nám zbraň!“ Tak se po dlouhý čas po celém městě honili, až ovšem s pomocí vojska pořádek opět učiněn jest. Na výstupy plné směšnosti a ironie nebyl nedůstatek. Tak ku př. volal na čele houfu nadšeně jeden: *„Auf! nach Wien! um die deutsche Freiheit zu retten!* *) a za houfem dělníků zněl hlas: *„Ale je nás ještě málo!“* v čisté moravčině, na důkaz, jací lidé chtěli táhnout, *„um die deutsche Freiheit zu retten.“*

---

*) Po česku: „Vzhůru. do Vídně! zachrániti německou svobodu!“

Než jsem do Brna přijel, rozeslali již poslancové řísského sněmu, meškající nyní v Brně, pozvání na všeobecný sjezd do Holomouce, porady Brněnské byly tedy jenom předběžní, a všichni odebrali jsme se do Holomouce, všichni po železnici, jen já po poště přes Litovli s neobyčejnou touhou po osudu svého palaše.

Po celou noc měl jsem na cestě příležitost přemýšleti o nynějším postavení Moravy k Čechům. Morava nyní asi v národním ohledu tak stojí, jako Čechy stály 1834. Každý vzdělanec vypadá jako Němec, Slovanstvo a sprostota jest tam jedno, kdo pečuje o vzdělání národního jazyka, považuje se za divouse, za pošetilce neb dokonce za buřiče, který prý lid popuzuje proti bohatým. Neboť tito Němci a poněmčilci, kteří až posud aristokratsky první slovo vedli v Čechách i na Moravě, nemohou se posud nikterak povznesti k té myšlénce, že my Slované jim rovni jsme, vždy nás ještě za nižší třídu považují. Když tedy v Čechách hned v březnu vyslovena jest žádost naše strany spojení Moravy a Čech, povstala proti tomu nesmírná opposice. Jen malinká strana národní porozuměla bratrskému úmyslu našemu, že chceme, aby Morava a Čechy spojeny větší moc a váhu měli před světem. Druhá veliká strana na Moravě, strana netečná, protivila se tomu jen z hrdosti špatně rozuměné; jim nezáleželo na velikosti národa, nýbrž jen na provincialní moravské pýše. Třetí strana Frankfurtistů protivila se nejzuřivěji, ona dobře porozuměla, že se Čechové jen proto s Moravou onžeji spojiti chtěji, aby společně tím více vzdorovati mohli Frankfurtu. Rozumí se samo sebou, že strana protičeská byla desetkráte silnější než národní, a tu všelikou mocí se snažila, Moravu od Čechů ještě dále odciziti. Nejen že starou poctivou a velebnou barvu naši *červeno-bílou*, kterou jsme ještě od starých slavných časů společně sdědili, zneuctili a za ní žluto-červenou přijali, a hned se snažili. všechny své červeno-bilé orlice zažlutiti: i na sněmu veřejně ustanovili, že se Morava s Čechy nikdy nespojí. Človék ale míní, Pán Bůh mění, myslel jsem, a tím ustanovením, že budoucně na 10.000 duší v sněmu moravském jeden zástupce seděti bude, bez rozdílu měst a venkova, tím ustanovením vyřknuto jest Moravy s námi. Počkejte jen, až lid zachovalý moravský, až naši Hanáci, Slováci v Moravě poznají dějiny národu svého, až poznají, že nebyl nikdy rozdíl mezi Moravanem a Čechem ve zlém ani v dobrém *), až poznají, že spisovní jazyk v Čechách užívaný jest vlastně čistá moravčina, až tento lid vyrozumí, jak těžko jest Moravě a Čechům každému zvláště brániti se proti outokům vašim: pák najednou oni zástupcové na sněmu moravském vyřknou to, co již Bůh dávno vyřknul, totiž že Morava a Čechy jsou jedno.

---

*) Brno a Holomouc posud se veřejně nazývají královská hlavní města, rád bych věděl, jakého království!? —

S takovými myšlénkami přijel jsem do Holomouce, kdežto mi souzeno bylo, shledati se opět s palašem svým a s mnohými jinými známými. Shledání mé s palašem bylo následující: Kdyby se některému z jistých lidí něco podobného s palašem bylo přihodilo, nebyl nebyl by opominul, nesmírný křik o reakci, o kamarille, o vojenské libovládě způsobiti: já ale vzal jsem tu věc pouze z komického stanoviska. Kdybych já s některým vojnu vedl, také bych každému, kdo na tu stranu míří, vzal nejen palaš, nýbrž i pistole, které mi c. k. pan setník zapomněl vzíti. Že ale c. k. setník tak se zmýliti mohl, že redaktora Nár. Novin v podezření měl, jakoby Vídni na pomoc spěchal: to arci je nedorozumění větší, než bude celá německá říše. Než dosti o tom: jak mile jsem se v Holomouci přihlásil, žádali mne co nejzdvořileji možná za odpuštění strany toho nedorozumění a pravili mi velmi ochotně, že palaš můj hned odevzdán byl k sl. krajskému ouřadu, aby ho za mnou do Brna poslal. Člověk nezkušený byl by se z této zprávy zarmoutil, že palaš do Brna poslali: já ale, jsa dobrý znalel všech c. k. kraj. ouřadů, byl jsem přesvědčen, že se c. k. kraj. ouřad nepřežene, a že palaš jistě nejen nyní, nýbrž ještě po dvě neděle v Holomouci zůstane a že ho snad teprva po mé smrti do Brna odešlou. Naděje mne nesklamala, palaš byl posud v krajském ouřadě a odevzdán mi jest s velikou ochotností. — Byl bych však ještě jeden palaš s radostí poželel, kdyby byla celá deputace z Prahy nepřitáhla Vídni ku pomoci! —

Holomouce je pevnost, ve které žije více vojska než lidí. To jest nejznamenitější, co se o ní pověditi může. Všechny kavárny a hostince vykládány jsou rozličnými výložky. O dvoru který tam nyní sídlí, nebylo by nic pozorovat, kdyby nepřicházely ustavičné deputace. Věru, deputace nejsou moje zamilovaná věc, a jak mile uzřím deputaci, vzpomenu si hned: „Ba kdybych měl ty peníze, které se protrávily na deputace od počátku konstituce rakouské až do nynějška!“ Věru, duch lidský jest samá podivnost: dříve si lidé pořád stěžovaly na drahé *porta* za psaní, a teď, když jde psaní za 6 kr. stř. až na konec světa teď zas posílají místo šestikrejcarového psaní deputaci mnoha osob, která obyčejně pořídí zrovna tolik jako šestikrejcarové psaní! —

Ještě nejlépe ze všech těch deputací líbily se mi deputace Hanáků. Ti ve své slavě, červenýeh spodkách přitáhli vždy všichni na koních s hudbou, s červeno-bílými *), slovanskými a císařskými korouhvemi (co by se jindy nikdo nesměl před Holomouckými měšťany opovážiti), táhli tak přes celé město pro žluč všem Frankfurtistům,

---

*) Skutečně podivno, že mezi lidem na Moravě posud vždy jen červenobílá barva platí, nová žlutočervená žádné vážnosti nenalezá. Ani jedna hanácká deputace neměla žlutočervenou korouhev!

a za nimi na malém kočáříku několik matek s košíky vajec, drůbeře, koláčů atd. pro císaře. Tato všechna sláva i s vejci a drůbeří vzdána jest J. M. C., ale — ruku na to, že bude držet konstitucí! Císař podal ruku. — Ba jedna opatrná deputace hanácká chtěla dokonce, aby jim tento slib pro lepší bezpečnost císař písemně a na „štemflu" podal. Takový jest praktický smysl Hanáků: oni myslí *„Mé jsme mé"*, nepřijdou císaři vyhrožovat, a přijdou zdvořile, přijedou s korouhvemi, s hudbou, s vejci, ale ne podlízavě, ne otrocky, nýbrž s tím vědomím, že bez konstituce není císaře! Jsem přesvědčen, že tito prostí ale rozumní Hanáci u císaře a dvoru mnohem více úcty ku konstituci vzbudili, než mnohé málomocné výhrůžky, které vždy jen směšné jsou, když za nimi nestojí veliká ozbrojená síla.

Ostatně si Holomoučtí Němci často ztěžují na nynější stav, že utištěni jsou od vojska, že se ani hýbat nemohou atd. Já jsem si při tom vždy vzpomenul na to, jak tito svobodymilovní Holomoučané zamezili vydávání moravského časopisu, který tam prof. *Helcelet* pro lid slovanský vydávati počal; hned po třetím čísle musel přestati a radovati se, že jej samého z města nevyhnali! — Není nad svobodu, zvláště když si člověk nejen německé, nýbrž i slovanské svobody vážiti umí.

Kdybych byl žurnalista israelský neb turista jako p. Kohl, neopominul bych zde ještě v důvěrnosti podati všechny řeči, které jsem měl s důležitými osobami, státníky, co se nejednalo mezi deputovanými atd. Ale vždy jest lépe jídlo již uvařené jísti, než se na vaření dívati.

Hlasování o suvrenité národu.

(N. N. 11. ledna 1849.)

Noviny Vídeňské *Lloyd,* které jsou redigovány ouplně v duchu p. ministra *Stadiona,* strany nichžto se p. *Stadion* sám jednou v důvěrném rozhovoru přiznal, že je v Terstu po nějaký čas sám redigoval, tyto noviny mají následující pamětihodný článek, jehožto každé slovo váží několik centů prachu a olova.

„Neobyčejnou cestou dostáváme dnes (8. ledna) o 6. hodině večerní zprávy z Kroměříže. Čeští deputovaní spojili se se svými starými nepřáteli — s Levicí. Demokratické choutky strany radikální sbratřují se s národním stranictvím (partikularismus) svých posud nejodhodlanějších nepřátel. Ti, kteří jen na *„korunu českou"* myslí, stali se spojenci těch, jejichžto poslední myšlénka jest zničení všech korun. Podivné věci staly se od října. Žádná podivnější než nenadálé přá-

telství mezi rytířem z *Violandů* a panem appellačním raddou *Strobachem,* mezi ctihodným panem *Füstrem* a panem doktorem *Pinkasem.*

Pánové, kteří si přejí, aby Čechy v Německu utonuly, a mužové, kteří by rádi Rakousko v Čechy obrátili, ti, kteří ve všem rozličnými cestami kráčí a v žádném náhledu se nesrovnávali, potkávají se najednou v oposici proti ministerstvu. Jedni nenávidí ministry, protože chtějí konstituční monarchii; druzí se jim protiví, protože rádcové koruny baží po sjednoceném Rakousku. Nyní jest skoro již pozdě na nějaké předpovídání, neboť v nejbližším čase bude již sám skutek za sebe mluviti, ale tolik můžeme říci, že ačkoli spojená *Pravice* s nejkrajnější *Levicí* nepochybně většinu sněmu tvořiti bude, přece pevnou naději máme, že ministerstvo *Schwarzenbergovo* i konstituční monarchii i sjednocené Rakousko založiti moci bude" (zu begründen im Stande sein wird)."

To jest srozumitelné! Jestli sněm neposlechne, bude rozpuštěn, a *mocné* ministerstvo Schwarzenbergovo založí konstituční monarchii a sjednocené Rakousko, to jest, aby tomu každý rozuměl, ministerstvo dá oktroyovanou konstituci a zavede starou centralisaci v novém, ještě dražším kabátě než byla stará, a položí tím pevný základ — k nové revoluci.

O krátkozrakost ministerská! O tvrdost a nevšímavost ke všemu, co nás učí zkušenost historická. Vizme Francouzy! Veliká revoluce ku konci minulého století, následek despotie Ludvíků zatřásla celou Evropou, prolila řeky krve, pobila tisíce tisíců, a po pádu Napoleona zavedena jest přičiněním mocnářů *restaurace,* to jest obnovení staré vlády v novém kabátě. Revoluce červnová zbořila restauraci a povolala liberalního Ludvíka Filippa na trůn; když ale tento ošidiv celý národ opět svobodu zameziti usilóval, nastala revoluce letošní, a Francousko jest republika. Nyní snad bude opět poznenáhla starý systém do Francouska udice své metati, ale ubezpečeni jsme, že v takovém pádu zase nastane nová revoluce.

Jest to ale poctivé, s národy takto hráti a je do ustavičného neštěstí poháněti? —

Nastanou nyní opět důležité doby. Posud sice doufáme v našeho císaře, že ministerstvo propustí, až uzná, že veliká většina sněmu a mezi nimi i ti, kteří posud oddanost svou nejen slovy nýbrž skutky dokázali, že tato většina s ministerstvem spokojena býti nemůže. Uzná-li ale JMC. za dobré, dáti více na slova několika ministrů, než na vůli svých národů, co pak nastane? — —

My radíme srdečně k tomu, aby národové tiše, ale s vědomím křivdy utrpené všechno snášeli, čekajíce na další vyvinutí věcí.

Stav Rakouska bude pak takový: S jedné strany dole národ vlaský, nedávno podmaněný mocí a žádostiv každou chvíli odtrhnouti se; s druhé strany nahoře Poláci odjakživa všemožně pracující proti

Rakousku; v prostředku Maďaři nyní právě krutě podbití, nesouce ještě živou ránu a očekávajíce s nedočkavostí dobu pomsty; Chorváti, Srbové, Čechové, Moravané, Slováci, Rusíni, Slovinci, kteří krví svou pomáhali ve Vlaších, u Vídně a v Uhřích a v Haliči Rakousko zachovati, a nyní po vykonané těžké krvavé práci ošizeni a místo svobodné, řádné konstituce obdařeni konstitučními formami, hodnými daněmi, 500.000 vojska a každoročně 80 mil. nevyhnutelného dluhu. K tomu ještě snad z jara krásná válka ve Vlaších — pěkné vyhlídky na budoucnost.

A Němci rakouští? Budou oni spokojeni? Jistě jen jedna část, a to sice ta, která sama učiní nyní to, co nám Slovanům falešně a nepoctivě vytýkala, totiž že nám nezáleží na svobodě, nýbrž jen na národnosti. My jsme nyní dokázali, záleží-li nám na svobodě čili nic, a oni hanební utrhačové, kteří ustavičně nás před světem v podezření uváděli, musí se zastyděti. A pan appellační radda *Strobach*, o němžto již naši škůdcové (bohužel také v Praze mnozí našinci, avšak takoví, o kterých bychom si přáli, aby byli v Australii) již ouštěpačně před novou volbou rozhlašovali, že uplacen jest od ministerstva, nezachoval-li se jakožto řádný Čech, řádný muž? Není pochybnosti, že jej ministři chtěli tímto appellačním raddovstvím uchlácholiti: ale Strobach dokázal, že jest této důstojnosti a ještě větší hoden.

Také naše noviny slaví dne 8. ledna jakožto den vítězství pravdy nad ošemetností. Národní Noviny vždycky zastávaly z celého srdce poslance české, co muže svobodě a národu oddané, kteří sice ve všem, co slušné jest, vždy hotovi byli, vládu podporovati, kteří se ale zároveň žádnou mocí ve světě nedají užíti za nástroje proti národu. Již druhý návrh základních práv, který v některých německých novinách Pražských ouplně vytištěn byl i se všemi amendementy (podnávrhy) a se jmény všech pro ně hlasujících oudů konstitučního výboru, již tento návrh musel dokázati pravou liberálnost poslanců našich, neboť čeští oudové tohoto výboru ode všech našich doslanců do tohoto výboru vyvolení, *Palacký*, *Pinkas*, *Rieger*, hlasovali nejliberalněji, a můžeme ubezpečit, že návrh celé konstituce, jak jej náš *Palacký* vypracoval, zcela uspokojí všechna přání rozumných a liberálních foederalistů. Však najdeme příležitost, tento návrh časem svým čtenářstvu Nár. Novin ouplně předložiti, aby pak sami o něm usoudili.

Co se ale rozpuštění sněmu týče, my se toho nehrozíme; kdo chce moci své k násilí zneužívati, může to snad učiniti, ale násilí nemá nikdy dobré následky, a časem svým se samo pomstí na svém původci.

Neobyčejný katechismus.

(N. N. 25. ledna 1849.)

V letě r. 1844 byl jsem ve Vilně náhodou hostem při veřejné zkoušce jedné tamější městské školy. Připomenouti musím, že jest *Vilno*, bývalé hlavní město velkovévodství litevského a pak jedno z nejhlavnějších měst polských, nyní asi podobno dle velikosti Brnu, ne však tak ouhledné, v pěkné poloze, pouhými Poláky obývané, mezi nimi ovšem jako všude tam větší počet židů, Jiná řeč kromě polské a známé židovčiny neslyší se, rusky leda na ouřadech a litevsky leda někde na trhu od rolníků. Celý vzhled a veškerá tvář města jest polská, a také všechny veřejné nápisy byly až do nejnovější doby jen polské; posavad nebylo mocí vlády provedeno, aby se všechno rusky vyvěsilo. Výhradně polský charakter tohoto města jeví se také patrně z toho, že jest Vilno vždy jedním z hlavních středisk literatury polské.

Toto všechno jsme jenom z té příčiny předeslali, aby se protiva toho, co nyní vypravovati budeme, tím více vyrazila.

Sedě tedy mezi dosti četným posluchačstvem této zkoušky malých dětí byl jsem při *náboženství* nanejvýš k pozornosti vybídnut neobyčejnou pro mne otázkou učitelovou k malému chlapci, jenž zněla: „*Kterak se považuje v duchu náboženství křesťanského vláda panujícího nad námi císaře vševuského?*“

Chlapeček rychle odříkával: „*Považuje se jakožto pocházející od Boha!*“ A nyní následovaly otázky a odpovědi podobného spůsobu, tak že jsem ani sluchu svému nevěřil. Děti odpovídaly, jakoby bičem mrskal, tak že patrné bylo, že v tomto předmětu nejlépe vycvičeny byly.

Nemohl jsem se zdržeti, abych k jedné polské paní, která vedle mne seděla a na jejížto očích jsem četl ironický úsměch a trpkou zlost, nevyslovil pošeptmo podivení své a zároveň opovržení k učiteli, který se dle mého mínění takto zalíbiti chtěl ruskému gubernátoru.

„A vy snad myslíte, že to jest jenom zvláštní nápad tohoto učitele, toť je řádný předmět nařízením vlády ve všech našich školách zavedený, a můžete sobě knížku koupit.“

Nemohl jsem skutečně dočkat konce zkoušky a běžel jsem hned do kněhkupectví, kdežto jsem hned asi 40 výtisků této na špatným papíře vytištěné polské knížečky koupil.

Titul její zní doslovně takto:

Katechismus o ctění Císaře Všech Rossií, čili výklad čtvrtého božího přikázání s ohledem na představené zemské, dle nejvyššího rozkazu pro užívání ve školách a kostelech římsko-katolických vesnických vytištěný. Ve Vilně, v tiskárně diecesalní. 1840.

Doufáme, že každý žádostiv bude obsah knížečky seznati, kterou zde podáváme celou v doslovním překladu, slovo za slovem, písmenu za písmenou. Čtenářové budou pozorovati, že jméno císařovo a jméno Boží vždy *stejnou* velikou literou tištěna jsou, ba že částečka *„jeho“*, když se na císaře vztahuje, také tak je tištěna, a když na Boha, jen malou literou, že tedy vlastně ještě větší část císaři ruskému než Bohu proukázana jest: ale zrovna tak jest také ve knížce. Tedy:

KATECHISMUS VĚTŠÍ O CTĚNÍ CÍSAŘE VŠECH ROSIÍ.

1. Otázka: Jak se v duchu náboženství křesťanského považuje panujícího nad námi CÍSAŘE všeruského vláda?

Odpověď: Považuje se jakožto pocházející od BOHA.

2. Otázka: Kterak se to může dokázat skutečně?

Odpověď: BUH dal takové zřízení člověku, že sám bez jiných nemůže ani být na světě, ani život zachovat, ani vědět, naučit se a vykonat, čeho zapotřebí jest. Ale spojený s jinými může bezpečně žít, mnoho vědět a činit, poznat své ustanovení a cesty k němu vedoucí, poznat povinnosti k BOHU a lidem, dokonalit se vyplňováním jich, zasluhovat a dosáhnout nynější i věčnou blaženost. Cit této potřeby, schopnosti a vůle, vlitý do duše každého patrně nám praví: že jest to vůle BOŽÍ, aby lidé žili ve společnosti a spojení mezi sebou. Odtud jsou svazky domácí a rozličných stavů, kteří jsou jedni druhým potřebné. Tak spojený stojí a udržuje se celý svět, a činí jako jeden dům, jako jednu rodinu pod vládou všeobecného Otce Nebeského. Podlé Jeho vůle trvaje do ustanoveného času rozdělil se pro větší bezpečnost a dobro na větší spolky, národy zvané. Odtud drahé jméno Vlasti, odtud láska k ní a vůle její dobrého, odtud její vláda obyčejně vložená do rukou Knížete, Krale, Císaře čili Panujícího MONARCHY. A to jest vývod, z kterého vidíme, že jako jest z vůle Boha člověk, tak z té samé vůle Prozřetelnosti jest společnost, jest svazek a vláda společnosti.

3. Otázka: Co se podle náboženství náleží CÍSAŘOVI všeruskému od nás poddaných?

Odpověď: Čest, poslušenství, věrnost, daně, služba, všeliká ochotnost a modlitba u BOHA. Co všechno obsaženo jest v těchto dvou slovech: čest a věrnost.

4. Otázka: Jakou čest a kterak vyjevovat?

Odpověď: Největší, jaká může být pro člověka, a sice v slovech, v znameních, ve všem jednání a činění a v srdci.

5. Otázka: Jaké poslušenství a v čem?

Odpověď: Poslušenství ouplné v zachovávání všelikého pořádku, práv a rozkazů.

6. Otázka: V čem a jaká má být věrnost?

Odpověď: Věrnost ve svěřených ouřadech, ve vykonávání služby a všech povinností: a to z celého srdce, v ničem faleš.

7. Otázka: Náleží platit daně do pokladnice Pána našeho CISAŘE všeruského?

Odpověď: Náleží ouplně a sice všechno a v čas ustanovený.

8. Otázka: Jest povinnost sloužiti?

Odpověď: Pevná povinnost je, nestraniti se, ale obětovati se, kde toho potřebuje vůle našeho CISAŘE, a sice: ve službě vojenské, civilní a jiné, ve vyšších i nižších stupněch.

9. Otázka: V čem a jaká ochotnost?

Odpovídání: V přispívání podle stupně a sil k společnému dobrému, v nekonečené dobré vůli k Vlasti naší Rossii, k CISAŘI i celému domu JEHO.

10. Otázka: Náleží se modlit za CISAŘE a Vlast naší Rossii?

Odpověď: Náleží v modlitbě domácí i veřejné, skládat CISAŘE do lásky BOŽí, modlit se za JEHO zdraví, dobro, všeliké přání jeho a život věčný. Též i o Vlast, nikdy nerozlučitelnou od dobra MONARCHY.

11. Otázka: Co se těmto povinnostem protiví?

Odpověď: Nečest, neposlušenství, nevěrnost, neochotnost, reptání, zráda, popouzení, zbouření.

12. Otázka: Jest tato nečest a nevěrnost přestupek před tváří BOŽí?

Odpověď: Jest přestupek, hřích, hanebnost.

13. Otázka: A tedy podle BOŽIHO naučení není dovoleno vzbouřit se neb potají o zrušení vlády usilovat?

Odpověd: Nikdy, ani zjevně ani potají, ani zrovna ani postranně.

14. Otázka: Mají se kromě CISAŘE ctíti všechny ouřady a představené?

Odpověď: Mají, neb na ně vložena jest část vlády, a tyto části dohromady jsou celá Nejvyšší vláda zemská, jsou náměstníci: neboť zastupují CISAŘE, kde on sám osobně být, vidět a jednat nemůže.

15. Otazka: Co nás povzbuzuje zachovávat tyto povinnosti?

Odpověď: Povzbuzení jsou buď přirozená neb nadpřirozená čili z náboženství BOŽIHO zjeveného plynoucí.

16. Otázka: Která jsou povzbuzení přirozená?

Odpověď: Kromě vyslovených již pod druhou otázkou jsou ještě tato: že CISAŘ jest hlava Národu, jest otec pečující o dobro poddaných svých jako o děti svoje, které jsou dohromady jedna společná Vlast Rossie, a proto jest nejhodnější cti a vděčnosti, též od poslušenství a věrnosti poddaných závisí pokoj, bezpečnost, dobro všech zvlášť a společně.

17. Otázka: Která jsou nadpřirozená povzbuzení?

Odpověď: Ta: že CISAŘ jest z vůle BOŽÍ, jest náměstníkem BOŽÍM a Ministrem, to jest: Vyplňovatel vlády JEHO na zemi; že protivení se vládě jest protivení se BOŽÍmu ustanovení, od něhožto všeliká vláda pochází; že věrnost a služby vládě vzdané BŮH nahradí a nevěrnost trestati bude; proto také přikazuje, abychom nejen na oko a povrchně, nejen pro pouhý strach před hněvem lidským, ale ze svědomitosti a ze strachu před soudem BOŽÍM vládu každou a přede vším CISAŘE ctili, a v upřímnosti srdce poslušni byli a s ochotností se modlili za NĚHO a za představené. Potom výslovně dodává, že takové chování jest před očima JEHO příjemné a milé.

18. Otázka: Které knihy Písma svatého popisují ty všechny povinnosti a pobudky?

Odpověď: Knihy starého i nového zákonu a zvláště: Žalmy, Evangelie a listy Apoštolské.

19. Otázka: Jakými příklady v křesťanstvu jest toto učení potvrzeno?

Odpověď: Příkladem samého Krista, který se narodil, žil a umřel pod poslušenstvím Římského Císaře, a v živobytí svém všechny ouřady ctil, a podrobil se bez naříkání i nespravedlivému soudu, který ho na smrt vydal; příkladem svatých Apoštolů a prvních křesťanů, kteří ctili vládu a dobrého jí přáli, ačkoli je trápila pronásledováním, nespojovali se se zle smýšlejícími, seděli ve vězení pro náboženství, ale ne jakožto buřičové, ne jako zrádcové a zločincové. O tom svědčí skutkové Apoštolští, svědčí spisy podávané k obraně křesťanů k Císařům a k Senátu Římskému, svědčí dějiny Církve i světa. Jest věc velmi žádoucí, aby ty pěkné dni ouplné víry vrátily se k nám a naplnily Sv. Církev tou potěchou, že věrní Kristu Pánu věrní jsou také Vlasti i MONARCHOVI svému.

20. Otázka: Jak dávno jest v církvi obyčej modliti se za MONARCHY?

Odpověď: Od počátku víry křesťanské byly skládané k BOHU veřejné modlitby za Panující, za představené, za všechny stavy, za zdar a pokoj Vlasti. Ten obyčej trval po všechny věky a dostal se k nám v nejpěknějších starožitných modlitbách, které zpíváme o svátcích. Totoť jest pravé naučení Církve svaté životem potvrzené o ctění a věrnosti k MONARCHOVI.

KATECHISMUS MENŠÍ O CTĚNÍ CÍSAŘE VŠECH ROSSIÍ.

1. Otázka: Co v duchu náboženství Kristova my poddaní povinni jsme CISAŘI našemu Samovládcovi všeruskému?

Odpověď: Povinni jsme ctít a milovat CISAŘE, prokazovat Mu poslušnost a všechnu ochotnost a modliti se za něho k BOHU.

*

2. Otázka: Náleží-li kromě CISAŘE ctít všechny ouřady a poslouchati jich?

Odpověď: Náleží, nebo oni řídí jistou část vlády, jak kterému co jest poručeno, podle práv a pořádku.

3. Otázka: Náleží-li milovat vlast naši Rossii?

Odpověď: Náleží milovat i dobré jí přát, a pro ni služby své věnovat, podle toho, jak předpisuje právo a Vůle CISAŘOVA.

4. Otázka: Učí-li těmto povinnostem skutečně a zřetelně náboženství?

Odpověď: Skutečně a zřetelně v Evangelium a v jiných knihách písma svatého.

5. Otázka: Na jaký spůsob to náboženství přikazuje?

Odpověď: Připomínajíc i silně na mysl kladouc křesťanům, že všechna vláda a nejprvé MONARCHOVA jest od BOHA ustanovena a to pro pokoj, bezpečnost a větší dobro lidské časné i věčné.

6. Otázka: Bylby to hřích, upustit od té cti a věrnosti a učinit zlehčení a zrádu?

Odpověď: Byl by to velmi těžký hřích. Neb výslovně praví písmo svaté, že kdo se protiví vrchnosti, BOŽIMU ustanovení se protiví a táhne na sebe věčný trest.

7. Otázka: Má-li Církev svatá obyčej, modliti se za MONARCHA a za všechny představené ve vlasti?

Odpověď: Jest tento zvyk v Církvi od počátku Křesťanství a trvati bude až do konce světa, na důkazy opravdivé, svědomité ochotnosti k MONARCHOVI, k všeobecnému společnému dobru a pro zásluhu u Pána BOHA, jenž vyslovil v písmě svatém, že takové modlitby věrných jsou Jemu příjemné.

* * *

Takovým spůsobem dělají se z Poláků v Rusích již z mládí dobří a poslušní poddaní, a musejí se nazpamět učit, že vlast jejich jest Rusko, a že cár jest náměstník Boží na zemi, a že všechno co cár činí, jest, jakoby to Bůh činil. Ovšem nepováží cár, že každé dítě doma rodiče má, které mu pak k tomu katechismu pravý výklad podají! Kam ale takové hanobení srdcí maličkých hned z mládí vésti může, to každý rozumný sám pováží.

———

Hlas český k bratrům Jihoslovanům.

(N. N. dne 11. unora 1849.)

Z črna lesa vystupuje skála,
na skálu vystúpí silný Záboj,
obzírá krajiny na vše strany;
zamútí sě ot krajin ote všech.
— — — — — — — — —
I prijde cuzí usilno v dědinu.
i cuzími slovy zapovídá.
I kak sě zdě v cuzej vlasti
ot jutra po večer, tako bieše zdieti..
Rukopis Králodvorský.

Sami zarmouceni jsouce z neblahého obratu našich domácích záležitostí, sami v ustavičném obávání, aby lstnými úskoky vojenská libovláda nebyla opět uvalena na šije naše: hledíme ještě s větší ouzkostí na vás, naše rozené bratry v jihu, a s třesoucím-se srdcem čteme žalostné zprávy o zrádném vystupování proti vaší domácí samostanosti, o licoměrném rušení slibů daných vám v těžkých dobách za odměnu vaší upřímné, krvavé podpory!

Bratři! buďte ubezpečeni, že nás nynější vláda nepřekvapila svou věrolomností: věděli jsme dobře, čemu nás zkušenost mnohých trpkých století naučila, že se nám slovo nedrží, až naší pomoci zapotřebí nebude; avšak jsme nemohli jinak než podporovati vládu proti soběckým záměrům Maďarů a Němců. Kdyby tyto dva národové spravedlivěji a snášenlivěji byli jednali k nám Slovanům, nebyli bychom přinuceni bývali, jeden druhému jámu vykopati, do které nás nyní vláda všechny uloží; my jsme museli síli své jeden proti druhému vypotřebovati a utužiti tak onu sílu, která ve svém necitlivém soběctví nezná ani spravedlivosti ani vděčnosti!

My jsme dobře věděli a již dříve obávání své vyslovili, že se vláda, až pomocí naší pokoří a zlomí čilejší a samostatnější síly maďarské a německé, spojí opět s konservativními aristokratickými stranami Maďarů a Němců proti všem liberálním, jakož se to nyní poznenábla vyplňuje.

Avšak ještě nejsme u konce, nejsme ještě pochováni.

Žije, žije duch slovanský,
Bude žít na věky!
Marní vaše, bürokrati,
Proti nám jsou vzteky!

Jediná naše péče jest nyní o to, abyste se vy, bratři na jihu! v horoucnosti své prudké krve nyní nedali zavesti spravedlivým hněvem svým k nějakému povstání se zbraní, ku kterému vás zajisté budou bürokrati všelijak drážditi, aby pak celou svou ohromnou mocí

utlačili život slovanský až do poslední jiskřičky. Toť by zajisté bylo v těchto okolnostech zcela vítané bürokratické reakci, aby příčinu nalezla vzíti nazpět slovo nám dané a zahaliti mohla nepoctivou svou věrolomnost. Ne, bratří! do této sítě chytrých diplomatů nevejdeme nyní: povedeme odpor svůj spravedlivý proti nim cestou legalní, cestou práva, cestou sněmovní; většinu na legalní cestě máme nyní jistou a nepotřebujeme revoluce. Necháme nyní tuto bürokratickou stranu, ať ona proti nám revoluci započne, ať ona sama před celým světem veřejně a bez výmluvy zruší slovo nám dané, ať nás zradí jako Jidáš před očima celé Evropy: pak uvidíme, jaké ovoce jí ponese její faleš a zráda.

Zatím ale utužíme se mi dva bratrští kmenové Slovanů, Jihoslované a Čechoslované, jejichžto přátelství nezištné nepodaří se ani peklu pokaliti, kteří vždy jako dvě hvězdy posestřice stejnou cestou kráčeti budou na obloze slovanské; za tím vyrostou naše síly uvědoměním celého národu na takový stupeň, že nebude možno, zrádným bürokratům pohrávati s námi a užívati nás za prostředek svých ošemetných plánů.

„Dva syny jejúže hlasy
přecházesta v muska,
vycházevasta v les;
tamo mečem i mlatem
i osčepem učista paži.
I kehdy dorostla běsta paže
i jejú umy protivo vrahóm,
i dorostachu druzí bratřieci;
aita všici vyrazichu vz—vrahy,
i by krutost jich búřiúce nebe,
i vděđiny vrátivše sě byvši blahost.“

Rekrutování.

(N. N. 15. unora 1849).

— Slyšíme, že na mnohých místech se proti novému na vojnu braní lid opírá, a za příčinou touto nemůžeme zatajiti následující úvahu.

Rakousko má konstituci: jakou, to posud určeno není, protože bližší pravidla a spůsob této konstituce ještě od sněmu nebyl vypracován. Avšak dle císařského slova mají se aspoň do té doby země naše spravovati podle všeobecných konstitučních pravidel, jak v jiných zemích obyčejné jsou. Není pochybnosti, že tato věc připouští mnoho výkladů a mnoho nedorozumění, poněvadž jsou konstituce rozličné a v každé zemi pravidla jejich jiná. Avšak jsou některé zásady, které v každé konstituci místa svého míti musejí, bez

kterých není konstituce možná, a o takových zásadách a pravidlech není žádné pochybnosti, že již nyní u nás v Rakousku platí.

K zásadám a pravidlům těmto náleží hlavně, že vláda bez přivolení sněmu nesmí *daně vypisovat, dluhy dělat* a *rekruty vybírat.*

Čím to tedy jest, že se u nás již po udělené konstituci ustavičné nesmírně silné rekrutování od ministerstva vypisuje bez povolení sněmu říšského?

Ministerstvo bude míti asi tu výmluvu pohotově (která mu již často z nesnáze pomáhati musela), že nynější říšský sněm jest *konstitující* a tedy kromě vypracování konstituce žádné jiné moci nemá. My toto upíráme a proti ministerstvu na tom stojíme, že nynější konstitující sněm jest víc než každý jiný budoucí sněm, a tedy všechna práva sněmu míti musí kromě svého hlavního povolání, vypracování konstituce.

Proč pak se ale ministerstvo, když se dle své zásady držeti chce, u sněmu říšského ucházi jen o povolení na nové státní dluhy! a ne také na rekruty?

Pravá příčina jest, žeby ministerstvu žádný člověk v celém světě ani groše nepůjčil, kdyby nemělo povolení na půjčku od sněmu, a proto dělá z nouze cnost, a při každé půjčce žádá dovolení sněmu, ačkoli to jest vlastně proti jeho pravidlu, že sněm nemá nic jiného, než konstituci zhotoviti.

Ale nesmírné, a jak myslíme, nepotřebné rekrutování, které zahubí blaho tisícerých rodin a pokazí život nesčíslných občanů, to se děje jenom pouhou absolutní vůlí několika ministrů, o kterých k tomu ještě známo jest, že *nyní ani důvěry národu nemají* a ve sněmu proti sobě většinu velikou popudili!

Divíme se skutečně, že se posud v říšském sněmu nic rozhodného v této věci nestalo. My jsme přesvědčeni, žeby ani sněm nové rekrutování nepovolil, protože rakouské vojsko nyní beztoho již tak četné jest, že všem potřebám našim dobře vyhověti může, a že se Rakousko žádného zahraničního nepřítele báti nemusí.

Proti domácím nepřátelům není vojsko pro vládu náležitý prostředek: proti nim jest dobrá konstituce, dobrá a poctivá vláda a spokojenost veliké většiny občanů jediný pravý, laciný a jistý prostředek, a jestli vláda jen proto tolik vojska sbírá, aby snad přinutila národy ke konstituci takové, která jim po chuti nebude, musíme se vyznati, že to není ani moudré, ani užitečné, ani postačující.

Nové volby do Frankfurtu.

(N. N. 22. unora 1849.)

Právě se dovídáme z nejlepšího pramene z *Holomouce,* že ministerstvo vydalo k zemským správcům v Čechách a na Moravě rozkaz

(který nepochybně náš zeměsprávce *Mecséry* již obdržel), aby hleděli doplniti volby do Frankfurtského parlamentu v těch okresích, kde se posud nevolilo a kde by se to bez nebezpečenství rušení pokoje a bez velkého povyku dělati dalo.

Povyku a rušení pokoje ať se ministerstvo při tom nebojí: my aspoň důsledni ve své politice radíme všem veleváženým krajanům, aby žádný k volbě nechodil. Tak se uvarujeme povyku doma i ve Frankfurtě. Kdyby se ale přece v některém okresu několik zrádců vlasti a Slovanstva shledalo a k volbě se dostavilo, tak žeby se jim přece třeba jen několika ve jménu celého okresu a na ujmu celé země povolilo poslance si vyvoliti, ať se vlastenci v tom okresu bydlicí rychle postarají, by se proti celé volbě od většiny rázný protest zaslal k zemské správě v Praze, ve kterém podotknuto budiž, že okres vyvolení to neuznává, a k ničemu se nepodvoluje, co by takový falešný poslanec ve jménu okresu a českého národu ve Frankfurtě mluviti a ustanovovati chtěl.

Tak zamezíme všeliké snahy ministerstva. které nám tímto poslední ránu zasadilo. Tedy jsme se museli ještě jednou dočkati volby do Frankfurtu; do parlamentu mezi samými Němci zostuzeného ženou nyní nás, abychom tam pomáhali získati proti Prusku většinu Rakousku, onomu čistému „*Oesterreicherthumu,*“ jak se vyjadřují bezcharakterní noviny Const. Blatt aus Böhmen, onomu Oesterreicherthumu, které nás Slovany, Vlachy, Rumuny a konečně Maďary za podnože Německa snížiti chce, a ještě by nás samotných k tomu za nástroj chtělo používati, onomu čistému Oesterreicherthumu, který se nadutě v našich vlastních krajinách roztahuje a každé samostalné hnutí naše o rovnoprávnost nazývá Sondergelüste, Sonderinteressen, tak jakoby žádný národ neměl od Boha jiného určení než aby Němcům sloužil!

Ať si je Prusko hlavou Německa, jaké tělo, taková hlava: Rakousko ale není k tomu stvořeno, aby bylo hlavou takového těla. Nechce-li se Rakousko, které beztoho jen s nouzí vyvázlo samo, ani spokojiti svou vlastní mocí, baží jako lakomec ještě po větší? Onen pes, který s kusem masa po lávce přes řeku běžel, a v zrcadle vody svůj vlastní kus masa viděl a po tomto se hnal, přišel o svůj vlastní kus a cizího nenabyl. Líto jest nám, že musíme náš stát s takovým zvířetem porovnávati, ale přáli bychom si, aby jednu jeho vlastnost, *věrnost,* sobě za příklad vzalo, věrnost k národům, kteří v čas nouze pohotově byli proti Němcům a Maďarům, a kteří nyní právě těmto zrádně vydáni býti mají. Takové jednání nepřinese žádného požehnání!

Než dali jsme se v toku slov dále od předmětu samého zavésti: a musíme jenom tolik doložiti, že Rakousko diplomatickou cestou zrovna tolik, ba ještě více může vyjednati, než na sněmu Frankfurtském.

Císař František již měl německou korunu; proč pak ji složil, když byla tak užitečná, že se snad o ní nyní Rakousko opět pokoušeti chce?

Po rozpuštění říšského sněmu.

(N. N. 13. března 1849.)

Jsou okolnosti v životě, kdežto žádá opatrnost mlčeti a nepověděti celou pravdu na jednou: jsou však i doby takové, kde svědomí zavazuje každého poctivého člověka ouplnou pravdu říci a nesmlčeti své mínění, a byť i meč katanův nad hlavou byl napřažený. Tato doba nastala nyní. Víme napřed, že nynější ministerstvo svobodu tisku co nejdříve pronásledovati počne, a třeba v oktrojované konstituci stálo, že se censura nesmí zavésti, přece ví každý, že jest možná, jinými způsoby ještě mnohem více svobodu tisku utlačiti, než skrze censuru. Že se nynější ministerstvo těchto prostředků uchopí, vysvítá z jeho jiných násilnických bezprávních kroků. My však připraveni jsme až do posledka o svobodu pracovati, pokud síly naše stačí. Z oktrojované ústavy vyrozumíváme, že budoucí sněm má býti teprva v r. 1850 povolán: celý nynější rok bude tedy ministerstvo *neobmezeně* vládnout, neobmezeně pravíme proto, že ten, kdo dovedl říšský sněm na vzdor *dvojnásobnému císařskému slovu* vojskem rozehnati, dovede také jinak svou vůli provésti bez ohledu na zákon.

Tento rok tedy bude neobyčejný, rozhodný: poctiví přátele svobody a národu shromáždějí se okolo práporu svatého a budou zastávati právo a spravedlnost, nebude možná dvěma pánům sloužiti najednou, každý se musí prohlásiti zřetelně pro tu neb onu stranu. Doufáme, že každý ví, na které straně my odjakživa stojíme a státi budeme· Bůh ví a celý český národ může nám dosvědčiti, že jsme až posud beze všech přepiatostí vždy šetřili, pokud možná bylo, mírnosti, že jsme nikdy zlomyslně a ze sobeckých ohledů nekladli vládě zbytečné překážky do cesty; naše opposice byla poctivá, a nikdy jsme bez důstatečné příčiny nevystupovali proti vládě. Uznávajíce obtíže nynějšího času pracovali jsme vždy k tomu, aby se zapletené záležitosti naší vlasti po dobrém přivedly k žádoucímu požehnanému konci.

Události posledních těchto dnů zachvátily nás jako hromem. Avšak jsme naschvál nechali první dny rozčilenosti ducha projíti, a nedadouce se v tak důležité věci zachvátiti pouhým citem, čekali jsme, až se mysl usadí, až opět chladný rozum opanuje úplně pobouřené city zármutku a zlosti. Nyní tedy beze vší přepiatosti, bez všelikých ohledů klademe zde úsudek svůj o těchto nešťastných událostech, v

té naději, že vyslovujíce jenom mínění největší části našeho národu, najdeme též jednoho ohlasu v srdcích jeho. Hotovi jsme ostatně, každé slovo před soudem spravedlivým zodpovídati.

* * *

Neodpovědnost císařova jest první pravidlo každé konstituční ústavy, a kdyby ani nebylo, věděl by beztoho každý, že nynějšímu mladému císaři ani nelze připisovati nějakou vinu v těchto událostech. Ministerstvo tedy nese na sobě celou vinu všeho, rozehnání sněmu, vydání oktrojované konstituce a všech následků tohoto. Ministerstvo odpovídá za všechno, co se děje ve jménu císařovu; musíme tedy přede vším věc považovati tak, jakoby ministerstvo samo ze své vůle vnucovalo národům novou konstituci. S ministerstvem tedy sluší upřímné slovo o tom promluviti.

Přede vším leží na tomto ministerstvu nezrušitelná vina, že uvedlo u celého národu v lehkost císařské slovo, císařský slib, a že podťalo důvěru národů ke koruně. Dobrý císař Ferdinand složiv dobrovolně neobmezenou vládu, dal národům ze své dobré vůle v loni oktrojovanou konstituci. Poněvadž národové neuznali tuto konstituci za přiměřenou potřebám svým, svolal císař Ferdinand konstituční sněm. Patrno tedy, že tímto svoláním sněmu konstitučního přestalo právo, dávati oktrojovanou konstituci. Po nešťastných událostech Vídenských, kterých vinu patrně nesou jen Vídeňané, ne pak národy, sdržel císař Ferdinand přece své slovo, ačkoli by tenkrát byla nejlepší záminka, sněm rozpustiti, a přeložil sněm konstitující do Kroměříže. Nový císař potvrdil sliby dané od svého předchůdce. Ví-li pak ministerstvo, co to jest rušiti císařský slib, zlehčovati císařské slovo, zahubiti navždy důvěru?!

A z jakých příčin se odvážilo ministerstvo k takovému kroku? Udává jich sice několik, ale nepodstatných: pravou a jedinou příčinu rozpuštění sněmu a oktrojování ústavy zamlčelo ministerstvo. Musíme ji tedy my světu oznámiti.

Ministersvto udává příčinu, že sněm pomalu pracuje, že ta v Kroměříži vypracovaná ústava neplatí též pro ostatní země, že tady jednota mocnářství nebude docílena.

Tato druhá příčina jest zajisté směšná: což to nevědělo ministerstvo hned z počátku, hned tenkráte v loni, jak sněm říšský byl poprvé svolán? Toť jest zrovna tak, jako kdyby si někdo z mrzutosti, že je malý, ještě naschvál hlavu srazil! Nemohlo ministerstvo, když jiné pomoci nebylo, ke spojení celého mocnářství aspoň tu konstituci, kterou by Kroměřížský sněm vypracoval, pro Uhry a Vlachy oktrojovati? Beztoho by byl jistě sněm Kroměřížský dříve s konstitucí hotov býval, než se skončí válka v Uhřích a ve Vlaších.

Proč ale si ministerstvo s rozpuštěním sněmu a oktrojováním právě

nyní tak pospíšilo, když byl již návrh konstituce od sněmu vypracován, a když největší naděje byla, že se tento návrh co nejrychleji přijme, když ministerstvu povědomo bylo, že se v tomto návrhu všechny země a národy dobrovolně sjednotili *), že tedy ve všech zemích příznivě přijat bude? — Tu vězí ta pravá příčina; ministerstvo se leklo tohoto liberálního návrhu, a uznalo za dobré, honem rychle násilím překaziti jeho vyvedení.

Tak alespoň my této věci rozumíme, a myslíme, že veliká část národů bude s námi stejného smýšlení. My považujeme tento krok ministerstva jakožto ránu, kterou šlechtická strana zasadila straně národní.

A jak si nyní ministerské noviny vychvalují skutek ministerstva! Jak si dávají psát odevšud zprávy, s jakou radostí a spokojeností byla oktrojovaná konstituce přijata. Ve Vídni, v Holomouci a všude, kde mají ministerské noviny dopisovatele, všude prý bylo jásání národu! Podivná věc! V Praze, kdežto jsme přítomni, nebyla než nespokojenost, a kdo se radoval, ten by se byl zajisté radoval ještě více, kdyby byla celá konstituce zrušena bývala. A v Holomouci očití svědkové viděli, že jen vojsko v divadle jásalo, lid se choval tiše a myslil si mnohem více, než směl projeviti. A Vídeň? Ta část Vídně, která by za egyptské hrnce staro-aristokratických výdělků a užitků prodala svobodu i čest, ta část Vídně, která ztučněla ze starého absolutistického hýření, ta část Vídně, která požírala tuk a sťávu celého utištěného mocnářství: ta část Vídně se jistě radovala. Ale když ona se raduje, kvílí národové rakouští, a až se budou národové rakouští zase radovati, bude tato část Vídně kvílet! Tolik tedy o tom radování z oktrojované konstituce a z rozehnání sněmu: my ale víme ještě jiné lidi, kteří se z tohoto skutku našeho ministerstva jistě srdečně radovali: jest to Košut, jsou to Vlachové, jsou to republikáni a zvláště němečtí republikáni. Těm zajisté nemohlo ministerstvo lepší radosti způsobiti. O židech, kteří dosáhli ouplnou emancipaci skrze tuto oktrojovanou konstituci, nevíme ještě, radují-li se: myslíme však, že ani těmto *praktickým* lidem nebude ten spůsob, na jaký dosáhli emancipace, tuze milý a vítaný.

Ať nešálí ministerstvo a ta strana, která drží s ministerstvem, mladé srdce císařovo, že se rakouští národové radovali; *žádný liberalní rakouský občan se neradoval!*

Ten spůsob, jakým rozehnán byl sněm náš konstitující nemohou *nikdy* zapomenout národové rakouští. Tato zbytečná neurvalost, toto

---

*) Návrh ten, kterého další část dnes podáváme, byl tak vypracován, že se mohl za smlouvu dobrovolnou všech zemí a národů považovati, nebo nebyl ve výboru většinou hlasů, nýbrž dobrovolným srozuměním všech přijat, a každý k vůli druhému od něčeho upustil. Red.

nepotřebné opovržení a potupení sněmu, patrná to jen pomsta ministerská za malou důvěru, kterou k ministerstvu sněm choval, ty budou ve všech zemích špatné svědectví o ministerstvu vydávati: jakož i ono nedočkavé, biřické lapání několika poslanců, hned v tom okamžení kde jejich mandáty násilně přestaly, svědčí velmi jasně o policejní malichernosti téhož ministerstva! A nenahlížíme věru proč v této věci ministerstvo tak starostlivě na konstituční formy hledělo, proč nedalo tyto obviněné poslance i dříve a bez povolení sněmu schytati; a trochu násilí míň neb více, nedělá již rozdíl, a kdo si toho všimne, má-li mouřenín někde pod paží bílý punktík?!

A jsou-li všichni rakouští národové hrubě uraženi touto potupou svých vyvolených důvěrníků, což díme o národu českém? Tomu ministerstvo dalo zrovna ránu do obličeje, a takovou věc nezapomene nikdy čestný člověk, tím méně čestný národ! Zásluhy českých poslanců o Rakousko zná celý svět, a nikdo je nesmí upírati: a za ty bylo odměnou ono ministerské kopnutí? (jinak nemůžeme nazvati to, jak se se sněmem nakládalo.)

Zdejší německé ministerské noviny počaly zprávu o rozehnání sněmu s těmito dvěma památnými slovy: *„Finis Poloniae“;* my souhlasíme jen se slovem *finis*, strany druhého slova neví se ještě, jaké by mělo býti místo „Poloniae“ postaveno i čas ale to ukáže.

Výklad oktrojované ústavy od 4. března.

(N. N. 14. března 1849. Článek pro který byl redaktor N. N. obžalován, ale od poroty za nevinného uznán).

Celá tato ústava i se základními právy má tu vlastnost, že se více pozorovati musí na to, co tam chytře vynecháno jest, než na to, co v ní skutečně obsaženo.

Hned na první pohled se přesvědčíme, že si ministerstvo nejdůležitější věci zanechalo za lubem, totiž: zákon *o tisku,* zákon *o associaci,* zákon *o osobní svobodě,* zákon *o obecním zřízení a svobodě obcí, zřízení jednotlivých zemí,* na kterém základě přece bude obsazována hořejší sněmovna, zákony *o volbách, poměr uherských a vlaských zemí k ostatním,* zákon *o odpovědnosti ministerské,* zákon *o vojenských věcech,* rekrutování, čas služby atd., *o národní obraně* atd. Každý znatel konstitučního života nahlíží, že vlastně teprva tyto zde podotknuté zákony jsou pravé jádro konstituce. Nepochybujeme, že ministerstvo je všechny již hotové mělo dne 4. března, ale s velikou jistotou dá se mysliti, že je naschvál ponechalo na pozdější dobu, aby se nesala celá rána najednou, a aby se snad s menší bolestí svobodě etdno péro po druhém vytrhalo. To tedy sluší při celém posuzo-

vání ústavy vždy na paměti míti, neboť jestli je ústava již teď velmi nesvobodomyslná, může se stát ještě desetkrát horší těmito doplňky.

* *

*

O základních právech nedá se nic znamenitějšího podotknouti, než že jest v nich obsažena ouplná emancipace židů.

Věřiti smí od nynějška každý občan rakouského mocnářství co chce, a může si každý sám pro sebe doma třeba novou víru vymysliti. V tom punktu bylo tedy ministerstvo až příliš liberalní — to je zadarmo.

Veřejně však se nesmí provozovati jen některá z těch věr, které jsou od státu uznány.

Ostatně se nedá o základních těch právech až do vydání oněch svrchu podotknutých zákonů nic pověditi. Jsou až do té doby pouhý ouhoř, který se všude vykroutí.

Jen §. 12 jest zřetelný, a ten dává ministrům právo, při nepokojích (a ministerstvo může si ustanovit nepokoje kdy a kde chce) všechny ty předešlé §§. zrušiti a vojenský zákon uvésti. To je vlastně nejdůležitější punkt.

* *

*

V ústavě samé máme mnoho hlav, ale také mnoho nesrozumitelností, tak že se k tomu určena býti zdá, aby jí nikdo nerozuměl. První hlava jedná:

I. O říši. Vypočítává se množství korunních zemí — *divide et impera* — čím víc a čím menší, tím více jest naděje, že se mezi sebou pořád hádati a křičeti budou, a ministerstvo je zatím bude všechny přistřihovat. Ostatně ale přece s jistotou udati nelze, kolik přece bude těch korunních zemí; zdálo by se sice podle toho vypočtení, že 17, a sice:

Rakousko, Solnohradsko, Ilyrsko, Tyroly, Čechy, Morava, Slezsko, Krakovsko (polská část Haliče), Halič (rusínská), Bukovina, Chorvátsko s Dalmatskem, Uhry, Sedmihrady, Hranice vojenská a Lombardsko-Benátsko.

Vojvodovina je *chytře* zamlčena, o Slovensku ani zmínky, velkovévodství Krakovské a vévodství Bukovinské se znovu narodily. Ale každý rozumný člověk bude se tázat po nějakém užitečném a přirozeném rozdělení Rakouska, však nikde v konstituci nenajde ani zmínky o tom.

Veliké dílo *sjednocení* mocnářství má prý tato konstituce vykonati — ale celní hranice mezi námi a Uhry pomine dle §. 7, *až bude možná!!*

II. O císaři. Císař se bude jenom korunovat za císaře, ostatní koruny přestanou. Český král tedy pomine! — Avšak jest tento

§. též tak chytře postaven, že mu může dát ministerstvo, kdyby zapotřebí bylo, jiný smysl!!

Císař uděluje šlechtu: nejen tedy že stará zůstane, ale bude se ještě nová vzdělávati.

III. O říšském občanství. Hlava tato jest k tomu oučelu, aby se mohli Němci poznenáhla všude rozplemeniti, a jak jich někde bude několik, mají právo dle §. 4 základních práv o školu a ouřad žádati, a tak bude konečně asi za 20 let dosažen ideal ministerské politiky, t. j. Rakousko bude jen veliká kolonie německá. Budou sice všichni národové stejně oprávněni, ale němčina bude mít tu výhodu pro sebe, že bude všude v Čechách, v Moravě, v Polsku, v Rusi, v Uhrách, v Sedmihradech, v Srbsku, v Chorvátsku, mezi Slovinci a v Italii *stejně* oprávněna, a každý tedy, kdo počítati umí, vidí z toho, že bude při vší rovnoprávnosti němčina nejméně *desetkrát* tolik oprávněna, jako každý jiný jazyk. Není přes chytrost. Z toho pak samo sebou bude následovat, že budou přece všichni ouředníci v celém mocnářství Němci, a Rakousko přece vždy jen zůstane německé mocnářství! Ostatní národové budou míti čest, býti přívěskem! —

IV. O obci. Kdo zná Stadionův návrh obecního zřízení, a ví, že tento návrh nyní bude uveden, ten lehko nahlídne, že celá tato hlava jsou pouhá málo platná slova.

V. O zemských záležitostech. Ministerstvo samo praví o své konstituci, že jest vzdálena od centralisace; avšak co ponechává tato hlava zemí? *Orbu, stavení, chudé ústavy.* To jest věru až satyra na samostatnost!

A aby se zdálo toho trochu víc, uvedeny jsou sice dle jména též obecní, školní, církevní záležitosti a *„foršpan,“* ale každý rozumný vidí, že z těch vlastně jen rožeň zemím ponechán jest, kdežto pečeně ve Vídni se sní.

VI. O říšských záležitostech, učí nás, že všechno vlastně jest záležitost říšská, a že se musí všichni tak rozliční národové obleci do jedné černožluté liveraje!! Jaké štěstí z toho vykvésti může, to každý nahlíží, a jenom zatvrzelé ministerské srdce nemohlo a nechtělo ten náhled míti, že každý národ jiné spůsoby má a jiné ústavy potřebuje.

VIII. O říšském sněmu. Do hořejší komory budou volit zemští sněmové všechny poslance, dva sami ze sebe bez censusu, a ostatní s 500 zl. censusu. Hořejší komora bude tedy zastupovat boháče. Čtyrycet let musí být každý od hořejší komory starý, tedy notné hradby pro konservatismus. Jak velký vlastně bude census do dolejší komory, opět jest chytře zamlčeno.

Hlasování při volbách jest veřejné a oustní — aby se ouplatkům otevřela vrata. Na 10 let se volí do hořejší sněmovny, na 5 do dolejší; — bylo by věru lépe, volit již poslance na celý život, aby

bylo vládě ještě snadněji přivesti je konečně všechny na svou stranu a vládnout pak absolutně, tak asi, jako si to zařídil Ludvík Filip ve Francouzích.

V komorách se jen veřejně hlasuje — aby vláda znala své přátele a mohla se podle toho řídit! Pohodlná konstituce.

Císař má absolutní veto, t. j. ať si celá zem přeje něco, a kdyby se ten zázrak stal, žeby se i ty dvě sněmovny srozuměly, přece to může císař, t. j. ministerstvo zase vždycky všechno svrhnout.

§. 68 nás ale učí, že Uhry, ačkoli nyní v rebelii stojí se zbraní v rukou proti císaři, přece ještě ve větší milosti jsou, než my, kteří císaři proti nim pomáháme. Jejich sněmy zemské totiž budou rokovati o občanském právu, o zákonu trestním a o řádu a zřízení soudním.

IX. O sněmech zemských vlastně nestojí ani za to mluviti, když víme, o čem mají jednat. Přece však musíme pozornost obrátiti, jak si vláda strany Vojvodoviny otevřená dvířka nechává, aby ji mohla pak, kam se jí uzdá, přiraziti. Hranice vojenská tato nejzasloužilejší země — nebude mít ani konstituci!! To je vděčnost k Slovanům!

X. O výkonné moci. Sněm zemský nemá beztoho žádnou moc, aby se ale potupení jednotlivých zemí ještě zvětšilo, zůstaveno jest ministrům v §. 89, že nemusejí ani ustanovení těchto sněmů vykonat, aneb že je mohou dle své libosti zastavit. Bude tedy zemský sněm k ministrům stát asi jako chlapec k učiteli.

XII. Soudní moc je v každé konstituční zemi neodvislá, aby se mohla spravedlnost bez ohledu na vládu, a třeba proti vládě díti. V konstituci pak nebude ale ani toho. Dle §. 101 bude moci ministerstvo soudce přece přesazovati.

§. 105 obsahuje též hezky skrytě krásnou možnost. Oudové císařské rodiny, princové, budou dle dosavadního absolutního rodinného řádu souzení. Ejhle! místodržící všech zemí jsou odpovědni; dejme tomu, žeby vláda uznala za dobré, samé prince dávat za místodržící — a pryč je odpovědnost, máme absolutní vládu, neb princové stojí pod dvorním maršálstvím!

XIII. Říšský soud, nejdůležitější ze všech, bude soudit ministry. Nač tedy odpovědnost ministerská? Ministři nejsou nikomu odpovědni, než sobě, protože oni sami ustanovují tento soud, který je souditi bude! Ať si tedy ministři vládnou jakkoli nebudou nikdy potrestáni. Máme tedy vlastně neodpovědnou vládu — to jest absolutní, a naše konstituce jest jenom konstituce podle jména. Požehnání její teprva uvidíme. V hlavě XV. mluví se již jen o měšťanské obraně, „*Bürgerwehr*," z čeho již pozorovati můžeme, že bude ozbrojeno jen obyvatelstvo měst, ne pak celá národní obrana.

Hlava XVI. určuje, aby se daně vybíraly, až se jinak ustanoví, totiž tedy bez povolení sněmu, tedy nejhlavnější zásada konstituce

tím se zrušuje, budou se vybírati daně, které žádný sněm nepovolil. A až do budoucího říšského sněmu budou ministři neobmezeně vládnout.

* *
*

Z toho si může každý utvořiti obrázek budoucího štěstí naší vlasti, a naši svobodu! My nevidíme nyní žádnou jinou spásu pro Rakousko, než aby všichni národové jednohlasně žádali, aby jim byla dána ta konstituce, které návrh říšský sněm vypracoval. To musí nyní být korouhev všech liberálních, a když se všechny hlasy strany toho ozvou, není nemožno, že se ještě zbavíme této konstituce oo 4. března. Kroky k tomu přiměřené stanou se bohdá! ve všech zemích, a to brzy.

Právo mocnářovo rozpustiti sněm.

(N. N. 16. března 1849).

Dnešního dne povznesly proti nám najednou dvoje zdejší největší německé noviny hlasu svého: ministerské *Prager Zeitung* a druhé *Constitut. Blatt,* které si netroufáme nikterak nazvati, protože jsou každou chvíli jiné.

„*Prager Zeitung*“, které skutečně mezi všemi ministerskými pokládáme za nejlepší, vystupují proti našemu článku v č. 61. — Přede vším musíme v odporu na Prg. Ztg. ubezpečiti, že *myslíme* a se *důvěřujeme,* že smýšlení naše jest smýšlení většiny národu; dokázati se ovšem tato věc nedá, sic by se musel svolat celý národ: avšak doufáme, že čas pravdivost našeho výroku dokáže.

Hlavní smysl toho, co nám Prager Ztg. vytýká, jest asi následující: Že jsme opovážlivě nazvali zrušení sněmu *zrádou, zrušením slova*, že má mocnář právo, zrušiti sněm i konstitující, poněvadž on svoláním sněmu nemůže ani zadati svá mocnářská práva atd. My chceme tenkrát upřímně a bez všelikého polemického šperku odpovídati na tyto výčitky ministerských novin.

Každý nahlíží, že strany těchto záležitostí, kterých větší část původ má v lonském nepravidelném revolučním roku, není ani možno, ani rádno, držeti se holého, suchého, slovíčkovitého práva.

Kdybychom chtěli s takovou začíti, mohli bychom přede vším p. redaktoru Prager Zeitungu dokázati, že vlastně ani císař Ferdinand právo neměl, konstituci uděliti, protože neobmezená vláda byla právo jeho dědiců, kterým ji zachovati měl. Tak by se ale dokázalo příliš mnoho. Se suchým právem nedojdeme na revoluční půdě daleko, se suchým právem by se nedalo ani otroctví, ani manství, ani poddanost zrušiti; se suchým právem nezavedeme žádnou kon-

stituci. V našich okolnostech musíme se držeti *slušnosti a poctivosti.* Z takového stanoviska posuzujeme my poslední krok našeho ministerstva, a posud jej nazýváme ještě tak, jak jsme jej dříve nazývali.

Když císař Ferdinand svolal konstitující sněm, bralo se to všude a všeobecně v ten smysl, že císař bez proměny přijme tu konstituci, kterou sněm vypracuje na monarchickém základě. To nám zajisté dosvědčí všechny tehdejší okolnosti. Později se časy měnily, záležitostí lidu zmocnili se nejapní křiklounové a lidé bez zkušenosti a přivedli je na mizinu. A koruna vykládala poznenáhla to slovo *konstitující* vždy více pro sebe a méně pro lid. Přišlo to po událostech Vídeňských až tam, že císař výslovně mluvil o sankci na konstituci, kterému slovu se koruna dříve vždy vyhýbala. Samo slovo *sankce* jest rozmanitého obsahu, a pravý význam jeho závisí od moci mocnáře a od moci lidu. Lid ale pořád až do poslední chvíle očekával, že císař v konstituci od sněmu vypracované nanejvýš to měniti bude, co se jeho vlastních práv týče.

Ministři až do poslední chvíle obcují se sněmem, právě odpovídají na mnoho interpelac; ministr *Kraus* chválí v rozmluvách s poslanci navrženou od nich ústavu, sněm říšský může již, kdyby zapotřebí bylo, za 14 dní neb za měsíc s ústavou hotov býti: najednou ale beze všeho oznámení obsadí se sněmovna časně ráno vojskem, poslanci se tam již nepouštějí, a na vratech jest přibit rozkaz ministerský o rozpuštění sněmu. Tážeme se každého: je to *poctivé jednání? — není to zráda?*

Ale jest to i *rušení slova,* a zůstane rušení slova, byť i koruna právo měla, konstitující sněm rozpustiti. Slovo císařské měli jsme, že konstitující sněm má vypracovat ústavu — ne tedy, že ji smí vypracovat několik ministrů. Nanejvýš tedy mohla vláda (a kdyby to i pravda bylo, co myslí Prager Zeitung) rozpustiti sněm a povolati jiný, ale — *na těch samých základech, dle toho samého volebního zákonu.*

Není na tom dosti, že se budoucímu sněmu právo ponechává, oktrojovanou konstituci změniti, když nám již *oktrojováním nového volebního zákonu* přistřižena jest svoboda, a postaráno je o to, aby sněm nezměnil to, co by si národ jinak přál. Tedy oktrojování nového volebního zákonu jest rušení slova, jest skracování našich svobod.

Ať nám tedy ministerské noviny tyto důvody vyvrátí!

Co se ostatně vydání zákonu o náhradě za povinnosti poddanosti týče, o tom se naschvál nezmiňujeme, ačkoli bychom mohli i tu pěkně vyložiti domněnku svou, proč nebyl od sněmu vypracován.

Útěcha v zlém čase.

(N. N. 27. března 1849.)

Motto: Jeszcze Polska niezginela,
Póki my żyjemy!

Účel tohoto článku není jiný, než objasniti smysl této znamenité sady z polské písně a obrátiti jí na naše nynější okolnosti.

Mnohé naše časopisy (nechceme naschvál jmenovati které, aby se nezdálo, že z osobních příčin toto píšeme) vedou jenom ustavičné lamentace nad nynějšími pohromami naší svobody. Ustavičné jejich naříkání jest: *Již jest všechno ztraceno, svoboda tisku jest zrušena, již nesmíme pravdu psáti, národe! již naposled k tobě svobodně mluvíme* atd. atd. atd.

My takové jednání v nynějších okolnostech schvalovati nemůžeme. Jisto jest, že jsme ve svobodách svých znamenitě zkráceni, a že snad ještě větší nebezpečí na nás čeká: avšak nemoudré jest, přeceňovat a zveličovati naše ztráty a neštěstí, čímž se jen méně odhodlaní přátelé svobody děsí a důvěra národu podkopává, jakož s druhé strany dodává se tím odpůrcům svobody jen více smělosti a odvážlivosti.

Jmenovitě, co se svobody tisku týče, není to pravda, že jsme svobodu tisku ztratili, jak si mnohé časopisy lamentovaly. Svobodu tisku máme, a nový nepříznivý zákon o tisku obmezil jen svobodu tisku kaucemi velikými a vyhrožováním velikých peněžitých a žalářních trestů; může se tedy říci, že těm, kteří svobodně psáti chtějí, hrozí větší nebezpečenství než dříve, ale proto přece není ještě svoboda tisku zrušena. My aspoň doufáme dokázati skutkem, že svoboda tisku zrušena není, a že povíme ministerstvu tak jako prvé pravdu do očí. Špatný voják, který hrdinsky smýšlí jenom v čas pokoje, když není nebezpečenství. Pro trochu peněz a pro kousek žaláře nemusí se ještě pravda zamlčeti. Ten jest ztracen, kdo sám v sebe důvěru ztratil.

Jaké jest nebezpečí naší svobody? kdo jsou její nepřátelé? — Podívejme se jim trochu chladně do očí. Několik ministrů, asi osm nebo devět, samí křehcí lidé; za nimi větší část šlechty, nejvíce lidé s malým rozumem a ještě s menší činností a odvahou: pak veliké hejno „dobře smýšlejících" čili sedmašedesátníků a rozličné čeledi, kteří ale mají tu vlastnost, že všude jen sekundirují, a když se o něco důležitého jedná, vždy zalezou, a s každým drží kdo vyhrá.

Pravda ovšem, že toto ministerstvo ke službě své má ohromné vojsko, které všechno věřiti musí, co se mu věřiti poroučí, ať jest to pravda nebo ne, a kteréžto vojsko považuje nyní vláda za nejhlavnější důkaz všeho práva; ale musíme vyznati, že takové důkazy na

dlouhý čas nepostačí, protože jsou příliš drahé, a kdo potřebuje na důkaz svého práva 900.000 mužů a 100.000 koňů, jest více k politování než k obávání.

Na druhé straně ale stojí celý národ, který si zajisté svobodu přeje a hotov jest, pro ní mnohé oběti podstoupiti; svobodomyslní lidé jsou veliká patrná většina v zemi, co jim tedy schází, aby uskutečnili svá přání? Nic než uvědomění svých sil, vzdělanost, svornost, zdravý smysl, opatrnost a dobré použití okolností. Nač tedy marné naříkání a zoufání? To nikam nevede. Svoboda se nedá vykřičet, vyplakat a vylamentovat, jen z ruky pilné naděje kvitne! Za rok, za dvě léta nemůže se předělati, co pokazili věkové. Kdyby nyní každý občan již tak vzdělán byl, aby rozuměl všemu, čeho nám jest zapotřebí, byla by to jen pravá hračka, uspořádati zemské řízení, tak jak toho svobodným národům zapotřebí jest. Musíme tedy tento lid poučovati, a tak se vždy přibližovati k žádoucímu cíli. Třeba to nebylo za rok, za dvě leta, proto ještě nebude rozumný člověk zoufat, aniž hodí prácí svou o zem a nechá všeho díla. Podívejme se na jiné národy, kteří nyní již po dlouhý čas jisté a nezrušitelné svobody užívají: oni ji také nenašli ve snu, oni si ji nevydobyli za den a za rok, ale mnoho času, mnoho práce, mnoho obětí vynaložili.

Proto nesmíme i my zoufat, nýbrž pvacovat. „Ještě Polsko nezhynulo, pokud my žijeme. *„Nedejme se!“* stojí pod podobiznou našeho dra. Riegra, a to budiž naše všcobecné heslo. Třeba byly naše síly v této době ještě nepostačitelné, ale vězme, že si můžeme tyto síly sami zvětšovat, když budeme činností, vytrvalostí a obezřetelností svou poučovat spoluobčany své ještě posud k uvědomnění nedospělé. Tu se nám otvírá veliké nadějné pole k činnosti a nevyvažitelná studnice naší síly a svobody; starejme se, aby nám nebyla pokalena.

Vysvětlení nynějších okolností.

(N. N. 29. března 1849.)

I.

— Nebylo by divu, aby náš lid, zvláště ale ten veliký počet lidu, který ještě nic nečte a o všem, co se nyní v celém světě děje, a co se dříve dálo, žádných povědomostí nemá, nyní jako pomatený a slepý byl, nevěda, komu má věřiti, čeho se držeti, jak se chovati. Ta strana, která drží s nynější vládou, snaží se všemožně sněm tupiti, oktrojovanou konstituci chváliti a jiným spůsobem zaslepený a nevědomý lid proti jeho vlastnímu dobrému popuditi. Nepotřebujeme zde ani vysloviti, jací lidé to jsou, kteří takto lid zneužívají: však je každý zná.

*

My jsme si ale naproti tomu umínili, několika články každému srozumitelnými objasniti naše nynější okolnosti, zvláště k tomu oučelu, abychom tím liberálním a pravým přátelům lidu podali prostředek, lidu ve čtení méně zběhlému strany těchto důležitých věcí oči otevříti.

Co se předně rozpuštění sněmu a vydání oktrojované konstituce týče, tu jest skutečně lehký výklad.

Co je vám milejší, když vy si sami, jakožto obecní hromada, své obecní věci podle vlastního rozumu a jak se vám líbí říditc, anebo když vám ouředníci a písaři nařizují, co smíte z obce vydat, propachtovat atd.? A tu je ten samý pád; co je v obci hromada, to je sněm v zemi, a co jsou písaři a ouředníci na panství, to jsou ministři v zemi. Když tedy sněm, který vyvolen jest s vlastní vůlí celého národu, udělá zákony, podle kterých se země spravovati má, budou vám přece jistě tyto zákony, tato konstituce prospěšnější, než když ji přistříhlo ministerstvo podle vlastní chutě více k prospěchu císaře a jeho rodiny a některých stavů než k užitku celé země. To je věc, kterou zdravý rozum chápe.

A kdo vám mluví, jaké sněm outraty nadělal a jak vám skrze vydání na sněm daně vzrostly, tomu se můžete zrovna do očí vysmát. Vypočtli jsme to, že kdyby sněm celý rok trval, přece by nepřišlo na každého platit víc než groš. To jsou tedy celé outraty na sněm, a můžeme říci, že jeden pluk vojska skoro také tolik outrat nadělá; a kolik pluků vojska dalo by se ušetřiti, kdyby se naše vláda podle toho řídila, co jí sněm jakožto spravedlivý zástupce a plnomocník národu na srdce položil.

Také tomu nevěřte, že sněm pomalu pracoval. Kdybyste mně ku př. nařídili, abych vám konstituci sepsal, jistě bych na ní nemusel ani týden pracovati, nýbrž za několik dní bych ji celou hotovou měl. Ale považte jenom, že se na sněmu o každou věc napřed všech 380 poslanců srozuměti muselo, každý musel od svého něco upustiti, aby jiný spokojeni byli a aby se tak všechno porovnalo. Taková věc nedá se sfouknout. V jiných zemích máme příklady, že sněm až 3 léta konstituci pracoval, než se o všechno uradili. Vezmeme ku př., kdyby se někde v obci obecní grunty měly mezi všechny občany rozdělit. Dejte to do plnomocenství jednoho člověka neb ouřadu, a uvidíte, že hned bude hotov, rozhodne věc podle toho, jak jej který z vás na svou stravu byl dostal, ale budete-li vy všichni s takovým rozdělením spokojeni, to je jiná otázka. Když ale vy sami v hromadě a po dobré poradě se sjednotíte a smluvíte, a podle spravedlnosti se všeobecným srozuměním se rozdělíte, bude sice vaše porada a vaše jednání trochu delší, ale za to pak budete všichni spokojeni, protože se všechno rozhodlo podle vaší vůle a s vaším srozuměním. — To samé máte ve sněmě, a snad ani po tomto příkladu

nebude potřeba dokazovati vám, co jest lepší a všem národům užitečnější, konstituce od sněmu, anebo od ministrů udělaná.

Když ale ministři a jejich strana se neostýchají sněmu vyčítati, jakoby nebyl býval schopen sestaviti konstituci pro Rakousko, proti tomu máme dvě námitky jako hory veliké: předně že sněm již konstituci v návrhu zhotovil, kterou jsme již v novinách podali, a která jest nejen mnohem svobodomyslnější a národům příznivější, nýbrž i přiměřenější našemu mocnářství. Za druhé ale zvalo ministerstvo po zrušení sněmu ustavičně mnohé poslance k poradám do Vídně, z čeho každý viděti musí že je samo ministerstvo za schopné drží.

Proč ale sněm říšský propuštěn byl, toho pravou příčinu uhodnouti není těžko. Sněm sám nezavdal jistě kromě své svobodomyslnosti žádnou jinou příčinu. Ministerstvo ale chtělo samo podle vůle té strany, kterou zastupuje, zvrhnouti práce sněmu, dáti konstituci méně svobodomyslnou a ustanoviti si samo náhradu za povinnosti bývalých poddaných. Jak se to mohlo státi, aby ku př. na Moravě, kde šlechta s rolníky na sněmu dobrovolně se strany náhrady srozuměli, nyní podle oktrojovaného zákonu třikrát tak veliká náhrada se ustanovovala? Je to také k dobrému lidu? — aneb k dobrému někoho jiného?

To jsou věci, kterým každý snad bude rozumět a nedá se od reakcionářů za nos vodit. Kdyby již z ničeho jiného, tedy z nesmírné radosti všech reakcionářů můžete souditi, že se z oktrojírky nebude prýštit žádné štěstí.

II.

Rozpuštěním sněmu a tím, co po rozpuštění následovalo a ještě následovati bude, vzmohla se velice moc vlády nad mocí národu. Jak se to ale stalo, že svoboda naše tak patrnou pohromu a škodu utrpěla?

Vinu toho nesou hlavně dvě strany, a bylo by skutečně těžko vyměřiti, která z nich má na sobě větší část této viny. Tyto dvě strany jsou předně *reakcionáři* a za druhé *přepiatci* a bláznové političtí. Obě tyto strany hrály si zrovna jedna druhé do rukou, a jedna sama nebyla by nikdy mohla naše svobody tak zkrátiti, jako se to jejich *„spojeným silám"* podařilo. Přepiatci nevěděli nikdy čeho žádat, všeho jim bylo pořád málo, pořád tupili všechno jakožto nesvobodné, a konečně přepiali míru žádostí svých tak dalece, až praskla, tak žeby nyní všichni i tito přepiatci sami děkovali za to, co dříve zrovna zahodili a čím pohrdnuli. S druhé strany čekala zas reakce, strana aristokratická, ku které náleží mnoho ouřednictva a mnoho vyššího kněžstva, a používala chytře všech nerozumností, kterých se tito přepiatci dopustili. „Vidíte ten nepořádek, to váznutí živností, to buřictví a všeobecnou neposlušnost, to je následek svobody! Vidíte, jaké hanebnosti a nezralosti se tisknou v časopiskách, to je ná-

sledek svobody tisku! Tak to bude pořád hůř, konečně nastanou hrůzné časy francouského konventu, vraždění, pobírání jmění, ti kteří nic nemají, budou se o vaše statky dělit, to budete mít z té svobody!" — takovým a podobným spůsobem hleděla zlomyslná reakce mnohé poctivé lidi od svobodomyslnosti odvrátiti, ukazujíc jim na mnohé skutečné výstupky a nerozumnosti přepiatců, a snažíc se tyto viny jednotlivců svaliti na celou poctivou svobodomyslnou stranu. Bohužel! že se jí to podařilo. Kromě toho uměla reakce v těch prvních časech, když si sama ještě ani na světlo vyjíti netroufala, výborně použíti přepiatců k tomu, aby pokazila všechno, co mohlo svobodě budoucnost a pevné trvání pojistiti, aby tak hodné zmatky nastaly, ve kterých by se dalo v kalu něčeho uloviti.

Já jsem z vlastní své zkušenosti minulého roku, který mohu skutečně za nejznamenitější rok svého života považovat, mnoho těchto věcí seznal, zvlášť ve Vídni a později, kdežto jsem skoro všude při tom, co se důležitého dělo, osobně přítomen byl. Zvláště ve Vídni se ukázalo, že ti sami židé, kteří před říjnem největší zůřivostí buráceli v přehnaných časopiskách Vídeňských, a kteří mají největší vinu z událostí 6. října, potom po bombardování zase psali do reakcionářských časopisů Vídeňských, kteří nyní jako psí plémě lezou pod nohy naší národům nepříznivé vládě. Kdož tu nevidí patrné spojení těchto dvou stran?

Vezmeme jiný příklad. Jisto jest, že tak národní svobodě nepřející strana, která nyní vládne, hned od počátku rokování o základních právech a již dříve hleděla sněm říšský všemožně v očích nezkušeného lidu sižiti a potupiti, jen aby pak tím snadněji mohla proti svobodomyslným ustanovením sněmu jednati a sněm zahubiti. A co činili naši přepiatcové? Oni statečně pomáhali reakci ve snižování sněmu a v podkopávání jeho důvěry; jak často musely naše noviny hájiti sněm a poslance proti tupení a podrývání této politické nedospělosti. Pak ovšem, když tekla již voda do úst, shledali se tito pánové se svým rozumem a počali s námi společně sbírati adresy důvěry pro sněm!!

Jiný zas příklad máme strany předešlého ministerstva. Jsa tenkrát ve Vídni očitým svědkem všeho, co se děje, a vida před sebou již patrnou propast, snažil jsem se všemožně v Národních Novinách držeti liberální ministerstvo *Dobblhofovo,* kdežto všichni ti naši i Vídenští přepiatci neznajíce těžké postavení tohoto ministerstva, které proti sobě mělo celou aristokratickou a vojenskou reakci, ustavičně toto liberální a s národy poctivě smýšlející ministerstvo podkopávali, a ještě k tomu o mně (jak s mnohých stran se dovídám) všude rozhlašovali, že jsem se ministerstvu zaprodal, že jsem reakcionář atd. Ať si nyní každý přečte to, co tenkrát se psalo v Národních Novinách, kolikrát jsme to napřed prorokovali, že po pádu minister-

stva Dobblhofova bude následovati *Stadionovo?!* Avšak co se stalo, již se nazpět vrátiti nedá, a jediný užitek jest pro budoucnost — dobré poučení a výstraha. Žeby to ale nyní s námi a s Rakouskem zcela jinák stálo, kdyby bylo zůstalo liberální ministerstvo Dobblhofovo, to nahliží nyní každý, ale pozdě.

Proto ale se musí říci, žeby reakce nikdy nezvítězila, kdyby jí nepomáhalo buď nevědomky neb naschvál nerozumné a nezkušené přepiatství!

Konečně se i to věděti musí, že při všech politických bouřkách a zmatcích vždy mnozí lidé nepoctiví jako hmyz se objevují a pro sebe něčeho při tom urvati se snaží. Ti pak zapletou všechno mnohem více a pokazí tolik, že to ani celý věk napraviti nedovede. Jest ale prostředek proti takovým lidem. O každém, který se vám v politických a veřejných záležitostech za rádce nabízí, hleďte se vždy strany jeho domácího a privátního života přesvědčiti, je-li zachovalý muž. Kdo je ničema sám osobně a nedovedl si mezi těmi, kteří jeho domácí život z předešlých a nynějších let znají, ani jméno poctivého a řádného muže zachovati, ten také jistě se nemíchá do politiky z poctivých oumyslů, a musí mít nějaké tajné, ale jistě nečisté ohledy. Také jest ještě jiná známka: Kdo sám sebe a svou rodinu zachovalým a řádným spůsobem živiti neumí, nevěřte mu, že dovede radu dát, jak by se zlepšil stav celé země. A právě mnoho takových lidí se nejvíce roztahuje a potlouká ve veřejném životě jistě jenom ke zkáze země a národu.

Kdo ví, jaké nám nyní nastanou důležité doby: právě proto snad nebude toto poučení na škodu. Neb čím důležitější věci se dějí, tím více může se v nich pokaziti.

III.

Co nám ale může pomoci? jaké jsou naše naděje?

Stará pravda historií stvrzená jest, že z těsností a nepříležitostí vlád vždy se zmáhá svoboda národů; vždy se ukazovalo, že tenkráte si národové nejvíce pomohli k svobodám, když bylo vládě zle.

Ze všeho, co toto reakcionářské ministerstvo učinilo, musí každý být dojista přesvědčen, že od tohoto ministerstva nemůžeme nikdy očekávati lepší správu; všemožná žádost a péče naše musí tedy být, aby toto ministerstvo bylo odstraněno. Jakým spůsobem se to dociliti dá, to ovšem teprva ukážou okolnosti, ve kterých se nyní každodenně velmi mnoho změniti může.

Jisto jest ale, žeby vláda naše se nebyla nikdy opovážila, tak očividným spůsobem proti svobodám našim vystoupiti, kdyby neměla pro nejhorší pád pojištěnou pomoc ruské vlády. Na tuto moc musí se tedy každý opatrný ohlídnouti, aby snad své síly nepřecenil!

Pokavad Francousko s druhé strany nevloží moc svou jakožto

závaží proti despotické moci, nemůže nikdo rozumný očekávati, žeby liberální živly celého Německa, Rakouska i Vlaska odolaly ve zjevné vojně moci absolutistů: tím více, že se již patrně vidí, kterak král pruský a mnoho jiných knížat německých jsou ve srozumění s Ruskem.

Není tedy jiné bezpečné naděje pro nás, než hleděti na Francousko, až tam strana liberálních a řádných lidí zvítězí nad ostatními. Že my socialisty a komunisty, jmenovitě *Cabeta, Proudhona* atd. nepočítáme k liberálním a rádným lidem, toť snad se rozumí samo sebou. My počítáme k liberálním a rádným lidem ve Francouzích dílem poctivé republikány, dílem přátele svobodomyslné konstituční monarchie, vždy ale zastavatele takové vlády, která uznává zásadu, *„že všechna moc pochází od národu“*. My nebudeme nikdy sami hlásat republiku, ačkoli máme takové mizerné lidi v opovržení, kteří se snaží, republiku jako nějaké lotrovství rozhlašovati a tupiti. Mámeť zajisté dílem v starověkých republikách, dílem ve Švýcařích a v severní Americe nejpěknější příklady šťastných a kvetoucích republik. Proto ale není zase nevyhnutelno pro štěstí národu zavesti všude republiky, jak nám to příklady šťastných a květoucích konstitučních, ale pravých konstitučních monarchií dokazují. Tu přijde všechno na okolnosti a na vůli národu samého. — Proto nám nezáleží na tom, zůstane-li Francousko republikou neb ne, jen když v něm zůstane skutečná svrchovanost národu; zdá se ale podle všeho, že se Francousko tak jako nyní neudrží; buď musí být Francousko svazkem foederativních menších republik, aneb opět konstituční monarchií.

Jestli tedy ve Francouzích se utuží poctivá a na svrchovanosti národu založená vláda, pak i u nás svoboda nemůže býti zkrácena, třeba by nyní na čas pohromy utrpěla. Těžkosti v Italii a v Uhřích a nevyhnutelný z toho nedůstatek financí udrží vládu naši na dlouhý čas v takové slabosti, že neodolá na dlouho spravedlivým potřebam národů. Když tedy s jedné strany svobodomyslná a národumilovná vláda ve Francoucích nedovolí v Rakouku ruskou intervenci (ozbrojené vkročení do země), a s druhé strany vlada naše, aby proti Maďarům a Vlachům se ubránila, našeho přátelství nevyhnutelně potřebovat bude, pak jest svoboda naše utužena.

To jest, myslím jasný obraz našeho nynějšího stavu; kdo ale jen ve slepé zuřivosti myslí, že se hlavou zeď prorazí a že snad již všechno dobře pořízeno jest, když se jen revoluce počala, třeba bez dobrého vypočtění, může-li se vyhráti: ten zasluhuje, aby byl politován a do politického blázince zavřen. Revoluce proti despotům jest krásná věc, — ale jen když se podaří.

Slované a Rakousko.

(N. N. 4. dubna 1849.)

— Nepoctivost se tresce sama: jděme nyní do Uher a hleďme, jak se tam tato sada vyplnila a snad, ovšem bohužel! ke slovanské škodě ještě více vyplní. — Když rakouská vláda byla v nejhorších těsnostech minulého roku, zdvihli se všichni skoro Slované s upřímnou a poctivou ochotnosti zachovati Rakousko. Pravíme-li *„zachovati Rakousko,“* nesmí nikdo mysliti, že snad Slované ještě tak dalece nedospělí jsou v uvědomění politickém, aby myslili, že jenom jediný účel od Boha na ně vložený jest, zachovati starou budovu rakouského císařství, která rozličnými náhodami sestavena jest. Každý národ musí mít dle zákonů Božích a přirozených hlavní ohled na sebe a na svou budoucnost: pravíme-li tedy, že Slované chtěli zachovati Rakousko, musí se samo sebou rozuměti, že Slované v zachování Rakouska viděli zároveň svůj vlastní prospěch, svou vlastní svobodu. Vláda naše vidouc jedinou naději trvání říše rakouské ve Slovanech, neopominula slibovati nám přátelství své, kterýžto slib jsme přijali, očekávajíce vždy od vlády za všechny oběti své *aspoň spravedlivost,* aspoň rovnoprávnost s jinými národy, rovnoprávnost s těmi Maďary, Němci a Vlachy, proti kterým jsme museli chrániti Rakousko!

Předešlé liberální, ale ovšem slabé ministerstvo *Dobblhofovo* počalo již náležitě poznávati zásluhy Slovanů a pravý stav své říše, kdežto až posud se nezdála ani rakouská vláda věděti, že také Slované v Rakousích bydlí! Ministerstvo Dobblhofovo ustanovilo na mnohá usilování českých poslanců *Jelačiće*-bána za plnomocníka v Uhřích a za hlavního velitele všech vojsk proti Maďarům. Tu vypukla ve Vídni říjnová maďarsko-německá revoluce proti ministerstvu Dobblhofovu *) a všechno se zvrátilo. Vláda přišla do jiných, méně národu příznivých rukou, a první krok nové vlády byl, ustanoviti místo Jelačiće knížete Windischgrätze. Kdyby se podobné odstrčení bylo stalo někomu jinému než Slovanovi, nebylo by odešlo bez velikého povyku. Ale Slované jsou národ trpělivý, holubičí. Nevíme, z jakých příčin odevzdala vláda nejvyšší velení Windischgrätzovi: bála-li se, aby Slované k veliké moci nepřišli, nedůvěřovala-li oddanosti Jelačiće-bána, aneb držela-li Windischgrätze za schopnějšího vůdce.

Ale stalo se — a následky toho kroku cítíme nyní. Windischgrätz dokázal velikou neschopnost svou mnohými skutky, všeobecný jest hlas o tom u všech znatelů, že kníže Windischgrätz vedl uher-

*) Neví se arci posud, jakého spoluoučastenství měla strana zpátečnická při této říjnové revoluci, a bylo by to pro historii snad veledůležité, odkrýti všechny nitky této revoluce. Kdo ví kam by některé zabíhaly?!

skou válku nejnešikovnějším spůsobem, který by se jen vymysliti dal. Kdyby byl Jelačić zůstal velitelem, byla by vojna již aspoň v hlavní části (neboť jednotlivé nepokoje budou v Uhřích dlouho panovati, třeba i císařská strana zvítězila) ukončena v zimě za příhodného počasí; pod Jelačićem bylo by vojsko bojovalo s nadšením, kdežto se pod Windischgrätzem proti maďarskému nadšení bojovalo jen podle rozkazů, a kdo válce rozumí, ví zajisté, jaký rozdíl jest bojovati s nadšením pro svou svobodu a svůj národ, a bojovati jen z povinnosti.

Jak daleko přivedl nyní kníže Windischgrätz válku uherskou? Tak daleko, že mají nyní Maďaři celé Sedmihrady a skoro celé Uhry až po Dunaj, stojí aspoň již nedaleko Peště, a smělost Košutova jde tak daleko, že povolal již sněm do Peště! Nic nebrání nyní Maďarům obsaditi opět Slovensko, a jak oni řádí v krajinách opět nabytých, jak se krutě mstí nad Slovany a Rumuny, svými nepřáteli, toť je povědomo. Tak tedy způsobil kníže Windischgrätz svou převrácenou methodou neštěstí pro celé Uhry, kdežto některé krajiny již několikráte šly z jedné nepřátelské ruky do druhé, a pokaždé byly trápeny a drancovány!! A nyní po všem tom stojí věci tak jako na počátku a snad ještě hůř! — Kdyby byl Jelačić-bán hlavním velitelem, nebyl by dělal tak dlouhé přípravy, které pohltily nejpříhodnější čas k válce, nebyl by také vstoupil do přátelství s maďarskou šlechtou, nebyl by vysílal do slovenských krajů komissaře maďarské, jako to činil kníže Windischgrätz.

Kdyby se byla okázala Slovanům dobrá vůle, byla by též válka v Uhřích s jiným prospěchem se vedla: ale zrovna od té doby, co vyšla oktrojovaná ústava, počali Maďaři jedno vítězství po druhém dobývati, a když jsme my v Národních Novinách hned tenkrát vyslovili, že se z oktrojované ústavy nejvíce raduje Košut, ukázalo se nyní, že jsme pravdu měli. Jak Srbům tak Chorvátům, zvláště ale ubohým obyvatelům Hranice vojenské odňala jistotně oktrojovaná ústava mnoho ochotnosti proti Maďarům.

Jak nyní píší ze Záhřebu, slibuje se sice opět Chorvátům něco — ale . . .

Když jsme nedávno vytýkali ministerstvu, že rušíc sněm říšský vymlouvalo se, že to k vůli jednotě říše činí, a pak počalo přece vydávati zákony jen pro neuherské a nevlaské země, poučily nás polo- neb zcelaministerské noviny „Presse,“ že prý se nemohly ty zákony vztahovat na Uhry a na Vlachy, protože tam je stav obležení! Krásný důvod! Jak pak se tedy mohly vztahovat na Halič, na Rakousko, kde také je stav obležení, a proč se nevztahovaly na Chorvátsko, kde není stav obležení? Tuto otázku „Presse“ sotva zodpovídá, ani ministerstvo! Ovšem, ovšem, člověk by musel být příliš nevšímavý, aby nepozoroval, kam to všechno směřuje!

Prodávání novin.

(N. N. 6. dubna 1849.)

Od dnešního dne jest v Praze prodávání novin a časopisů zapovězeno následkem nově vydaného zákonu o tisku.

Nám sice neškodí toto nové ustanovení v ničem, poněvadž beztoho jsme nedávali své noviny roznášet a na ulicích prodávat. Tím více tedy můžeme nestranně úsudek svůj o tom pronésti, totiž že pokládáme toto ustanovení za zcela zbytečné a surové obmezování svobody vůbec. Když roznášení a prodávání všelikého zboží dovoleno jest, proč ne prodávání tištěných spisů? A k tomu se škodí mnohým chudobným lidem, kteří se od počátku svobody tisku tímto novým způsobem bez škody jiných poctivě živili jakožto roznášeči a prodávači časopisů, kdežto s několika groši kapitálu mohli dosti výživný obchod vésti, poněvadž hned po vyprodání zase mohli nové zboží nakoupiti!

Nevíme skutečně, z jakých ohledů ministerstvo tuto věc do zákonu přijalo, leda snad že tím chtělo zameziti rozšíření malých dráždicích časopisků. Platné mu to bude k jeho záměrům velmi málo, neboť si nyní jistě ty časopisy, které se dříve na ulicích prodávali, zřídí množství expedic v tabáčních trafikách, krámkách atd., a budou se prodávati jako posud, jenom že chudí lidé, kteří je dříve bez krámku na ulici prodávali, o výživu přijdou.

Musí se vůbec každá vláda liberální držeti té hlavní zásady, že proti zlým oučinkům tisku se má působiti opět tiskem, a když by třeba některý přepiatý časopis lid škodlivým spůsobem dráždil, však rozumnější noviny bez toho zas tyto věci vysvětlí a pravou cestu lidu povědí. Pouhými zákazy a obmezováním se ale nic nedocílí, leč tajné, tím škodlivější dráždění. Jenom s pravou pravdou ven, ta si sama cestu proklestí tak proti přepiatostem dráždičů, jako proti reakci neliberálního ministerstva!

Sjezd biskupský.

(N. N. 7. dubna 1849.)

Král lev — jak bájka praví — svolal kdysi, když přestal vládnout absolutně a byl udělil konstituci, všechny kočky na poradu, aby ustanovily, čeho zapotřebí jest pro budoucí časné i věčné blaho myší. Co tomu myši řekly, protestovaly-li, aneb nemohly a nesměly-li protestovat, o tom bájka nic nepraví.

Ale naše ministerstvo svolalo všechny naše biskupy dohromady,

aby se poradilo o budoucích opravách katolické církve! Jsme přesvědčeni, že ministerstvo neobmýšlí potřebné a pravé nábožnosti užitečné opravy v naší katolické církvi zavésti, sice by se neptalo na to biskupů. Pan ministr vnitřních záležitostí hrabě *Stadion*, kterého jako velmi zkušeného a praktického muže známe, musí také dobře věděti, jakého spůsobu jsou naši nynější biskupové. To nejsou biskupové ze starých věků naší církve, kdežto sám věřící horlivý lid volil za biskupy nejzkušenější, nejhorlivější, nejzasloužilejší, nejmravnější muže ze své církve, kdežto biskup nebyl hrdý magnát, skvějící se jako pyšný páv mezi ubohým houfkem věřících, kdežto biskup byl pravý otec a rádce svých osad, ku kterému se ve všem důležitém utíkaly, kdežto biskupové byli — jak chtěl Kristus — praví pastýřové, ale ne nájemníci.

To všechno je za našich časů zcela jinák. Biskupové jsou nyní obyčejně mladší synové aristokratických rodin, a nejvíce takoví, kteří se dle mínění rodiny své ani do vojska nehodí, a kterým pak se skrze známosti a svazky jejich rodiny brzy dostane nějaký výnosný kanonikát a pak biskupství. Co se kanonikátů, jmenovitě Holomouckých týče, říká se obyčejně, že od šlechty fundovány jsou; a nechejme to třeba platit, ačkoli jest jisto, že také mnoho jiných velmi plebejských peněz a statků se přimíchalo. Ale jak k tomu přijdou pak diécese, že se z těchto pánů kanovníků Holomouckých tak často jako ze stromovní školky obsazují biskupství? Srovnává se to s duchem víry křesťanské, aby se biskupové rodili z jiné krve než ostatní věřící jejich bratři? Srovnává se to s velikýmoučelem důstojnosti biskupské, aby se považovaly biskupství za nějaké pensionáty pro starou zchudlou šlechtu? zvláště k tomu takovou, která se kromě svého šlechtického původu nemůže jinými znamenitými schopnostmi neb zásluhami vykázati.

Pravda ovšem, že jsou též i nešlechticové biskupi, ale i tu bývaly cesty vedoucí k biskupství zcela jiné, než by se srovnávaly s účelem pravé katolické víry!

Přesvědčeni jsme, že pan ministr Stadion tak dobře jako kdo jiný tyto okolnosti zná; jestli tedy svolává biskupstvo k tomu účeli, aby se na radu jeho nějaké času a potřebám přiměřené opravy staly, musíme pochybovati o upřímném oumyslu ministerstva. Neboť kdyby ministerstvo ty světské vady naší církve, které každý pravý ale svobodomyslný její přítel zná, skutečně odstraniti chtělo, neptalo by se na to biskupů.

Válka uherská a Slované.

V *Praze* dne 11. dubna. Skoro všechny hlasy ozývají se již buď zjevně neb aspoň dost srozumitelně proti tomu talentu, s kterým

kníže Windischgrätz vede vojnu uherskou. Článek předcházející, výňatek to doslovný z konservativních a nepochybně i ministerských novin „Presse", dokazuje nám, že i ta strana, které býval onen kvapně oslavený kníže hlavní podporou, nahlíží, žeby jiné vedení vojska v Uhřích nanejvýš potřebné bylo.

Co si máme mysliti o ministerstvu, které si rádo nechá říkati *silné* ministerstvo, a přece si netroufá vložiti svou sílu na váhu proti pochybným vůdcovským schopnostem generála? Bojí se snad toto silné ministerstvo, aby si o tento bombardující ořech zuby nevylomilo?

Avšak nejsou to věci k žertu, nýbrž k pláči! My máme konstituční vládu, která dle osobní slabosti k jednomu aristokratovi nechává hynout nejčetnější vojsko, naše bratry? Taktikou v Uhřích až posud zachovávanou obětovalo se polovic vojska našeho nemocem; drahého koňstva, bolestná to pro finance rubrika, vyhynulo bez počtu, a co utrpěla ubohá země tím, že se některé krajiny již několikrát z ruky do ruky dostaly! Nic nedíme o záhubných následcích pro celou zem, o nebezpečenství, které se na nemaďarské národy v Uhřích uvaluje!

A to všechno ze zdvořilosti ku knížeti, kterému se nechtělo a nechce dát na srozuměnou: „Pane! může být, že jsi dobrý komandant jízdného pluku, může také být, žebys dovedl bombardovat ještě více měst než Prahu a Vídeň — ale neukazuješ žádných schopností k vůdcovství velikého vojska!"

Pravda jest ovšem, že mnozí volali v první zlosti po rozpuštění sněmu a ostatních nepřátelských outokách vlády naší proti svobodě: *Eljen Košut!* Avšak při chladné krvi nebude tak ani jeden Slovan volati. Košut dokázal nám vždycky, žeby, dojda k moci, opět tak utiskoval Slovany, jako dříve, že nezná jinou než maďarskou svobodu, která jest vždy spojena s otroctvím Slovanů, tak jako byla spojena republikánská svoboda šlechty polské s nejkrutějším otroctvím sedláků. Není každý demokrat a přítel svobody, který se za něho vydává, a třeba nám nyní Košut v ouzkostech hory doly sliboval, víme dobře, žeby tak málo neb ještě míň slovo držel, než naše vláda. Rozdíl jest jenom ten, žeby Košut po vítězství celého maďarského národu proti nám použíti mohl, kdežto naše vláda, budeme-li moudří, ani jednoho národu míti nebude, na který by se, utiskujíc naše svobody, opírati mohla. Proto držíme vládu naši aspoň za méně nám nebezpečnou než Maďary, byťby jinák zrovna tolik víry zasluhovala.

My jsme přesvědčeni, že Maďary jinák důkladně přemoci nelze, než upřímnou pomocí Slovanů, a Slovanům sluší nyní, když se již vláda naše několikrát objevila ve své pravé podobě, za včasu se o to postarati, aby si svoje věci zařídili, neboť až budou Maďaři poraženi, mohla by vláda naše zase zapomenout na vděčnost. A protož

budiž od nynějška politika Slovanů: *„Z ručky do ručky! A nic na ouvěrek!* Až posud má jen kníže Windischgrätz tu smutnou zásluhu, že vláda musí s Jihoslovany a se Slováky trochu šetrněji nakládati; neboť jsme přesvědčeni, žeby se Chorvátům a Srbům byla zpívala ta samá píseň jako nám, kdyby byl Košut nevyhrával.

Nyní ale jest věru přece této dobroty knížete Windischgrätze přes příliš, a jest čas, aby Jelačić uchopil veslo a učinil konec vojně a spolu slovanskému útisku.

Porotní soud

nad redaktorem Nár. Novin pro článek: „Výklad oktrojované ústavy od 4. března“ v čísle 62 Nár. Novin.

Počátek soudu v 9 hod. ve Václavské lázni dne 13. dubna 1849.

Předseda Rozkošný, vicepresident appellačního soudu: Jednati se bude o českém žalobním spisu proti českému obžalovanému. Hlasníku, vyvolejte osobu obžalovaného a předmět žaloby.

Hlasník: Pan Karel Havlíček.

(Karel Havlíček vstoupí po schodech do ohrady a usadí se na stolici obžalovaného. Proti němu sedí žalobník, prokurátor císařský dr. Ambros.)

Předseda: Budou se čísti jména pp. porotníků. Čtěte, pane zapisateli, dejte přinesti osudí, kam se budou klásti jména na stejné lístky zapsaná pořádkem tím, jak budou voláni. Arlt, dr. lékařství. Mašek Václ., revident. Vočadlo, docent. Fortner Ludvík, stříbrník Mařák, domácí pán. Kober, sládek. Mužík, dr. práv. Hoffmann Jiljí, kupec. Nečas, amanuensis. Želnický, tesařský mistr. Abt Jan, truhlář. Oppelt Josef, kupec. Baumann František, soukromný písař. Bayer František, kupec. Klier František, doktor práv. Hænl Jan, kupec. Kraus Vilém, dr. lékařství. Ferles Václav, dřevní obchodník. Vaňka, sládek. Vehle Hermann, dr. lékařství. Milde Karel, sklenář. Schöbl, perníkář. Meissner Jan, kupec. Schulz Antonín, přikrejvač. Hetzner Bedřich, kupec. Karásek Jan, zahradník. Pichl, dr. lékařství. Buršík, dr. lékařství. Hasche (mladší), kupec. Vehle Bohumil, obchodník. Fuchs Josef (starší), koželuh. Brosche Karel, kupec. Kowařowitz, dr. lékařství. Greis Petr, domácí pán. Jindřich Jan, sládek. Schwertasek, fabrikant. Dudek Antonín, kupec. Michalek Ferd., mydlář. Mucha, dr. práv. Müller, umělecký malíř. Bergmann Josef (starší), kupec. Konrad Ed., dr. práv. Pospíšil, knihotiskař. Wellner, dr. práv. Rott Eustach, kupec.

Přítomni nebyli: Mužík, Klier, Wehle a Konrad, kteří se předběžně omluvili.

Při jménu *Fortner* strhnul se úsměch v obecenstvu.

Předseda volá porotce a strany do postranního pokoje, aby se vykonalo právo zamítací a srovnala dnešní porota. Všickni odejdou. Za chvíli navracují se a vybraných 12 porotců a 1 náhradník zasedá na svá místa předsedovi po levici, kdežto ostatních 28 zasedne po pravici, vybraným porotcům naproti.

Předseda čte jména vybraných porotců v tom pořádku, jak byli vybráni: Pp. Pichl, Vanka, Nečas, Abt, Vočadlo, Hofmann, Buršík, Müller, Milde, Arlt, Brože. Náhradník: p. Pospíšil.

Předseda: Prohlašuji veřejné jednání za započaté. Připomínám, že je zde nový zákon o jednání porotním při přestupcích tiskových, dle kterého se tichost a pořádnost ukládá za neodbytelnou povinnost posluchačstva. Já mám jakožto předseda právo i povinnost od zákonu na sebe vloženou, abych bdět nad zachováním náležité slušnosti; zákon mi poroučí, abych nezbedy ze síně dal odstraniti a trestati, kterýžto trest i na 3 dni se rozšířiti může. Kdyby však posluchačstvo tak bouřlivě sobě počínalo, žeby nebylo možná, jednání dále vésti, mám právo, dáti všechny odstraniti. To pravím jen proto, aby věděli, že zákon tak poroučí, chovám ale doufání, že poctivý smysl a vzdělání posluchačstva nedopustí, abych toho prostředku užiti musil. — Nyní žádám pana obžalovaného, aby udal své jméno a příjmění, leta, stav i obydlí.

Obžalovaný: Jmenuji se Karel Havlíček, 28 let stár, redaktor Nár. Novin, spisovatel, obydlí č. 339 na Starém městě.

Předseda: Teď se obrátím na vás, páni porotci. Zákon poroučí, abych vás vzal pod přísahu; žádám vás, abyste přitom, co se mluvit a jednat bude, pozorni byli, potom odstoupíte do sněmovny k zvláštní poradě, do kterých ale žádných spisů mimo tištěného nevezmete. Předříkám vám vzorec č. formuli přísežní.

„Slibujete a přísaháte před Bohem a lidmi, že budete se svědomitou pozorlivostí zkoumati důkazy, které budou pronešeny proti obviněnému, že neopominete ničehož uvážiti, co by mohlo obžalovanému ku prospěchu nebo na škodu býti, že nebudete před svým výrokem ohledně předmětu jednání tohoto s nikým se omlouvati, že nebudete poslouchati hlasu ani přízně nebo nepřízně, ani radosti z cizí škody nebo bázně, nýbrž že rozhodnete o všech důkazech, které pro obžalovaného nebo proti němu uvedeny budou, s pevností, muži poctivému a svobodnému příslušnou, a to dle svého svědomí a vnitřního přesvědčení.“

Při následujícím na to jmenovitém vyvolávání promluvil každý přísežný s rukou pozdviženou takto: „Na tom přísahám, tak mi dopomáhej Bůh!“

Poslední čtyři, jsouce rození Němci, s nemalou obtíží tato slova vyřkli.

Předseda: Abychom se dověděli, o čem se jedná, přečte se spis žalobní.

Písař čte následující spis žalobní:

Slavný soude ve věcech tisku!

V čísle **62** národních novin roku běžícího jest vitištěn článek pod nápisem „Výklad oktroyované ústavy od 4. března.„ Ten výklad ale by se lépe jmenoval *kritika* a sice *tupicí kritika,* proto že spisovateli nezaleželo na tom, vysvětlit ústavu od 4. března ze všech stran, ale pouze jenom strany vyzdvihnouti, které se mu zdají chibne, a sice ne na vědecký spusob, který skonší *važně,* mnohem více *žertem* a *posměchem,* s kterím on čtenaře nepřesvědčí, ale jenom hledí ústavu rakouského cisařství do opovržení uvesti.

On praví o základních právech „že jsou pouhý ouhoř, který se všude vykrouti.„

Že ustava vyjmenuje více korunních zemí má být pouze skrze ono „divide et impera.“ Ale narodní noviny předce vždicki zastávali fœderaci? — Zdá se tedi byt inkonsequentní od p. skládatele hledat v tom zlý oumysl. Potom piše článek: „Veliké dílo sjednocení mocnařství má prý tato konstytuce vykonati — ale celni hranice mezi námi a Uhry pomine dle §. 7, *až bude možná!*“ Ovšem, až válka Uherská bude dokončena.

Članek se obáva, že se rozmnožeji Němci tak, „že ostatní narodové budou míti čest býti přívěskem.“ Ale, nemužou i taki tak dobře Slovane, Vlachove, Uhři a. t. d. se všudi v cisarstvi, kde jich bude víc, se spojit a úřad a školu žádat? Není svoboda dle libosti se stěhovati v konstitučnem státu potřebna a důležita?

Praví članek „Kdo zná Stadionuv návrh obecniho zřizeni, a ví, že tento návrh nyni bude uveden, ten lehko nahlídne, že cela tato hlava jsou pouhá, málo platná slova.„ Teď ale, každy ví, že článek v tóm docela falešně prorokoval.

V zemských zaležitostech pravi článek že “ponechavají zemi jenom “orbu, staveni, chude ústavy a *“foršpan„* — jest věru až satyra na samostatnost„ Proč? p. spisovatel ovšem stoji na hledišti *fœderace.* Dale on praví, že zemim bude ponechán rožeň, kdežto pečene ve Vidní sni.„ To jest pouhy obraz, ale ne důkaz.

Članek se posmiva, že “všichni tak rozličnі narodove se musi obleci do jedne černožlute liverejе.„ To jest, kdo chce byt rakušanem budiš rakušanem, a to podpiše každy, kdo chce míti jedno a pevne Rakousko. Pro narodnost a vlast při tom není žadne nebespečenstvi pro to že každemu národu jest národnost a reč svá ujištěna. Posmivá se článek, že se volejí poslance na **10** a **5** let “že by bylo věru lépe, volit na celý život, aby se mohlo pak vladnout zcela absolutně „ Ale to ví každi, že k. př. anglicky parlament trva **7** let, a žadny nedrži Anglickou vládu za *absolutní.* Praví článek,

"že bude stát zemský sněm k ministerstvu, "jako chlapec k učiteli." Praví konečně že "máme vlastně neodpovědnou vládu, to jest absolutní, a že konstituce jest jenom konstituce podle jmena, a že její požehnání teprva uvidíme.„

A na ten spusob tupí članek celou ústavu, jako věc dohotovenou, a předc praví, že "nejduležitejší věci jsou zanechane za lubem.„ A to s přičiny "aby se nestala cela rána jednou, a aby se s menší bolesti svobodě jedno péro po druhem vytrhalo.„ Zde članek zas prorokuje a tupí a haní dřive než věc přišla.„

Dle protokolu od 23. března r. b. přiznal se pan Karel Havliček, Redaktor národních novin, 28 let stář, co spisovatele tohoto článku. On se dale přiznal, že on ten članek k tomu sepsal, aby při slávě konstituce dne 12. března, lide již tu novou ústavu měli v pohrdě a aby malokdo k slavnosti šel a ministerstvo na ten spúsob vidělo, co národ o ústavě mýslí.

Tedy pan Havliček, který dle §. 20 zak. v věcech tisku od 18. května 1848 co skládatel jest odpovědní, proti §. 12 toho samého zákona v tištěném spisu tupením a oušklebným vypisováním hleděl ustavu rakouskeho císařství v opovržení úvésti a proto spisy, předbežneho dne 24. března dokončeneho, vyšetřovaní, které c. k. zastupitelstvu statu ve věcech tisku dne 25. března doručeni byli, v příloze *A* slavnemu soudu ve věcech tisku v času 8. dnih t. j. 31. března r. b. se odevzdávají s prosbou: den veřejneho a oustneho jednání ustanoviti a odsouditi pana Karla Havlička co vinného proti članku 12 z. v. v. t. k trestu prosteho vězení na čtrnact dní a ke všem outratam tohoto jednání.

C. K. Zastupitelstvo státu ve věcech tisku.

V Praze dne 30. března 1849.

Havliček: Žádám o slovo.

Předseda: Dříve se musí přečíst článek, na který se žaloba vztahuje.

K. Havlíček (vytáhna zákon čte): §. 42 řádu jednacího praví, nežádal-li obžalovaný již před tím o slovo, mají se číst potřebné listiny. Já ale žádám o slovo.

Předseda dovoluje.

K. Havl.: P. prokurátor uvádí ve své žalobě, jako bych se já v předběžném vyšetřování byl přiznal, že jsem chtěl ústavu oktrojovanou v *„pohrdu"* uvésti, žádám tedy, aby se z protokolu přečtlo p. prokurátorovi ono místo ad 2. b.

Písař čte ono místo, ve kterém K. H. v předběžném vyšetřování na otázku, z jakého ohledu onen článek sepsal, odpověděl: Ministerstvo vypsalo pro oktrojovanou ústavu slavnost, já však obával jsem se, že lid z neznámosti této konstituce bude překvapen a že bude

slavnost slaviti, a že pak ministerstvo tyto slavnosti bude sobě vykládati, jako by lid s ústavou spokojen byl.

Karel Havlíček: Z toho viděti jest, že pan prokurátor smysl mého vyjádření překroutil — já *o pohrdě* nic nemluvil.

Předseda: Pan státní zástupce slyšel, jak pan Havlíček odvolávaje se na protokol tvrdí, že jste smysl jeho slov skroutil. Budete mít později příležitost ospravedlniti se. Nyní se bude čísti článek.

Písař čte: viz str. 60.

Předseda: Pane státní zástupce máte slovo.

Prokurátor: Když v protokolu není slovo *o pohrdě*, tím více je jí v článku samém. Pan K. H. chce docíliti, aby nešli lidé k slavnosti za oktroj. ústavu nařízené, žádá tedy, aby se nelíbila, co se mi ale nelíbí, to mám v pohrdě (úsměch v obecenstvu). Zákon kritiku dovoluje a trpí, ale také si jí přeje, jen že chce, aby byla vážná a vědecká, největší nepřítel zákonů je oušklebný spůsob zákony vykládati, zákon ústavy vysvětlovati bylo by zvláště nyní užitečné, poněvadž sněm podle posledního §. má ústavu opravovati a zlepšovati. Takové ale úšklebné výrazy, co pan K. H. užívá, jako jsou ty o onhoři, o kluku nebo chlapci a učiteli — to nejsou vědecké důkazy. Proti důkazům vědeckým vláda nic nenamítá; kde dává p. K. H. důkazy, o těch místech v žalobě nic nepodotýkám. Ale pan K. H. nechce nic vysvětlit, on chce jen, aby se lidé smáli, a čemu se smějů, to mám pak v neváženosti. Pan K. H. praví, že se mohou Němci rozplemenit, poněvadž všude, kam jich několik přijde, žádati mohou o ouřad. Ale což Slovanů není nejvíce v celém Rakousku? Což Slované nemohou to samé tak dobře udělat, jako Němci? A pak, že Slovanům je národnost nejsvětější, a že ji sprostý člověk nade všecko staví. Ovšem že je každému národnost pojištěnou! Pan K. H. praví, že si každý vymyslet může víru svou doma jakou chce, — ale veřejně ji vykonávat, to je přece něco jiného; pamatujme jen na slova básnikova, že jako každý člověk při dešti vidí svou duhu, tak že má každý své přesvědčení. Konečně chce pan K. H. ústavu i tím v opovržení uvést, že o židech nikoliv kriticky, nýbrž velmi směšně mluví. Pro tyto příčiny je žaloba zadána.

Předseda k obžalovanému: Slyšel jste žalobu, že jste hleděl tupením a oušklebným vypisováním v potupu uvesti ústavu rakouského mocnářství. Můžete nyní na to odpovídat, ale mluvte bez náruživosti a spůsobem zákonu příslušným.

Karel Havlíček: Myslím, že mne pan prokurátor žaluje na základu §. 12. o tisku, jenž zní: Wer in einer Druckschrift durch Schmähungen oder andere unwahre und höhnische Darstellungen atd. Uvádím paragraf německy, poněvadž je český překlad špatný. Na základě tohoto paragrafu nyní odpovídám. Pan prokurátor by byl tedy vlastně měl dokázat, že jsem já svým článkem to učinil, co se

v tomto par. zapovídá. Zdá se mi ale, že pan prokurátor podal spíše nějakou literární kritiku mého článku, která by se lépe do novin hodila, ne ale před soud. Pan prokurátor praví, že jsem chtěl podati kritiku, a sice tupicí kritiku, ne ale vážné na vědecký spůsob, ale žertem a posměchem. Zdá se mi, že p. prokurátor při tom měl na zřeteli starý censurní patent od r. 1810, v kterém se dovoluje vědecké a vážné posuzování (ačkoliv ani to pravda nebylo). Ale v novém zákonu nic nenalezáme předepsáno, jakým spůsobem se posuzovati má, a pan prokurátor bude moci sotva uvesti zákon, který by při posuzování humor, vtipy, žerty, porovnání, ba třeba i satyru zakazoval, jen když se to s pravdou srovnává. — Pan prokurátor mne viní, že jsem podal *tupící* kritiku; smí-li se ale vůbec kritika podati, tedy i v tom obsaženo jest povolení, pohaněti to, co hany zasluhuje. Aneb snad jsem směl podati kritiku bez hany? Toť by bylo podobno onomu malíři, který svého přítele o nestranné posouzení své malby žádal, při tom však podotknul, že již jednoho, který mu ji pohanil, po schodech vyhodil. Pan prokurátor dal se jak se mi zdá, zavesti pouze titulem: „*Výklad*"; ovšem, článek můj není výklad celé ústavy, která je zde (ukazujíc noviny) na třech stranách hustě vytištěna, tak žeby mi k ouplnému výkladu ani foliant nevystačil. Oučel můj byl, vytknouti jen chybné stránky této konstituce, neboť jest známo, že ta nejlepší konstituce jediným článkem se může v nejhorší proměniti; ku př. kdybych do nejlepší konstituce vsadil: do sněmu smí být volen jen ten, kdo **200.000** zl. stř. jmění má. Budu tedy hledět na základě č. **12** dokázati, že jsem ve svém článku ústavu oktrojovanou spravedlivě haněl a neuvedl žádnou nepravdu.

Pan prokurátor praví, že jsem potupil základní práva, pravě o nich, že jsou jako ouhoř. Ouhoř ale není žádná potupa, nýbrž jen přirovnání, s kterým jsem chtěl vyobraziti, že základní práva teprva vydáním pozdějších zákonů pravého smyslu nabudou, ku př. nový zákon o tisku, ten mohl být dobrý nebo špatný, a kdyby byl ještě horší nežli nynější, ještě by se hodil do základních práv. Proto jsem je přirovnal s ouhořem. Já jsem redaktor populárních novin, mezi mým čtenářstvem je největší část takových, kteří neštudovali, proto nemohu psát všecko vědecky, nýbrž srozumitelně, aby pouhý rozum všechno pochopil, proto musím užívati ve svých novinách přirovnání a obrazů, jedná se jen o to, aby byly pravdivé, totiž aby podaly čtenáři ten význam, který ve věci leží.

Pan prokurátor mne viní z nedůslednosti, že hledám ve vyjmenování více korunních zemí *„Divide et impera,"* kdežto přece jsou Národní Noviny orgán fœderace. Föderace, kterou Nár. Nov. zastávají, má zcela jiný smysl. Každý národ přeje sobě samostatnost, a proto zapotřebí jest, mají-li rakouští národové spokojeně žíti, aby nalezli

ve svazku rakouském každý pro sebe tolik samostatnosti, kolik možná jest bez ujmy celku a trvání mocnářství.

To se národům má popřáti, aby nemuseli toužit tak po odtržení jako Maďaři, Italiani a Poláci. Takovou fœderací zastávají Nár. Nov., ne ale aby se říše roztrhala na malé kusy, na atomy, které se nemohou pro slabost ve svých právech proti vládě hájit. My máme sami na sobě nejkrásnější příklad o tom. Když první kníže z rodiny Habsburské nastoupil korunu českou, musel od sebe dát revers, že byl svobodně vyvolen a ji nastoupil právem dědickým. Tenkrát byla koruna česká jedno z nejhlavnějších mocnářství. Každý nástupce trůnu musel při nastoupení trůnu přísahati, že chce korunu rozmnožovat a zvelebovati, ne pak zmenšovati: nyní ale po **200** letech vidíme následky té zásady *„divide et impera."* Císařská rodina se zvelebovala, ale z koruny české zůstaly jen dvě malé německé provincie. To jest *divide et impera.*

P. prokurátor mi vytýká, že jsem pravil, že celní hranice mezi námi a Uhry přestanou, až bude možná, a dokládá: *„ovšem; až bude válka uherská ukončená."* — Já sice nenahlížím, jak tato věc patří před soud. Poněvadž mne ale p. prokurátor na jiném místě také viní z prorokování, ačkoliv ani prorokování není zákonem zapovězeno, a jest pouhá škoda redaktorova, jestli ve svých novinách falešné proroctví rozšiřuje, přece musím tuto poznamenati, že sám p. prokurátor prorokuje á k tomu falešně. Já mohu sám p. prokurátorovi dva pády jmenovati, ve kterých i po ukončení uher. války přece hranice nepominou: předně, kdyby Košut vyhrál, čehož si nepřeju; za druhé, kdyby vláda přinucena byla, s aristokratickou konservativní stranou maďarskou úmluvu uzavříti. Ministerstvo uvádí za příčinu rozpuštění sněmu jednotu říše rakouské. Tu si přejí všichni občané rakouští. Ale ministerstvo neučinilo pro ni ani to, co bylo možné, Chorvátsko, kde není žádná vojna, nepřipojilo, a dadouc jim privilegie, zrušilo samo svou vlastní konstitucí.

Dále mne p. prokurátor viní, že se obávám rozmnožení Němců, a že pak ostatní národové budou míti čest, být přívěskem, a myslí, že také Slované, Vlachové, Uhři se mohou všude stěhovati a spojiti, o ouřad a školu žádati, a že jest svoboda dle libosti se stěhovati v konstitučním státu potřebná a důležitá. Já nejsem proti svobodnému stěhování, ale jen pod dvěma výminkama: předně že se nemá nikdo stěhovat tam, leč kde ho dobrovolně příjmou, a druhé že se má ve své nové vlasti chovati tak, jak jest tam obyčej. Zajisté jest to pro každou zem věc důležitá, když se tam přistěhují umělci němečtí, nebo kteří koliv jiní, ale když chtějí v zemi život a štěstí najíti, a dobrovolně vlast svou opustili, ať se přispůsobí obyčejům nové své vlasti. Za krátký čas se mohou jazyku tomu přiučiti, nemohou ale slušně žádati, aby k vůli nim se jejich jazyk ve školy a v ouřady zaváděl.

Kdybych já s několika jinými krajany ku př. do Francouz se vystěhoval, nepochybně tam budu přijat; ale to mi ani napadnouti nemůže, aby se tam k vůli nám několika zaváděly školy a ouřady. Já jsem tedy proti svobodnému stěhování jen proto, poněvadž §. 4. našich oktrojovaných základních práv praví, že i ti kmenové, kteří jsou v menšině, mají všude míti rovnoprávnost. To jest věc, která se ani provesti dokonale nedá. Ministerstvo to ale činí ne z lásky k Němcům, ale pro pohodlnost, poněvadž již němčina je do ouřadů uvedena, a ačkoli jsou čtyry pětiny občanů rakouských proti neobmezenému stěhování. — Pan prokurátor mne viní, že jsem strany návrhu Stadionova falešně prorokoval, ačkoliv jsem již podotknul, že není zákonu, který by falešné prorokování zakazoval. Já jsem měl důstatečné příčiny k takové domínce, poněvadž p. ministr Stadion ještě, když jsem byl na sněmu, podal poslancům svůj návrh obecního řádu k posouzení, který, ačkoliv měl na čele: Základ svobodného státu je svobodná obec,", přece podával ještě méně svobody, než měli za starodávna. Poněvadž ale p. hrabě Stadion jest ministrem vnitřních záležitostí, mohl jsem dobře mysliti, že takový řád zaveden bude.

Dále p. prokurátor mne viní z toho, co jsem napsal o zemských záležitostech, že jsem pravil, že bude zemím ponechán rožeň, kdežto pečeně ve Vídni se sní, a dokládá, že to jest pouhý obraz, ne ale důkaz. Proti tomu musím namítnouti, že žádným zákonem není nařízeno, podávati důkazy, já jsem jen povinen noviny vydávati. Ale jestli jsem podal špatný důkaz, je to má vlastní škoda, a nenahlížím, proč by mne pan prokurátor strany toho obžaloval; můj špatný důkaz jest tedy jen k prospěchu ministerstva, a ne jemu nebezpečný. Já ale mohu podati dobrý důkaz. V oktrojované ústavě ponechává se zemím vzdělávání země, veřejné stavby a dobročinné ústavy. To ale jsou věci, které též každé obci přináleží, ba i jednotlivcům; každá obec vzdělává zem; kdo staví za své peníze, staví podle své vůle, a o dobročinné ústavy se stará ten, který je založil. V tom tedy nenacházím nic, co by bylo přiměřeno důstojnosti samostatné země. To co v druhém punktu uvedeno jest, totiž: „bližší nařízení v mezech říšských zákonů o obecních, církevních a školních záležitostech a o přípřeží," skutečně souhlasí s mým obrazem o rožni a o pečeni; neboť každý ví, že tyto věci na říšském sněmu ustanoveny budou, a zemím se jen obtížné provedení ponechá. Tak ku př. víme dobře, že naše malé školy budou potřebovati velikého nákladu, aby zadost učinily požadavkům konstituční země; tedy placení učitelů zůstane nám, ale zřízení škol zůstane říši.

Pan prokurator praví, že se posmívám, že se národové budou muset obléci do jedné černožluté liveraje, a on myslí, že to podpíše, kdo chce míti pevné a jedno Rakousko, poněvadž pro národnost a vlast při tom není žádné nebezpečenství a každému národu jest

národnost a řeč pojištěna. — Ačkoliv mají mocnářové velikou moc, přece jest pravda, co pravil Ježíš: Dejte císaři, co jest císařovo, a co jest Božího, Bohu. Ale národové jsou Boží, a ne císařovi. A kdyby se císař a panovník sebe více snažil, přece nepřemění národ v jiný národ podle své líbosti a svého pohodlí. Příklad toho máme na císaři Josefu, který též chtěl, ačkoliv snad z dobrého oumyslu, národy rakouské přetvořiti v Němce, ale nedosáhl oučele svého. My zustaneme vždy Češi, jako Maďarové, Italiani, a nebudeme nikdy Rakušané, nýbrž jen občané rakouské říše, tak jako bychom, kdybychom byli uposlechli za onoho času hlasu ministerského a byli volili do Frankfurtu a následkem toho byli přistoupili k německé říši, přece nebyli proto Němci, nýbrž jenom občané německé říše. Poukazuji p. prokuratora na to, co ukazuje skutečnost, že se žádný národ rakouský sám nejmenuje Rakušanem, vyjma obyvatele jediné province rakouské. Ani německý Štýřan ani Tyrolan nejmenuje se ještě sám Rakušanem, nýbrž posud Štýřanem, Tyrolanem. Ovšem obyvatel mnohých mohútných a slavných říší, ku př. anglické a francouské, s chloubou sebe tak jmenuje, k tomu ale náleží záslulia a sláva historická a svobodné zřízení země; pak třeba i Němec na břehách Rýna z této příčiny sebe rád nazývá Francouzem, ačkoliv ním není. S radostí bude sebe každý nazývat občanem rakouské říše, když to bude čest, posud ale člověk nemá proč a zač, býti vlastencem rakouským: my posud nevidíme pro sebe z toho spolku rakouského žádné výhody a žádné slávy.

Pan prokurator mne těší, že je národnost pojištěna. Ale skutečnost ukazuje, že tomu není tak a že jsme posud odstrčeni všude. Já bych na to mohl tisíc příkladů uvésti, nač jen se podíváme, všude vidíme nerovnoprávnost, ku př. já jsem dnes žalován na základu §. 12. Ale zrovna tento paragraf je tak špatně do češtiny přeložen, že má zcela jiný smysl než německý, a kdybych německy nerozuměl, byl by dnes pro mne zákon mnohem přísnější, podle kterého bych mohl být odsouzen, neboť německý zní: Durch unwahre *und* höhnische Darstellungen — a český: nepravým *neb* oušklebným vypisováním, což jest nesmírný rozdíl.

Druhý příklad, abychom vzali zrovna nejbližší, jest česká žaloba od p. prokuratora ode mne zadána. Jest v ní nejméně 50 chyb, a jsem přesvědčen, žeby ouředník sotva směl v německém spisu podobným spůsobem psáti, neboť i starý zákon nařizuje, aby se úřední spisy vydávaly ve spůsobu důstojném, a k důstojnosti ale též náleží pravopis a gramatika. Pan prokurator na to naráží, že já štvu národnosti; já jsem větší přítel Němců než ministerstvo, poněvadž chci, aby se všem národům učinilo možno, spokojeně vedle sebe žíti, což ale nikdy nebude, pokavad bude míti jeden národ příčinu druhému záviděti. Zajisté by bylo snadno, aby úředníci oboum jazykům do-

konale se naučili. a pak by přestalo všechno nedorozumění mezi národnostmi, poněvadž by obě mohly pohodlně vedle sebe žíti a sobě nepřekážeti. Ale vláda sama štve proti národnostem, protože se nestará u nás o dokonalou známost obou jazyků.

Pan prokurátor uráží se z toho, že jsem napsal, aby se již volili poslanci místo na 5. a 10 let raději na celý život, aby se pak vládlo zcela absolutně, a ukazuje mi na Anglicko, kde parlament také trvá 7 let, a přece nikdo nenazývá vládu anglickou absolutní. — Co je v Anglicku, to není v Rakousích; v Anglicku by se mohli volit poslancové třeba na 30 let, a přece by proto nebyla vláda absolutní, v Anglicku je právo, v Anglicku by nesmělo vyhnat ministerstvo sněm, jako ho vyhnali z Kroměříže, v Anglicku je každý občan, malý nebo velký, stejně podroben zákonu. Ostatně ale musím p. prokurátorovi podotknout, že se všude volejí poslancové na kratší lhůtu: v americkém soustátí senatoři na 6, representanti na 2 leta; v Pensylvanii representanti na rok, senátoři na 4; v Norvežsku na 3; ve Švýcarech na 3 leta: v Belgii representanti na 4, senatoři na 8; při čemž poznamenati musím, že při každé polovicí lhůty polovice poslanců se obnoví. Když jsou volení representanti na dlouhý čas, ku př. na 10 let, jest to svobodě velmi nebezpečné; neboť v každé komoře jest jistá část poslanců, kteří vždy s vládou drží, tedy si může vláda také vždy najíti rozličné slabé a přístupné stránky mnohých jiných a dostati tak většinu na svou stranu. To je tedy skutečná chyba v oktrojované ústavě.

Pan prokurator mi vytýká, že jsem pravil, že bude stát zemský sněm k ministerstvu jako chlapec k učiteli, a myslí, že chlapec a kluk je stejné slovo. *Kluk* ale jest nedůstojné, čehož jsem já neužíval; *chlapec* ale, jak já řekl, je slušné slovo. A jestli pan prokurátor myslí, že jsem tento obraz nedokázal, mýlí se velice, neboť jsem se odvolával na §. 89 oktrojované ústavy, podle něhož mohou ministři zastaviti aneb zapověděti vykonávání uzavření sněmu, příčí se zákonům a všeobecnému dobrému, a ministerstvu tedy jest zůstaveno, odsuzovati a věděti lépe než zastupci národa, co se příčí všeobecnému dobrému; to jest zajisté potupa sněmu, poněvadž si ministerstvo osobuje více rozumu nežli celému sněmu přiřknouti chce.

Dále mi p. prokurátor vytýká, že jsem pravil, že máme vlastně neodpovědnou vládu. To ale jsem právě řekl, neboť konstituce záleží v tom, že ministerstvo musí za všechno to, co se děje od vlády, odpovídat, a že může být obžalováno a souzeno; v jiných konstitučních zemích vynáší v tom pádu nad obžalovaným ministrem výrok vždy nějaký neodvislý, samostatný soud buďto hořejší komora nebo jiný od vlády nezrušitelný soud. Oktrojovaná ústava ale praví v §. 106, že soud říšský bude souditi ministry. Posud ale není žádný říšský soud, a tedy to ministerstvo samo jej ustanoví podle své libosti, a

to zrovna tak, jako bych já si svolal k porotě několik svých dobrých známých, aby nade mnou vydali rozsudek. Tedy bude se ministerstvo samo soudit, a co jsem pravil je samá pravda.

Též pan prokurátor mne viní, že jsem celou ústavu potupil jako věc dohotovenou, a že přece pravím sám, že jsem nejdůležitější věci ještě nechal za *lubem*. Já myslím, že to, co špatného jest v ústavě, se nedá pozdnějšími dodatky napraviti, nýbrž jen odvolati. Novými zákony může se ovšem mnoho ještě zhoršiti, tak jako ku př. vidíme důkaz v zákonu o tisku, kde ku př. ustanovení, že se časopis až na 3 měsíce zastaviti může, jest přísnější než stará censůra. Já jsem vytknul jen vady těch zákonů, které jsou vydány, a hleděl jsem dokázati, že byl můj posudek spravedlivý, pročež jsem i opomenul těch se dotýkati, z kterých mne ani sám pan prokurátor neviní, poněvadž se zdá sám nahlížeti jejich opravdivosti.

Ostatně i ministerstvo již samo některé věci odvolalo, ku př. stranu Chorvatska a Hranice vojenské, a tím dokázalo, že samo nemá v uctivosti svou oktrojovanou ústavu.

Konečně p. prokurator mne viní z toho místa, že chce ministerstvo svobodě jedno péro po druhém vytrhnouti, a myslí, že opět tupím dřív, než věc přišla a že opět prorokuju. Tomu ale odpírám. Mohl bych se sice odvolávati na právnickou zásadu; drž každého za chybného, pokud se nepřesvědčíš o jeho spravedlnosti, a zákony mají býti vždy tak zřízeny, aby žádným spůsobem nedopouštěly nepravost. Já chci se držeti jen zásady křesťanské, a chci držeti i ministerstvo za spravedlivé; pokud se neokázalo naopak. Ale máme proto důkazů, a sice zde (ukazuje tenkou knihu modrou). Tato knižka obsahuje všechny základy našeho konstitučního práva. Já z nich jen některá přednesu. A bude se hned viděti, jestli se jich skutečně šetřilo. Hned v císařském manifestu od 15. bř. min. r. stojí:

„Die Pressfreiheit ist durch Unsere Erklärung der Aufhebung der Censur in derselben Weise gewährt, wie in allen Staaten, wo si besteht.

(Svoboda tisku uděluje se prohlášeným od Nás zrušením censury tímže způsobem jako ve všech státech, kde se nachází.)

Tedy jsme měli pojištěnou svobodu tisku takovou, jako v kterémkoliv konstitučním státu, a přece jest náš zákon o tisku nejšpatnější v celé Evropě.

V ústavě od **25.** dubna m. r. zní **§. 9.**:

„Der Kaiser legt bei Eröffnung des ersten Reichstages und jeder Nachfolger unmittelbar nach seinem Regierungsantritte den Eid auf die Verfassungs-Urkunde ab.

(Císař při otevření sněmu říšského a každý nástupce jeho hned po nastoupení vlády složí přísahu na ústavní listinu.)

To se ale nestalo!

V proklamací od 6. května praví se:

„Damit die Feststellung der Verfassung durch die constituirende Reichsversammlung auf die zuverlässigste Weise bewirkt werde, haben Wir beschlossen, für den ersten Reichstag nur Eine Kammer wählen zu lassen, wornach also für die Wahlen gar kein Census bestehen und jeder Zweifel einer unvollkommenen Volksvertretung entfallen wird.“

(Aby ustanovení ústavy sjednáno bylo od ústavodárného sněmu říšského tím spůsobem nejbezpečnějším, uzavřeli jsme, dáti voliti do prvního sněmu říšského jen jednu komoru; nebude tedy pro volby žádného censusu a odpadne všeliká pochybnost, žeby lid dokonale nebyl zastupován.)

V proklamací z Insbruku dne 3. června m. r. praví se o ústavě takto:

„Mit derselben habe Ich den Forderungen der Zeit, den Bedürfnissen der einzelnen Provinzen, der vorwiegenden Meinung Meines Volkes, welche im Wege des Gesetzes geltend gemacht, Mich jederzeit in Meinen Beschlüssen bestimmen wird, nicht vorgreifen wollen.

Ich habe daher am 16. Mai keinen Anstand genommen, den nächsten Reichstag als einen constituirenden zu erklären und die damit in Einklang stehenden Wahlen zuzusichern.“

Allein die Sache selbst bin Ich bereit festzuhalten, weil sie Mir die Bürgschaft gewährt, dass die Verfassung, welche Meinem Reiche geistige und materielle Macht verleihen soll, in ihren Einzelnheiten ein Werk des gesetzlich ausgeprägten Gesammtwillens sein werde, mit welchem Hand in Hand zu gehen, Ich fest entschlossen bin.“

(Nechtěl jsem jí (ústavou od 25. dubna) překážeti požadavkům času, potřebám jednotlivých zemí a mínění většiny lidu mého, které provedeno jsouc cestou zákonní vždy mne bude říditi v uzavíráních mých. I neváhal jsem tedy dne 16. května prohlásiti nejprvé příští říšský sněm za ústavodárný a pojistiti volby k tomu spůsobilé. — Ale věc samou držeti jsem hotov, poněvadž mi dodává rukojemství, že ústava, která říši mou zmocniti má duchovně i materialně, jak v základech tak v jednotlivostech svých bude dílo zákonně vyslovené vůle veškerenstva, s kteroužto zajedno kráčeti právě jsem odhodlán.)

V proklamaci od 6. června praví se:

Allein noch ist das von Mir begründete Werk nicht vollbracht, es kann erst durch die kluge und kräftige Mitwirkung der Abgeordneten Meines Reiches eine den allgemeinen Interessen entsprechende Wirklichkeit werden.

Dabei war es aber nie Meine Absicht, der überwiegenden Meinung Meiner Völker Schranken setzen zu wollen, und um diese Meine Gesinnung unzweideutig an den Tag zu legen, habe Ich Mich

bewogen gefunden, den ersten Reichstag als einen constituirenden zu erklären."

(Ale dílo, k němuž jsem základ dal, posud není dokonáno; teprvé opatrným a důrazným spolu působením poslanců říše mé může se státi pravdou, jenž by vyhověla potřebám a prospěchům obecným. Při tom nikdy nebyl oumysl můj, abych kladl meze mínění převahujícímu národů mých, i abych toto své smýšlení nade vši pochybnost osvědčil, viděl jsem se pohnuta, prohlásiti první říšský sněm za ústavodárný.)

Ministr Dobblhof přednesl ve jménu koruny v říšském sněmu dne 7. září m. r. následující slova:

„Mit dem gleichen vollen Vertrauen, mit welchem der Monarch ihren Beschlüssen in den für die Interessen der Völker Oesterreichs heiligsten Angelegenheiten entgegensieht, mit demselben Vertrauen können daher die Völker Oesterreichs der vollständigen Erfüllung des kaiserlichen Wortes, der Annahme der von ihren Vertretern festgestellten Verfassung entgegensehen."

(Se stejnou plnou důvěrou, s kterou mocnář očekává usnešení Vašich v záležitostech nejsvětějších prospěchu a potřebám národů rakouských, s toutéž důvěrou naditi se tedy mohou národové rakouští, že slovo císařské ouplně bude vyplněno a ústava vypracovaná od zástupců jejich přijata.)

To se ale také nestalo.

V proklamací císařské od 16. října min. r. stojí:

„Nach Bezwingung des bewaffneten Aufruhrs und Wiederherstellung der Ruhe wird es die Aufgabe Meines Ministeriusm sein, im Einklange mit den Mitgliedern des constituirenden Reichstages durch gesetzliche Regelung der bisher mit zügellosem Missbrauche gehandhabten Presse, des Vereinsrechtes und der Volkswehr einen Zustand herbeizuführen, der, ohne der Freiheit nahe zu treten, dem Gesetze Kraft und Achtung sichern soll."

(Až branné povstání bude potlačeno a pokoj navrácen, bude úlohou ministerstva mého, aby ve srovnalosti s oudy ústavodárného sněmu říšského zákonním zřízením tisku bezuzdným spůsobem posaváde nadužívaného práva spolkovacího a obrany národní přivedlo stav takový, který bez zkracování svobody, zákonu pojistiti má moc a úctu.)

Tedy se to mělo státi ve srozumění se sněmem.

V císařské proklamací od 19. října min. r. stoji takto:

„Es ist Unser fester, unveränderlicher Wille, dass die Unseren Völkern gewährten Rechte und Freiheiten, wenn sie auch von einzelnen Böswilligen oder Missgeleiteten missbraucht worden sind, in ihrer ganzen Ausdehnung ungeschmälert bleiben, und Wir verbürgen solche neuerdings durch Unser kaiserliches Wort."

(Jestiť vůle naše pevná a nepromčnitelná, aby práva národům našim udělena, byť jich někteří zlomyslní nebo svedení byli zle užívali, v celé své rozsáhlosti zůstala nezkrácena, i zaručujeme je opětně našim císařským slovem.

(Tato slova přečetl obžalovaný silnějším hlasem, posluchačstvo se nemohlo udržet hřmotného potlesku, předseda vstal a napomenul je k mírnosti; nastalo opět ticho.)

„Auch wollen Wir, dass die von dem constituirenden Reichstage bereits gefassten und von Uns sanctionirten Beschlüsse, namentlich jene über die Aufhebung des Unterthans-Verbandes, der Entlastung und Gleichstellung des Grundbesitzes gegen die im Principe vom Reichstage anerkannte billige Entschädigung aufrecht erhalten, und Unserer bereits erlassenen Anordnung gemäss in Vollzug gebracht werden.

Ebenso ist es Unser fester Wille, dass das begonnene Verfassungswerk von dem constituirenden Reichstage in einer der vollen Gleichberechtigung aller Unserer Völker entsprechenden Weise ungestört und ununterbrochen fortgesetzt werde, damit solches in Bälde Meiner Sanction unterlegt, und einem gedeihlichen Ende zugeführt werden könne.“

(I chceme také, aby usnešení od ústavodárného sněmu již učiněná a od nás potvrzená, jmenovitě o zrušení úvazku poddanského, o vyvázení a v rovnost uvedení gruntů za levnou náhradu od sněmu v zásadě uznanou byla zachována a podlé nařízení od nás již vydaného ve skutek uvedena.

Taktéž jest pevná vůle naše, aby započaté dílo ústavy od ústavodárného říšského sněmu spůsobem rovnoprávnosti všech našich národů přiměřeným bez překážky a bez přestávky dále bylo vedeno, aby se v krátkém čase sankci mé předložilo a ku konci zdařilému dovedeno bylo.

V proklamací od 22. října stojí stran povolání sněmu do Kroměříže:

„Wir berufen denselben auf den 15. November nach der Stadt Kremsier, wo er in der Lage sein wird, sich ungestört und ununterbrochen seiner grossen Interessen Unserer Staaten entsprechenden Verfassung ausschliesslich widmen zu können.

Um daselbst die unterbrochenen Berathungen in Beziehung auf die Verfassung fortzusetzen, und solch mit Beseitigung aller Nebenrücksichten in Bälde einem gedeihlichen Ende zuzuführen.“

(Svoláváme jej na 15. listopadu do města Kroměříže, kde mu bude lze, by se oddal výhradně velikému úkolu vypracování ústavy, přiměřené potřebám a prospěchům našich států, aby tam dále vedli přetržené porady o ústavě, a ji pustíce mimo sebe veliké ohledy vedlejší dovedli ke zdařilému konci.)

I nynější ministerstvo pravilo ve svém programu před celým říšským sněmem veřejně:

„Wir übernehmen die Handhabung der Regierungsgewalt aus den Händen Seiner Majestät zugleich mit der Verantwortlichkeit, fest entschlossen, jeden unverfassungsmässigen Einfluss fern zu halten, aber ebenso wenig Eingriffe in die vollziehende Gewalt zu gestatten.

Wir wollen die constitutionelle Monarchie aufrichtig und ohne Rückhalt. Wir wollen diese Staatsform, deren Wesen und gesicherten Bestand wir in der gemeinschaftlichen Ausübung der gesetzgebenden Gewalt durch den Monarchen und den Repräsentantenkörper Oesterreichs, in der freien Gestaltung der Ländertheile in allen innern Angelegenheiten erkennen."

(Přijímáme řízení moci vládní z rukou Jeho C. Milosti zároveň s odpovědností, pevně jsouce odhodláni, oddáliti všeliký vplyv ústavě protivný a nedovoliti žádné zasahování v moc vykonávací. Chceme monarchii ústavnou upřímně a bez tajení. I chceme tuto spůsobu státní, jejížto podstatu a jisté trvání nalezáme ve společném vykonávání moci zákonodární od mocnáře a zastupitelstva lidu rakouského, ve svobodném zřízení jednotlivých zemí ve všech záležitostech vnitřních.)

S tím se ale nesrovnává to, co v oktrojované ústavě o zemských záležitostech stojí.

Dále v tomtéž programu stojí také:

„Wir hoffen, das Ergebniss Ihrer Berathungen über die Verfassung möglichst bald der Sanction Sr. Majestät des Kaisers unterlegen zu können.

Ein zweifaches Ziel wird uns hiebei vorschweben: Ungeschmälerte Erhaltung der den Völkern Oesterreichs zugesicherten Freiheit; Sicherstellung der Bedingungen, ohne welche die Freiheit nicht bestehen kann.

Das Ministerium will nicht hinter den Bestrebungen nach freisinnigen und volksthümlichen Einrichtungen zurückbleiben; es hält vielmehr für seine Pflicht, sich an die Spitze dieser Bewegung zu stellen.

Das sind die Hauptgrundzüge unserer Politik. Wir haben sie mit unumwundener Offenheit dargelegt, weil ohne Wahrheit kein Vertrauen und Vertrauen die erste Bedingung eines gedeihlichen Zusammenwirkens zwischen Regierung und Reichstag."

(Doufáme že co možná nejdříve budeme moci předložiti výsledek rokování vašeho sankci Jeho Msti císaře. Dvojí oučel v tom budeme míti na zřeteli: nezkrácené zachování svobody národům rakouským pojištěné; zbezpečení výminek, bez nichž svoboda tato obstáti nemůže.

Ministerstvo nechce zůstati pozadu za snahami po ústavách

svobodných a lidumilných; ba drží spíše za svou povinnost, postaviti se v čelo pohybování tohoto.)

Toť jsou hlavní rysy naší politiky. Vyložili jsme ji s přímostí netající, ponèvadž není důvěry bez pravdy, a důvěra jest první výminka zdárného spolupůsobení mezi vládou a snèmem říšským.

Jestli se ale zachovala tato upřímnost, to ani nechci dokazovati, to jest patrno hned po přečtění těchto řádků. A jak se srovnává s touto upřímností a otevřeností, že ministerstvo sněm tak neočekávaně a bez příčiny rozpustilo.

Předseda; Pane obžalovaný, nemáte tady také ten nový patent, kterým je sněm rozpuštěn?

K. Havlíček: Na to také přijdeme! — Při nastoupení nového císaře obnoveny jsou sliby tyto a v manifestu od 2. prosince praví se k sněmu říšskému:

„Es ist unser lebhafter Wunsch dass das Verfassungswerk sobald als möglich zu Stande gebracht werde, und Wir rechnen hiebei auf den einsichtsvollen Beistand und patriotischen Eifer des Reichstages."

(Naše přežádoucí přání jest, aby ústava co nejdříve možná byla ku konci dovedena, i spoléháme se v tom na rozvážlivou podporu a vlasteneckou horlivost říšského sněmu.)

Já nejsem tak přepiatý, abych nepřipouštěl vládě právo, rozpustiti sněm, poněvadž nahlížím, že toho může býti někdy zapotřebí, ale v takovém pádu má vláda hned povolati jiný, ne ale to udělat sama, co měl sněm vypracovat, to se nesrovnává s konstitučními zásadami, to jest absolutní.

S tím co jsem posud pravil, myslím že jsem vyvrátil jednotlivé výčitky páně prokurátorovy; hlavní moje obrana záleží ale v něčem jiném. Kdybych byl vinen, z čeho mne pan prokurátor pohání, byl bych byl musel ústavu rakouskou nepravým a ouškl ebným vypisováním hanobiti, pak bych ale ovšem zasloužil většího trestu, nežli pan prokurátor ponavrhuje. Já jsem ústavu nepotupil nepravě, já jsem smysl její nepřekroutil; že jsem ji nechválil, není vina moje, nýbrž ministerstva, které tak špatnou sestavilo; žert není žádná vina, a ouškl ebek je věc velmi relativní, proto žádá zákon, aby bylo vypisování zároveň nepravé. Ale *já jsem nepotupil ústavu rakouského mocnářství,* když tento zákon, na který jsem žalován, vydán byl od ministra Pillersdorfa, nýbrž byl povolán sněm, který měl ústavu vypracovat. Tedy zákon nemohl mysliti žádnou jinou ústavu, nežli tu, kterou sněm vypracuje ve sjednocení s mocnářem.

To ale, co tuhle jest vytištěno (ukazuje oktrojovanou ústavu), není žádná konstituce, nýbrž jen ministerialní ordonance, na kterou se §. 12. v zákonu o tisku vztahovati nemůže. Zde se hájí ústava přede všemi jinými zákony jakožto věc stálejší. Poněvadž se takové důležité ústavy nemají často měniti, proto také ke změně ústavy

vždy větší počet hlasů na sněmích potřebný jest. Jestli tedy v konst. státu již žádný obyčejný zákon nemůže jinak povstati než od zákonodární moci, ve srozumění národu s mocnářem, tím více nejdůležitější zákon, ústava. To ale, co zde jest (ukazuje papír), nepovstalo takovým spůsobem, nepochází od zákonodární moci, nýbrž od exekutivní, a jest to tedy pouhá ministerská ordonance, jako každé jiné nařízení. Konstitucí bude teprva tenkrát, až bude od sněmu opravena a přijata a od císaře potvrzena. Toť samo ministerstvo se zdá nahlížeti, poněvadž přijalo §., že se smí na sněmu *obyčejnou* většinou hlasů jako každý jiný zákon měniti, což důkazem jest, že ji ani samo ministerstvo za *pravou* ústavu nepovažuje. Jak ostatně má ministerstvo vůbec ústavu ve vážnosti, můžeme posouditi z toho, co stojí v ministerských novinách Oesterreichischer Correspondent, které jak vůbec známo, na outraty vlády se vydávají. V čísle **64.** od **24.** března mluví se o ústavě Pillersdorfově od **25.** dubna **1848** — —

Předseda: Myslím, že nás to daleko zavede, a že to sem nenáleží.

K. Havlíček: Jmenují tam konstituci „Jesuitisches Machwerk" (a to jsem já ani neřekl tak neslušně), ačkoliv jest tak dobře ústava a od císaře podepsána jako tahle.

Obecenstvo volá hlučně: Výborně!

Předseda vstane: Pánové, slyšeli jste, co nařizuje nový zákon, bude-li hluk déle trvati, musím jednání celé přetrhnouti. (?)

K. H.: Nevím, kterak mohl nazvati to, co jsem já u vyšetřovacím protokolu pravil, *vyzváním*. Já jsem redaktor opposičních novin, které se s ministerstvem nesrovnávají, a musím p. prokuratorovi podotknout, že se mýlí velice, jestli myslí, že co se mi nelíbí, musím míti v pohrdě: od nelibosti až k pohrdě ještě veliký skok. I co se židů týká, neučinil jsem ono poznamenání, jak pan prokurátor myslí, ze zlomyslnosti, nýbrž z dobré příčiny. Jest známo, že ministerstvo častěji říká, že sněm nevyslovuje pravé mínění lidu, ale že ono (ministerstvo) se řídí podle pravého smýšlení lidu. Poněvadž ale já vím, že veliká většina lidu není pro emancipací židů (ačkoliv já sám, co se mne týče, proti ní nejsem), proto jsem to uvedl, abych dokázal, že se ministerstvo nedrží podle většiny lidu.

Předseda dává slovo p. prokurátorovi.

Prokurátor: Řeč pana K. Havlíčka měla tentýž začatek a konec, on se odvolával vzadu i napřed na §. **12.** zákonu od **28.** května. On praví, že tento zákon mluvil o konstituci, ale nynější že nebyla na světě, že tato není konstituce, ale pouhá ordonance. Ale vždyť měl zákon od **28.** května platnost již také v březnu. Císař neřekl, že §. **12.** nemá míti platnost, tedy ať je jakákoliv konstituci, vždy platí o ní §. **12.** Ostatně co s podpisem císaře a ministrů vyjde, jest zákon. „Pan H. dopustil se také veliké nedů-

slednosti, napřed řekl, že dokázal, že právě tupil konstituci, a později zase mluvil o tom, že to nechtěl a nemusel dokazovat. Pan K. H. sám se vyznává, že ten nápis „*Výklad*" se tam nehodí, proč tam tedy ten nápis dal? My aspoň jsme zvykli podle názvu soudit na obsah. Co se týče toho ouhoře — to ovšem obraz, ale obraz vždycky může čelit na potupu. Když ku př. řeknu člověku *liška*, tedy si vždycky myslím při tom, že je šelma, a že dělá nějaké špatné kousky. Pan K. H. povídá, že chce vláda rozdělit Rakousko na atomy. To by ale byly trochu veliké atomy, ku př. jako jsou Cechy, které mají 952 čtverečních mil, neboť kdo zná Leibnitzovu filosofii, ví, že atomy nemají takovou velikost. — A pak, že prý hranice uherská nikdy nepomine. Copak p. K. Havlíček myslí, že bude válka uherská trvati do soudného dne? Pan K. H. vyslovuje přání, aby Košut vyhrál, což si žádný rakouský občan přáti nemá: pamatujme jen na Moravu a knížete Svatopluka s jeho syny, když jim podával hůlky a učil je, kam vede nesvornost; to je velmi truchlivé. Pan K. H. pravil, že bude obecní řád špatný; proč ale prorokoval špatný, když je ten nyní vydaný lepší? — Dále praví pan K. H., že tím nic zlého neminil, když mluvil o rozplemeňování Němců. Proč to tedy řekl? Naopak je k přání, aby se národové dobře spolu srovnávali a ne pořád na sebe sočili a zuby šklebili. — Pan K H. řekl, že není porovnání o rožni a pečeni nic zlého, já ale myslím, že je to velmi ouškleбné, když vezmu rožeň s pečení a řeknu k svému příteli: „Bratře, rozdělme se!" — a zatím sním pečeni sám a rožeň mu dám. — Pan K. H. změnil věc a nepozoroval, že se mluví o Rakušanu v smyslu užším a širším. Když se mluví o svobodném stěhování, nerozumí vláda při tom, žeby se ku př. sedlák z Hanny, t. Hanák a sedlák aus dem Viertel unter dem Mannhartsberg proměnili jeden v druhého. — Pan K. H. praví, že Francouz může být pyšný na svou vlast a na svůj národ, ne ale Rakušan. Proč pak se ale pořád jen u nás bourá, když se má právě stavěti. My zde ku př. dnes jednáme česky, to je patrný důkaz, že se čeština neodstrkuje, jak p. K. H. myslí; že ale jsou někde chyby, to musíme být trpěliví, chyby jsou všude, a jestli jste četli poslední svazek Gränzbothů, tak víte, že se tam stěžuje, kterak se u vás špatně píše německy, poněvadž se učí podle špatné mluvnice pro nižší třídy předepsané. — Kdo je poddán metle, ten je kluk nebo chlapec; p. K. H. se uráží z toho a myslí, že to není jedno, já ale myslím, že to není žádný rozdíl (obecenstvo se směje). Pravil dále, že tupil konstituci spravedlivě, a že se mu nejedná o důkazy, ale přece jakési důkazy v jeho článcích. A to je již jedno, který zákon napřed a nejvíce haní. Zákon o tisku prý je nejšpatnější, a to přec pan K. H. nedokazuje ničím.

A ostatně musím poukázat na neslušnost, že pan K. H. se do-

týká osoby císaře, kdežto občan nikdy podle zákonů konstitučních nemá císaře v odpovědnost potahovat. Pan K. H. praví, že měli ministři právo, rozpustiti sněm. A což dáti sami ústavu neměli právo? Což zde nebylo periculum in mora — a muselo se hledět, aby stát měl pevný grunt na sto let, když nyní plápol války na vše strany se rozmáhá, muselo se hlavně hledět, aby z Chaosu nový řád povstal. — Ouškleb né praví pan K. H., že je jednomu to a druhému něco jiného. Jak by se to ale srovnávalo se slovem zákona, který zapovídá *ouškleb né vypisování*, toť by bylo potom prázné slovo. Konečně musím říci, že je největší chyba pana K. H., že hodlal do posměchu uvésti zákon; pro svobodného občana není nic tak svatého jako zákon, naše největší neštěstí je bohužel, že jsme ze starého času nepřinesli úctu a vážnost k zákonu. Starých zákonů bylo tolik, že ani lidský rozum nepochopoval, co je zákon; ony byly čteny, ale ne ctěny. Nový čas nastal. Ve starém policejním státu nebylo jiné garantie pro zákon nežli metly, jinak nyní, kde jsme ve státu svobodném a kde se musí každý občan kloniti zákonu, sice povstane válka všech proti všem. Kde potom mají se nalézt hranice pro nepořádek nežli v zákonu? Proto svatý budiž zákon, jako Pán Bůh s nebes sám jej byl prohlásil. Uctivost zákonu ve Francouzích a v Anglicku je příkladná, a žádný svobodný občan nebude ji podkopávat a ničit posměchem.

Předseda: Pane K. Havlíčku, máte slovo.

K. Havlíček: Ovšem i já si myslím, že se nesmí tupit ústava, a pan prokurátor se mýlí, jestli myslí, že jsem řekl, že zákon, vydaný o jedné ústavě, neplatí také pro všechny budoucí. Já jsem ale tvrdil, že tohle ustanovení ministerské není žádná konstituce, poněvadž není s přivolením říšského sněmu. Pan prokurátor pravil, že je zákon to, co vyjde s podpisy císaře a ministrů; to ale jest jen zákon v absolutních zemích, nikoliv ale v konstitučních. Pan prokurátor uvádí, že titul *výklad* nesouhlasí s článkem; měl mne tedy na to žalovat, že jsem udělal falešný titul článku. Já ale ani v tomto pádu za pravdu mu nedávám. Přijde na to, co to jest výklad. Výklady jsou rozličné; když kněz o evangelium několik slov od oltáře pronese, jmenuje se to také výklad, a když drží z kazatelny řeč tříhodinovou o tom samém evangelium, je to také výklad. Co se týká *atomů,* musím se přiznat, že to byla hyperbole, zatím ale třeba 952 čtver. mil bez moci, a bez moci a bez svobody jest ještě méně než atom. Co se Košuta týče, musím se ohraditi proti tomu výklady, které p. prokurátor mým slovům podkládal; já si nepřeji, aby vyhrál Košut, a v mých novinách je směr zcela jinaký; ale já jsem panu prokurátorovi na důkaz jeho falešného proroctví uváděl jenom dva pády, ve kterých přece hranice mezi námi a Uhry nepomine, třeba byla válka uherská dokončena. Němců jsem já ale mnohem větší

přítel nežli vláda, chtěje míti svornost mezi národy, ne ale třenice, kterou vláda svým nadsazováním jedné národnosti podporuje. — Porovnání o rožni také jest pravdivé, jestli ve Vídni zůstane všechno důležité a dobré, a zemím se ponechá jenom obtížné vyvádění. — Rozdíl mezi Rakušanem co obyvatelem jedné province a mezi občanem říše rakouské znám já tak dobře jako p. prokurator, myslil jsem právě jen tento druhý smysl, že totiž nemají utonouti ostatní národnosti v onom *„čistém Oesterreicherthumu“*, který se nám tolik schvaluje. — Strany úcty k osobě císaře, ku které mně p. prokurator napomíná, musím doložiti, že na všech těch manifestech, které jsem četl, také ministři podepsáni jsou. Ostatně jsem císaře nezlehčoval. neboť jsem četl jenom samé dobrodiní, a o kom vypravuji dobré věci, toho nezlehčuji, nýbrž chválím. Ale na ministerstvo padá hana, které nám toto dobrodiní nedrželo a celé mocnářství rozpuštěním sněmu v tuto propast uvrhlo. P. prokurátor praví, že se musí svobodě grunt položiti; ale právě tím rozpuštěním se svobodě grunt podkopal; teprva od té doby počal Košut vyhrávati, neboť se k němu se všech stran přidávaly síly a sympathie; teprva od té doby slyšeli jsme v Praze volati „Eljen Košut!“ čehož by jinak nikdy nebylo. To je ovšem smutné a truchlivé, ale vina padá na ministerstvo. P. prok. praví, že úcta před zákony jest nejpotřebnější, a že musí být zákon svatý, a má pravdu; ale právě proto má mít ministerstvo napřed úctu před zakony, a pak ji bude míti občan každý, který ale úctu svou před zákonem tratí, když vidí, že ministerstvo obracuje zákon jako střevíc. Ta úcta před zákonem, kterou pan prokurátor v Angličanech a Francouzích tak velebí, pochází jen z toho, že zákon vyšel ze všeobecného mínění, z usnešení většiny z úmluvy lidu s králem. Ale tak není u nás!

Předseda: Nemáte již nic, pane prokurátore k podotnutí?

Prokurátor: Pověděl jsem všecko, nemám co odpovídat. — (Předseda táže se dále porotců, mají-li oni jaké otázky na obžalovaného. Z porotců se žádný nehlásí.)

Předseda: Dovolte tedy, pane obžalovaný, abych vám také já některé otázky předložil: Jak se srovnává s výpovědí vaší do protokolu dané, že jste chtěl svým článkem překazit slavení konstituce, kdežto slavnost na 12. března nařízena byla, a článek váš vyšel teprv 14. března.

K. Havlíček: Ovšem byla nařízena slavnost na 12. března, ale jen telegrafickou cestou, kterou ministerstvo odvolalo předešlé ustanovení na 15.; ale známo jest, že nařízení ministerské se nemohlo než v Praze a v nejbližších místech znáti, a že se slavnosti ve vzdálenějších místech později až do 20. konaly.

Předseda: Potom jste pravil, že jste užíval populárních obrazů, aby i nestudovaný lid článku vašemu porozuměl. Ale vy tam

máte i latinské slova: divide et impera, jak se to tedy hodí pro takové čtenáře?

K. Havlíček. Tato slova se velmi často v novinách mých užívají a vykládají a zrovna na tom samém místě stojí zde také výklad (čte to místo).

Předseda: Máte ještě něco k doložení?

K. Havlíček. Prosím o několik slov k pánům porotcům. — Pánové porotci! Dnešní den vám podává první pád, rozhodnouti mezi korunou a jednotlivým občanem. Pokud se nám dostalo užívání veřejného jednání o věcech tisku, byly vždy pády jenom, kde strany soukromé mezi sebou o nějaké privátní, nepatrné urážky před soudem stály, a kde porota mezi nimi rozhodovala, který má křivdu a který právo. Dnes ale stojí před soudem vaším poprvé dvě velmi nestejné strany. Dnes stojí velmi slabá strana proti velmi silné moci — jednoduchý redaktor a spisovatel proti vládě, neboť pan prokurator mne obžaloval ve jménu ministerstva. Vláda rozpustila sněm, zrovna když již byla veliká naděje, že již brzy svou úlohu dokončí, a vydala sama ústavu, která se znamenitě liší od návrhu sněmovního; není tedy jiné příčiny, proč nám byla tato ústava oktrojována, než že jest méně svobodomyslná. Já jsem napsal o této ústavě článek, strany kterého jsem panu prokurátorovi již dokázal, že jsem ji neukřivdil. Kdybych to byl učinil o půl druhého léta dříve, byl bych bez všeho soudu rovnou cestou odveden do vězení. Nyní ale nám zůstalo aspoň tolik svobody, že se na mne nemůže vláda násilně pomstít, nýbrž musí napřed nechat rozhodnout vás, neodvislé spoluobčany, abyste mne odsoudili, jsem-li vinen nebo ne. Já nenáležím k té straně, která všechno tupí, cokoliv vláda činí, o tom jsem podal důkaz za předešlého ministerstva, které jsem dobrovolně jako svobodný občan lépe hájil než redaktoři vládních novin, kteří za to placeni jsou, poněvadž jsem byl přesvědčen o jeho poctivosti a dobrém smýšlení. Moji čtenářové dobře vědí, že nejsem žádný rejpal. Podle svědomí nehaním nic než co se mi zdá škodlivé, a to mluvím bez obalu, bez šperku, bez řečnických floskulí, jak mi to jde od srdce a jak to mohu před Bohem a před pořádnými lidmi zodpovídat. Tak jest také tento článek psán. Pan prokurátor mne žaluje na základě §. 12., že jsem ústavu nepravým a oušklebným vypisováním tupil a navrhuje, abych byl na 14 dní do vězení dán. Rád bych nejen 2 neděle, nýbrž 2 leta ve vězení seděl, kdyby to byla pravda, co p. prokurátor tvrdí, to jest kdyby byla ústava tak dobrá, aby byl můj článek lež. Já jsem napsal, co mohu před svým svědomím zodpovídat, a proto vás žádám bez prošení o milosrdenství, abyste též podle svého svědomí, ale jen beze všech jiných ohledů nade mnou rozhodli. Doufám ostatně, že ta vláda, která mne nyní obžalovala, brzy bude sedět na stolici ob-

žalovaného, na které nyní já stojím, a přál bych jí jen, aby na ni mohla sedět s tak čistým svědomím jako já.

(Pohnutí v obecenstvu).

Předseda: Jednání je ukončeno. Pan prokurátor vedl žalobu na pana redaktora K. H. (opakuje v krátkosti obsah žaloby a obrany K. Havlíčkovy). Pan obžalovaný má být podle žaloby p. prokurátora na základě §. 12. odsouzen, že spůsobem ne vědeckým, nýbrž tupícím ústavu v pohrdu uvésti se snažil. Skoumejte a poraďte se nyní, páni porotci, jestli pan státní zástupce se mejlí, a nebo jestli tak nazvaný výklad pana K. H. je potupa, jestli by každý z vás chtěl tak psát o oktrojované ústavě, jestli ji v skutku máte jen za ordonancí ministerskou, a jestli je to dovolená agitací, vyzývati lid, aby neslavil konstitucí od císaře danou. Já vám postavím jen jednu otázku, na kterou mi s *ano* neb *ne* odpovíte: *Jest obžalovaný p. K. vinen tím, že by byl skrze jeho pod nápisem Výklad oktroj. konstituci v č. 62 N. N. vytisknutý článek hleděl tupením a oušklebným vypisováním ústavu rakouského mocnářství v opovržení uvésti?*

K. Havlíček. Prosím o slovo. Podle §. 51. jednacího řádu mám právo proti postavení otázky něco namítnouti. Pan prokurátor vynechal slovo *nepravý* a změnil tím zákon, jenž zní: *nepravým a oušklebným vypisováním.*

Předseda: Já čtu otázku tak, jak p. prokurátor návrh činil. to jest moje povinnost.

Prokurátor: Ta otázka obsahuje všechno, nač má porota odpověděti.

K. Havlíček: Potom ovšem budu odsouzen podle zákonu páně prokurátorova, já musím být souzen podle tohoto zákonu (okazuje zákon o tisku), a ten zní jinak.

Předseda: Odebereme se tedy se soudem do vedlejší síně na poradu o námitce pana obžalovaného.

(Odejdou — přestávka půl hodiny.)

Předseda (po návratu): Oznamuju, že soud přijal, aby byla otázka změněna ve smyslu námitky pana obžalovaného, a zní takto: *Jest obžalovaný pan K. H. vinen tím, žeby byl skrze jeho pod nápisem „Výklad“ atd. vytištěný článek hleděl tupením neb nepravým a oušklebným vypisováním uvést v opovržení ústavu rakouského mocnářství?* — Jste, p. obžalovaný spokojen s touto otázkou?

K. Havlíček pokloní se.

Porota odejde do sněmovny. Hlásník zamkne, stráž se staví přede dvéře. Předseda káže obžalovanému odstoupiti do druhého postranního pokoje. Za 10 minut zazvoní porota. Vrátí se soud a předseda poroty (v osobě dra. Pichla) čte hlasitě výrok, položiv pravici na srdce: *Na mou čest a svědomí, před Bohem a před lidmi výpověď porotců jest: Nevinen!*

*

Dlouho trvající hřmotný potlesk a slávy volání v obecenstvu. Hlásník zavolá obžalovaného a písař přečte mu na rozkaz předsedy výrok poroty. Jednání ukončeno v půl 1 s poledne. — Sál byl až do posledka přeplněn posluchačstvem.

Obrana opposice.

(N. N. dne 22. dubna 1849.)

W Praze 20. dubna. Bylo nám nyní velmi těžko, odpovídati na všechny články novin nejrozmanitější tendence, která se všech stran proti nám brojí. Tu ministerské noviny Lloyd a Presse a Oesterr. Corresp.; tu zas všeliké německé časopisy, tu zas některé naše, jako jsou Občanské a Večerní List, snaží se o závod bez všeliké vybíravosti prostředků podkopávat česti i vplyv Národních Novin. Můžeme říci, že jsme ještě nikdy neměli tolik protivníků, jako v nynější době, a můžeme se tím pochlubiti proto, že jsou tito protivníci zároveň ze strany reakcionářské i destruktivní, kterýmžto dvěma stranám vždy odporovati si za čest klademe největši. Žádný zajisté od nás očekávati nebude, abychom bez příčiny vedli hádky a odpovídali na hrubosti té malé strany našich Pražských kafírních politiků, která vychvaluje Proudhona, Raspaila, Robespierra a francouský konvent a ukazuje největší chuť takové štěstí v naší vlasti zaváděti; my považujeme jejich výbuchy jenom za pěnu a za bubliny, které se při každém hýbání na vrch derou, ale brzy pomíjejí. Rovněž tak nechceme odpovídati na články ministerského *Lloyda*, který všelikými jezovitskými prostředky hanobí snažení strany naší národní. Obě tyto strany považujeme za jednu, která by se mohla jedním jménem *„vládychtivá"* nazvati, proto že se jim o nic jiného nejedná, než aby oni vládli v zemi bez ohledu na vůli většiny národu.

V nejnovější době ale přinesly noviny *„Presse"* dne 18. t. m. v prvním svém úvodním článku náhledy o posledním veřejném soudu a o výroku poroty, které mlčením opomenouti nechceme.

Každý ví, že se Presse rediguje docela podle vůle ministra vnitřních záležitostí hrab. Stadiona. O hraběti Stadionovi praví se nyní z mnohých stran, že jest on ještě nejliberálnější oud tohoto ministerstva. Pokud ale my známe osobnost tohoto pana ministra, musíme tento náhled poopravit v ten smysl, že jest hrabě Stadion nejzkušenější a nejchytřejší z té strany, která nyní vládne, a že on umí aspoň prostředky vybírati, které jsou v každých okolnostech nejvhodnější. Ti ostatní pánové kolikrát zaslepeni ženou se za svým oučelem, a daliby mnohdykrát straně své protivné (totiž foederalistům a liberálním) skrze svou nejapnost dobré příležitosti, dostati se opět

na vrchol vlády: ale hrabě Stadion, ačkoli není snad o nic liberálnější než oni, ví alespoň, co může být a co ne, a pokud jest vždy zapotřebí šetřiti lidu a jeho práv, není tedy liberálnější ale opatrnější.

Jeho „Presse". praví: Pan Havlíček, redaktor Národních Novin, pohaněl v úvodním článku svých novin oktrojovanou ústavu největším spůsobem, ale zahalil svou hanu do vtipného posměchu, který ovšem hloub zasáhl, než zuřivé ale seriosní články jiných časopisů. Prokurátor dal ho proto pohnati před tiskový soud. Pan Havlíček bránil se sám; on držel řeč, ve které sebral ústavu a ministerstvo takovým spůsobem, jak by to žádným novinám žádný tiskový zákon v celém světě nedovolil a byl jednohlasně uznán za nevinného." Dále praví Presse, žeby toto v obyčejném čase bylo napomenutí pro vládu, ale v nynějším čase jest prý to *zločin* (Verbrechen.)!!

Tedy by byl vlastně podle mínění Presse redaktor Národních Novin jediný zločinec v Rakousku, který nesmí být potrestán. Ale což jest tedy ten, kdo všechno to učinil, když jest již ten zločinec, který tyto činy jen vypravoval? My neznáme jméno, které by v dokonalé proporcí pojmenovalo takový zločin.

My víme dobře, že jest Presse hlavní zastupitelkyně německé centralisace v Rakousku, mnohokrát se již zřejmě o tom vyslovila a mnohokrát se také podřekla, jako ku př. tenkrát, když chtěla, aby všechny zákony jen v německém textu měly platnost. My jsme liberální tak dalece, že nekacířujeme každého pro jeho jiné smýšlení, třeba bychom jemu odporovati museli. My jsme foederalisté a proto političtí nepřátelé té strany, kterou zastupuje Presse, i tohoto ministerstva: ale proto nemá ještě Presse právo každé naše snažení do podezření uváděti a nejhorším spůsobem vykládati. Naše strana měla již kolikrát jak na sněmu tak jinde příležitost v rozhodných dobách dokázati loyalnost svou; jestli tedy jsme a musíme býti nyní v opposici. proč bychom proto byli méně loyalní? Dle našeho přesvědčení nedá se v Rakousku vládnout tím spůsobem a takovými zákony, jak jsme se jich dočkali od nynějšího ministerstva, a proto jsme v opposici, proto si přejeme jiné ministerstvo a jiné národům prospěšnější zákony. Když nám to ministerstvo a jeho strana za neloyalnost pokládá, ať svolá sněmy, a uvidí, je-li náhled náš náhled většiny národu. My se nebojíme této zkoušky a myslíme, žeby toto ministerstvo muselo ještě mnoho sněmů rozpustiti, než by se dočkalo takového, který by s nimi souhlasil. Je-li tedy co neloyalního v Rakousku, tedy jest to nynější panování menšiny nad většinou, nynější směsice absolutismu a konstitutionalismu, jakou máme od rozpuštění sněmu. Škoda jest těch schopností, které mnohým oudům nynějšího ministerstva nikdo, ani my, upírati nebude, že se jich užívá jen ke skáze národů. Většina národů není přepiatá ve svých požadavcích, a kdyby jen poněkud věděla jistotu, že se zamýšlí upřímně držeti konstituční vláda, byla

by jistě hotova ke všelikým obětím. Jen ministerstvo nynější které svým dvojjazičním jednáním v posledních dobách všechnu důvěru podkopalo, jest příčina nynějšího stavu veřejného mínění. Že toto mínění není v prospěch vlády, to ví každý!

Od nejmenšího až k největšímu samé protimyslnosti a farisejismus konstituční. V ouředních Vídenských novinách stálo, že kníže Windischgrätz jest povolán do Holomouce, „*aby prý radil JMC. podle své zkušenosti!*“ Co to jest? co to znamená? Připouštějí konstituční zásady, aby JMC. vedle odpovědného ministerstva mohl míti jiné neodpovědné rádce? aneb přejal kníže nějaké ministerstvo bez portefeuillu? — My sice dobře víme, že celá ta věc jest jenom dvořeninský kompliment pro knížete Windischgrätze, neboť měl kníže dosti příležitosti v Uhřích jednat podle své vlastní rady: ale i to jest významné že ani v takových maličkostech ministerstvo nedbá na konstituční formy.

Kdyby ale měla být naše povinnost, abychom my Čechové chyby ministerstva nám nepříznivého napravovali, abychom my, když se ministerstvo nám protivné samo do nesnáze přivede, z přílišné zdvořilosti měli mlčeti a dobrovolně šiji pode jho položiti: tuť by věru slovo *bláhovci* bylo pro nás jen slabé pojmenování. My nevidíme v pádu tohoto ministerstva žádné neštěstí pro Rakousko, nýbrž — naopak.

Dvojice ministerská a sněmy.

(N. N. dne 29. dubna 1849).

V Praze dne 27. dubna. Co již není tajností, můžeme snad i my do veřejného probírání vzíti — že máme totiž nyní v Rakousku dvě ministerstva, nepočítajíc ani třetí v Uhřích, které s těmi dvěma ostatními vojnu vede. A která jsou ostatní dvě ministerstva? — Obě ve Vídni, to jest ministeria ambulantia Holomoucko-Vídenská, jedno se jmenuje *Schwarzenberg,* druhé *Stadion-Bach,* každé z nich má svou vlastní politiku a veřejně se již spolu hádají. Jedno ministerstvo a sice pod firmou Schwarzenberg et Cp. sedí v Lloydu, druhé Stadionské v Presse, a kdo oboje tyto noviny tak pilně čítá jako my, ví již, jak smýšlí obě tyto polovice ministerstva. My jakožto „provinciální“ žurnalisté nemůžeme ovšem tajnosti ministerské tak dobře věděti, abychom udati mohli, ku které straně náleží ostatní jednotliví oudové ministerstva, a abychom též mohli udati sílu a politický vplyv obou těchto stran v ministerstvě. Jisto jest, že Stadion odporuje vkročení Rusů, že jeho působením odstoupil kn. Windischgrätz *),

*) Velmi směšné intermezzo této dvojice ministerialní byl nedávno článeček

že on chce i v Uhřích provésti rovnoprávnost, a žeby ani proti tomu snad nebyl, kdyby se Slovensko od Maďarů docela odtrhlo. Schwarzenbergova strana čistě staroaristokratická smýšlí ve všech těch pádech zcela jinák, a jsme žádostivi, která konečně zvítězí.

Máme to nyní krásné hospodářství v tom *„sjednoceném"* Rakousku! Ano sjednocené, když již i ministerstvo se potýká mezi sebou a o nejhlavnější věci! Co z toho bude, kdo zaplatí konečně oučet tohoto nespravedlivého, zhoubného hospodářství? Kdo jiný, než zase my ubozí Slované, *misera gens contribuens, optima flens, pessima ridens!* Nás se všichni bojí, a přece jsme posud nikomu nic neublížili a ublížiti nemohli, nám nevěří vláda (kdyby nám byla poctivě věřila, nebylo by to nyní tak, jak to jest) a věří více těm, kteří s ní válku vedou!!

Všeho zlého v Rakousích základ jest všeobecná nedůvěra, jen že se zdá, že národové a zvlášť Slované mají posud více příčiny, nedůvěřovati se ve vládu. Co se stalo, nedá se odvolati, třeba se toho litovalo: my myslíme, že nyní ministerstvo skutečně lituje rozpuštění sněmu Kroměřížského, a přisámbůh! má k tomu příčiny. Ale proč se stydí projeviti tuto litost, proč nespěchá napraviti to, co se napraviti dá, než bude pozdě? Několik vítězství maďarských ještě, a pak snad bude pozdě litovati!

Uvidíme nyní poslední důkaz, svolá-li ministerstvo zemské sněmy, z čehož poznáme, chce-li se budoucně opravdu držeti konstitučních zásad. Víme, že se ministerstvo bojí svolati zvlášť český sněm, poněvadž očekává od něho mnohé trpké slovo, snad dobře zasloužené. Ale ať si je český sněm svolán na základech sebe svobodomyslnějších, můžeme o něm již napřed ubezpečiti, že nebude protirakouský, ovšem pod tou výminkou, když jen vláda se neukáže zrovna proti svobodě národů. Čechy jsou země dosti procitlá v politice, u nás jest veliký počet lidu myslícího, který zná oceniti výhody naše ze spojení s ostatními rakouskými zeměmi — ale nemáme ovšem chuť, dáti se potřebovat za nástroj reakce, který by se pak odhodil, až bude po nebezpečenství. My máme nyní právo a povinnost žádati garantie svobody a národnosti, my jsme ale z druhé strany nabyli zkušenosti tolik, abychom nežádali příliš mnoho a něco nemožného. Jest nyní řada na ministerstvu, aby si rozvážilo, bude-li nás potřebovat a může-li ty garantie podat. Pouhý slib, zdržování, odkazování, ono starorakouské protahování až k omrzení, již nás nyní neupokojí. Jsme také přesvědčeni, že český sněm, bude-li povolán, nebude již čas mařiti pouhými parlamentárními pletichami, jako jsou řád jednací a dialektické šarvátky; on přijde nepochybně

ve Wiener Ztg., kde stojí, že kníže Windischgrätz jen Urlaub má a zůstává vrchním velitelem všech vojsk kromě vlaských!! — což patrně učinila druhá Švarcenberkova strana na vzdory!

velmi rychle a poví ve jménu národu, co jest zapotřebí. Ministerstvo ví již dobře, čeho nám zapotřebí jest, žádáme, může-li tedy buď všechno neb aspoň největší část uskutečniti ať svolá sněm, ať se nebojí. Nemůže-li a nechce-li — nu pak zajisté v sobě cítí ministerstvo tolik síly, aby mohlo všemu nebezpečenství *i bez důvěry a bez pomoci národů* odolati, a uvidíme, nemýlí-li se.

Potřeba foederace.

(N. N. 5. května 1849).

— Známo jest, že nyní působením jistých německých a maďarských tajných sil také u nás v Praze se nesmírně zmáhá v některých kafírnách a časopisech pravá bratrská láska ke všem národům, a že mnozí naši demokrati s vroucností líbají ruce, které nedávno ještě český národ poličkovaly, a zase poličkovati budou, až se to jen dá beze strachu učiniti. Poněvadž jest ale těmto pánům jejich nynější „přesvědčení" trochu nové, což divu, že se ještě často podřeknou a po nejpěknějších řečích o lásce ke všem národům najednou zas upadnou do zůřivosti. Tak ku př. Const. Allg. Ztg. v. Böhmen. ve včerejším čísle má článek pod titulem: „Ein Hoch der Frankfurter Paulskirche!" kdežto po nejpěknějších slovech o své lásce ke všem národům praví p. spisovatel na konci: „A pročež Hoch der Paulskirche! kde svatý oheň plane, jenž neuhasne, třeba nelida Petrohradský zlostí se proto rozpukl, „dass nicht ganz Europa von talgfressenden Kalmücken bewohnt ist." Bác! tu máte lásku ke všem národům. My myslíme, že kdo se dělá, jako by miloval všechny národy, nesmí jen Němce a Maďary, nýbrž také všechny jiné i Kalmuky stejně milovati; či nejsou Kalmuci národ tak jako Němci? Nezasluhují Kalmuci tak dobře naši bratrskou lásku jako Němci? Ostatně ale jest věc sama tak důležitá, že zasluhuje, aby se beze všeho žertu o ní promluvilo. Nikdo nebude upírati, žeby bylo dobře, kdyby národy všechny mezi sebou bratrsky žili, a vespolek sobě nic nekřivdili nýbrž pomáhali. Skutečně také učení křesťanské žádá od nás nejen to, nýbrž i více, aby totiž i všichni lidé pospolu žili jako bratři. Bylo by to arci blahoslavené živobytí na světě — ale zachovává se toto přikázání? může se mysliti, že se kdy bude zachovávat? Nevidíme ustavičně, že jeden národ druhému ubližuje a k poddanosti jej sobě nutí? Nehrozí nám to právě vždy od Němců a od Maďarů? V ouzkostech ovšem se nám slibuje bratrství a rovnoprávnost, ale kdy pak se nám jen trochu skutečně držela? Maďaři také hlásají nyní, když by naší pomoci zapotřebí měli, bratrství a svobodu Slovanům a všem národům, ale přece proto dávají Slováky zase věšet jako dříve. A demokrati němečtí,

kteří nyní jsou samá láska k Čechům, neradovali se a neplesali po bombardování Prahy? Říkávají takoví chytří pánové obyčejně, žeby národové sami dobře se porovnali mezi sebou, jen kdyby králů a knížat nebylo, kteří je dohromady štvou. To ale jest veliká mýlka, a historie světa učí nás zrovna naopak. Římská republika byla právě největší utiskovatelkyně všech národů kolem dokola, ačkoli ji nemohl k tomu žádný král dráždit, protože žádného neměla. Ovšem že používají králové často národní záště jako vítaného prostředku ke svým sobeckým oučelům, ale i bez králů a bez knížat zůstane vždy národní zášť, protože bude vždy mocnější národ slabší utiskovat a nad ním chtít panovat. My alespoň jsme přesvědčení, že nespravedlivost Němců a Maďarů k nám, která již 1000 let trvá, nepomine, a byť se i stalo Německo a Maďarsko republikami; právě naopak myslíme, žeby co republiky ještě hltavější byly po panování.

Jediný platný prostředek proti tomuto utiskování jest, když se více slabších národů dohromady spojí a jeden druhému pomoc obětuje, tak aby mohli spojenými silami přinutit větší národy ke spravedlivosti a hájit proti nim společně svou svobodu, neodvislost a právo. Pak jest spíše naděje na bratrství, když každý může říci: Já pán, ty pán!

My tedy nevidíme spásu svou v ničem jiném, než ve spojení s ostatními menšími národy slovanskými: totiž se Srby, s Chorváty, se Slovinci, se Slováky, s Moravou, s Rusíny, s Poláky, kteří nyní bezpochyby po trpkých zkušenostech přece uznají užitečnost našich zásad. Proto jsme vždy horlili o zachování Rakouska jakožto našeho přirozeného spolku, a nedáme se ničím mýliti v tomto svém přesvědčení, ani absolutistickými choutkami naší nynější vlády, ani přemrštěnostmi mnohých zhorka nakvašených, ani rýpáním některých uplacených přátel Frankfurta i Košuta. Dříve neb později musí se Rakousko přece státi spojenými zeměmi slovanskými, a kteří jiní národové zůstanou v našem spolku, budou rovně oprávnění oučastníci našich zákonů a našeho štěstí, které nám přece neujde, třeba se nyní od mnohých stran nad námi nebe kabonilo. Vytrvalost slovanská a poctivá naše demokratie, která nikomu nebéře, nýbrž spravedlivá jest ve všem musí přece zvítěziti.

Český sněm.

(N. N. dne 6. května 1849).

Již se počínají ozývati hlasy ministerské o svolání českého sněmu — totiž vlastně proti svolání jeho. Presse nám ve svém čísle od 4. máje o tom podává úvodní článek, z kterého se arci nic nového nedovídáme, protože zvyklí jsme, od tohoto ministerstva jenom

utiskování našeho národu očekávali. Presse praví, že se nyní český sněm proto svolati nemůže, poněvadž by nezůstal v mezech vytknutých jemu oktrojovanou ústavou!! — Věru podivno! Snad mysli opravdu Presse, že zůstane kterýkoli sněm zemský v těchto zemích jemu v oktrojované ústavě naznačených? Toť bychom věru mohli míti ve velké uctivosti onu zem, která by se tak nechala od ministerstva mistrovati, zapomenuvši na důstojnost národu. Avšak nezůstati v mezech oktrojované ústavy a opustiti legalní půdu, to jsou ještě velmi rozdílné věci, a jestli sněm český (což ovšem napřed nikdo tvrdili nemůže) ve spůsobu představení J. M. C. poví své smýšlení strany vnitřní samostatnosti české země, tuť zajisté neučiní ani nic neočekávaného ani nedovoleného. Podle oktrojované ústavy neměl by ku př. náš český sněm hlasu strany našich vlastních zemských statků, nýbrž tyto by náležely pod správu centrální kamerální! Jestli tedy nebude náš budoucí český sněm komunisticky smýšlet (čehož bohda nebude), není pochybnosti, že řekne J. M. C., aby nechal správu statků české země sněmu české země, to jest, aby se nám nebralo jmění zanechané od našich předků. Pochybujome, aby se komu mohla zdáti taková neb podobná žádost neslušná, leda snad jen spisovateli naší oktrojované ústavy.

Proto my nevidíme nic nebezpečného ve svolání sněmu, ovšem ale věc na nejvýš potřebnou, protože jest ještě mnoho věcí, které skutečně i podle oktrojované ústavy do oboru zemského sněmu patří a očekávají nějakého rozhodnutí. Vpomeňme si jen, že naše učitelstvo skoro hladem umírá! A jeho vyživení náleží přece do oboru činnosti zemského sněmu i podle oktrojírky.

Jest ovšem možno, že ministerstvo snad vůbec nemá chutě ke sněmům: v tom pádu ale budeme aspoň rádi, když se ještě v náležitý čas dovíme s jistotou o tom. *My držíme rychlé svolání českého sněmu za garantii konstitučního života vůbec, protože nyní již skutečně se obáváme nejen o část, nýbrž o celou konstituci.* Časy jsou nyní neobyčejné, revoluce snad již v tu dobu, kde toto píšeme, otřásá velikým dílem Německa; jak v Uhřích věci stojí, to ví každý. My až posud odporujeme vždy násilnickým snahám, poněvadž přesvědčeni jsme, žeby mohly nyní život našeho národu snad z kořene vyhubiti: když ale naše vláda v zaslepenosti své ustavičně svými protikonstitučními kroky lije olej plápolajících revolučních snah, nechť sobě potom také sama provede boj s Košutovou a s německou propagandou, které všechny okolní země sobě získati usilují!

Splakal by věru každý, když vidí takové jednání od vlád, které snad naschvál (nemůžeme se již věru té myšlénce ubnouti!) podporují nešťastné snažení rýpavých destruktívních stran, jen aby pak mohly zároveň s nimi udusiti všechnu svobodu. — —

Dixi et salvavi animam!

Die deutschen Hegemonen.

(N. N. v květnu 1849.)

Pod tímto titulem vyšla právě v Berlíně malá německá knížka 52 str. v 8vu ale plná bolestných pro Slovanstvo pravd. Neznáme posud žádnou knihu, která by tak v krátkosti vyčtla s neobyčejnou historickou a statistickou učeností všechny křivdy od národu německého Slovanům učiněné, zvláště za nejnovějších dob. Knížka jest tím zajímavější, že vyšla právě v této rozhodné době a od spisovatele Poláka, který se sice jen písmeny J. K. podepsal, avšak odvoláním se na znamenitého učence německého J. *Gervina*, redaktora Deutsche Zeitung v Heidelbergu, patrně z anonymity vystupuje. My nemůžeme podati ouplný překlad této knížky, protože obsahuje velmi mnoho trpkého proti dynastii rakouské, což bychom dle nynějšího zákonu o tisku nevyhnutelně hodným trestem zaplatili; avšak pokládáme za povinnost svou, uvésti zde alespoň nejdůležitější místa.

Motto knížky jest ze Šillerova Wallensteina.

„Und das römische Reich, dass Gott erbarm!
Sollte jetzt heissen: römisch Arm."

V předmluvě uvádí příčinu, proč rok 1848 tak chlubně započal a tak malicherně se skončil; proč k porodu pracující hora světské revoluce tak směšné myši na svět přivedla, jako jsou president Bonaparte, Wranglova diktatura v Berlíně a Frankfurtský parlament, příčina tato jest, že tragický čas našel komické charaktery; a probrav pak a pojmenovav tyto charaktery praví: A nad těmito směšnými trpasliky ční jenom tragická postava Slovana, jenž smělou rukou trhá záclonu s nynějšího obrazu Saiského, nazvaného „deutsche Einheit", a kráčí jako hrdinové staré tragedie, jak básník praví, na prknách, která tento svět znamenají, *zahalen ve škrabošce.* Nad rolničkami německých snílků třpítí se čáko městaborného Chorváta. Veselé jest umění i politických kantorů, ale pochmúrné jest žití národů.

Knížka sama rozdělena jest na tři části: v první vykládají se nynější nespravedlivosti německého parlamentu k Poznaňsku a následky toho; tato část obsahuje mnoho nových a zajímavých zpráv a náhledů, v druhé líčí se historickým spůsobem německé soběctví proti Slovanům, zahalené do roucha náboženství, civilisace a svobody, třetí obsahuje náhledy o budoucnosti Slovanů.

I.

Těžko jest — myslí spisovatel — poznati pravý směr toho blázince (Narrenschiffs), který se prý ouředním spůsobem jmenuje Frankfurtský parlament. Ale z dvou současných událostí může se dobře poznati.

Část velkovévodství Poznaňského *prý* zněmčenou žádali němečtí hegemoni, ačkoli měla odjakživa s ostatním Polskem stejné historické osudy; a na *skutečně* podánštěnou část Šlesvíku dělali si zase tito hegemoni právo, *protože* měl stejné historické osudy s Holštýnem a tudy s Německem. A oba tyto sobě protivné požadavky, které se jako římští augurové nemohou setkati beze smíchu, vyřkli zároveň, jedním duchem ve jménu stejného a toho samého *„dobrého práva!“* Dobré právo bylo tu pouze nestydatá zištnost, která v ten čas s německých knížat přešla na německý národ — neb jen *zlých* se zbavil, ale *zlé* zůstalo. Ale toho nebylo dost; ačkoli se v Poznaňsku odvolávali na národnost, přece zas dekretovali, že jsou rakouští Slované Němci, horšili se nesmírně a přešli k dennímu pořádku, když jižní Tyrolci (Vlachové) nechtěli přijmout pozvání do Frankfurta, jmenovali Karla Alberta rebellem, protože nechtěla být Italie v Němcích. V okamžiku byla Praha německou universitou, Terst německým přístavem a Poznaň německou pevností.

Zatím ale mnoho uklouzlo pod nohami a rukami německých hegemonů. Museli se dát ve Šlesvíku od Rusa potupně zakřiknout; museli pustit Rakousko slovanské i německé; a o Italii raději mlčím. Museli pustit a upustit — ale ovšem ne z dobrého rozumu ani ze zbytečné smělosti.

Praha je nyní slovanská universita, Terst není německý přístav — ale Poznaň jest posud ještě německou pevností.

My ubozí Poláci, my barbaři, nejsouce paprskem filosofie osvíceni, držíce se vždy ještě nepraktické víry našeho básníka, že je cnost největší moudrost, neměli jsme nikdy tento „pud na východ“, jak to pan v. Gagern nazývá, tento pud k tlačení (dieser Drang nach Drängen), tento vše zahrnující světocit, a náš nejprvnější král, Boleslav Veliký byl tak obmezen duchem, že naznačil hranice panování svého kovovými sloupy v řekách.

Pozňan se neodřekli němečtí hegemonové. Snad žeby zde jejich „dobré právo“ lepší bylo než v Rakousích, v Šlesvíku a v Italii? O nikoli! Jenom proto, že tu cár nic proti tomu neměl, že se ten kus kusů Polska ještě rozkouskoval, a poněvadž se Fridrich Vilím IV. dle vyjádření Bassermanna *„německější“* shledal, než naděje byla.

Z počátku ovšem nebyli proti Polákům tak němečtí. Když galvanický proud, jenž žíly Francouska proběhl, také žabí stehýnka německého Bundesstaatu otřásl, tu jsme byli dobří spojenci proti ruskému arcivrahu, a tenkrát se voláním „Ať žije Polsko“ poškvrnili mnozí znamenití mužové, kteří lezli po všech čtyrech na výšinu zákonodárství.

Tenkrát necítil ještě nynější reichsministr-president pan von Gagern v sobě nic o tom pověstném „pudu na východ,“ naopak on

držel velmi prudkou řeč k obnovení Polska, a Prusko s Rakouskem měly dát první příklad; tenkrát pravil nynější reichsministr, tehdy ovšem jen professor Robert v. Mohl, že se Halič a Pozňany nemají brát do Bundu, nýbrž aby byly považovány co drahé zálohy v rukou Německa k budoucímu Polsku, a přidal ještě výslovně, že „deutsche Brüder“ v oněch krajinách museji sdíleti osudy polské říše; tenkrát jste ještě i vy, pane! (Gervinus) v Deutsche Zeitung dovoloval Polákovi zastupovat svůj národ, a psal jste o povinnosti německého národu, aby napravil křivdu od svých knížat Polákům učiněnou, tenkrát jste ještě i vy, pane, žádal od Pruska, aby dalo Pozňany na svobodu, aby hodilo kostku.“

A pak konečně, když vypukly ony nesmírné bouřky — jak říká císař Mikuláš — v německých pivních sklenicích; když nastaly ty barrikády, z kterých lezli němečtí hegemoni na kurulské stolice; když Vídeň vykarabáčovala Metternicha trikolorem — jaké hymny se tu pěly o naší polské svobodě, jaké *nezasloužené chvály* vzdávaly se tenkrát Polákům. Tu se na nás zachytil srdečně Vorparlament jakožto na Vormauer (zeď) proti Rusku, tu ubezpečoval arcikníže Jan, který byl ustanoven ohřívati německou císařskou stolici pro krále pruského, naši haličskou deputaci, že vždy nanejvýš miloval Prusko.

A nejen Vorparlamenty a Vorcísařové takto mluvili, i mnohé vlády německé ubezpečovaly nás své oddanosti a podpory. Kdybysme *směli* mluvit, kdybysme věrně vypravovati mohli, jak nevěrně se s námi zacházelo, kdybysme vyzraditi chtěli, jak jsme byli zrazeni — mohli bychom jmenovat jména pruských březnových státníků, kteří nás k rychlému zbrojení napomínali, z pruských zemských kas nám peníze na zbraně nabízeli, kteří chtěli naše důstojníky vyslat do Haliče, abysme odtud i z Pozňan najednou vpadli do ruského Polska, a kteří dali jednoho pruského generála, aby se radil s jedním naším vůdcem od r. 1831 o válečném tažení proti Rusku ....

To bylo *tajné vyjednávání,* a nebylo *veřejné jednání* z počátku též podobné? Nebylo ustanovení Willisena dosti zřetelné? Neporučil mu p. ministr vnitřních záležitostí, aby se spojil s polským národním výborem? (Později, když se záležitosti s Ruskem trochu napravily, říkal již zase p. ministr *tak nazvaný polský národní výbor!)* Tohoto král. komissara (Willisena) k nám poslaného náklonnost Polákům a zášť proti Rusku jest každému známá. A nebylo to patrné, že se pod novým zřížením Poznaňska vlastně rozumělo zřízení polské armády?

Kdo by byl mohl mysliti, že za několik neděl budeme skrze konvencí odzbrojeni a pak bezbranni pobiti; že německý národ všechny nám učiněné nespravedlivosti, všechny zrády, všechny ukrutnosti pochváli — všechno i ohavné znamenání polských zajatých; kdoby

byl mohl mysliti, že se promění hymny v proklínání, spojenci v katy, a že se ukončí obnovení Polsky novým rozdělením!

A jaká byla příčina tak náhlého převratu? Snad kanibalské ukrutnosti Polaků? O zanechte těchto mizerných ošklebků! Tento blátivý písek, kterýž jste tenkrát uměli chytře naházet do slabých očí, již se rozprášil, a i slepí vidí nyní, kdo byl kanibalem. Svět nyní ví, jak si nevěděli mizerní, nesvědomití škrabalové ve vašich novinách rady, když byli vyzváni, aby jmenovali jména těch „deutsche Brüder," kteří prý byli upícháni, dřeni a i ža živa zakopáni, když měli jmenovat místa, na kterých se tyto věci staly. Svět nyní ví, že jsme my nedali první příklad, a že zavraždění Breckého, Lipského, Chlapovského a Potockého a mnohých jiných stala se dřív než dva jediní ohavní pádové z naší strany v Třemešně a Wřešně, které bychom my rádi slzemi a krví svou umyli. Svět nyní ví, kdo a jak u nás zuřil, že po dobytí Xionže zapálena jest nemocnice, ve které naši ranění leželi a shořeli, že potlačeno jest kolbami, co se ještě hýbalo, a že se střílelo na rolníky za pluhem. Jenom *bázlivec* je ukrutný, a proto nehledejte mezi Poláky ukrutníky. Mluvte si o všech mukách svého svědomí, máte-li jaké, ale o našich ukrutnostech nemluvte!

Brzy se počalo jinák mluviti, ochraně, kterou povinno jest Německo svým „deutsche Brüder" v Poznańsku, a Německé vlasti, která jde tak daleko, jak daleko německý jazyk zavznívá; konečně našli — co Němec vždycky snadno najde — princip, totiž rozdělení podle národnosti, pravili nám po křesťansko-germansku: Dejte německému císaři, co jest německého císaře!

My se nechceme ptáti, kdo byli tyto deutsche brüder a kdo je zastupoval. Nechceme na to vzpomínati, že tito deutsche brüder za onoho času u nás byli hostinsky přijati, když je vlastní otčina vypověděla, že u nás našli tenkrát svobodu víry a — co jim podle jejich obyčeje ještě milejší jest — bohatství, které doma marně hledali; neboť vděčnost za dobrodiní není podle německého spůsobu, a to jest snad jediné, co zdědili po pohanských republikách. Nechceme také dokazovat, že jsou v horním Slezsku a v Prusku tak dobře Poláci jako v Poznańsku Němci, a žeby se tedy rozdělení podle národnosti nesmělo vztahovat pouze na Poznańsko, neboť ačkoli jest logika německá nesmírně pevná, přece upustí vždy tam, kde by musila být poctivá. Nechceme poukazovat na protimysl pana reichsministra von Schmerlinga, který pravil, že musí své „deutsche brüder" v Poznańsku chrániti i proti vůli pruského národního sněmu, a hned potom zas odpověděl na Eisenmannovu interpellaci strany uherských Němců, že je nesmí chránit, poněvadž jsou již jednou uherskými občany, kteří musí sdílet osudy své vlasti; neboť bychom se dopustili ukrutné potupy proti německému reichsministru, kdybychom žádali, aby nebyl

ustavičně v protimyslech sám se sebou. Nechceme ukazovat na Elsasz, Kurland, Holland, Belgii a Švýcary *), kde byste ještě více a němečtější „deutsche Brüder" mohli chrániti, a přece je nechránite; neboť v té věci postačuje Falstaffova odpověd, že k tomu nic nechybí, než drobet té mizerné srdnatosti, a ačkoli není resignace z pouhé slabosti docela křesťanská, přece je jistě čistě germanská. Nám postačuje jen jedna věc, a ta jest: že k Německu přibraná část Poznaňska nejen není čistě německá, nýbrž že je v ní, jak se sami přiznati musíte, mnohem více Poláků než Němců.

„Že za hranice není tažena podle národnosti — pravil vám náš Janiszevski — toho máte nejlepší důkaz ve zprávě svého vlastního výboru (sněmovního). Výslovně tam jest udáno, že ve velikovývodství Poznaňském **420.500** Němců žije a **800.000** Poláků. Avšak Bundestag již dne **22**. dubna 593.000 duší k Německu připojil, a pak ještě **2**. máje **273.500** duší, dohromady tedy **866.000**. Dejme tomu tedy (co však ani pravda není, protože obě národnosti mezi sebou jsou míchané), žeby veškeré německé obyvatelstvo jen v těchto k Německu nyní připojených částích bydlilo pohromadě, pak aby se přece oněch pánů zeptal: kterak se mohou tyto kraje více německými nazývati, když tam jest i v tomto pádu o **12.000** Poláků více než Němců; když se ale pováží, že mnoho těch Němců ještě bydlí kromě těchto hranic, pak jest tam zajisté o **100.000** Poláků více než Němců. To přece se nebude nazývati více německé!"

Sprostnost dětečí by pochopila tyto počty, ale rozum rozumných je nechápal.

My bychom neměli nic proti rozdělení podle národnosti, kdyby se bylo poctivě počítalo a kdyby se při subtrakci ve Poznaňsku nebylo zapomnělo na adici v Hornoslezsku a v západním Prusku, pak by nám ještě bylo přibylo. Tak ale se jen od německých ouředníků a generálů táhla hranice bez ohledu na skutečnost a na přání národu.

Prušti „Vereinbarové" v Berlíně nemohli to ovšem se svým svědomím „vereinbarovat" a byli tak málo „deutsch," že měli pochybnost a chtěli se přesvědčiti, ba vzpomněli si, že obyvatelé velikého vývodství Poznaňského zvláštní práva mají. Ale jak silně, jak pevně „deutsch" vystoupili hegemoni ve Frankfurtě proti takovému počínání, jak odhodlaně vystoupili proti tomuto „Sonderbundu" svědomí. Hrdě odmrštili všeliké vyšetřování a celé Německo bylo svorné. Jižní i severní Němec, ultramontan pan v. Radowitz s atheistou Strauszem, rytířský p. Lichnovský s měšťanským Dahlmannem, ba i pánové Raume a Stenzel, ačkoli nesvorní strany frankfurtských císařů, byli všichni svorní v roztržení Polska. Demarkace velikého vývodství prošla tak velikou většinou hlasů, žeby jí to byl mohl záviděti pozdější císař sedmihlásek.

*) Zapomněl ještě na sev. Ameriku.

Ostatně však platí tato demarkace tak málo, jako váš císař na vypovězenou. Či snad myslíte, že efemérní moci může vymazati tisíce let historie dějů plné? Či snad myslíte, že popel Boleslava Velikého, který v Poznaňském chrámu leží, bude vydávati svědectví, že jest Poznaň německá pevnost? Či snad myslíte, že polská krev bude kolovati jen za hranicemi vaší demarkace? Udělejte mi křídou čáru přes prsa a poručte, aby mi jen směla jedna komora srdce mého tlouci!

Věřte mně, milý pane! že struha, kterou německý (parlament) do oceanu našich utrpení vyryl, brzy pomine; skutek ten bude mít jen na papíře stín skutečnosti; ale slova, která jste při tom mluvili, nepominou a zůstanou srdci každého Poláka hrobním nápisem Německa a úcty, kterou jsme kdy k tomuto národu měli.

Ovšem Rus nás knutuje, ale Němec mluví dykami; Rus nás poráží na zem, ale Němec nás kope koňskou nohou své dialektiky; onen apelluje k pěsti své, tento k filosofii; onen nám nerozumí, tento nás dělá nerozumnými. Že němečtí hegemoni jako vlaský bandit, jenž nůž brousí kříž líbaje, nás zavraždili, odvolávajíce se na spravedlivost, že ve jménu své svobody naše utištění, ve jménu vzdělání naše pokažení, ve jménu jednoty naše rozdělení žádali, a aby se jejich šlechetný kmen čistý udržel, z nás chtěli učinit zpotvořené plemeno — to nás ovšem rozhorlilo, naše srdce ranilo, důvěru v lidskost nám vzalo — ale to by vás vždy ještě bylo mohlo učiniti hodnými naší *nenávisti* . . . .

Ale že se nikdo proti tomu nepozvedl, když onen politický dotírač a parlamentární kejklíř Jordan o národu, jehožto stáří a neštěstí i nejhanebnějšímu zlosynu úctu vynucuje, řekl, že neumí nic než mazur tančiti; že tenkrát, když se to řeklo o národu, který má svaté, jako Vojtěch, Stanislav a Kazimír — krále, jako Boleslav, Lokietek, Jagiello, Zygmunt, Batory a Soběski — hrdiny, jako Vitold, Žolkiewski, Chodkiewić, Čarněcki, Pulawski, Kościuško — státníky jako Skarga, Zamojski, Potocki, Stašić — mučenníky jako Trepka, Lukasinski, Zaviša a Konarski — bitvy, jako Plowce, Grunwald, Kluszyn, Chorim, Kirchholm, Samoriera a Grochow, a politické činy, jako statut Wislica, spojení s Litvou, osvobození vaší Vídně a konstituci 3. máje — že tenkrát žádný z vašeho středu neměl tolik poctivosti, aby se byl začervenal; že tenkrát žádný z vašich hegemonů nezvolal: „My chceme Polsko rozdělit, ale ne zhanobit; zabít do smrti, ale ne do smrti ulehtat!“ že v tomto shromáždění, kde se tak často a tak bez potřeby volalo k pořádku, jen tato nesmírná podlost docela v pořádku byla — to nám musí jen jeden cit vštípiti proti těmto hlavním zrádcům prdvdy, cti a důstojnosti — cit nejhlubšího hlavního opovržení.

Jednou bude historie soudcem mezi Polskem a Německem; ona jestě najde pravé jméno pro onu civilisaci, která národy vraždí a tupí; ona nám ještě poví, kterak se jmenovati mají ti, kteří, když

Polsko bylo mrtvolou, ještě tuto mrtvolu okrádali; ona nám ještě zjeví, že zločincové neměli ani opravdivou smělost k opravdivému zločinu — neboť příčinou náhlého převratu v Poznani nebylo ani naše chování, ani ochrana „deutsche Brüderů“ v Poznani, ani přesvědčení o potřebě Vojenské Hranice — ne, pravá příčina byl obrat Německa proti Rusku, pravá příčina byla bázeň před Ruskem. Strach, mizerný strach dal jim mizernou smělost k nejmizernějšímu činu.

Když jiskry letající z Pařížského vulkánu přes Rýn také vyschlé Německo zapálily, když se zde otřásaly legitimní moci a padaly monarchická lešení — tu se báli němečtí hegemonové Ruska, hájitele legitimnosti a monarchismu, tu se zdála vojna s cárem nevyhnutelná — a pospíšili si tedy býti velikomyslní z chladného soběctví; tu mluvili o svobodě Polska, protože jeho pomoci potřebovali, tu se neptali na deutsche Brüder v Poznani, proto že celé Německo bylo v nebezpečenství; tu nehledali Vojenskou Hranici, protože mělo býti celé Polsko bojištěm, a proto vzali otrokům pouta, aby z nich byli dobří vojáci. Ale brzy přišel ruský generál *de Berg* do Berlína, a od toho okamžení počal nenadálý obrat věcí. Dostali upokojitelné ujištění, že se cár místo zlosti jenom usmívá, místo jednání že se jen bude pokojně dívat; a tu byli němečtí hegemonové šťastni, že se zbavili nebezpečné války jen za jedinou jako pírko lehkou výmínku, aby Polákům nedrželi slovo. Byli rádi, že za něco tak malého, jako je věrnost, dostali něco tak velikého, jako je pokoj, a kromě toho ještě přídavkem kus Polska!

To je jediná pravá příčina všeho toho, co se nám stalo; to je ten pravý prostředek mezi počátkem a koncem německé politiky k Polákům. Cár zatáhl panáčky německé komedie: ze strachu před Ruskem nám napřed dělali naděje, ze strachu před Ruskem nás potom zradili a podmanili!

Ale ještě rychlejší než lidská zráda jest odplata Boží. Že němečtí hegemonové potaji podali ruku cárovi, podobalo se podání ruky Dona Juana příšernému comthuru. Zrazujíce nás, byli jste sami zrazeni, a když Poláci padli v Poznaňsku, zdvihla reakce hlavu svou.

Reakce! — vím jak nepoctivě se za našich časů tohoto slova užívá, vím že jsou strany, které jmenují všechno reakcí, co jest stát, rodina a víra, všechno, co není anarchie od nich obmýšlená aneb hovadská bezrozdílnost; to všechno vím, a snad ve mně budete hledat tolik poctivosti, že se takového jezovitství štítím. Ale přece užívám tohoto slova reakce a sice dle nejlepšího vědomí a svědomí svého.

Neboť v Poznani nejprvé poznal klopýtající monarchismus, že pod ním již půda se netřese, poznal, že jest vedle konstitučních ministrů ještě bürokratie ke všemu odhodlaná proto, že hrozí nebezpečí její dálšímu trvání. Na Poznani ukázala se nejprvé politická cholera

r. 1848: *stav obležení*, a Steinäcker byl důstojný předchůdce Wranglův na cestě vojenské diktatury.

Vzpomeňte si pane (Gervinc) na jarní měsíce r. 1848, sledujte skvělý, triumfatorský vůz revoluce, a řekněte mi, nezastavil-li se poprvé v Poznani a nepraskl-li?

Chcete pochopitelný, německy důkladný důkaz na to a sice z akt ztvrzený? Dám vám jej; vyšetřující komisse pruského národního shromáždění vytáhla jej z aktovního prachu.

Dne 28. dubna oznámil komandující generál von Colomb vrchnímu presidentu v. Beuermannovi, že chce udeřiti na polské kadry; vrchní president upamatoval jej na výslovní příkaz od konstitučního ministerstva, že se nesmí bez svolení občanského řízení žádné vojenské kroky díti; a pan v. Colomb oznámil, že tedy od toho upustí. Ale hned den na to obdržel ke svému podivení p. vrchní president lakonické psaní od komandujícího generála, který ohlásil: „že se *jinák* rozmyslel a dal příkaz, aby se udeřilo.“

Víte-li pak, milý pane, co to bylo to *jinák?* Byly to rozkazy, které p. v. Colomb vedle odpovědných z Berlína obdržel z neodpovědného Potsdamu — a ačkoli ministerstvo nařídilo přestati se všemi vojenskými kroky, dal král skrze generálního adjutanta von Neumanna p. v. Colombovi psát privatně: „že Allerhöchst derselbe očekává, že komandující generál se nyní činně do toho vloží.“ Pan v. Colomb to slyšel, a pan v. Colomb je hodný sluha, mezi ním a Boží Milostí nestál žádný list popsaný paragrafy — roztrhl tedy úmluvu Jaroslavickou a tím tak nově fabrikovanou konstituci.

Tuť mi přece přisvědčíte, že to bylo proti konstituci, že to byla reakce, že se zde počaly ony neodpovědné činy z Boží Milosti, které se ukončily rozehnáním Berlínského národního shromáždění, Berlínským stavem obležení a oktrojovanou ústavou.

Ale ještě přísnější, ačkoli také dobře zasloužený byl trest božské spravedlivosti. Vedle reakce, která v Poznani počala, vzala za své i jednota německá, a když se chtělo Německo utužiti Poznaňskou Vojenskou Hranicí, bylo roztrženo.

Ačkoli se to zdá paradoxní, račte jen na něco pomysliti, milý pane, a uznáte, že tomu je skutečně tak. Pomyslete jen, kdyby se bylo skutečně Polákům slovo drželo, kdyby bylo Prusko s naší pomoci vypovědělo válku Rusku. Žeby se byla mohla podařiti, o tom svědčí neobsazenost ruského Polska, pomatenost cárova v tuto dobu, a žeby vás byla málo stála, na to máte za rukojmí naše hrdinství a vaši — chytrost. Jak by bylo ale v tomto pádu zcela jinák v Německu a v Prusích! Jak by bylo spojilo společné jednání, kdežto společné rokování jen trhalo! Jaký tu odved pro všechny vášně, které později německou jednotu rozryly, pro všechny ty mladé a staré krtky, kteří ji podryly! Jak by tu byly musely před velikanskou po-

litikou svatého křižáckého tažení malicherné politiky diplomatických podskoků zmizeti! Když jste nás zradili, byli jste sami zrazeni; když jste nás roztrhli, byli jste sami roztrženi; když jste se rozdělili o roucho národního Krista, rozpadl se váš pracně sešitý a zaplácovaný císařský plášť ve svých 37 kloců, a Německo stálo zase ve své ohavné nahotě.

Všechno ztratilo a přede vším svou čest! A z hrobu, který kopalo Polsku, povstal mstící duch Slávy.

II.

Když Herodot, nejstarší a největší historik řecký, spisoval své v Olbii nabyté zkušenosti, když popisoval obšírné země u Borystena a o rolnických národech vypravoval, jejichžto hýraví panovníci byli královšti kočující Skythové: jaká tu zaznamenal utrpení slzavá, jakou krvavou národní martyrologii, jak strašlivé proroctví pravil tu Herodet nevědomky nešťastné Slávě u kolébky její dějin!

Neboť Slované byli arci pokojní, pracovití Georové a Aroteři na březích Borysthena a cizí výbojníci jejich ukrutní panovníci. A tak, jak se zjevil tento nešťastný lid poprvé v historii, tak to mělo trvati beze změny tisíce let; Slované byli vždy nádenníci cizích výbojníků, ať jsi se jmenovali „královští“ bezdomovní Skythové aneb „císařští“ strašliví Němci.

Cnosti větsí než u kteréhokoli lidu krášlily tenkrát tyto parias historie. Upřímnými, přívětivými a poctivými nazval je Prokop, hostinnými a zdvořilými císař Mauritius, a „holubičím plemenem“ Osmanli. Pracovití a mírumilovní jsouce, raději se chápali pluhu než meče, krášlili raději zem vesnicemi, než by ji byli hubili válečnými pochody (Glagol. Cloz. Kopitar. XXXX. 2), a první člověk byl u nich prvním rolníkem Božím *). Jsouce společenského, svobodomilovného a mírného ducha měli pro obec, pro svobodu a mír jeden smysl a jedno slovo; (svoboda, mír) a nouze i bída nebyly od něho poukazovány na nebe a potěšovány až na onen svět. Nenáviděl porobu a miluje svobodu nade všecko, uměl ji Slovan také na jiném svatě šetřiti, a ani zajaté ve vojně neodsuzoval k věčné porobě; dovolil jim po krátké době buď návrat do vlasti neb přistoupení ke slovanské svobodě, jakožto muži svobodnému a příteli. Veliká a znamenitá byla občanská i politická svoboda Slovanů. Na širokých základech obce spočívalo zřízení zemské demokratické a socialní, jak jen si to fantastové našich dnů přejí. Slovan neznal dědičného panovníka; svobodnými volbami obsazoval všechny své úřady duchovní i světské, od nejmenšího až k největšímu, od vládyky malé srbské

*) Adame ty Boży kmiecu
Ty siedzisz u Boga v viecu. Pieśń Boga Rodzica.

obce až k mocnému králi polské republiky. Neměl knížata, nýbrž starší, žádné pány, nýbrž spolupány (condominos) a zvolil své Piasty a Přemyslovce mezi nejpokornějšími a nejchudšími. Pro čistotu jeho mrav a dobrou víru zaskvělo se mu již v nejprvnějších dobách na tmavém nebi pohanstva zlaté trojhvězdí nejvyšší bytnosti, z mrtvých vstání a odměny — odměna a z mrtvých vstání! ... jak potřebná, jak evangelická byla tato víra pro tak těžce zkoušeného a tak záhy smrti věnovaného! ....

Takový byl Slovan — a čím se stal nyní, to učí vaše historie! Němci! kteří jste jej historie zbavili. Jemu tak upřímnému, poctivému a hostinskému stala se přetvářka jedinou ctností, chytrost jediným prostředkem zachování sebe a nenávist k cizincům vlasteneckou povinností. On, který svobodu jindy nejvíce miloval a otroctví nejvýš nenáviděl, prováděl a trpěl nejhorší porobu, ba i jeho *slavné* jméno stalo se významem otroctví (Sclave). Slovan, jehožto pohanská víra byla tak blízka křesťanství, odstrčil od sebe evangelium a přidržel se tak dlouho a tak tvrdošijně svých model; on, který nosil tolik zlatých zárodků civilisace ve svých prsou, zdivočil a stal se barbarem vzdělaného věku; on, který neznal legitimních mocí a žil tak čistě demokraticky, stal se nyní bojovatelem pro zpráchnivělou legitimitu, zrádcem svobody, nástrojem reakce! Ale proč? — Na špici meče bylo mu podáváno evangelium, civilisace byl dar Tarpejský, maje jej udusiti; svoboda nabízela se mu za tu cenu, aby se sám zničil ....

Silný a nečinný — fortissimus nihil agens, praví Tacitus — užíval Němec vždy jen své síly k tomu, aby si zahálku získal, zdvihl jen meč, aby si ke službě své podmanil Slovanův pluh.

Sigurd byl jeho idealem, Sigurd, jenž silný jsa po zemích se proháněl a po zlatě obrů se pachtil. Toto zlato, tento bezstarostný život *za cizí práci,* byl pro Němce v bohaté zemi slovanského obra. — *„Východ jest Kalifornie Němců“,* pravilo se ještě nedávno v bavorském sněmu — a hnán od tohoto daemona nočního, pln jsa politického mysticismu, jenž tak jako náboženský zahaloval pouze ošklivé sobectví, tlačil se germanec na východ, čině ze Slovana otroka. Vítězné bylo jeho tažení a nepřemožitelné, neb jeho meč byl Bohu zasvěcen a jmenoval se po sobě: *„křesťanství, civilisace a svoboda.* —

„Na koho věříš?“ ptal se svatý Olaf jednoho ze svých německých bojovníků. — „Na sebe“, odpověděl. Na sebe, sebe jenom věří Němec, a víra v Krista byla mu jen nástrojem k otročení. Proto také necítil on věřící žádné předhůzky svědomí, když proti křesťanským Moravanům pohanské Maďary povolal a s nimi se o země Rastislava a Svatopluka podělil; neboť Moravané přijali *dobrovolně* křesťanství, oni se dopustili té hlavní zrády, že Němcům odňali poho-

dlnou záminku ve jménu křesťanství dělati nevolníky. Proto také nepohnula neunaveného křižáka německého svatá horlivost kříže, když Osmani nad křesťanskými Srby a Bulhary vznesli křivou šavli půlměsícovou, proto také chyběli mezi bojovníky u Varny; neboť tam by byli museli ve jménu kříže *osvoboditi*, a majíce zůstati křesťany, museli zůstati Slovany, a Polák Vladislav III. opovážil se zde hájiti korouhev vykupitele.

Proto také neučinil Němec tehdy tak svato-římský nic, aby zhojil rozdělení římské a řecké církve, proto také se závistivě díval na koncilia ve Ferraře a Florenci; neboť *impera* záviselo od *divide*, a po náboženském spojení Slovanů by snad následovalo i politické.

Za to ale vzmohla se v něm svatá zuřivost, když se bratří Crha a Strachota opovážili, kázati slovanské evangelium, když dokázali činem, že jest možná býti křesťanem a nestati se Němcem, a že kříži nemusí nevyhnutelně cestu klestiti ohnivý meč Němců, nýbrž také okřídlené slovo Slovanů. Takové křesťanství zdálo se Němcům nepravé a biskupové Solnohradští i Mohučtí žalovali slovanské apoštoly v Římě z kacířství a z apostasie. Římská kurie to arci nenahlížela a prohlásila Methoda za pravověrného, učinic jej arcibiskupem, ale houževnatost německá nepopustila a německý biskup Winchink přivedl to brzy tak daleko, že směl bez trestu slovanské kněze mučit a vyhánět. Nadarmo se snažil papež mírniti, nadarmo prosil o milosrdenství; ne o katolickou, ale o německou víru jednalo se zde: *„ať si chtějí nebo ne* — psal z Mohuče Katto papežovi — *přece musí německým knížatům podrobiti šíje.* Jednalo se jen o totožnost křesťanstva a němectva a konečně raději nechalo křesťanstvo zpohaněti než poslovaniti.

Na Labi okázal nejlépe Němec, jak on křesťanstvu rozumí. Tu počal markrabě Gero obracování na víru hostinou, při které 30 slovanských knížat, své hosti, povraždil, a Jindřich Ptáčník, Otto Veliký, Jindřich Lev, Albrecht Medvěd a Bernard Sasík pokračovali v tomto křižáctví proti slovanským psům *) se svatou horlivostí, jejížto světskýoučel ani německy zaslepeným očím Dithmara Merseburského, Adama Bremenského a Helmolda neušel **), a to s ukrutností, kterou

*) Saxonum voce Slavi canes vocantur. Helmold č. 16.

**) Takto píší starší němečtí letopiscové: . . . . Slyšel jsem také, žeby byli Slované již dávno beze vší pochybnosti na víru křesťanskou obráceni, kdyby nebylo lakomství Sasův, kteří raději vybírají poplatky, nežli by národy obracovali na víru. A přece ani nepozorují tito bídníci, do jakého nebezpečenství se uvrhli pro toto své lakomství; oni nejprvé pokalili víru křesťanskou svým lakomstvím mezi Slovany, pak podmanivše je svou ukrutností, přinutili je k outěkům, a nyní opovrhují blahem těch, jenž by věřiti chtěli, peníze jen od nich vynucujíce, a kdybychom jen víru od nich žádali, již by oni blaženi byli, a my bychom měli pokoj. (Adam Bremen. III., 25.) — Tentýž kníže (Bernhard) utlačujic svým lakomstvím ukrutně národ Vinnilův,

může jenom Wuttkovská filosofie ospravedlniti. Slovane podrobili se nové víře a dani císařské, která s ní, že od Němců přišla, nevyhnutelně spojena byla; jenom žádali aby jim bylo řízení domácích svých záležitostí ponecháno, a aby byli ušetřeni od německého rozdělení na *Gaue*, co byl již tenkrát spůsob demokrace. Ale ačkoli byly tyto výminky křesťanské, přece nebyly germanské, a proto jsou zavrženy. Ani to nepomohlo, když slovanský král Gottschalk sám se stal apoštolem kříže, a chtěl aspoň svému lidu *srozumitelné* učiniti naučení, ve jménu kterého byl vražděn, když se pokusil o to, aby strašlivě temnou němčinu biskupů a misionářů přeložil do domácí jasné slovančiny. Tato srozumitelnost nelíbila se Němcům; neboť jim bylo evangelium jako diplomatický spis Bülovský, čím nesrozumitelnější tím užitečnější; církev se mu zdála jen tenkrát pevně založena, když ji na hřbitov Slovanů pobitých postavil, a kříž jen tenkrát vítězný když vztýčen byl nad hroby.

Také na Vltavě usadil se Němec pod přilbicí křesťanstva. Cizí německý poustevník Günther, jenž se byl ze světa vzdálil, aby nebi sloužil, zachoval v sobě přece ještě tolik světsko-německého smyslu že sloužil císaři německému jako vyzvědač proti českému Břetislavu, a Spitihněv musel slovanské kněžstvo ze země vyhnati a místo něho

přinutil je k pohanství. (Helmold 1. c. 15.) — Kníže saský Bernhard ve zbrani sice udatný, ale lakomstvím celý nakažený, podmaniv sousední Slovany buď válkami buď smlouvami, takové poplatky jim ukládal, že ani nepomněli na Boha, aniž kněžím v něčem nakloněni nebyli. (Tamtéž k. 18.) — Ale náboženství křesťanské a obřady v chrámech málo nalezaly přívrženců, poněvadž v tom překáželo lakomství knížete a Sasův, kteří všechno shrabujíce netrpěli, aby buď kostelům nebo kněžím něco zůstalo. (Tamtéž k. 19.) — Knížata (němečtí) rozdělili se o peníze. Na víru křesťanskou se při tom ani nevzpomnělo . . . z čehož poznati lze nenasicené lakomství Sasův, kteřížto vynikajíce ve zbrani a umění válečném nad ostatní sousední národy vždy více si hledí ukládání větších poplatkův, než aby Bohu duše získali. Sláva křesťanství byla by se usilováním kněží již dávno mezi Slovany rozšířila, kdyby nepřekáželo v tom lakomství Sasů. (Tamtéž k. 21.) — Slované svrhli ozbrojenou rukou jarmo otroctví, a s takovou vytrvalostí hájili svobodu, že raději volili umříti, než by přijali jméno křesťana, nebo dávali poplatky knížatům saským. Tuto hanbu způsobili si Sasové sami sobě svým nešťastným lakomstvím, neboť dokavad byli mocní a často vítězívali . . . utiskovali slovanské národy, jež válkami nebo smlouvami sobě podmaňovali, takovými poplatky, že trpkou nutností byli přinuceni, aby odvolávali zákonům božským i otroctví knížat. (Tamtéž k. 25.) — Knížata naši chovají se s takovou krutostí k nám, že pro poplatky a nesnesitelnou porobu více si přejeme smrti nežli života . . . Každodenně býváme podváděni a utlačováni až do posledního dechu. Kterak tedy máme přilnouti k tomuto novému náboženství abychom stavěli chrámy a přijímali křest, jimiž se nám každodenně naznačuje vyhnanství? Kdyby jen ještě bylo místa, kam bychom se utéci mohli. Přejdeme-li přes Traveou, hle tytéž nehody tam na nás čekají; přejdeme-li k řece Pan s, není lépe. Co nám tedy zbývá, než abychom opustili zemi, plavili se po moři a bydlili v jeskyních atd.

německé usaditi. Od té doby opoutal feudalní germanismus nešťastné Čechy svou křesťanskou sítí, kostely staly se pevnostmi německými v této zemi, a ani tak mocný král jako Otakar nemohl se ubrániti. K tomu přišla ještě brzy německá dynastie na slovanský trůn český; Jan Luxenburský by byl již málem své slovanské království za německé hrabství pročachroval, ba i koruna německých císařů, kterou si národ český na hlavu posadil, byla pro něj jen korunou trnovou. Ďábelské pomíchání křesťanstva s němectvem podařilo se zde tak dobře, že se nemohlo již ani mysliti na zvelebení národu bez odpadnutí od církve, a že vlastenec Hus, když vystoupil proti německým utiskovatelům, musel bojovati s německými biskupy, a že kdo chtěl býti Čechem, musel se státi kacířem, a že i Vladislav Jagělovec proti povinnostem katolického knížete, a že on, který způsobil spojení s pohanskými Litviny, báti se musel spojení s kacířskými Čechy! Husitství kleslo, ale s ním také český národ, a konec dovršil řád jezovitský jenž jsa kosmopolit jako Němci, hubil zároveň s kacířstvím i Slovanstvo a katolické učení zároveň s památníky národního jazyka do plamenů házel.

Na Visle a Vartě byli ovšem Slované šťastnější, že křesťanství hned přijali; a slovanský apoštol Vojtěch ušetřil jim, že si nemuseli dát náboženství lásky a snášenlivosti od Němců ohněm a mečem vštípiti. Avšak neodřekl se germanec toho, aby v těchto krajích zasíval blažené símě své politické theologie, a polský kníže Konrad Mazovecký byl tak dobročinný, že německému řádu tehdy ze zaslíbené země vyhnanému a bez domova potulujícímu hranice své říše otevřel. Tento německý řád, jehožto první slib byl chudoba, započal hned činnost svou v Polsku takovýmto způsobem. Hermann von-Salza, jak mile vstoupil do Polska, hned se dal od německého císaře povýšiti za knížete říšského a přijal léno od něho na všechny země, *které dobude* — zrovna tak, jak dekretoval německý Bundesstaat, že jest Poznaň, která ani do Bundu nepatřila, německou pevností; ve velikých privilegiích, která kníže Mazovanů řádu udělil, viděl tento hned právo k vrchnímu panování — zrovna jako teď páni Welcker a Wuttke ve svobodách které Polsko svým německým spoluobčanům udělilo, viděli právo k demarkaci. Tak se vzala hned na počátku Polákům Chelmská země a Dobrzyn, pak se vyšachroval Michalov, a Lokietek byl ošizen o Pomoří. Nadarmo napomínala římská kurie k navrácení odcizené země, nadarmo ustanovila soud a dala křesťanský řád do křesťanské kletby. Neboť u německého řádu tehdá jako nyní u německého parlamentu ospravedlnil *„pud na východ“* všechny zločiny. A tento pud měl před sebou veliké pole a veliké plány. Neboť za impertinentně křesťanským Polskem ležela posud skromně pohanská Litva, veliké pole pro německo-křesťanskou propagandu; a již číhal v Kurlandu řád mečový na výdajné křižáctví,

Litevský kníže Mindove hleděl sice bouřku odvrátiti a přijal křesťanství; ale Němci nevěřili jeho pravověrnosti, pokud oni sami neměli jeho zem v rukou, a ačkoli jim Mindove po své smrti celou říši upsal, přece již za jeho živobytí chtěli kus po kusu zděditi, tak že nešťastný novokřesťěnec zase musel k pohanství se obrátiti. Následník Mindova Giedymin hleděl se těmto nebezpečným dohazovačům křesťanstva vyhnouti, a obrátil se zpříma k papežovi, aby byl pokřtěn; ale německý řád vynasnažil se všemi prostředky, aby to zamezil, a zavraždil i křesťanské mnichy, kteří učinili v Litvě křesťanství bez jeho patentu. Tu se spojil Giedymin s Polákem Lokietkem; rovina plovecká bylo svědkem německé hanby, a brzy stala se náboženská i politická unie mezi Polskem a Litvou. Královna Jadwiga podala se svou rukou knížeti Jagielovi křesťanský kříž a polskou korunu, a Litva přijala od Polska víru, ústavu a svobody. To se ovšem nelíbilo křižákům, a vynasnažili se všemožným způsobem tuto unii osočiti; rozesílali posly k papeži a ke všem knížatům, aby Jagiella očernili. Ale nikdo se nedal očernit, a když tedy slova nepomohla, chopili se meče. Byl to pravý božský soud ona bitva u Grunwaldu, která zavdala moci řádu poslední ránu, ačkoli byl Jagiello tak špatný politik a tak dobrý Polák, že velikomyslně jednal a přemoženému nepříteli svobodu daroval. Pak klesl řád až k Torunskému míru; a když se vidělo, že obchod v křesťanství se již nevyplácí — liquidovala veliká křesťansko-germanská agentura, a země dobyté pod firmou katolictví rozdělili si pod firmou reformace mezi sebe!

Tak veliké věci učinil meč víry v rukou německých. Brzy však otupěl, a reformací docela zdřevěněl; tu se chopil německý Hamlet jiné zbraně v souboji se Slovanem. Na místo víry nastoupila *civilisace,* a filosofická spekulace pokračovala ve výdělcích, které křesťanská započala.

Co se nesnášenlivé víře proti slovanské zemi nepovedlo, to se poštěstilo snášenlivé civilisaci. Ve jménu tolerance dráždil Friedrich II. odbojné dissidenty v Polsku; ve jménu civilisace spojil se s císařovnou ruskou Kateřinou proti sarmatskému (polskému) barbarství. Tu se vztýčil národ v nebezpečenství a měl v sobě ještě tolik přirozené síly, že udělal konstituci od 3. máje — konstituci, jakou tenkrát neměl žádný národ, konstituci, která neměla jako nynější hned při narození souchotiny, nýbrž dobrý zárodek dálšího pokroku, konstitucí, která nesnižuje všechno, jako nynější (zkažená) demokratie ke své prostřednosti, nýbrž povyšuje všechno k pravé vzdělanosti, a která nehledá rovnost v nedostatku zásluh, nýbrž v důstatku jejich. Ale tak vlastní slovanská civilisace byla civilisovaným Němcům zrovna tato protivná, jako dříve křesťanským Němcům vlastní slovanské křesťanství. Pruský král sice zaručil našemu králi Stanislavu udržení konstituce od 3. máje — zrovna jako velmistr křižáckých Mindovovi

křesťanství. Jenom že byla tenkrát zráda šťastnější a že místo bitvy Grunwaldské padla bitva u Maciejowic.

Chcete-li najíti slovo proto v morálním světě, co je ve fysickém aqua tofana, pro stav věčného umírání a každohodinného krvácení, laokontského zápasu s hady a herkuleského samospálení; pro stav, kde se oběť věčně třese pod sekerou, neslyšíc jiné útěchy nežli *Vae Victis!* kde se to *„umírání a nemožení umříti"*, které náš básník tak strašlivě popsal, skutečností stane .... ejhle! toto slovo jest nalezeno a u Slovanů mu říkají: německá civilisace.

Podvázali Slovanu poslední žílu a odňali mu samému chuť k životu; nožíkem rozlízavé kritiky roztrhali nervy jeho národních a náboženských pozůstatků; lživou a alexandrinským hloubalstvím pokaženou historií pokazili jeho minulost věčným poručnictvím, oněmili jej a olovněnými cizými zvuky ochromili mu dokonce jazyk; zrádně vypočtěným vychováním učili již malé dítky bez pomyšlení slabikovati, prokletí na své otce, a filosofii, která všechno ospravedlniti dovede, naučili je vymlouvati si bezpráví jim učiněné; ustavičným pronásledováním přivedli jej tak daleko, že mohl jen voliti mezi tělesnou a duševní samovraždou; skrze kolonie civilisující vyhnali i vlastní otců jeho svaté kosti, a skvělou industrií vyhladovili jej poznenáhla a ožebráčili; neviditelnými nitkami opletli jej tak, že nevidí svého nepřítele a proti vlastní své krvi brojí; skrze české bürokraty v Haliči a skrze haličské v Čechách, skrze chorvatské v Ilyrsku a ilirské v Chorvatech, skrze velkopolské v Horním Slezku a hornoslezké ve Velkopolsku naučili kmeny, aby se obapolně nenáviděli; skrze zvláštní system patriarchálního panství rozdvojili syny jedné matky, bratry ozbrojili proti bratřím, a pak se ujali z dvorního kanceláře ve jménu vůle národu a souverenity jeho palice Szely .... To bylo usilování a působení německé civilisace ve slovanských zemích!

Péro Tacitovo by se zhrozilo psáti tajnou historii této civilisace, oko Thukydida zbloudilo by v pátrání po tomto krtkovým podzemním podrývání, které pozorujeme nad zemí jenom z ruin. Německá civilisace nadělala duševních a fysických proletářů z celého národu v Čechách, v Haliči, ve Velkopolsku, v Mazovsku a v Horním Slezku a vrchol jejich spravedlivosti jest onen výrok pruského státníka, „žeby se proti typhusu v Horním Slezku nadarmo hledaly prostředky, poněvadž toto plemeno patrně k vyhynutí jest určeno!"

Docela přece ještě toto plémě nevyhynulo a dědic nad smrtelnou postelí jeho stojící s úžasem slyšel ještě dýchati umírajícího. Měl však již třetí zbraň pohotově, která měla nenáviděnému poslední ránu zasaditi; tato zbraň byla svoboda demokracie roku 1848 — rovněž tak svatá a Bohu zasvěcená jako křesťanství a civilisace; rovněž tak falešná a jedovatá v rukou Němce!

A v tomto výhubném boji proti Slovanstvu měli Němci odjakživa

tři mocné spojence — rozdílné strany původu víry a oučele — ale spojené v nenávisti proti nešťastnému slovanskému kmenu. Byli to Turci, Maďaři a Rusové. *)

Kdo by to uvěřil? nejméně krutý nepřítel Slovanstva byl — Turek! Němcovi bylo vždy náboženství i politika věc rozumu, Turkovi ale oboje více v srdci — a to byla jeho slabost. Osmanu chyběla vždy ledová vytrvalost germanská, on nedovedl nikdy jako Němec zlé okrašlovati. On dovedl Slovana podrobiti sobě, ale ne jej pokaziti; on ho nechal bez vzdělání, ale nezpotvořil ho; on pobral Slovanu jmění, ale ne řeč; a ačkoli Bulhar skoro jako horní Slezan zmalátněl, přece v Srbovi a Černohorci vždy zůstal duch Kraljevice Márka.

Lépe rozuměl svému řemeslu čudský Maďar. Srdečné srozumění s Německem trvalo v Uhřích od časů Arnulfových s nepatrnými přestávkami ustavičně, zvláště když se o to jednalo, aby byl Slovan eliminován (vytlačen). Také eliminovali synové Arpadovi jako Němci ve jménu civilisace a ve třetí zbrani předehnali ještě daleko Němce; již dávno uměli utiskování Slovanů přikrýti slavným pláštíkem „svobody“ a boje proti rakouské despotii.

Podoben jsa Němci v nekonečené pánovitosti, v pyšné důvěře, že jest určen, dobýti svět, a že jest neomylný, vyrovnal se také Němci v tom, že svůj strach před podrobenci zakrýval opovržením jich, a ustavičně se snažil kromě srdce a mozku i jazyk jim vytrhnouti. Co byl *„slovanský pes“* u Němců, to u Maďara *„tot nem ember“*; jako nařídil biskup Vratislavský za staredávna, že se mají všichni Poláci ve městě Vojci za dvě leta německy naučit, aneb být zahnáni, tak ustanovil ještě nedávno uherský sněm, že mají Slované za 6 let maďarsky mluvit; a jako Fridrich II. loupež na Polácích zpáchanou tím vymlouval, že prý polské magnáty mizerným zlatem uplatil, tak se posmíval Maďar, že dostal moravskou říši za bílého koně. Tak jakoby 30 stříbrných znamenalo cenu Kristovou, a ne Jidášovou.

Rusko bylo kdysi ovšem slovanské, a jeho nižší třídy jsou až posud; ale vládnoucí třídy jsou již ode dávna cizího kmene, a znamenité věru! — po krvi zpřízněné s ouhlavním nepřítelem Slovanstva, s Němci a s Maďary. Neboť Finnové byli oni Suzdálští knížata z Vlodzimierze nad Klazmou, kteří později založili říši Moskevskou a její pravému Slovanstvu tak cizou politiku výboje; dcera *německého* Anhalta byla ona Kateřina, která rozdělila Polsko, a *německý* rod Holštein-Gottorp jest ten, jenž nyní na trůně ruském sedí. Protož také

---

*) Strany Rusů zdá se p. spisovatel poněkud nespravedliv býti, což ovšem Polákovi se snadno musí prominouti. Rusové jako národ ničím se proti Slovanstvu neprovinili a za despotii, která i nad nimi bez ohledu vládne, nemohou oni nikterak odpovídati. Red.

finnsko-gottorpský despotismus v nenávisti proti pravému Slovanstvu ničeho neodevzdal Němcům a Maďarům, ba on je předčil ještě v ukrutném umění vynalezavém. Nemoha totiž jako tito ve jménu civilisace a svobody Slovany zaváděti, hleděl je přece ve jménu byzantinsko-řecké víry nalákati, a nechal-li zápasícího se smrtí bez milosti dokrváceti, přec mu přichystal *společný hrob* ve svém panslavismu.

Ale Slovan ani tureckému osudu, ani německo-maďarské civilisací, aniž posléze ruskému panslavismu bez odporu obětovati se dáti nechtěl. On zkusil ještě jedenkráte sil svých — a milostivý Bůh pomohl jemu!

Tu povstala nejdříve na horách srbských hrdinská postava Černého Jiřího a ukázala světu, že Kraljević Márko posud žije. Bylo sice Rusko s kozáky svými hned při ruce, a politika Metternichovská hleděla totò proudění slovanské uzavříti do úzkého řečiště malinkého knížetství. Ale přece oznámila tato přistřižená předehra budoucí veliké dráma světa a v malém knížetství srbském položen byl zárod k mocné, dříve později nevyhnutelné říši slovanské na Bosporu.

Též i Polsko se hnulo a vícekráte; vždy sice nešťastně, ale vždy neustrašeně a v každé porážce vida rukojemství někdejšího rozhodného vítězství, a jakkoli rychle povstání roku 1846 bylo potlačeno, přec podalo důkaz, že se civilisaci německé ještě nepodařilo, by zněmčila Poláka.

Slované říše maďarské ovšem ještě neuchopili se zbraně, a i „království ilirské“ s národním ilirským zřízením, které hrdina našeho století (Napoleon) na svém letném pochodu přes Rakousko byl založil, zmizelo rychle. Ale jméno zůstalo; Ljudevit Gaj povznesl je a věděl ho dobře použit, ba byla i jedna doba v r. 1845, kde sám Metternich mladému ilirskému publicistovi konvulsivně přiusmáti se musil, když německý bán Haller ze Záhřebu vyhnán byl a Gaj na jeho místo Srba Rajačiće překvapenému, chytrému šedivci diktoval.

Slované ostatního Rakouska, jmenovitě Čechové, nemohli sami na ono místo Illirův ještě se vynesti. Tam to věkodlouhé utlačení a jedovatá civilisace již tak daleko přivedla, že se nešťastník teprv ptáti musel, zdali skutečně již Němcem jest? že byl nucen, hledati v minulosti své důkaz pro svou přítomnost. I ani on neklesl na duchu; a nemoha se v nové době sám sebou shledati, pátral po sobě ve věku starém; a vida síly své rozptýlené hleděl aspoň, aby je *spočetl;* „Slované počítali sebe, zvolal Kolár, a shledali, že v Evropě jsou oni nejčetnější.“

Počet tento zarazil Němce a Maďary; toto Galilaeiko Et tamen národův hrozilo jejich závodu záhubou — a oni se uchopili staré zbraně své — civilisace. „Vzdělanost je v nebezpečenství!“ volali na Evropu civilisovanou, za žádostmi Slovanů tělem a krví učiněnými stojí obluda Panslavismus, a cár ruský hledá přes roviny Dunajské cestu do Ca-

řihradu. Mnoho pravdy bylo v této výpovědi, a zajisté, nečinným dvůr Petrohradský nebyl a také jednatele jeho nebyli bez prostředků penězitých a přemlouvacích; a mnohý Slovan, nahlížeje nemožnost společného života, snad pomýšlel na možnost společné smrti. Ale proti tomuto panslavismu byla přec velmi blízká, velmi krásná, velmi křesťanská pomoc. Bylo potřeby jen spravedlivosti, by chráněny byly práva civilisace; bylo potřeby, pojistiti Slovanům jen *život* národní, by odvráceni byli od společného hrobu, který přec potřebí, jen podporovati vývin srbsko-bulharské říše (která beztoho dříve později přijíti musí), by cárovi dráha do Cařihradu zaskočena byla. Ale spravedlivým býti i kde by spravedlivost i moudrost nejjednoduší toho byla vyhledávala, neleží v povaze Němcově. On myslil, připraviti Rusa o jeho slovanskou kořist, kdyby ji obarvil na německo a maďarsko, a měl otázku orientální za rozhodnutou, když nesmyslný hubotluk v Kolínských novinách zvolal: „Náš je Cářihrad.“

Jiní si hleděli také namluviti, že bazeň tato před Slovany je jen smyšlénka; Slovanstva, myslili, není nikde žádného, leda v několika knihách několika „Slovanomanů,“ a jako Metternich nazval Vlachy *zeměpisným*, tak nazvali Němci Slovanstvo výrazem *slovnikářským* — nešťastní! Netušili, že když Německo právě v knihách hynulo, Sláva ze kněh povstala!

Rok 1848 to měl dokázati. Dni březnové přišli: Víděň a Berlin viděly zahraničnou tak neněmeckou hru revoluci, a němečtí hegemonové usadili se na vysokém Olympu ve Frankfurtě. Německo mělo býti svobodné, a že má dát Slovanstvo mrvu pod nový strom německé svobody, zdálo se tak býti přirozené, že nikomu, aspoň žádnému Němci nenapadlo, viděti v tom něco nespravedlivého. Vždyť pak již dříve hegemon Šuselka na otázku svou: Jeli Rakousko německé?“ samolibě a nahlas odpovědel: „Ano“; vždyť se jen proto jmenuje Rakousko Oesterreich, že má Německo proti východu chrániti, vždyť pak na Štěpánské věži visel německý tricolor. A můj Bože! vždyť pak jestě byli tak spravedliví, tak velikomyslní, že uprázdnili Slovanu místečko v parlamentě, vždyť mu dali svobodu, demokratii. Ovšem byla tato svoboda dar Dánaův, jako před tím křesťanství a civilisace, ovšem žádali od Slovanů, aby se za svobodu stali Němci; ale toť se samo sebou rozumělo, toť bylo světodějné určení Němců, toť žádal „pud k východu“, všechno přemáhající síla německého ducha: pan Wuttke to pravil a pan Wuttke je veliký učený muž. Arnulfský svažek se obnovil: Němci se rozdělili o Slovanstvo se syny Arpadovými, jednu část Slovanů mělo sjednocené Německo, druhou Hungaria — „osvoboditi“.

Jenom že rakouští Slované nechtěli tak zčerstva rozumět plánům svých dobrodinců. Ovšem i oni chtěli svobodu, a jednání slovanského sjezdu to dokázalo, i oni chtěli jednotu, i oni chtěli svo-

bodu — ale vlastní, samorostlou, ne německou a maďarskou, nýbrž slovanskou jednotu, slovanskou svobodu!! To však znělo tak po kacírsku jako slovanské evangelium a slovanská civilisace. Synové Teutovi a Arpadovi rozhořšili se na toto opovážlivé kacírství. „Kde leží Chorvátsko?“ tázal se slovanský renegat Košut; „co chtějí ti Čechomanové?“ zvolal pan Rochau v Augsburských novinách. „Jelačić je rebel proti králi uherskému,“ pravil onen: „Čechové jsou rebelové proti Německu,“ křičel tento. A skutečně bylo to nepochopitelné, proč nechtěli Chorváti býti Maďary, když jim to takový demokrat jako Košut poroučel. že neměli Čechové oumysl v Německu „aufgehovat“, když je přec pan Rochau ubezpečoval, „že se jim prý nechají upomínky na minulost, ba i naděje na možnou budoucnost že se jim prý nevezmou. Ano — pochop si kdo chceš, já nemohu — ani upomínky a naděje nechtěl pan Rochau Slovanům bráti!!

Ale Slované dobře věděli, kde leží Chorvatsko a neměli smysl pro velikodušnost pana Rochaua; mezi minulostí a budoucností které se jim dobrotivě ponechávali, chtěli míti také něco přítomného; oni chtěli nechat jiné na pokoji, ale míti také pokoj; oni nechtěli býti pokrmem pro mnohohlavé a mnohožaludkové Německo: a svolali sjezd slovanský, něco podobného německému Vorparlamentu. Dům rakouský zdál se nic nemíti proti tomu sjezdu; když se ale počalo opravdu mluviti o slovanském zřízení v Rakousku, tu přestala láska, boj uliční byl tak jako v Krakově a Lvově vybídnut, a Windischgrätzovi kanony hřměly.

Praha padla a němečtí hegemonové jásali. Pan Wuttke byl radostí omámen nad tak silnou ochranou jeho Ostmarků, a německý parlament dal poděkovací adresu věrnému vojínovi, na kterou pak později „olovem a prachem“ Roberta Bluma tak citlivě odpověděl.

Praha padla a postavení Slovanů bylo strašlivé. Příliš roztrháni, příliš staré porobě přivyklí, málo připraveni nemohli míti naději, žeby odolali třem nepřátelům. Museli se podrobiti, a měli jen truchlivé vybrání mezi Rakouskem, Německem nebo Ruskem. Že v takových okolnostech nejslabší nepřítel byl nejpohodlnější, bylo přirozené; — a rozhodli se tedy pro Rakousko.

Počet tento byl dobrý, a Nár. Nov. to také zjevně vyslovily. Rakousko tehdy zcela slabé ukazovalo se skutečně jako nejslabší nejméně nebezpečný nepřítel. A když by se mu pomohlo, když by se pevnou rukou zadrželo na kraji propasti, nemohlo se mysliti, že ta pevná ruka je i potom sobě udrží?

A měla-li býti vláda podle většiny, kde měli Slované jistější vládu než v Rakousku? Pak se nestali Slované Rakušany, nýbrž Rakousko slovanskou zemí, a když Jelačić pravil: „Kdyby Rakouska nebylo, učinil bych ho!“ nemluvil tak barbarsky, nýbrž dobře politicky.

Tak přišli Slované na sněm Vídenský, ale tu se počítali a pozorovali, že jich je nejvíc. Také Jelačic shromáždil Chorváty ve jménu císaře — ale mluvil k nim přece jako Slovan, a poprvé uslyšel voják císařský, že jest také ještě něco víc než „císařský muž.“

A tato politika Slovanů nemusela být přece špatná, když se nad ní horšili němečtí hegemonové, a když Maďaři ve strachu zaklepali na kostel sv. Pavla (parlament německý).

Ale jenom slova, prázdná slova jen mohl poskytnouti německý parlament a marná politování; Jelačic táhl pořád ke předu .... stál již u Balatonu i u Peště ...... Tu vyhodili Maďaři posledního trumfa a s pomocí německého radikalismu svedli čudští aristokrati revoluci ve Vídni.

Nechci jako p. Vincke posmívati se padlému, šlechetné a krásné uznávám i na svém nepříteli, jak bych také mohl bez pohnutí vstoupiti na zem zabarvenou krví našeho Jelovického. Pravda ale musí se říci a pravda jest, že Vídeňské povstání nemělo na sobě nic pravdivého, nic vznešeného; jenom aristokratie plemene bojovala tam ve jménu svobody o porobu Slovanů. Vídenská revoluce měla proti sobě — jak dobře praví jeden Francouz — spravedlivost, pravdu, zdravý rozum, právo národnosti a politickou víru celého kmene a Poláci — ven tím trpkým vyznáním — neměli ani povinnost ani právo býti v Aule.

Ale vy němečti hegemonové měli jste právo a povinnost tam býti. Vídeňáci a jejich revoluce byli tělo z vašeho těla a krev z vaší krve! Ve Vídni leželo Německo, pravé Německo, které ve jménu kříže křižuje, ve jménu civilisace mrzačí a ve jménu svobody utiskuje. Vy, jen vy jste měli Vídeň chrániti — a že jste to neučinili, nestalo se ani z lepšího náhledu ani ze zbytečné srdnatosti.

„Spartakus se svými otroky stojí před Římem!“ — křičeli jste tenkrát. — Vy pravíte, že byl boj Slovanů proti Vídni hanebný, že pomáhal reakci. Ale nebylo to mnohem hanebnější, že německý parlament, který plnou hubou hlásal všemohoucnost svou, mdle se založenýma rukama se díval, jak „barbarské hordy“ Vídeň šturmovaly; nebylo to mnohem hanebnější, že komisařové říšští stáli před tím Spartakusem a jeho otroky jako chlapci ve škole; nebylo to mnohem hanebnější, když němečtí oficírové, pravím pane, *němečtí,* své slovanské vojáky podněcovali k hrdinství, řkouce: že se zde jedná o pomstu Slovanů nad Němci; nebylo to mnohem hanebnější, že kníže Windischgrätz, kterému dal parlament německý poděkovací adressu, poslance téhož parlamentu jako vagabunda dal zastřelit?

Německo bylo dobyto ve Vídni. „Sláva, sláva!“ volali serežáni dobývajíce město, ba i ze zatvrzelých prsou zcela císařských haličských pluků ozval se neobyčejný ale prorocký hlas: „Jeszcze Polska niezginela!“

Veliký, veliký a strašný byl zde poslední soud dějin; Faraonské bylo vaše ponížení, hegemonové!

Vy jste chtěli ve jménu svobody dělat otroky; ale otroci stali se vašimi pány ve jménu reakce;

vy jste chtěli ve jménu revoluce zapírati národnosti, ale revoluce zapřela vás ve jménu národností;

vy jste chtěli nadělat ze Slovanů nully ke své německé jednotce ale nully se spojily dohromady a staly se články řetěze, jenž do vašeho těla se zažírá!

III.

Kdyby se byli Slované chtěli jen pomstíti za potupu jim učiněnou, kdyby byli chtěli být jen Herostratem u chrámu německé jednoty, mohli být nyní věru spokojeni; mohli by se se založenýma rukama dívat, jak váš Narrenschiff (parlament) mezi Scyllau Bülovovy a Charybdau Stadionovy nuly bez vesla a bez plachet se potácí. Ale nikoli! Sláva není duch pouhé negace; ona má ještě mnoho a velkého před sebou. Úkol její není pouze bořiti, nýbrž i stavěti; ona má nové zásady do života uvésti, a budoucnost je její.

Předhazovala se Slovanům reakce — zrovna s tím samým právem, jako se jim za starodávna zatvrzelé pohanství předhazovalo. Oni vám nepřišli sami vstříc s reakcí; vy ale jste je tam jako k poslednímu outočišti zahnali! Oni chtěli být svobodní: ale když jste vy jim jenom svobodu úmrtí ponechati chtěli, museli se proti tomu zdvihnout; oni museli proti radikalismu vašemu se opírati, který chtěl mečem svobody zpodtínati všechny slovanské byliny a sice k prospěchu — německých muchomůrek.

Když náš Boleslav Veliký, největší politik našeho národu, strašlivé záhuby pozoroval, které naplodil germanec ve jménu křesťanství ve slovanských zemích, pomyslil on první na svobodný svazek Slovanů a psal knížatům českým: aby pamětlivi byli stejné krvi své a společně odporovali všem nepřátelům, zvlášť *císaři německému.* Thietmar podávaje o tom zprávu, dodává v křesťansko-germanské horlivosti tato slova: Takovou měl (Boleslav) úctu před Bohem a tak hledal záhubu pobožných (Němců).

Tato slova jsou velmi významná a poučlivá, neboť se až podnes ovšem v jiné formě proti Slovanům opakují. tak jako tehdejší německý biskup v usilování o slovanskou svobodu a jednotu viděl zrádu na křesťanství, tak v něm vidí nyní německý liberalista zrádu na demokratii.

Ale Boleslav V. byl věru lepší křesťan, než biskup Thietmar, a Slovan jest lepší demokrat, než německý liberal. Prohlédněte si zprávy Pražského slovanského sjezdu, čtěte řeč Riegrovu o souverenitě národu, a přesvědčíte se. Jděte do hor srbských a podívejte

se tam, co jest pravá demokratická obec; vstupte do vykřičeného táboru Jelačićova, a poznáte tam pravou rovnost, „důvěrné ty,“ které přešlo do těla a do krve. Neboť zajisté že Slovanu není demokratie jako u vás pouhý tolika a tolika hlasy přijatý paragraf, u něho jest demokratie hlas svědomí, věčný mrav a cnost.

Slovan je pravý demokrat — a proto bojuje proti vaší demokratii, která obmýšlí aristokratii vašeho plemene, Slovan chce rovnoprávnost všech národností; — proto také jest Slovan odhodlaný nepřítel vaší svobody, která si přeje jen despotickou centralisaci a stát, který sám sobě jest oučelem; neboť Slovan chce svobodnou foederaci a stát, jehožto oučelem jest obec; Slovan pohrdá „nerozdílností vaší,“ on chce rozmanitost. — U vás je náboženství pokryvkou nenasytné národní soběckosti, u nás je víra připojena ku každé žilce národního života. Vaše demokratie je mrtvá písmena, naše živý skutek. Vy neznáte svobodu bez otroků, my žádáme svobodu pro všechny. Vy vidíte rovnost jen v soběctví, my v obětovnosti. Ba i jednota s rozmanitostí spojená, kterou nadarmo hledáte, nejsouce ani přirozeně sjednoceni, ani přirozeně rozmanití, jak jest ona u nás v přírodě a v dějinách naznačena; jak rozdílní jsou Poláci, Srbové, Čechové, Ilirové ve schopnostech přirozených, v známostech přiučených, v nářečích, historických podáních a socialních poměrech — a jak sjednocení přece v citu, neb aspoň v tušení Slovanstva!

Ať se jen Slované nevtírají do ustanovení božského, ať jen dále kráčejí na cestě pravé demokratie a pravé mírnosti. Ať ale nejsou jen ustavičně plemenem holubičím, ať žádají, aby konstituce byla pravdou, aby byla vládou většiny, ať mají vždy přesvědčení, že národnost bez politické svobody je nemožná.

A v tom leží i spojení Slovanů s Poláky. Polák chybil, že podle starých tradic pomáhal Maďarům a spojil se s německým radikalismem; ale pravdu měl, když jsa poučen ve škole zkušenosti předvídal, že se v Rakousku Slovanům slovo nezdrží.

Slovan chybil, že podle starého zvyku podporoval vládu a nežádal od ní žádného pojištění, ale pravdu měl, že nechtěl svobodu, která mu ukládala národní smrt za výminku.

Nyní když oba, Polák jako Slovan, svou pravdu a křivdu poznali, nyní se mohou a musí spojiti a v tom spojení získá i Polák i Slovan mnoho velikého a krásného.

Prvotní život Slovanů zakládá se na souměrném spojení osobní svobody a společné poslušnosti, ale tento život byl brzy potlačen, a v posledních dvou samostatných státech slovanských ukazuje se vždy jen jedna polovice tohoto krásného celku a to ještě v divokém odrození. U Rusů se proměnila společná poslušnost v neobmezené zrušení vší osobní svobody, v despotii — u Poláků zase osobní svo-

boda v neobmezenou libovolnost, v anarchii. Nyní když se opět Slované navracují ke svému prvotnímu životu a musí jej dále zdokonaliti, nyní mají též pracovati o spojení obou těch živlů. O jeden se postará dosti politika rakouská a ruská, druhý má povstati od Poláka. Polsko musí se státi nástrojem kosmopolitického pokroku v národním konservatismu slovanském.

Tak jako politické, rozděleno jest i socialní žití Slovanů na dvě polovice. Rakousko-turečtí Slované bliží se více přírodě, ale jen že hrozí východní zdřevěnělostí; Poláci více kultuře ale jen že hrozí západním porušením. Jen ve spojení obou jest pravda a dobro. Polsko bude ve Slovanstvě zeměpisním i duševním středem mezi východem a západem, a zevnitřní stěhování národů, kterým nám podruhé hrozí zkaženost západní a nevzdělanost východní, promění se ve vnitřní stěhování.

Polák a Slovan mohou, musí se spojiti a spojí se také, a věřte mně, pane, že si ruce podají spíš než jižní a severní Němec. A až se to spojení stane, pak vystoupnou Slované nejen co *nejčetnější,* nýbrž i co nejmravnější. Pak najde Polsko zase pravou domácí, na společných a svatých záležitostech založenou *zevnitřní politiku,* kterou až posud hledalo v marných sympathiích a ještě v marnějších revolucích. A ať si je pak politika rakouská sebe neupřímnější a civilisace německá sebe jedovatější — budete nás snad moci ošiditi a obelhati, ale nikdy nás nevytlačíte. Neboť ať si proti tomu mluví německá filosofie co chce, jednota a svoboda Slovanů jest větší, mravnější a osudnější potřeba, než váš „pud k východu“, — a budoucnost ta je naše.

Setzt euch Perrücken auf von Millionen Locken,
Setzt eueren Fuss auf ellenhohe Socken —

přece zůstanete vždy co jste, a budoucnost ta je naše!

A ačkoli jsme roztrháni, nezávidíme vám přece vaši jednotu — i kdyby ji pevnější páska vázala než pavučina tricoloru;

a ačkoli jsme porobeni, nezávidíme vám vaši svobodu, i kdyby byla prateutonská;

a ačkoli jsme mrtvi, nezávidíme vám váš život — *„i kdyby byl nesmrtelný!“*

Psáno dne 20. unora 1849.

Dod. Red. Tak píše Polák. My myslíme, že zvláště v tomto čase nikdo nebude čísti bez užitku myšlénky a pravdy v tomto pojednání obsažené, a přejeme si jen, aby našlo tak myslících čtenářů, jak mnoho dobrých myšlének obsahuje.

Uhry a rakouské ministerstvo.

— V Praze dne 20. května. (N. N.) Podivné jsou osudy lidské. Proti převaze Slovanů v Rakousích vzpouzelo se nejvíce ministerstvo Schwarzenbergovo, všemu se raději chtělo podrobiti, jen když Slované nedojdou moci. A ejhle! právě nyní došlo Slovanstvo největšího vplyvu v Rakousích, a — co nejhezčího, že ministerstvo samo ještě muselo o to prositi! Komu se zdají být nepochopitelna tato slova — ať si vzpomene jen na ruskou pomoc, bez které by jistě nyní celé Rakousko padlo do moci maďarské! — Avšak to prosíme aby jen za žert se považovalo, co jsme o vplyvu slovanském pravili, neboť víme, že vplyv cára ruského není vplyv slovanský, nýbrž něco zcela jiného. My ale jsme chtěli kromě tohoto žertu na něco praktického a opravdivého pozornost obrátiti.

Nelze zajisté upřít, že od té doby, co muselo ministerstvo naše prosit o pomoc v Petrohradě, že od té doby panuje vlastně v Rakousích více kabinet Petrohradský, než kabinet knížete Schwarzenberga. Neboť o kom vím s jistotou, žeby bez mé pomoci zhynouti musel tomu mohu za svou pomoc rozmanité výminky položiti, a že Rusko takové výminky dobře vybrati si umí, dokázali již jeho diplomati nejednou a nad chytřejšími ještě státníky než nad původci oktrojované ústavy od 4. března.

My se zmiňujeme o této věci jen z toho ohledu, poněvadž v ní vidíme zárodek pádu ministerstva Schwarzenbergova. Že ministr vnitřních záležitostí, Stadion vystoupil již dokonce z ministerstva, a že jen podle jména ještě k němu náleží, že nemoc svou, která však byla pravdivá, použil jen za dobrou příležitost k odstoupení — to jsou věci známé. Proč ministr vnitřních záležitostí, který jest jistě nejschopnější oud celého kabinetu, vystoupil, nemůže býti též nikomu tajemství, kdo opatrně a pozorně sleduje běh našich záležitostí. Všeobecně se ví, že noviny „Presse“ ouplně vyslovují politické mínění hraběte Stadiona, všeobecně se také ví, že tyto noviny tak dlouho pracovaly proti knížeti Windischgrätzovi, až musel složiti velitelství nad vojskem v Uhřích. Hrabě Stadion byl vždy ouhlavní nepřítel té politiky, kterou vedl Windischgrätz v Uhřích, hrabě Stadion byl proti intervenci ruské, hrabě Stadion byl pro rozdělení Uher podle národností, on byl proti tak zvané staro-konservativní maďarské straně, *) on chtěl samostatnost Vojvodiny Srbské a Slovenska. Nedá se upřít, že tato politika hraběte Stadiona byla nejpraktičnější proti Maďarům, a kdyby se bylo od počátku podle ní přísně pokračovalo,

*) Strana maďarských magnátů, která chce siee s Rakousy spojena býti, a však nepřipouští, aby se Uhry rozdělily, a chce udržeti nadvládu maďarstva nad ostatními.

bylo by se užilo proti Maďarům větší sympathie Srbů a Slováků a všech Slovanů vůbec, a vojna mohla být bez ruské intervence již dávno dokončena.

Že jsme my tuto politiku odjakživa radili, ví každý náš čtenář a kdyby se bylo podle ní pokračovalo, mohla mít válka uherská zcela jiný výraz — tenkrát by byla bývala jenom revoluce utištěných Slovanů proti utiskujícím je Maďarům, kdežto nyní je podobná boji reakce proti svobodě, tak jako vejce vejci. Tím nejvíce ztratila vojna ta sympathie u liberálních lidí, ponévadž v ní vidí nyní pouze boj dynastie o své interessy, poněvadž se z neupřímného jednání vlády se Slovany uherskými příliš dobře souditi může, že jde více o potlačení svobod maďarských, než o zachování rovnoprávnosti a svobody rakouské.

S potěšením pozorujeme, že nyní „Presse" vede zjevnou opposici proti ministerstvu strany uherských záležitostí, což není věc lhostejná, když se uváží, že jest Presse nejrozšířenější časopis v Rakousku. V posledním svém čísle praví zřejmě: „Ačkoli ministerstvo od mnohých bludů svých již upustilo, přece se zdá ještě za potřebné uznávati, aby správa uherská byla odevzdáva tomu státníkovi (Josika), který byl ještě před zpátečním pochodem vojska císařského za hlavního správce Uher ustanoven. Právě v tomto muži vidíme vtělený system nerozdílnosti Uher a maďarské nadvlády . . . . a musíme tedy souhlasně s ministerským programem protestovati proti takovému ustanovení, skrze který by pravý nepřítel jednoty rakouské, maďarsko-aristokratický princip, novou životní sílu obdržel."

Tato slova „Presse" považujeme za důležitější, než bývaji obyčejně články časopisecké a s dychtivostí čekáme, jak asi na to odpoví Lloyd ve jménu ministerstva.

My, pokud můžeme ve vzdálenosti své míti nějaké mínění o diplomatických možnostech a nemožnostech, pochybujeme, že vydrží ministerstvo Schwarzenbergovo dlouho paprsky zářící lásky cárské, a myslíme, že se jednou z nenadála dovědí národové rakouští — ovšem bez velikého pláče — o odstoupení tohoto ministerstva. Neboť cár ruský, ačkoli je jenom samovládce, přece je alespoň chytrý samovládce, aby nenahlížel podle analogie polské jemu dobře známé, že není možná nechati v Uhřích hospodářství aristokratické maďarské strany pokračovati. My máme jakousi předtuchu, že již pro tuto věc vypukne nedorozumění mezi cárem a mezi nynějším našim ministerstvem, a že při tomto setkání se ministerstvo naše před cárem uhnout musí — kdo by pochyboval?

Než, to jsou jen naše domněnky — my v ustavičném přemýšlení, jak by bylo možná dostati jiné ministerstvo, na všelicos připadáme. V tom přesvědčení alespoň myslíme, že se s námi všichni

srovnávají, že každé jiné ministerstvo bude vítanější — vyjímajíc ovšem knížete Metternicha!

Také něco o svornosti!

(N. N. dne 24. května 1849.)

Přijde to věru tak daleko — nedáme-li si pozor dobrý že se budeme muset pro samou svornost ze starodávného domova svého, z Čech vystěhovat, a že budeme muset mocného cára ruského poprositi o kus země někde na Kavkáze, abychom tam české outočiště našli před pronásledující nás svorností v Čechách.

„Kdypak již přece bude někde ve školách zaveden náš jazyk?“ tážeme se v holubičí snášenlivosti, opírajíce se na stéblo c. kr. rovnoprávnosti všech národů. — „„Svornost, braši — odpoví se nám — nedělejte pro takové maličkosti různice!““ — My se spokojíme, stydíme se a mluvíme.

„Kdypak ale u šlaka přec budou opravdu umět ouředníci napsat poctivých několik řádků v češtině? — povzdechneme si po nějakém čase, zapomenuvše již, že nás poprvé tak lehce odbyli. „„Svornost, jen svornost! Kdyby nebylo toho štvání, byli by blažené časy v zemi. Což pak nemáte nic důležitějšího v tomto velikém čase, než pořád to abecedárství?“ — odpoví se nám trochu zhurta. — My se lekneme, opět se stydíme a mlčíme zase.

„Kdypak ale již u všech všudy šlaků přece alespoň ty Pražské Noviny budou rovny německým, aby se již déle neděl ten nesmysl, že ubohým ani slovo německy nerozumějícím lidem ještě k tomu na *jejich vlastní* peníze ouředně tisknou ohlášení, kterým ani oni ani jejich sousedé nerozumějí?“ osmělujeme se po uplynutí roku c. kr. rovnoprávnosti opět si postěžovati. „„Zase již plodíte nesvornost, zase již štvete národnost proti národnosti““ odpoví se nám zhurta, a my se již zase musíme polekati a oněměti.

„Kdypak nás přece pustíte do toho našeho divadla v Praze, které my ze svých peněz vydržujeme pro vaši slávu a pohodlí; již je skoro 1j2 léta od zavedení c. k. rovnoprávnosti a my posavad ještě čekáme s kloboukem v ruce přede dveřmi, až nás tam ti páni pustí.“ — „„Svornost mlčte; budete-li zticha, tedy vám za odměnu vystavíme prkenné divadlo — za branou, abyste dělali kommocí pro zdraví.““

Tak to chodí ustavičně a my pořád posloucháme s pouhými laskominami, ale prázdným žaludkem. Němečtí sedmašedesátníci praví, abychom nedělali vládě nesnáze svými „přepiatými“ žádostmi; němečtí radikalisté praví, abychom byli svorni proti vládám; v tom ale se bratrsky srovnávají radikalisté i sedmašedesátníci, že nám ani o vlas uhnouti nechtějí, ačkoli jen žádáme, co nám náleží.

V tomto ohledu jest věru velmi zajímavé povšimnouti si chytrého spůsobu Němců i Maďarů, kterým oni nás Slovany umějí sobě ve služebnosti udržeti. Podobá se to velmi onomu dvojnásobnému mlýnu ve známé naší národní hře. S jedné strany stojí Košut a ve jménu republiky, ve jménu svobody volá nás k sobě, abychom se k Maďarům přidali; všechny Slovany, kteří s ním nedrží, nazývá jen reakcionáře a služebníky kamarilly; slibuje při tom hory doly a vyhraje-li, budeme se děliti o to co se vybojovalo: oni Maďaři jádro, nám Slovanům šlupky. S druhé strany zase starokonservativní Maďaři z vysoké šlechty sedí okolo knížete Windischgrätze, který proti Košutovi bojuje, a umějí si věc tak navlíknouti, že kdyby Košut prohrál, přece zas jen Maďaři z toho zisk míti budou, ovšem ve jménu své oddanosti k císaři. — Blahoslavený člověk, který umí z jedné huby studeně i teple dýchat! Zkrátka, oni si to zařídili tak, že když vyhraje Košut, budou panovat Maďaři, a když vyhrají Slované, budou přece taky panovat Maďaři. To je ta vznešená politika.

Němci zas s jedné strany jakožto sedmašedesátníci drží s vláďou a pracují o to, aby všechno postarodávnu, to jest německé zůstalo; s druhé strany ale, jakožto republikáni a radikalisté lákají nás těšínskými jablkami, jak dobře bychom se u nich mohli míti, kdyby jsme jim vytáhli kaštany z ohně, a dokazují nám, že není pro nás jiné spásy, než ve spojení s německým radikalismem. Ať si pak to vypadne tak nebo tak, ať si vyhrají radikalisté neb vlády, o nás se již postarali, my na každý spůsob budeme jejich, buď ve jménu svatého pokoje a zákonnitého pořádku, neb ve jménu republiky německé.

To jsem již kolikráte s bolestí na mysli rozvažoval, jak na nás všude tenata nastrojena jsou, ať si jdeme v levo nebo v pravo — a není divu, že se časem mimo vůle zmocí duše těžkomyslnost, když před očima jest onen nestejný boj, který náš ubohý národ již od sta- a od tisíceletí bojuje dílem s absolutními vladaři, dílem se zavistivými nenasicenými sousedy. Jak to jde těžko, než se dostaneme o krok dále! O každou maličkost musíme několikrát bojovati, než jí dosáhneme, každou píď své vlastní půdy musíme jako v ustavičné válce vydobývat. Veliké věci nám nedají proto, že prý to nemůže být najednou, a malé nám nedají proto, že prý to za to nestojí! — Summa summarum, že nebudeme mít nic!

Ať si tedy svými rozličnými manévry obelstí kohokoli, my se nedáme nikdy mýliti, naše srdce zatvrzeno jest již proti jejich lstím, neboť již mnoho a dlouho je pozorujeme. Pravda a právo musí míti konečně průchodu, ať si se schovávají zač chtějí, však již je děravý a průhledný ten jejich opotřebovaný štít „svornosti"; my za ním vidíme dobře a zřetelně jejich zištnost, nespravedlivost a neustupnost. Svornost a mír je krásná věc, přece ale praví sám Ježíš Matth. X. 34:

„Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram; non veni pacem mittere sed gladium.“

Ruské vojsko v Uhřích.

(N. N. dne 29. května 1849.)

Ze všech stran dostáváme nejpochvalnější zprávy o zdvořilém a přívětivém chování se ruských vojáků, zvlášť ale důstojníků, ke všemu lidu, vůbec ale ke slovanským spolukmenovcům na Moravě a Haliči zvláště. A k tomu pocházejí tyto zprávy z nejrozličnějších stran a od lidí nejrozmanitějšího smýšlení; ba viděl jsem tyto dni psaní jednoho emigranta polského, který též v podobném spůsobu se vší spravedlivostí o tom píše.

Byl bych mohl již napřed podobné věci o ruském vojsku psát, které již dávno znám, lépe však jest, když sama zkušenost za sebe mluví. Ruský voják jakožto nezkažený Slovan již sám sebou přívětivý, úslužný, citlivý a jemný a k tomu ještě nejpřísnější vojenskou kázní zkrátka držený, nedovoluje si nikdy pánovitě a surově vystupovati proti občanským spolukrajanům svým, a ono prožluklé kamašnictví, které dává mnohé vojsko (nechceme právě žádné jmenovati) tak rádo cítit civilistům, nepozoruje se dokonce u vojska ruského. V tom ohledu by si mnohé vojsko dobrý příklad vzíti mohlo z Rusů, nad nimižto celý svět tak rád rameny krčívá.

Než my se dnes o těchto věcech jen z té příčiny zmiňujeme, poněvadž pozorujeme mnohé lidi, kterým takové dobré spůsoby ruského vojska jsou pouhá sůl do očí. Oni jakožto zatvrzelí závistivci všeho slovanského byli by si snad přáli, aby Rusové co nějaká divá zvěř si počínali a tak jejich slovanožroutství ospravedlnili. Tito lidé, kteří se jinák velmi rádi za každý vojenský šos schovávají, kteří nemohou pokojně spáti než ve stavu obležení, právě tito lidé zas se rmoutí, že my k ruskému vojsku jen spravedlivi jsme, a že je snad netupíme. Nevěděli bychom věru, proč bychom k libosti několika lidem, o nichž dávno máme důkazy, že by všechno Slovanské rádi na lžíci vody utopili, proč bychom k libosti těmto lidem zamlčovati měli dobré vlastnosti vojska slovanského, a proč bychom naschvál dobré a přátelské srozumění s tímto vojskem pěstovati neměli. Rusové na rozkaz svého cára přišli do Rakous, a tak jako se náš císař neptal nás, má-li je povolati, tak dobře se jich neptal jejich cár chtějí-li jíti. Že jsou naši slovanští bratři Rusové ještě pod absolutní vládou, za to my nemůžeme, a nemáme příčiny pohrdati jimi proto. Kdyby byli ku př. v loni nějaké Reichstruppen přitáhli do Čech, aby nás přinutili k volbě do Frankfurtu, víme jistě, žeby byli

ne od nás, ale od někoho jiného se vší slávou přivítáni. Nyní když Rusové našim bratrům Slovákům a Jihoslovanům pomáhati mají k právu, nebudeme my jim za to jistě spílati.

Proti Prager Zeitungu.

I.

V Praze 30. května 1849. (N. N.) Dnešní německé vládní noviny mají velmi podivný článek o příčinách našeho obležení a obležení samém, a kdyby nebyl stav obležení, kdybychom užívali nyní alespoň onoho oktrojovaného zákonu o tisku, věděli bychom náležitou odpověď. Pověděli bychom totiž nejen těm, proti nimžto Prager Zeitung píše, nýbrž i vládě něco do pravdy: poněvadž ale nyní jen jedné a ne druhé straně smíme pravdu mluviti, bylo by nespravedlivé a nešikovné, cokoli by se říci smělo. Doufáme však, že naše ministerstvo, jeli v něm jen ještě krůpěj konstituční poctivosti, nenechá již déle Prahu v tom vojenském stavu bez zákonů. Neboť odvoláváme se na vlastní svědomí, jak našeho civilního zeměsprávce pana vice-presidenta *Mecséry-ho,* tak i vojenského velitele hraběte *Khevenhüllera,* mohou-li nyní jakoukoli příčinu udati, pro kterou by Praha zasluhovala toto zbavení konstitučních svobod!

Ať jen nazapomíná Prager Zeitung ve své horlivosti proti revolutionářům, žeby se revolutionářům nikde dařiti nemohlo, kdyby je nepodporovaly vlády buď svou zlomyslností neb svou nešikovností. Proti poctivé, svobodomyslné vládě nedovedou ani nejzlomyslnější lidé platnou revoluci provésti. Proti despotické, zákony samovolně rušící vládě ovšem ale musí být dle každého práva dovoleno též násilí užívati, jak to také i historie dokazuje, a tu právě i nejšlechetnější občané chopili se zbraně a bojovali o svobodu, a jestli se v takovém pádu řádní vlastencové hned zbraně neuchopí, děje se to jen z opatrnosti, poněvadž neuznávají síly své za dostatečné proti despotům a nechtí tudy nepodařeným povstáním vlast svou ještě do většího neštěstí uvaliti.

To platí o vládách nespravedlivých, nepoctivých a despotických. Když ale vláda, ačkoli se vždy sama svobodomyslnou nazývá, přece tak nešikovně se chová, že větší část občanů o ní mysliti musí, že svobodomyslná není a že reakci obmýšlí, což divu, že pak pro všeobecnou nedůvěru k takové vládě každý třeba dosti nesmyslný a někdy i zlomyslný egoistický revolutionář u velké části lidu víry dojde a sluchu nalezne?!

To myslíme že se o této choulostivé věci pověditi dá v stavu obležení.

II.

V *Praze* 2. června 1849. (N. N.) Přiznávám se, že nerad vedu polemiku s ministerskými časopisy — proto že mi přichází hádka s nimi velmi podobná nějakým vojenským cvičeným manevrům, ve kterých se bitvy jen na oko provozují, ve kterých také jedna strana jen na oko nepřítele představuje. Neboť jsem přesvědčen, že redaktoři těchto vládních novin, kdyby jim jen do duše viděti bylo, vlastně s námi stejně smýšlí, ale — z povinnosti podle komanda ministerského tak píší, jak se toho od nich požaduje.

Podobně se děje často Prager Zeitungu. Nedržím pana redaktora a hlavní spolupracovníky jeho za to, zač by se držeti museli, kdybychom chtěli jejich politickou zkušenost jen podle jejich článků posuzovati. Jsouť slabosti ministerské a ouřednické, které chápe rozum každého českého dítěte, které však přece nikdy nepřipustí redaktorové vládních novin ve svých článcích. A když si dokonce pomoci nemohou, když se jim pravda tím nejpopulárnějším a nejpochopitelnějším spůsobem hlásá, dělají se naschval, jakoby nerozuměli dobře češtině, ačkoli si já směle pochlebovati mohu, že jest právě moje čeština nejsrozumitelnější. V č. 126 N. N. pravil jsem, že *není možná udati příčinu, pro kterou by Praha stav obležení zasluhovala.* Prager Zeitung ale naschvál dělají, jakoby myslily, že jsem nečetl ouřední proklamace a že nevím příčinu, která v nich udána byla, za *původ* onoho obležení.

Který ale politický rozum může hájiti zásadu, že již každá zem, ve které několik lidí (byť i to dokázáno bylo) na revoluci myslí, musí být zbavena konstitučních práv a dána do stavu vojenského? Vždyť by pak ani jedna zem na celém světě nemohla býti chvilku bez obležení.

Ovšem že každé ministerstvo, zvláště kníže *Schwarzenberg*, nachází pro sebe veliké pohodlí ve stavu obležení, který jsme již nazvali surrogat za absolutní vládu; ale což pak jsou země jen pro pohodlí minisierstva?

Naivní jest, když Prager Zeitung praví: „Wir können es nicht gleichgiltig hinnehmen, wenn Herr H. mit *unverkennbarer Hindeutung auf unsere Zustände* die Revolution nur für jetzt gewagt und unpraktisch nennt.“ Což tedy jest moje sada *„o despotické, zákony samovolně rušící vládě“* eine unverkennbare Hindeutung auf unsere Zustände? — Jak vidíme, chytá se zase již Prager Zeitung radikalismu, tak jako za onoho času, když vytiskla onu prožluklou Frankfurtskou korrespondenci, a jmenuje snad naši vládu nynější despotickou, zákony samovolně rušící? — Nepochybujeme, že bude za tento kompliment pan redaktor od ministerstva sesazen! —

V dobré naději, že již beztoho není možná, aby J. M. C. ještě

déle svěřoval knižeti Schwarzenbergovi vedení záležitostí naší říše, poněvadž kníže Schwarzenberg již uvedl svou politikou mocnářství rakouské na kraj propasti, v této pevné naději nechceme tuto ani nejhlavnější hříchy knížete Schwarzenberga vypočítávat. Podívejme se jen namy Uhry, ty mluví sa o schopnostech našeho prvního ministra! Čtěme jen Presse, která přece sama se vydává za konservativní časopis, jak ona ovšem bez jmenování jména brojí proti převráceným plánům našeho prvního ministra!

Nám nemá Prager Zeitung žádnou příčinu vytýkati, že jsme proti všem autoritám; ať nám ukáže na jednu protizákonnost, kterou bychom byli buď sami zpáchali neb ospravedlňovali, kdežto se něco podobného o našem nynějším ministerstvě říci nemůže. Jestli myslí Prager Zeitung, že všechna autorita sedí jen v hrubém násilí zbraně — takové autority často i na veřejných silnicích za křem najdeme, dobře spořádaný stát ale pro ně odjakživa stavěl kriminály a šibenice! —

Co se ministerstva *Dobblhoffova* a nešťastných říjnových událostí týče, neuvedla nás Prager Zeitung do velikých rozpaků. My, ačkoli naše strana pevně a upřímně držela s ministerstvem Dobblhofovým, nebudeme přece ono ministerstvo za neomylné vyhlašovati: naopak musíme vyznati, že bohužel! neopatrnost a špatné prostředky tohoto ministerstva daly vzniku té strašlivé katastrofě, která by se jinák na pouhý kraval byla obmezila. Ostatně máme ale to privátní mínění, že kromě maďarsko-frankfurtských rukou také ještě jiné byly v této hře zapleteny, o kterýchžto posledních se posud málo ještě svět dověděl, ačkoli při celé věci nejvíc pro sebe nahrabaly.

Jak ale se ještě nyní naše ministerstvo může nechat přesdívat *silným,* to nepochopuje zajisté nikdo, nejméně cár Mikuláš! V čem pak vlastně jest tato Samsonská síla našeho ministerstva? snad v tom, že musela povolat Rusy na pomoc a udělat z Rakouska, z dosavádní veliké mocnosti evropejské, ruský ochranní stát asi tak, jako jsou Multany a Valachie? kdežto by bylo možná bývalo s dobrou politikou, jak jsme ji odjakživa radili, již dávno před rokem ukončiti uherskou válku vlastními silami. Ministerstvo, pod kterým se něco podobného díti mohlo, jako jest válka uherská, takové ministerstvo věru nezasluhuje, aby se jmenovalo *silným.*

Silné ministerstvo, které má lásku v lidu; kníže Schwarzenberg ale kromě šlechty sotva najde v Rakousích mnoho milovníků a obdivovatelů. Nepravíme to ze zlomyslnosti, nýbrž podle svědomí svého, jako pravdu, která beztoho skutky se pořád potvrzuje. Není to věc podivná, že v takových dobách, jaké padli nyní na Rakousko, žádné vlastenecké oběti se nedějí, vyjmouc snad kupování něco koní, ku kterému beztoho teprva nedávno šlechta moravská se rozehřála? — Takový stav, kde vlast je v nebezpečí a národ lhostejně se na to dívá, jest strašlivý — přiznejme se, jest ohavný — ale vina toho jest

kníže Schwarzenberg, který nemá žádné důvěry lidu, kterého se lid bojí, který ale stojí mezi trůnem J. M. C. a národy.

Nechceme vystupovati proti celému ministerstvu, neboť víme, žeby jednotliví ministři při svých schopnostech a v jiné ministerské kombinaci mohli získati zásluhy a důvěru národu: ale co jsme pravili, považujeme za svou povinnost veřejně řici, bytby i tato slova pro nás v této době a v těch okolnostech, v jakých žijeme, sebe nebezpečnější býti měla. —

III.

V Praze 5. června. Sprosté jest u nás přísloví: *Šelma, kdo dělá víc než může!* a to nám bezděky napadlo čtoucím dnešní úvodní článek Prager Zeitungu, který prý — jak sám spisovatel jeho praví — sepsán jest *pro obhájení cti rakouských národů* proti utrhání p. Havlíčka. Hlavní úkol Prager Zeitungu, pro který vycházejí tyto ministerské noviny, musí a má ale býti ten, aby hájily čest našeho ministerstva, a tento úkol zdá se nám býti tak veliký, tak *nedostižitetný,* že skutečně nezbude Prager Zeitungu mnoho času a sil na jiné věci. Z toho ohledu a také ještě z mnohých jiných příčin bude tedy nejlépe, když Prager Zeitung zanechá hájení cti národů rakouských jim samým, aneb vůbec jiným lidem. Prager Zeitungu již to jaksi lépe sluší, když rakouským národům na cti utrhá (ku př. Čechům po loňském červnu atd.), než když jejich čest chce hájiti. Co se ale mne týče, také nemusí mít Prager Zeitung velikou starost o rakouské národy, abych jim na cti neutrhal: neboť národové rakouští, kdybych to skutečně činil, nebudou moje noviny čísti a tak si nejlépe sami pomohou bez pomoci Prager Zeitungu, který ostatně tak jest nejapný pomáhač, že skutečně sám nazval ministerstvo despotickým, ačkoli to nyní upírá.

Že stav obležení Prahy se vztahuje na celou zem (jmenovitě skrze noviny, které v Praze vycházejí), to je přece tak patrno, žeby ani Prager Zeitung neměla na to zapomínati. Ovšem se musí dát našemu vojenskému veliteli panu podmaršálu *Khevenhüllerovi* to spravedlivé svědectví, že redaktorům neklade nic v cestu a dovoluje i opposici, ale v tom se s námi jistě každý srovnávati bude, že jest lépe býti v ochraně zákonů, než v pouhé moci (třeba i spravedlivého) vojenského velitele.

Co se nového spiknutí týče, pronesl jsem již své mínění o něm, a počkám nyní opatrně, až ohlášeny budou výsledky vyšetřující komisse. Prager Zeitungu radím ze žurnalistické collegialnosti to samé — zkušenost učí, že není dobře mluviti mnoho o spiknutí před ohlášením ouředních důkazů!

Tomu se však nedivím, že Prager Zeitung na kn. Schwarzenberga strany uherské vojny nic připustiti nechce; „*čí chleb jíš, toho*

píseň zpívej“; zajisté žeby se ministerstvo poděkovalo za to, kdyby ještě vládní noviny, které na outraty vládní vycházejí, chtěli ministerstvu dělat nepříjemnosti. Opposiční noviny jich beztoho tak mnoho nadělaly, že musely skoro všechny přijít do obležení! To ví beztoho každý, že naše ministerstvo za to nemůže, že tato uherská válka se velmi špatně daří; vina toho je jenom na Košutovi! Kdyby byl kníže Schwarzenberg na místě Košutově a Košut na místě knížete Schwarzenberka, již by dávno bylo celé Uhersko přemoženo! — V tom dávám Prager Ztgu. docela za pravdu.

Konec bývá ale při všem nejhezčí. Proto tedy, že rakouští národové všechny trampoty, nesmírnou rekrutýrku, ažio 25 a 35 procent, ustavičné dluhy, největší anarchii a nepořádek v ouřadech, stav ôbležení, oktrojovanou ústavu atd. atd. atd. trpělivě snášejí *), proto jest z toho viděti oddanost a důvěru lidu k ministerstvu a hanebnost falešných proroků (rozuměj také mezi nimi H. B.), kteří prý lidu všechny oumysle vlády v nejčernějším světle představují. — A kdyby to lidé zas trpělivě nesnášeli, řekla by Prager Zeitung, že my je k tomu drážd íme! —

Co praví Prager Zeitung o všeobecném mínění, které prý jest pro ministerstvo, o tom musíme jen podotknouti, žeby to bylo pravda, kdyby to stálo v jiných novinách. Takto ale si musí každý rozumný člověk jen pomyslit: Za své peníze může se nejbledší holka dát vymalovat s červenýma tvářema! — Kdyby byl Košut ministrem v Rakousích, vsázím se s panem redaktorem Prager Zeitungu o nevím co, žeby tam o něm taky stálo, že je hodný pán a že má všeobecnou důvěru. To jsou již tak slabosti vládních novin, za které ani samy nemohou.

Šlechta a Slované.

— *V Praze* 4. června 1849. (N. N.) Dávno již nezakusil jsem v sobě tolik opovržení a žalosti, jako dnes při čtení 263 č. Lloydu, kde stojí následující výňatek z Preszburger Zeitung: *V Skalici* jsou nyní 4 setniny *Szirmayských* a v *Holiči* také tolik *Hurbanových* dobrovolníků. Szirmayovi jsou pěkně ošaceni a nejlepší zbraní opatřeni a zjednají si všude skrze svou dobrou disciplinu a dobrý duch, jaký mezi nimi šlechetní vůdcové pěstují, největší úctu. Důstojníci jeho jsou nejvíce pensionovaní, ve zbrani dobře cvičení vojínové a z většího dílu rození Uhři, *kteří nebojují tak pro Slovanstvo ze všech stran podezřelé, jako pro svého císaře a krále.*“

Těchto několik slov má pro každého, kdo jim dobře rozumí,

---

*) Nota bene, k čemu je také i já napomínám. Red.

velmi hluboký význam, a můžeme říci, že projedou jako okřídlený meč každé slovanské srdce. Z těchto několika slov poznáváme nejlépe, s jakým stohlavým drakem Slovanstvo bojovati musí, kterýžto vždy novou hlavu nastrčí, když mu jedna byla uťata.

Kdokoli opatrně sleduje všechny rakouské záležitosti, musí všude pozorovati chytře pletenou aristokratickou síť, do které nás poznenáhla šlechta zatáčí, aby opět mohla na nějaký čas v Rakousích panovati. Nejpatrněji na uherských věcech pozorujeme, že se nyní pokouší šlechta o vládu v celých Rakousích, jejížto korouhev jest náš první ministr kníže Schwarzenberg. Maďaři vedou vojnu s rakouským císařem, ale přece proto panuje největší bratrství mezi maďarskou a rakouskou šlechtou, a ať si vypadne tato vojna v Uhřích tak nebo jinak, vždycky vypadne dobře pro maďarskou šlechtu. Vy farizeové! když ruská síla připadla do váh rakouských, když se již napřed věděti může, že Košut, třeba to ještě rok neb více let trvalo, přece konečně udušen bude touto velikou silou; vy bídní, vysoce urození farizeové! nyní přicházíte obětovati svou věrnost svému císaři a králi, o kteréžto věrnosti po celý rok, co již válka trvá, žádný nic neslyšel a nepozoroval, a abyste svůj liščí ocas ukryli, neumíte jinak než osočováním Slovanů hledati sobě té lásky u trůnu, kterou nezasluhujete. Vy nás nazýváte *„ze všech stran podezřelými“*, abyste tím ukryli ne podezření na vás lpící, ale *dokázanou vinu* svou.

My Slované stydíme se toho farizejství, abysme se přetvařovali a říkali o sobě, že bojujeme *jen pro svého císaře a krále*: my pravíme šlechetně a poctivě, že bojujeme pro svou svobodu a rovnoprávnost, které očekáváme od spravedlivosti císaře svého, opírajíce se na jeho *poctivě dané slovo;* neboť farizeus je ten, kdo se staví, jakoby myslil, že jsou národové stvořeni jen pro krále. Král je k tomu, aby řídil spravedlivě národ a pečoval o jeho dobro, král je pro národ, ne ale národ pro krále; to jest svatá pravda, kterou neupře žádný šlechtický farizeismus, jenž proto nadsazuje důstojnost královskou, aby sám sebe ve jménu krále zvelebil a jeho mocí nad ostatními vládu provozoval.

Od počátku bouřek rakouských stojí Slované věrně při Rakousku, ne slovy hladkými, nýbrž krvavými, mozolovitými činy; naše korouhev byla vždy *svobodné, neodvislé, spojené Rakousko,* kteroužto jsme hájili proti Němcům i Maďarům, a pro své přesvědčení nasadili jsme všechnu svou sílu, krev i *čest.* Poněvadž ale chceme svobodné, ne ale šlechtické Rakousko, intrikovalo se proti nám nejhanebnějším spůsobem, jak v Praze, tak ve Vídni, tak v Záhřebě, tak ve Vojvodině, tak v celých Uhřích v táboře knížete Windischgrätze pod císařskými korouhvemi! A když nemůžete pod dynastií Košutovou, tedy chcete alespoň pod Habsburskou zase nad námi panství

své provozovat? Proto nás nazýváte *ze všech stran podezřelými,* vy staří a zjevní zrádcové, nyní když dosti pozdě sami pokání děláte?!

My Slované smýšleli jsme nejpoctivěji s císařem, ačkoli jsme mu nepochlebovali; my jsme vždy chtěli zachovat jeho říši, ne z otrocké mysli, ale z dobrého přesvědčení, poněvadž jsme pro národy slovanské nejspíše mohli očekávat rovnoprávnost a svobodu v tomto Rakousku. Vám ale, ačkoli máte vždy na jazyku svého Císaře a Pána, vám na Rakousku nic nezáleží, vám záleží jen na šlechtě a na její panování, a hned se spojíte s každým, kdo by vám vaše privilegie pojistil, třeba se desetkrát Rakousko rozpadlo. A nyní držíte dvůr císařský obklíčený, osočujete tam Slovanstvo a zamezujete tam pravé pravdě přístupu!

Proč pak se nepoví zjevně a poctivě národům uherským, čeho mají po ukončené válce očekávati? zajisté by vědouce proč bojují, jinak vystupovali proti maďarskému vojsku, které dobře ví, proč bojuje. Takto ale nemůže se nikdy očekávati, že ze strany císařské s takzvým nadšením bojováno bude, jako bojují Maďaři. Ale šlechta maďarská, která má nyní velikého vplyvu u knížete Schwarzenberga, brání tomu nepochybně, poněvadž přece ještě od svých plánů neupustila.

Co se ale nás Slovanů týče, my máme své přesvědčení, pro které pracujeme a od kterého se nemůžeme nikterak odvrátiti; že se s námi od vlády špatně — mohli bychom říci nepoctivě — nakládalo, to ví každý, a kdo to před světem upírá, jistě si sám ve svém svědomí jinak mysliti musí. Naše křivda je zjevná. Těm, kteří patrně bojovali proti Rakousku, věřilo se více než nám, a oni dostali místo nás tu náhradu, kterou jsme my zasloužili. Avšak ani to nás nemůže zvrátiti od naší dobře rozmyšlené a od samé přírody i od historie naznačené cesty, *) a třeba nyní vláda v zaslepenosti své sama sobě i nám škodila, my přece konečně dojdeme svého cíle, poněvadž jinak býti nemůže. Rakousko musí být takové, jako my radíme — sice přestane. To je pravda, kterou nám hlásá každá mapa, každá statistika. Chcete se jen ustavičně ukrývati za bajonety? Pomněte, že vojsko vaše jsme my sami, a třeba ještě letos všechno vojsko naše slovanské necítilo v sobě důstojnost slovanskou — však ji bude cítiti za rok, za několik let; čas nyní silně běží; myšlénky naše, které s námi před dvěma lety jen snad několik tisíc lidí sdílelo, tyto myšlénky mají s námi již nyní sta tisíců, a za několik let budeme se počítati na miliony.

Nemyslite, že nás všelikými křivdami nyní rozdrážďíte, abyste

*) Že i mezi Slovany někteří jinak smýšlí a více podle citu (třeba spravedlivého) než podle chladného rozumu politiku svou řídí, to je obyčejná věc: neboť všechny hlavy nejdou nikdy pod jeden klobouk!

nás pak na vždy udusiti mohli: my budeme ták dlouho trpět, až budeme mít moc a sílu přestat trpěti a poručiti si, a to bude tenkrát, až bude těch našich 18 milionů duší tak dobře věděti, kdo je náš nepřítel, jako to nyní víme my. Pak nebudeme potřebovat ani revoluce, proto že potom vy sami, vysoce urození pánové! budete k nám spravedliví — neboť budete muset! *)

Reformy v církvi.

V Praze dne 7. června 1849. (N. N.) Myslím, že se na dnešní den velmi dobře hodí následující rozjímání.

Každý zná z historie osudy církve v Čechách. Z počátku hned počaly v naší vlasti rozmíšky slovansko-řecké církve s latinsko-německou, a poslednější zůstala vítězem. Víme že římsko-latinská církev v naší vlasti nanejvýš se odrodila a pokazila, že opustivši docela pravý bohumilý oučel svůj, stala se u nás ve středním věku pouhým hierarchisticko-despotickým nástrojem beze vší mravní kázně, bez svaté horlivosti. Cizozemci lakomí obsazovali mezi sebou bohaté praebendy české země, neumějíce s tím lidem ani promluviti, který měli šlechtiti a k bohabojnému životu vésti. Nevzdělanost, pověra, zištnost, pyšný zhýralý život — to byly obyčejné vlastnosti důstojníků církve české ve středověku. Následek toho byly bouřky husitské, a jedno zlé chtělo se odstraniti druhým.

Český národ pro takové zneužívání zanevřel proti víře latinsko-katolické a chýlil se k protestanství, tak že až do bitvy na Bílé hoře větší část vzdělaného lidu přiznávala se k evangelické víře. Po bitvě na Bílé hoře ovšem byla všude zavedena katolická víra, ale jen násilím a vojskem císařským tak že když po 150 letech pod císařem Josefem opět svoboda víry nastala, dosti patrný počet nekatolíků se najednou v zemi vyskytnul, na důkaz, že po celých 150 let jen na oko a z nucenosti ku katolictví se hlásil, ale potají vždy protestantství u sebe zachoval.

Každý ví že od císaře Josefa až k nejposlednějším dobám nebylo tak snadno od katolické víry odpadnouti pro mnohé zákonní překážky a obtížnosti.

Nyní ale jest svoboda víry ouplně zase uvedena, a každý občan může podle vlastního přesvědčení beze všech překážek k jedné ze zemských vír přistoupiti. Ode všad slyšíme, že se v Čechách velmi hojně odstupuje od katolické víry a přistupuje valně k protestantské. My jsme až posavad mlčeli o tom, nyní však není čas k tomu, aby se podobné věci zamlčely; naopak zapotřebí jest pátrati po příčinách ta-

*) Pro tento článek byly Nár. Nov. od hr. Khevenhüllera poprvé zapovězeny.

kových událostí. Dobře víme, že kdykoli se buď v těchto listech neb i z jiných stran v dobrém mínění stane nějaká slušná zmínka o včasných nevyhnutelných opravách katolické církve, ku kterým hlavně počítáme: *zavedení národního jazyka do církve, zavedení voleb duchovních a biskupů, zrušení dosavadních peněžitých poměrů a uvedení nových, zrušení coelibatu atd. atd.,* že se v takovém pádu hned najdou zelotové, vyhlašující takové návrhy za kacířství, za nevěru, za proticírkevní brojení. Komu ale skutečně blaho národu na srdci leží, a kdo uznává, že již déle vedle vzdělanosti našeho věku podobné nedůstatky v církvi obstáti nemohou, které kromě toho ani nevyšly od církve samé, nýbrž od těch, kteří církve jen zneužívali ke svým světským oučelům: tenť zajisté s bolestí hledí na tvrdošijnost, s kterou jistá část vyšší hierarchie urputně se protiví každé opravě v katolické církvi.

Jaký bude konečně následek této urputnosti? Jaký bude následek toho, když se ještě jedna část duchovenstva katolického propůjčí za nástroj politické reakci? Žádný jiný než nesmírné přestupování katolíků k protestantům. Avšak což na tom záleží těm pánům hierarchům, mají-li mnoho neb málo duší, jen když se jim pojistí praebendy a důchody církevní? Schůzka biskupů ve Vídni potvrzuje nás v tom, že nemáme naděje na žádné opravy, ačkoli jsou všechny tyto opravy takové, že již v mnohých diecésích katolických skutečně zavedeny jsou, ku př. mezi Rusíny v Haliči není coelibatu a liturgie *celá* jest slovanská, a žádný je proto nedržel nikdy za špatné katolíky. *Si hic et ille, cur tu non Augustine?*

My víme dobře, že tato slova jsou hlas volajícího na poušti. Ta část kněžstva, která nevyhnutelnost oprav nahlíží, nemá moc uvésti je, a ti kteří by moc měli, nechtějí a chovají se tak, že od sebe odvracejí všechnu náchylnost lidu, což nesmírně na škodu jest katolické víře.

Konec toho všeho vidíme jasně před očima: asi polovice lidu konečně přestoupí k evangelíkům, a pak naše zem okusí ještě jednou všechny nehody církevních roztržků: kdežto nyní, kdyby se katolická víra jak náleží a podle současného vzdělání ve věcech nedogmatických liberalně opravila, ještě veliká naděje jest, žeby evangelíci Augsburského vyznání poznenáhla zase se navrátili. Sjednocenost ve víře jest skutečně největší blaho pro národ, a zkušenost učí roztržky ve víře, hubí všechnu i politickou sílu národů. *Dixi et salvavi animam!*

O zákazu Národních Novin.

V Praze dne **28.** června **1849.** (N. N.) Nepochybujeme, žeby snad leckdo z přátel našich a potitických spojenců velmi rád zvěděl

něco bližšího o vyjednávání strany opětného vydávání Národních Novin. Musíme vyznati, žeby také bylo velmi zajímavé, kdyby se uveřejnil do podrobnosti denník redaktora za tyto dvě neděle se vším, co se mluvilo a jednalo s panem ministrem spravedlnosti a vnitřních záležitostí Bachem, a. Ex. panem prozatímním komandantem Pražským hrabětem Khevenhüllerem, panem místopresidentem správy české země svob. p. Mecsérym, pak před vojenským soudem na Hradčanech. Jsem však přesvědčen, žeby nebylo prospěšné, nyní se vší podrobností tyto věci vypravovat, a zanechávám si někdy později všechny své persekuce již od r. 1846 najednou i se všemi akty obecenstvu předložiti na ukázku, jaké jest živobytí českého opposičního redaktora. Nyní jen v krátkosti některé události: Dne 9. června byl jsem předvolán před pana komandujícího, kdežto my byl přečtěn v německém překladu známý článek můj z čísla 130 N. N., a austně oznámeno, že N. N. po čas obležení vycházeti nesmějí. Dne 11. června byl jsem u. p. místopresidenta svob. p. Mecséryho žádati o písemní zákaz, a když jsem téhož dne obdržel ouřední zákaz písemní „na neurčitý čas“ a bez udání příčiny, odjel jsem hned do Vídně s tím oumyslem, že tam budu u pana ministra vnitřních záležitostí Bacha žádati o povolení k dálšímu vydávání N. N. Dne 13. a dne 14. měl jsem v této záležitosti pokaždé dosti dlouhé a mohu říci i přívětivé a příznivé slyšení u p. ministra Bacha, a podal jsem dvoje Promemoria, která časem svým uveřejním i s tím, jak se p. ministr vyjádřil. Dne 16. vrátil jsem se z Vídně do Prahy.

Dne 22. byl jsem u p. komandujícího hrab. Khevenhüllera, kdežto mi oznámeno bylo, že noviny budou zase vycházet, že však se musím ještě pro své články zodpovídat před vojenským soudem, a že musím podati písemní slib, v němžto musí být obsaženo, a) že uznávati chci platnost ústavy od 4. března, b) že se chci v opposici své mírných forem držeti, pokud bude trvat stav obležení. Byl u p. komandujícího přípis od pana ministra Bacha i s přiloženým mým Promemoria. Téhož dne tedy byl jsem stranu tohoto spisu u pana místopresidenta, kdežto jsem namítal, že beztoho nemám moc, neuznávati ústavu od 4. března a že ostatně i v ní obsaženo jest, že se na budoucím říšském sněmu může tato ústava změniti, a aby to možná bylo, že dovoleno býti musí, posuzovati ji a vytýkati nedůstatky její. Pan místopresident uznával, že sluší, nedůstatky ústavy posuzovati, podotknul ale, že se ode mne jen žádá, abych jen od principielního protiústavního brojení proti ní upustil.

Podal jsem tedy ještě téhož dne onen spis a vyslovil jsem se v něm o dotčených věcech takto:

Die jetzigen Verhältnisse überhaupt, namentlich aber die eben gemachte Erfahrung wird ohnehin für den Gefertigten ein hinlänglich starker Fingerzeig sein, bei der Redaktion seines Blattes alle

mögliche, mit der Wahrheit verträgliche Mässigung zu gebrauchen, und da er fest entschlossen ist, jederzeit eine verfassungsmässige Tendenz beizubehalten; glaubt er auch, dass Ein Hochlöbl. k. k. G. C. auch bei dem Wiedererscheinen der N. N. hierin alle nöthigen Garantien sehen wird, welche die Einem H. k. k. G. C. anvertraute Sorge um die Ruhe und Sicherheit des Landes fordern.

— že totiž se hodlám v stavu obležení všeliké mírnosti držeti, pokud se to s pravdou srovnává a že jsem vždy měl pevný úmysl, chovati se konstitučně.

Dne 23. byl jsem před vojenským soudem od 9 1/2 až do 2 1/2 odpolední vyslýchán pro články v číslech 129—131 N. N., kdežto jsem se snažil, všechny tyto články ospravedlniti.

Dne 25. ráno byl jsem opět před vojenský soud povolán, kdežto mi oznámeno jest, že jsem pro tyto články odsouzen na 8 dní k profosovi, že mně ale pan komandující tento trest odpouští. Téhož dne jsem dostal na večer skrze zdejší městský ouřad písemní povolení k dálšímu vydávání novin.

Každý, kdo se na svět dívá se zdravým a chladným rozumem, uznati musí, že skutečně musí být po čas obležení naše snaha, nedávati žádnou příčinu ze své strany, aby naše noviny opět buď zastaveny neb dokonce potlačeny byly. Nebo odvolávati se na svobodu tisku, na soud příslušný atd. jsou věci, kterým vojenské ouřady rozuměti nechtí. S druhé strany ale přece každý nahlíží, že jest lépe, když není jiné pomoci, raději s jedním podvázaným křídlem lítati a snažiti se, aby hlas národu zcela neumlknul, než zanechati pole docela nočním netopýrům a sovám, které beztoho dost hrdě se vznášejí, kvíkajíce jen pořád o pořádku a bezpečnosti, cum reservatione mentali „*starého*“ pořádku.

Kdo naše snažení po celý čas naší novinářské činnosti (ještě za časů předkonstitučních) zná, dobře musí věděti, jaký jest náš oučel, a doufáme, že jsme si po celý ten čas zasloužili tolik důvěry, že nikdy žádnými lákadly, žádnými výhrůžkami nedáme se od svého oučele odvrátiti, kterýžto držíme za počestný, za spravedlivý. Světská moc může nás přinutiti k tomu, abychom z opatrnosti někdy mlčeli, ale žádná moc nemůže nás přinutiti k tomu, abychom mluvili nepravdu proti svému přesvědčení. . . .

Kdyby se něco podobného od nás vynucovati chtělo, pak bude čas raději dokonce mlčeti. Pak přestanou Národní Noviny vycházeti, ne ze zákazu, ale z vlastní vůle redakce, na znamení, že přestal i poslední stín svobody tisku. Doufejme ale, že takové časy přece nepřijdou.

Nyní ale jsme přesvědčeni (a doufáme, že toto přesvědčení s námi většina našich krajanů chová), že tendence našich novin jest dobrá a pravému blahu národů rakouských i císaře samého prospěš-

nější, než hlasové mnohých jiných časopisů, kteří s nalíčenou pokorou a otrockou oddaností vyhledávají přece jen více prospěch svých pánů, kteří je platí, než celého národu a mocnáře samého, ačkoli mu vždy pochlebují. Při své tendenci zůstaneme i nyní tak, jako jsme při ní zůstali za času prvního obležení Prahy za knížete Windischgrätze. Co se formy týče, nebude nám za těžko, mnohý ostrý zvláštěousměšný a satyrický nápad vyškrtnouti, když by se jím nervy některých vysokých ouřadů urážeti měly, kteří nemajíce sice moc, zabíjeti duši, ale mohou zavírati tělo a zakazovati noviny, což jest i pro duši i pvo tělo důstatečný trest. Každý nahlíží, že se pravda nechá ostře i mírně říci, když tedy musíme jen samých mírných homoeopathických prostředků užívati, může si každý, kdo ví, že jsme na ostřejší byli zvykli, pomysliti, jak nám to nyní nepohodlné býti musí, a žádáme, aby si ke každé takové mírné pravdě dle chuti své něco peprnějšího přimyslil, tak jako my si leccos přimysliti můžeme, co napsati nesmíme.

Neníť snadný oukol, hájiti práva národů slovanských: proti nám jest ouhlavní nepřítel starý mnohými věky zkamenělý zvyk, podle kterého nás vždy považovali jen jako přídavek k něčemu jinému. Z tohoto starého zvyku zrůstá proti nám množství předsudků a bláhový jest, kdo myslí že jedním slovem *„rovnoprávnosť“* všechny najednou porazíme. Od vyřknutí tohoto slova a napsání jeho na papír až ke skutečnému poctivému provedení v životě jest dlouhá, příliš dlouhá cesta, a na ní ty tisíceré obtíže. Špatný ale voják, který se dá každým vystřelením postrašiti, a netlačí se pořád ku předu.

Tak i my nyní žijící jakožto bojovníci pro skutečnou rovnoprávnost národů slovanských zakoušíme a zakusíme nepochybně ještě mnoho trpkostí: ale ta vzpomínka, že někdy šťastnější potomkové naši užívajíce již v plné míře té důstojnosti, těch práv, o které my se nyní přičiňujeme, s vděčností si vzpomínati budou na nás, kteří jsme pro ně pracovali, tato vzpomínka jest již nyní důstatečnou náhradou za všechny trampoty a hořkosti naše.

Obrana liberálně-národní strany.

(N. N. dne 4. července 1849).

— Často slyšíme a čteme v německých novinách předhůzku, že naše strana po zrušení sněmu v Kroměříži ouplně se zamlčela a nečinně se chová.

Ti, kteří naší straně podobné předhůzky činí, zdají se mysliti neb alespoň se staví, jakoby myslili, že z pouhé mrzutosti tato nečinnost naší strany původ má. Přiznáváme se, že prozrazuje taková

myšlénka nejen velikou nešetrnost k nám, nýbrž hlavně též nesmírnou nevšímavost k okolnostem, ve kterých žijeme. Tážeme se, co by mohla naše strana při stavu věcí, jaký jest nyní, počínati v politice? Vláda naše jedná od časů rozpuštění sněmu Kroměřížského zcela podle své hlavy, neberouc ohled na veřejné mínění většiny. Všechny nové zákony a zřízení vycházejí rovnou cestou z kabinetu, a vůle ministrů jest nyní jediný zákon v Rakousku. Při takových — konstituční vládě dokonce nepodobných — okolnostech byla by věru až pošetilost, aby sobě některá strana chtěla zjednati vplyvu na politiku říše. Ministerstvo naše dokázalo až příliš často a příliš „energicky," že si nehodlá mnoho dělati z vůle většiny, jak to bývá a má býti v konstitučních zemích, ba naše ministerstvo hledá v tom zvláštní sílu, nedati se od nikterého národního vplyvu říditi a vládnouti jen podle své hlavy. Jest jisto, že před ukončením vojny uherské nebude žádný sněm svolán, to jest že až do té doby vláda nehodlá ani slyšeti hlasů svých národů. Což tu tedy máme činiti?

Radí se nám, abychom prý o administraci, o financích atd. zatím jednali a takové otázky posuzovali. Ale nač? snad pro zahnání dlouhé chvíle? Neboť aby snad naše mínění v některé této věci mohlo si zjednati průchodu u vlády, aby skutečně z našich hlav mohlo vejíti do praktického života, není ani pomyšlení, když považíme *„sílu"* našeho nynějšího ministerstva, která až posud representuje jen sama celý národ! Řádný muž a řádná politická strana jen tenkráte se ráda obírá politikou, když naděje jest, že její dobré návrhy mohou skutečně vstoupiti legalní cestou do života: k vedení pouhých jalových politických disputací de lana caprina drží se mnohý za tuze dobrého.

Až bude rozhodnut budoucí osud Uher, pak nastane teprva doba, kde možná bude činně zakročiti do dálšího vývinu záležitostí naší říše. Mnozí ovšem se obávají, že pak teprva klesne konstituční svoboda naše na pouhý stín, aneb že snad ani tento stín z ní nezůstane: my ale nebojíme se toho, ne sice z důvěry ve vládu, ale z důvěry v okolnosti samé.

Až posud byly v Rakousku dvě svobodě konstituční velice nebezpečné strany, a sice strana reakcionářská a strana přepiatců, proti kterým jsme vždy zároveň bojovali. Obě tyto strany jsou samy v sobě slabé, ale jedna druhé pomáhá vždycky k větší síle. Toto se bude snad mnohému podivné a paradoxan zdáti: nicméně jest to zkušeností potvrženo. Největší část občanů jest liberální a přeje si svobodu poctivě; když ale přílišná zuřivost přepiatců nebezpečím hrozí a reakce poukazujíc na to do pláště pořádku, bezpečnosti a blahobytu svou ošklivou hlavu zahalí, což divu, že veliká část liberálních, ale bázlivých a nezkušených zavesti se dá a ve stanech reakce hledá útočiště před zuřivostí přepiatců? Tak se sílí reakce na outraty liberální strany prostřednictvím přepiatců. S druhé strany zas když re-

akce hrdě zvedá hlavu, a vláda sama k ní se klouíc svými buď opravdu neb zdánlivě svobodě škodlivými kroky budí všeobecnou nedůvěru, což divu, že hlasy přepiatců u mnohých liberálních nalezají příznivého sluchu, a zdržujíce je od dosavadní rozvahy převádějí je do svého táboru, čím se sílí strana přepiatců. Každý uznává, že dosavadní stav Rakouska byl takovému kolotání velmi příznivý, tak že pravá liberální strana jak skrze reakci tak skrze přepiatost mnoho seslábla, z čeho povstalo všechno neštěstí.

Neboť ani reakce ani přepiatost nemůže nic trvanlivého a šťastného vyvesti, a kdyby sobě zůstaveny byly, stalo by se to, co vypravuje bájka o dvou bojujících vlcích, z nichžto jeden druhého tak sežral, že jen ohony na bojišti zůstaly. Tak by též reakcionáři a přepiatci jedni druhé zvěšeli, neboť beztoho si ustavičně šibenicemi jedni druhým brozí. Liberální strana ale nedrží vůbec mnoho na šibenice a nepovažuje je nikdy za nástroj k politickému přesvědčení. Liberální strana považuje i přepiatce i reakcionáře za užitečné a všímá si jejich hlasů, nedadouc se od nich ale vésti: přepiatcové jsou užitečný kvas pokroku, reakcionáři jsou užitečná uzda, aby se příliš daleko nezaběhlo, neštěstí by bylo ale jen tenkrát, kdyby byl samý kvas aneb samá uzda. V prvním pádu těsto vyteče, v druhém není možná z místa se hnouti.

Myslíme, že právě nyní nastane čas, kdežto liberální strana ouplně zvítězí i nad reakcí i nad destrukcí (přepiatci).

Minulým rokem nabylo se mnoho zkušenosti v tomto ohledu, a obě tyto svobodě nebezpečné strany měly mnoho příležitosti ukázati svou neschopnost a pokaziti si důvěru, tak že nyní ani jedna ani druhá nenalezne již mnoho přívrženců. Na počátku revoluce rakouské vládla příliš strana přepiatá, a v zapálenosti tehdejší vidíme patrnou příčinu, že se mnoho našich naději pokazilo. Nyní zas v časech obležení navládli se reakcionáři až do sytosti, ne sice do sytosti své, ale do sytosti všech ostatních. Nevyhnutelný následek všeho toho musí býti ten, že největší část občanů ani reakci ani destrukci sluchu nedadouc, půjde cestou liberální, a síle takové nebude moci vláda odporovati.

V tom vidíme my největší naději dalšího výkvětu konstituční svobody; a třeba ještě nějaký čas se udržel nynější ordonanční systém, tím jistěji musí přece padnout, poněvadž tím více se všude rozšíří touha po vládě sněmovní, konstituční.

Proti shromáždění biskupů rakouských. I.

(N. N. dne 6. července 1849.)

Motto: Viz Psalm. David XXI. 13.

H. B. — Šťastnou náhodou mohli jsme v č. 141 N. N. zvědavému obecenstvu ještě záhy podati celý spis biskupů ve Vídni shro-

máždených, kterýmžto oslovují po ukončených poradách své věřící duše. My jsme již kolikráte měli příležitost se vyjádřili, že nic dobrého a užitečného neočekáváme od těchto porad, a nynější jejich pastýřský list dokazuje již zcela zjevně, že se nadarmo ve Vídni shromáždili, a jestli ne nadarmo, ještě na škodu náboženství.

Mohlo se přece očekávati, že náš neobyčejný čas i na biskupech nějakou změnu spůsobil, že i oni budou trochu upřímněji a skutkem (ne pouhým kázáním a slovy) vyhledávati království Božího, jehožto dobrotu nám ostatním tak výmluvně vychvalují: ale nic podobného jsme v jejich listu neshledali.

My na tentokrát chceme k tomuto pastýřskému listu jen některá poznamenání učiniti, a objasniti mnohá nepravá *nekatolická* mínění v něm pronešená.

Již počátek nadutostí světskou hrubě zavání, vzdálen jsa pravé křesťanské pokory: páni biskupové nám *vyřizují pozdravení a požehnání od Boha Otce a Ježíše Krista.* Měli snad nějaké zvláštní zjevení aneb obcovali ve Vídni s Bohem živým jako Mojžíš? —

Vůbec každý čta spis biskupů, musí v něm pohřešiti upřímnost, prostosrdečnost a s nelibostí vidí tuto hledanou vylíčenost, ono našemu věku a našim poměrům zcela nepřiměřené prohazování starých míst z apoštolů, podle kterých jest patrně tento spis jako stylistická imitace dělaný. Taková slova slušela ovšem dobře statečným apoštolům, kteří *také své skutky podle slov svých řídili:* ale velmi se nehodí na naše červené, prelatské knížata- a hrabata-biskupy, objevující se věřícím svým jen v pávím rouše, čtyrmi koňmi na visitacích při tučných hostinách! Z úst takových biskupů zní apoštolská slova jen jako pouhá svrchovaná satyra! Tak ku př. ona litování, *„že prý jsme hody svatodušní a Božího těla tentokrát s Vámi slaviti nemohli“*, jak to v pastýřském listu napsáno stojí, jest velmi hledaná a citlivá zdvořilost, když se považí, že mnozí biskupové a arcibiskupové některým svým věřícím ani za deset let jednou se neukazují a ve svém vlastním sídelním městě obyčejně jen několikráte do roku se viděti dávají v kostele, ačkoli nic jiného na starosti nemají, když se považí, že málokterý biskup a arcibiskup skutečně kdy k lidu promluví, ačkoli jest vrchním pastýřem všech duší!

Pět a třidcet biskupů, jak sami praví, a k tomu *„v namáhavých“* každodenních sezeních (jak též sami praví), bylo tak dlouho ve Vídni pohromadě a nemohli jiný než právě tento pastýřský list sestaviti, a kdo ví, jestli by byli bez pana *Kučkra* z Holomouce a bez pana *Pančába* z Brna i takový sestaviti mohli! Bože Duchu Svatý! jak jsi opustil pomazané své!

Zlé časy prý se přihrnuly na svět, nádoba hněvu Božího vylita jest prý na nás, všudy jest prý mnoho zlého a záhubného, hrůzné temno prý jest na světě, hrůzný boj a vzpoura proti Bohu a jeho

Pomazanému! Takto nám malují páni biskupové náš nynější věk! A proč? Vždyť byly jindy války mnohem větší než nyní, nevěra mnohem horší než nyní. Proč tedy právě nynější doba tak velice roznítila svatý hněv našich pánů biskupů? — Ovšem až dosavad zabraňovala v Rakousích censura i nejspravedlivější pravdy o vadách hierarchie pronášeti, nyní ale, kde podle svobody tisku možno jest také biskupům hlásati slovo Boží a upomínati je na učení Kristovo, na jejich pravé povinnosti, na které z větší části pro panský život svůj pozapomněli, nyní teprva prý nastalo temno, neštěstí a vzpoura proti Bohu!! Bůh a biskup ale zdá se přece býti něco rozličného, ačkoli mnohý myslí a vydává se rád za plnomocníka a sekretáře Božího na tomto světě.

A k tomu ještě zdá se, jakoby onen pastýřský list tak zběžná práce byl, že se po několika řádcích zapomnělo na to, co napsáno jest o něco dříve. Tak ku příkladu na jednom místě stojí, *„že taková vzpoura proti Bohu nebyla ještě v dějepisu slyšána"* a hned na to zas stojí: *„Jestiť to pouze staré bláznovství!"*

Oboje ale, jak patrno jest, nemůže být pravda, nýbrž jen jedno.

Nanejvýš nedůstojné jest ale, biskupů *patrné bludy* rozšiřovati, jako se to v pastýřském listě skutečně děje. Praví se tam ku př. že *jest nemoc hřícha pokutou.* Zač tedy jest trestán ten, kdo se již neduživým neb mrzákem narodí, aneb kdo pro těžké práce své, jimiž sebe a rodinu svou poctivě živí, ochuraví? Ovšem jsou některé nemoce hříchu pokutou, ku př. jest podagra obyčejný následek mnohého pití a lenivosti: proto ale přece nikdo rozumný tvrditi nebude, že jsou nemoce pokutou hříchu.

Dále se také rozšiřuje v onom pastýřském listu patrný blud, *že jest různost jazyků následek hříchu*, což tím více jest směšné, poněvadž zrovna před tím páni biskupové sami praví, „že jest rozdělení na národy *dílo Boží?"* Hřích ale nemůže být dílo Boží! Ovšem že se toto bludné mínění o věži Babylonské vypravuje ve starém zákoně; ale toť je známá věc, že se v katolické církvi *celý* starý zákon nikdy nepovažoval a považovati nemohl za zjevení Boží, neboť obsahuje vedle mnoha dobrého též i patrné hanebnosti, jak samým pánům biskupům snad povědomo bude, a takové Bůh lidem nezjevuje. Co se jmenovitě tohoto podání o zmatení jazyků týče, není nic jiného než stará domněnka a bájka východních národů, kterou žádný zdravý rozum vedle jiných analogií za pravdu považovati nemůže. Rozličnost jazyků povstala tak dobře a tou samou cestou jako povstaly dle vůle a plánu Božího všeliké jiné rozmanitosti na světě; rozličnost jazyků jest tak dobře chlouba Boží jako rozmanitost kvítí polního a jiného stvoření.

Co dále praví páni biskupové *o bratrství mezi všemi národy a že má křesťan plniti povinnosti ke všem, že se má láska jeho rozši-*

řovati od rodiny na obec, na národ, stát a člověčenstvo, a že jsou boje mezi národy hanou člověčenstva a ohavností před Bohem, to všechno jest tak krásné a tak pravdivé, že si přáti musíme, aby se svět vždycky podle toho řídil. Ale jak se má podle toho říditi svět, když sami biskupové ustavičně proti tomu jednají; známe jednoho biskupa, jehožto láska (poněvadž ovšem rodinu nemá) nemůže se nikterak rozšířiti, ani na obec a na národ; neboť se z lásky k obci a k národu za několik let, po která již biskupem jest, ani po česku Otčenáš nemohl naučiti, ačkoli by ho nejen láska nýbrž i povinnost a svědomí k tomu doháněti mělo, neboť béře znamenitý roční plat za své biskupování.

Rovněž tak bylo by zapotřebí, aby s ohledem na toto všeobecné bratrství veškerého člověčenstva páni biskupové nezatracovali všechny, kteří s nimi stejně nevěří, a nepronásledovali je. Víme dobře, že je za starých časů i o život přiváděli (z bratrské lásky), a žeby to i nyní snad zase rádi činili, kdyby jim v tom nevadilo *brachium saeculare.*

I to co praví páni biskupové o poměru školy a církve, kdežto školu k tělu, zemi a dítkám, církev k duši, nebi a Kristu rovnají, neschvalujeme nikterak, nevyjmouc ani sady, žeby musel být na jejich hrdlo osličí žernov pověšen.

Též my myslíme, že musí být církev a škola spojena, má-li zůstati církev pravou církví a škola pravou školou, a nenáležíme tedy do počtu lstivých nepřátel křesťanství. — Avšak my myslíme, že jak škola tak církev obě potřebují velikých časných oprav a pak budou k libosti Boží spojeny. — Nikdy bychom ale tak dětinským spůsobem o tomto poměru nemluvili, jako se to děje v tomto listu pastýřském.

Známost historie nezdá se býti též velice potřebná k důstojnosti biskupské, sice by nestálo v pastýřském listu, že církev 1800 let nesla nejbolestnější jho nespravedlivého a ukrutného násilí! — Přečtete si jen historii středověku a uvidíte, že nesl někdo jho, ale uvidíte také, že to byl někdo jiný. „Sama sobě prý církev násilím ku právu nepomáhala“, ovšem, poněvadž místo církve to činili Jezuiti a jim podobní lidé, a dali původ k bojům nesmírným o náboženství, proti kterým ale církev nic nenamítala. Páni biskupové mají ovšem velmi pohodlné a rozličné definice *církve* pohotově: někdy jest církev také 35 biskupů ve Vídni shromážděných, někdy zas ani polovička všech věřících není ještě církev.

Velmi nekatolické jest ale užívání písma, jak se děje od pánů biskupů. Katolická církev má — dle našeho domnění — před evangelickými také tu přednost, že se nedrží pouze bible, nýbrž připouští vedle biblí rozumný výklad. Neboť v bibli mnoho jest zdánlivých a patrných odporů, které se bez rozumného výkladu nedají vyrovnati.

Kterak se ale páni biskupové právě nejbludnějšího a nejnerozumnějšího výkladu a pouhé písmeny zákona (*která zabíjí*, jak moudré ono písmo samo praví) držeti mohou, nepochopujeme dokonce. A to pozorujeme v onom pastýřském listě na mnohých místech.

„*Všechna mocnost* (t. j. vláda) *pochází od Boha*, protož kdo se protiví mocnosti, Božímu zřízení se protiví!“ Jaký to nerozum, kdyby se tato věc dle písmeny vykládati měla. Vždyť by byli Ježíš, Apoštolové, Svatí Otcové, Mučedlníci atd. největší hříšníci! Jim totiž zakazovaly tehdejší vlády kázati křesťanství, a oni přece kázali, tedy se protivili mocnosti, tedy se protivili zřízení Božímu!! — Bídné pochlebenství, na jaké cesty přicházíš?! Velební Otcové biskupové! kdyby byl ke mně přišel satanáš světské podlízavosti a byl mne chtěl pokoušeti touto sadou, že všechna mocnost pochází od Boha, byl bych řekl: „Odstup ode mně duchu podlízavý, jenž zoveš arcipochlebníkem! neboť stojí zase jinde psáno: Více budeš poslouchati Boha nežli lidí!“

Že se pravá svoboda *jenom* z lůna církve narodila — jak též páni biskupové praví — jest věc odporující celé historii. Církev má dosti spravedlivých, velikých a pravdivých zásluh, a nedůstojné jest, připisovati jí jiné a cizí. A jak by konečně mohla pravá svoboda povstati od těch, kteří učí, že všeliká moc, tedy i moc loupežnického tyrana, pochází od Boha, a že se jí musíme podrobiti?

Ta část pastýřského listu, která nyní až ku konci nám zbývá, obsahuje jenom ustavičné opakování špatně rozuměného a vyloženého textu: *Starejte se jen o království nebeské, ostatní vám bude přidáno.* Špatné vykládání tohoto textu způsobilo již na světě mnoho neštěstí, a kdybychom se písemně jeho držeti chtěli, museli bychom se proměnit v samé *fakyry*. „*Člověče, přičiň se, a Bůh ti požehná,*“ zase stojí jinde psáno, a zdá se nám, že užitečnější jest, tohoto druhého se držeti. Ostatně víme dobře, že sami páni biskupové se velmi málo drží onoho textu, který nám ostatním za tak spasitelný schvalují, neboť jsme ještě nic neslyšeli o nějakém arcibiskupu neb biskupu, jenž by byl své tučné příjmy (300.000 zl.) mezi své chudé spolupracovníky, lokalisty, kaplany, učitele a jiné ještě mnohem chudší lidi rozdělil, jsa pevné víry, že mu Bůh všechno ostatní přidá, když se jen bude starati o království Boží! Kterak si máme vyložiti tuto nesouměrnost mezi učením a skutky biskupskými!

Velmi významné jest také to, k jakým lidem a jakým spůsobem se páni biskupové obrací: oni výslovně apostrofují po sobě *panovníky, vznešené a bohaté, lid venkovský, chudé, vojsko a ženské.*

O panovnících, jejichžto jméno se jaksi z velké úcty ani vysloviti netroufají, praví snad ne bez příčiny velmi nekonstitučně, že oni mocnářové lid zastupují, kdežto každý školák dobře ví, že lid zastupuje sněm. Těmto mocnářům také páni biskupové jen praví:

Proste o moudrost, a bude vám dána, vynechávajíce zde své obyčejné naučení o království nebeském. My myslíme, žeby i zde lépe stálo: Přičiňte se o moudrost, a bude vám dána, neboť kdyby každému, kdo o moudrost prosí, dána byla, odkud by se vzali nemoudří lidé na světě? —

Vznešeným a bohatým též (podivným osudem) praví páni biskupové, že jim bude přidáno jen to, co *k dávání* potřebují: ovšem že se tedy musejí o to, co sami pro sebe potřebují, starati, kdežto ostatním, jmenovitě ale chudým páni biskupové slibují, že jim *všechno,* čehož potřebují, přidáno bude.

Ty *hodný lide venkovský, jenž jsi tuk a jádro země, i k tobě doniká hlas svůdníků slovem a písmem,* praví též páni biskupové. Ovšem že jest lid rolnický tuk a jádro země, ale radujte se s námi, páni biskupové, že již ten tuk a to jádro od nynějška nebude omastkem cizím, nýbrž že zůstane tomu, který si ho v potu tváře zasloužil! Také my prosíme Boha o to a přičiňujeme se všemožně, aby hlas svůdníků slovem a písmem nevnikl do srdcí lidu venkovského: svůdníků jest mnoho, a nejnebezpečnější jsou ti, kteří v ovčím rouně chodí, a Boha ustavičně na jazyku mívají. To již sám Pán Ježíš pravil, že jsou farizeové nejnebezpečnější!

V apostrofě k chudým jest velmi chytrým spůsobem prohozeno něco o *levici,* k čemu my doložiti musíme, že jest veliký rozdíl mezi levicí na světě a levicí při soudném dnu. Mnohý, který zde na světě pořád v centrum a na pravici sedá, bude snad na onom světě ondem nejkrajnější levice, a v naději ve spravedlnost Boží myslíme, že tam na té levici bude mnoho biskupů, zvláště takových, kteří o svěřené duše své málo dbají a jen ve světských důchodech a marnostech si libují.. —

Mnoho ještě dalo by se namítati jednotlivostí, ale nemohouce se s nimi zdržovati, přistupujeme k otázce životné celého onoho shromáždění. Zač se může považovati ve smyslu katolického učení? Za sněm církevní jistě ne, neboť chybí všechny známky podstatné, a o rakouské církvi jsem posud nikdy neslyšel. Jakým tedy plnomocenstvím mohou shromáždění ve Vídni biskupové něco platného uzavříti? Církevním zajisté nic, nýbrž jen statním. Ministerstvo je svolalo pouze na radu, a doufáme, že ministerstvo také toho co biskupové uzavřeli, jinak než rady užívati nebude, a smíme-li oč prositi, tedy prosíme, aby se to považovalo za špatnou radu. Neboť soudíce podle toho pastýřského listu, musí být uzavření biskupů zcela středověké.

My nenáležíme do počtu přátel nynějšího ministerstva, ale v této věci přece očekáváme od ministerstva mnohem více dobrého než od porady biskupů. Přejeme si jenom, aby ministerstvo umělo si vy-

hledati náležité prameny, z kterých by se o pravých potřebách a přáních katolíků rakouských (nevyjímajice kněžstvo) skutečné pravdy dovědělo.

Chorváti a oktrojírka.

— Vídeňské časopisy jsou skoro všechny buď ministerialní neb alespoň by rády byly, kdyby jen mohly. Dočítáme se tedy v posledních číslech Lloydu a Presse nejhrubších urážek proti Chorvátům za příčinou oktrojované ústavy od 4. března: Házeni okolo sebe samými *Partikular-separatistische Tendenzen, provinzieller Winkelpatriotismus,* to jsou věci, které od takových pánů každý utrží, kdo nechce být poníženým služebníkem Němců. Tak daleko jdou tyto časopisy, že přirovnávají poslední zemský sněm trojjediného království Vídeňskému Sicherheitsausschuszu, a Presse se zrovna vyjadřuje, že chorvátský sněm zemský nemá jiné právo „než oktrojovanou ústavu si zapsati a podle ní se říditi.“ Tak daleko to přivádí německé soběctví a servilnost, že konečně upírají hlavní zásadu všeho konstitučního života! Neb právě to jest hlavní známka absolutní vlády, že národ jiná práva nemá, „než vůli panovníka si zapsati a podle ní se říditi.“

My dívajíce se na věci nyní pouze z praktického stanoviska, nemůžeme sobě ovšem taky přáti, aby národ chorvátský ve své jinak zcela spravedlivé opposici proti oktrojované ústavě dále šel neb snad dokonce k nějakému násilnému odporu se zavábiti dal. Což by mohlo býti společným nepřátelům nasí svobody a národnosti vítanější, než aby jeden národ pěkně po druhém k jejich většímu pohodlí se poraziti a pak potrestati dal. Nyní proti Chorvátům není ani za mák právní příčiny, a dostanou-li horší ústavu než měli dříve, bude to před celým světem pěkné znamení vděčnosti za jejich krvavé hájení mocnářství rakouského: a takové jmění třeba hned nyní nevyplácelo hotovými, přece ponese zatím dobré ouroky a časem svým se jak náleží vyplatí. Kdyby ale nyní třeba jen jedna strana (nedočkavější) v Chorvátech násilný odpor a revoluci zdvihla, víme již napřed, na čí straně bude vítězství, neboť jsou síly právě v tuto chvíli příliš nestejné; a pak by se všem Chorvátům s radostí napsala do registříku ta vina některých a našla by se vítaná záminka nedržeti jim v ničem slovo.

Hlavní námitku Chorvátů proti oktrojované ústavě jest její přílišná centralisace. Ale v tomto ohledu by jistě nemoudré bylo, aby Chorváti sami o samotě proti ni se bránili, při čem jejich síly vystačiti nemohou, kdežto s druhé strany jisto jest, že všichni ostatní národové (vyjmouc snad něco nejurputnějších Němců) tu samou ná-

mitku proti této ústavě činí, tak že podle našeho mínění oktrojovaná ústava ani jeden říšský sněm přečkati nemůže. Ať tedy Chorvaté své síly i svou nechuť proti oktrojované ústavě zachovají až k té příležitosti, kde také my všichni rovněž tak nespokojení jako oni budeme moci své síly s nimi spojiti proti oktrojované ústavě. Tato příležitost bude na prvním říšském sněmu. Uvidíme pak, kolikráte se bude asi moci opakovat ten experiment rozpouštění říšských sněmů!

Ohlídněme se jenom okolo sebe, ani jeden národ (vyjmouc jednu část soběckých Němců) není spokojen s tou centralisací, kterou oktrojovaná ústava předpisuje: Slované, Rumuni, Vlachové to již všichni osvědčili, a o Maďařích ani pochybnosti není, že jim též nebude dosti té zdánlivé anatomie, kterou jednotlivým zemím tato ústava ponechává, tedy skoro všichni v tomto ohledu stejně smýšlíme: proč bychom tedy jeden po druhém se svým odporem vystupovali, dadouce se přemoci, proč maříme sil svých v této nesvornosti bez spojení, proč bychom raději všichni pohromadě v úplných silách nepozdvihli svých hlasů? — První říšský sněm může teprva platně rozhodnout o budoucí *trvanlivé* ústavě rakouské a že tato bude foederativní, nepochybujeme nikterak.

Nová knížka od hraběte Lva Thuna.

Máme tedy první českou knížku sepsanou od rakouského ministra — neobyčejná to věc až posud v české literatuře: *„Úvahy o nynějších poměrech, hledíce zvláště k Čechům, sepsal hrabě Leo Thun.“* Každý si již snad napřed pomysliti může, že čelí tento spisek hlavně proti té straně politické, kterou my v Národních Novinách držíme: a právě proto že pan hrabě zřejmě své smýšlení vyslovuje, hodláme i my rovněž tak zřejmě a však též „sine ira et studio“ (jak pan hrabě o sobě praví) proti jeho spisu své mínění vyložiti. Nynější postavení p. hraběte co ministra osvěty a náboženských záležitostí ukládá nám povinnost považovati jeho knižku ještě za důležitější, než by se v jiných okolnostech býti zdála. Celý spis 96 stran v malém formatě, rozdělen jest na šestero částí; první čtyry jsou více theoretické, v posledních dvou praktických jedná pan hrabě o nejnovějším stavě politiky slovanské, zvláště české v Rakousích.

Pan hrabě vyslovuje se zřejmě proti vševládě, totiž proti tomu, aby vláda do všech okolností občanů svých se míchala, všechno sama řiditi chtěla. *„Jak mohou* — praví — *zákony rozhodovati o otázkách, ježto se týkají náboženství, věd a duševního vyvinutí?* (st. 14.) *Moc státní chraniž důrazně mír a právo proti každému nepříteli jak domácímu tak cizímu; ponechej ale lidem, aby buď sami, buď ve spolku sousedském, aneb spojení podle zvláštních svých interessů svobodně roz-*

vijeli svou činnost a sami pečovali o své blaho.“ (str. 17.) Žádný liberální člověk nemůže tuto zásadu p. hraběte haněti, ale mnohý se zeptá, kterak se srovnává takové liberální pravidlo s tím liberalním associačním a obecním zákonem, jaký nám toto ministerstvo oktrojovalo, do kterého pan hrabě nyní (musí se rozumět co stejně smýšlející) vstoupil, proti kterému alespoň dříve opposici nečinil? — Bez svobodné associace, bez opravdivé svobodné obce nelze nikterak aby lidé rozvíjeli svou činnost: schvalovat jim tedy oučel a zamezovati k tomu prostředky, toť jest trochu ironické. Tolik tedy musíme proti hlavní věci namítati, o teré jedná p. hr. v prvních dvou odděleních svého spisu: jednotlivých námitek bylo by více. Tak ku př. praví p. hr. (str. 11), *že protivníci vlád bojují proti vládám skoro jen lží a podvodem.* Tu již mluví z pana hraběte ministr, ačkoli spis sepsán jest v privátním živobytí: neboť každý, kdo historii r. 1848 a 1849 zná, nebude tuto strannickou sadu p. hraběte za pravdu držeti; a má-li se již o lžích a podvodech mluviti, Bůh ví, neshledal-li by se v očích vlád onen biblický trám, pro který se tříška v oku bližního přece dobře vidí.

Také myslíme, že se p. hrabě mýlí, pokládaje, že také jest hlavní příčina událostí našich dní ta, *„že vzdělané třídy lidu odpadly (aspoň z veliké části) od upřímného, živého křesťanství.“* Pan hrabě myslí beze vší pochybnosti tak zvané vyšší třídy: tyto ale pokud známe dějiny světa, vždy se velmi málo drživaly upřímného živého křesťanství, nýbrž více zevnitřních (jim pohodlných) forem, považujíce svaté náboženství Kristovo více jen za potřebnou uzdu na lid jim poddaný, než za pravidlo i pro sebe, a jestli se formálně co nábožnůstkáři chovali, činili to obyčejně z opatrnosti, aby se jim tato užitečná uzda nestrhala. Již ve svaté biblí N. Z. praví se, že snáze projíti velbloudu skrze ucho jehliči, než bohatému do království nebeského, na důkaz, že již to je obyčejná stará vada vyšších tříd, co jim pan hrabě nyní vytýká.

Strany provedení národní rovnoprávnosti ve školách a v oufadech projevuje p. hrabě v třetím oddělení takové smýšlení, s kterým dokonce spokojeni jsme, přejíce sobě, aby se jakožto ministr prakticky držel těchto svých zásad. On praví: *„Žádnému národu jakožto takovému nepřísluší nějaká přednost před druhým, to jest: proto že někdo náleží k jistému národu, nic se mu nesmí odpírati neb zakazovati, čehož by pohledávati mohl jako práva, kdyby náležel k jinému národu.“* Na stránce 44 výslovně praví, *že se i na vyšších školách* (kde rozumí dle jiných svých výroků také *universitu*) *zříditi musí české katedry všeho způsobu.*

Věci, ve kterých se s p. hrabětem nesrovnáváme, jsou předně veliké, jak myslíme, přeceňování a vychvalování Němců, jejich učenosti a zásluh o civilisaci na str. 32, 33, 34. Čtoucí tyto strany,

musí zrovna mysliti, že pan hrabě pokládá Němce za první národ ve světě a že je nám Slovanům jako zrcadlo ve všem k následování představuje. Nikdo nebude tvrdit, že jsme se již vyrovnali Němcům: jiná jest ale, máme-li si je co vzor k následování vyvoliti. My především v tom hledáme budoucí velikost Slovanů, když by se nejvíce dle příkladů a vzorů starověkých Řeků a Římanů, pak ale Angličanů (severních Amerikánů) a Francouzů vzdělávali. Neboť Řekům a Francouzům zdá se nám nejvíce podobná býti povaha národní slovanská, a v tom co naší slovanské povaze chybí, totiž setrvalost, důkladnost, zdají se nám Angličané a starověcí Římané mnohem ctihodnější mistrové, než Němci, kteří se jim v těchtovlastnostech ještě nikdy nevyrovnali. A v čem bychom si my Slované měli vzíti Němce za vzor: v politice? v té jsou oni sami nejbídnější školáci, jak zkušenost učí; ve vědě? v té jsou pedanti, kteří si tvrdou skořepinou vědy tak zuby vylámou, „že již ani jádro, kdyby se i až k němu probrali, okusiti nemohou; v umění? k tomu jsou buď příliš chladní, buď příliš titěrní, buď zas přeučení: zkrátka by se nejlépe charakterisovati dali, že jsou *velicí mistři v malých věcech.* Není zde příležité místo, abychom slabé strany Němectva rozebírali: ale máme přesvědčení, že všechno skoro, co jest na Němcích následování hodné, mnohem skvěleji a důkladněji u jiných národů nalezáme, a že všechno to, co mají Němci původního u sebe, následování pro nás hodno není.

Tolik o poměru Slovanů a Němců vůbec; má-li ale pan hrabě přede vším jen na zřeteli Čechy a Němce v Čechách, jak se to skutečně zdá na str. 34, kde praví: *„Dokud ale Slované co do vnitřní síly a vzdělanosti zůstávati budou pod Němci, potud musí tito více platiti v životě jak občanském tak politickém“* tu se zdá p. hrabě zapomínati, že dle našich dosavadních poměrů v Čechách všechna česká vnitřní síla a vzdělanost v německé formě vězela a Němcům se připočítala, držícím násilně (pomocí vlády) všechen monopol intelligence. Kdyby ale p. hrabě *obyčejnou* německou vesnici v Čechách porovnal s obyčejnou českou, sotva by shledal veliký rozdíl vnitřní síly a vzdělanosti! Sem též náleží to, co praví p. hrabě (str. 42) o divadle. Neníť to tedy se strany naší (jak se vyjadřuje p. hrabě *„lichá národní ctižádost aneb hledění okem závistivým na to, co mají jiní,“* když rozličné ústavy pro sebe žádáme, které jsme až posud vlastními penězi a daněmi, vlastními silami vydržovati museli pro cizí čest a pro svou potupu, totiž pro rozmnožení důkazů, že máme mnohem méně *„vnitřní síly a vzdělanosti“*, než Němci. Všeobecné sady nemívají vždycky platnost; ku př. praví p. hrabě: *„Přede vším budiž dána každému člověku a národu stejná svoboda, by se o svých silách vyvinoval.“* Byli ale dva sousedé, kteří mívali před časy oba po čtyrech koních: při rozličných příležitostech sobě ale soused Michl po-

znenáhla tři koně od souseda Vaška přivlastnil, tak že konečně má Michl sedm a Vašek jednoho koně. Nyní mají jít oba na přípřež, oba dostanou stejný náklad (mají se o svých silách vyvinout), a Michl se směje Vaškovi, že tak pomalu jede, ba pochybuje dokonce, neuvázne-li Vašek někde v blátě. Otázka: Nebylo-li by zaslušno, aby napřed soused Michl sousedovi Vaškovi ty tři ukradené koně vrátil, a pak s ním teprv o závod jel? — Myslíme, že toto podobenství měl p. hrabě, spisuje třetí oddělení své knížky, dobře na zřeteli míti, pak by byl snad ledacos vynechal a ledacos přisadil! —

Nyní přicházíme ale již k té části knížky, ve které se smýšlení pana hraběte od našeho tak velice a podstatně dělí, že za nejlepší cestu pokládáme, napřed v krátkosti všechny hlavní zásady od p. hraběte vyřknuté dohromady sestaviti, a pak proti nim též své námitky a svůj odpor v souvislosti přiložiti. My beztoho očekáváme, že skoro každý, kdo se českou literaturou obírá, spis p. hraběte přečísti neopomine, což si také přejeme, nebojíce se nikterak, že tím něco utrpí naše politická strana, poněvadž můžeme p. hraběti ve všem platné námitky postaviti.

Pan hrabě myslí, že nejnebezpečnější škůdce věci národní jest ten, kdo z ní udělati chce věc politické strany; — žeby z toho pošlo to co se nejpatrněji v Uhřích ukazuje; že moc strany národní prospívá jen vůdcům jejím a novinám jejich; že strana národní nikdy vlády vykonávati nedovede, že se její mocí nic trvanlivého nemůže vystavěti; že musí zůstat strana národní věčně v opposici; že jest korouhev strany národní cit, a proto se nedá od ní očekávati důslednost v politických zásadách, oudové její nemohou býti i v nejdůležitějších politických otázkách svorni a musí obětovati své přesvědčení straně. Tyto všeobecné sady p. hrabě pak aplikuje na bývalou slovanskou Pravici v říšském sněmě, a lituje že mnozí mužové pozbyli svého politického postavení a vážnosti tím, že k této straně přistoupili. Pan hrabě se vyslovuje proti každé politické koalici (spojení různě smýšlejících k jednomu oučeli) a vypočítává na str. 84 historicky všechny (domnělé) slabosti národní naší strany. Dále myslí, že skrze foederaci by muselo přestat Rakousko býti jedním státem; žehrá velice na to, že naše strana tří slov: *národnost, demokracie* a *foederace* užívá jako hesla, neurčivši dokonale, co pod každým rozumí a jak dalece chce jíti jmenovitě v demokracii a ve foederaci, což nazývá p. hrabě nepoctivým a nechvalitebným, velikolepým podvodem a hříšným pohráváním; píše takto výslovně (str. 88): „Užívati všech třech jakožto pouhých hesel, nepřikládajíce žádné z nich určitého pojmu, a spojovati v jednu stranu všechny, kdož je přijímají v jakémkoli smyslu, toť jest nepoctivost trojnásobná.“ Zastávaje na str. 86. 87. šlechtictví vytýká dosti zřetelně straně (naši) národní, že chce bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné. Co

by získal národ — ptá se p. hrabě na str. 94 — vyměniv jeho vlády absolutní za okovy strany samovládní? (čím myslí naši stranu), a jmenuje nás (str. 95.) hloučkem předbřeznových „vlastenců," osobujících sobě výhradní monopol ve vštěpování lidu své státnické moudrosti, která větším dílem vypůjčena jest ze západní Evropy. Celý svůj spis uzavírá ale p. hrabě následující pamětihodnou sadou str. 96: „Revoluce, ve které žijeme, nedojde svého konce dříve, dokud se všcvládnost sněmovních většin nestane právě tak nemožnou, jako všeVládnost absolutního mocnáře anebo absolutní büreaukratie!" — O této poslední St. Simonistické sadě domýšlíme se ke cti p. hraběte, že jest jenom výrodek jeho neohebnosti v češtině, neboť se ostýcháme rozuměti jí v tom smyslu, v jakém zde stojí.

Tento zde v krátkosti vyložený chod myšlének p. hraběte ukazuje dosti zřetelně, že celá knížka vlastně čelí proti straně naší aneb ještě zřetelněji proti Národním Novinám a jejich dosavadnímu směru. Nezbývá nám tedy nic než buďto od svého dosavadního směru upustiti, anebo dokázati p. hraběti, že jeho myšlénky jsou nepravdivé, čím se pak náš směr sám ospravedlní.

Pan hrabě vystavěl celý svůj systém na třech hlavních ale mylných zásadách: předně že *strana národní jest vedena pouhým citem*, za druhé na chybné zásadě *o oučelu národní strany* a za třetí na chybné zásadě *o politických stranách vůbec.* Dovedeme-li dokázati, že smýšlení p. hraběte v těchto třech věcech jest chybné, padne sám o sobě celý jeho systém, který na nich spočívá.

My tedy pravíme: Naše národní strana není vedena pouhým citem, nýbrž snažení národní kromě citu také způsobeno a vedeno jest zásadami *čistě rozumovými.* Na následujících pravdách spočívá budova našeho národního snažení: Kromě toho každá národnost již jako zvláštní plod všemohoucí síly, zasluhuje život a vznik, a tedy pěstovati se má vždy k většímu květu; kromě toho ještě také jest národní rovnoprávnost nevyhnutelná a hlavní výminka každé opravdivé politické svobody. Neboť kdekoli se jedna národnost (jeden jazyk) zanedbává a odstraňuje, a druhý zvelebuje, nevyhnutelný následek v běhu času musí býti ten, že vznikne nerovnost mezi občany mluvícími těmito jazyky; občané té národnosti, která se zvelebuje, mají více práv, než občané zanedbané národnosti: oni se poznenáhla vytlačí ze všech ouřadů, nemají přístupu ke vzdělání a tudy jsou uvrženi do nevyhnutelných škod, zkrátka nastane aristokratie plemene a národnosti. A poněvadž ve svobodných státech většina vládne, není pro onu národnost, která v menšině jest, i při nejsvobodomyslnější ústavě nikdy možnost, vybaviti se z onoho ukřivdění, proto že nemůže nikdy přehlasovati onu většinu jinonárodní, která od svých předností jistě dobrovolně neupustí. Proto jest ale hlavní starost každého národu, pojistiti si přede vším svou národnost a jazyk

jakožto nevyhnutelnou a právní výmiaku demokratické rovnosti. Kromě toho jest jisto, že stracená politická svoboda jednou ranou, jednou chvílí opět nabýti se může, ztracená národnost ale již nikdy, a potlačená velmi těžce, tak že národ na takovou ránu často mnohá století postonává, nemoha ani docela zahynouli a v jiný národ se přetvořiti, ani již dokonalých sil nabýti, aby se vyrovnal svým soupeřům: a tak co bídný opovrhel, co služebník jiného národu, odsouzen jsa na vždy jen k nejnižším třídám, mnohé století bídný život vésti musí.

Právě proto pro všechno jest první a nejhlavnější starost každého národu, pojistiti sobě co možná nejvíce národní rovnoprávnost svou: tato životní starost musí předcházeti všechny ostatní, a kdekoli se jedná o nebezpečí národnosti, mizí všechny ostatní ohledy.

Tyto jsou zásady, na kterých spočívá smýšlení a politické svědectví strany národní, a kterých sobě každý vzdělaný spolnoud této strany dobře vědom jest, nejsa veden pouhým citem, nýbrž jsa veden rozumem a citem lásky k svému národu jen rozehřán k větší činnosti a obětavosti. Strana národní není tedy vedena pouhým citem; a tu pak odpadají všechny consequence, které p. hrabě z této své sady táhnul, ku př. že nemůže být důsledná v politických zásadách.

Za druhé má ale p. hrabě mylné poněti o účelu národní strany. On totiž nepovažuje, že trvání národní strany v politice jest jenom na čas, totiž až k ouplnému provedení rovnoprávnosti v životě a k pojištění národnosti pro všechny budoucí časy. Národní strana může tedy rozumným způsobem jen tak dlouho trvati, až toto docíleno bude, pak ale sama sebou přestává, protože jest práce její dokonána. Pan hrabě nám ovšem namítne, že rovnoprávnost již vyřknuta jest: my ale odpovíme, že ovšem slíbena, ale ještě nikdy neprovedena ve skutečnosti, a poněvadž při uvádění této rovnoprávnosti do života mnoho nejrozmanitějších může být způsobů a stupňů *), že zapotřebí jest, abychom dříve neustáli, až dokonce provedena bude. V tomto ohledu rovná se národní strana docela těm politickým stranám, které tak často vnikati vidíme, ku př. v Angličanech, a které si přede vším provedení jistých jednotlivých věcí (emancipace katolíků, zrušení obilních zákonů) za úkol vybraly, všímajíce si ostatního tak dalece, jak toho jejich hlavní předmět žádá. S ouplným provedením rovnoprávnosti přestane tedy i národní strana, do té doby ale ještě žádným způsobem se nedá odrozumovati: rovněž tak musí povstati zase v to okamžení, kdy by národní rovnoprávnosti opět nebezpečí zahrozilo.

Po takovém výkladu odpadne tedy hned všechno to, co p. hrabě vytýkal straně národní na tomto mylném základu: totiž že musí zůstat věčně v opposicí, kdežto ona zůstane v oposici jen až do pro-

---

*) Někdo myslí ku př. že již to pro Čecha jest veliká rovnoprávnost, když není pro užívání svého jazyka potrestán! Red.

vedení rovnoprávnosti a pak odstoupne (jako národní strana, rozpadnouc se podle rozličných zásad též na rozličné strany.) Pak že nemá ve všem stejné smýšlení: kdežto ona nepotřebuje mít, tak dobře jako tesařové pracující na jedné střeše nemusejí být stejné víry, aniž to jejich práci na ujmu býti může. Pak že strana národní nedovede vládu vésti, což ovšem také žádné národní straně ani nikdy nenapadlo, co se také docela příčí její systému. Oučel její nemůže býti jiný, než přinutiti vládu k provedení rovnoprávnosti ve všech odvětvích, kde toho zapotřebí jest. Aby ale mohla být nějaká česká neb německá neb maďarská neb španělská atd. vláda, jest tak nesmyslné jako české neb španělské náboženství, česká neb španělská arithmetika. Ovšem ale mohou jednotlivé části strany národní, které mezi sebou v politickém smýšlení sjednoceny jsou, velmi dobře vládu vésti.

Náhledy ale, které p. hrabě projevuje o tvoření politických stran, skutečně by více přislušely některé idealní slečince než rakouskému ministrovi. Že užíváme slov národnost, foederace a demokracie za heslo, neurčivše zcela zevrubně a snad jako v nějakém právním spisu význam jednohokaždého, proti tomu horlí až urážlivým spůsobem, nazývaje to nepoctivostí. Pan hrabě zdá se nevěděti, neb dělá se, jakoby nevěděl, v čem záleží celé umění, utvořiti veliké politické strany: totiž ve voleni praktického hesla, a že čím šťastněji teto heslo jest vyvoleno, tím větší a tudy mocnější jest strana. My si to právě za velikou zásluhu pokládáme, že jsme taková hesla, jak jsou: *národnost, demokratie a foederace*, vyvolili, a doufáme, že „sub hoc signo“ bude většina na naší straně. Nejsou to právě tak nahodilá slova, nýbrž nutně jedno z druhého vyplývají a vyznačují do hromady nejlépe v krátkosti všeliké přání veliké většiny rakouských národů. My chceme *poctivou* demokracii, bez národnosti není ale možná pravá demokratie, a bez foederace není zas možná v Rakousku národnost, proto že z tolika rozličných národů složeno jest; proto tedy chceme národnost, demokratii a foederaci zároveň. Není to také, jak pan hrabě myslí, jenom házení nějakými neurčitými slovy: čtoucí naše noviny musí již míti z rozličných ustavičně se opakujících článků ponětí, jaká jest naše demokratie, naše foederace, a co žádáme k uskutečnění národní rovnoprávnosti. Proto také myslíme, že pan hrabě nespravedlivě a vášnivě proti nám (ač ne zcela zřejmě, ale přece alespoň indirekte) užil předhůzky, že chceme *bohatší a znamenitější prohlásiti za bezprávné.* Naše demokracie není tak závistivá, abychom bohatým jejich jmění a znamenitým jejich znamenitost záviděli, tím méně tak zlodějská, abychom jim jejich jmění a jejich *zasloužennou* znamenitost odcizovati chtěli: že však *nezaslouženou* znamenitost neradi cítíme, k tomu se arci přiznáváme, a to jest právě jedno z hlavních pravidel naší demokracie.

Nepraktičnost svého požadování zdá se, jakoby byl ani p. hrabě

nepovážil. Kdyby ku př. jenom docela stejně smýšlející do jedné strany se stoupiti měli, a kdybychom jenom pět rozličných druhů (stupňů) foederace, též tolik demokratie a též tolik v požadavkách národnosti přijali (ačkoli jich jest bez konce, proto že skoro každý člověk o těchto věcech má svoje mínění, jeden jda dále, druhý jsa s málem spokojen) již by tu vypadlo dle obyčejné kombinace $5 \times 5 = 25 \times 5 = 125$, pravím sto dvacet pět rozličných stran. Je to ale možná: a byloby to dobře? — My ani se nechceme domýšleti, žeby pan hrabě snad dle zásady „divide et impera" chtěl na více stran své odporníky rozděleny míti.

Jestli to ale jest nepoctivé, podvodné (jak p. hrabě praví) lidi rozmanitých nuancí, avšak v hlavních zásadách svorné do jedné politické strany sebrati, pak musí nazvati p. hrabě *celý svět* (v ouplném smyslu toho slova) nepoctivým, neboť všude se dělí celý národ obyčejně jen na dvě neb na tři politické strany, ba za neštěstí se pokládá, když by se příliš mnoho stran jevilo. Jaká ku př. rozmanitost smýšlení v obou stranách, kde celý národ se dělí jen na stranu liberální a neliberalní? Ať tedy jde p. hrabě a nadá všem anglickým Whigům a Toryům nepoctivých a provozujících velikolepý podvod! Ať to samé učiní i sev.-americkým demokratům a Whigům! — Myslíme, že p. hrabě sám překvapenost a vášnivost tohoto výroku svého uznati musí.

Pokud svět bude světem a člověk člověkem, nenajde p. hrabě nikde politickou stranu, jejížto oudové by se ve všem srovnávali: vždyť pak ani mezi dvěma přátely nemůže být ouplně stejné smýšlení. To však celku nic nevadí: jeden k vůli druhému musí v něčem ustoupiti, aby zas onen jemu k vůli ustoupil; někdy zůstane na vrchu mírnější, někdy prudčí živel celé strany; v celku ale se vždy dle jednoho smyslu pokračuje.

Jsouce ostatně přesvědčeni, že p. hrabě ve knížce své vyslovil upřímně svoje přesvědčení a svou dobrou vůli, kterou jsme jemu v celku nikdy neodpírali, nechceme tedy ani před ním tajiti toho, že nám ani možno není, určiti již nyní ouplně a do podrobnosti té foederace, kterou jsme sobě za heslo vyvolily. My se neštítíme veřejně toto vyznati, proto že myslíme, že není žádný vůbec ani nemůže napřed něco podobného určovati. V tom musí být slyšán hlas všech národů rakouských, a jeden národ, jedna strana nemůže sama o sobě žádného rozhodného hlasu sobě osobovati. Zásada naše ale v tomto ohledu jest ta, že každý jednotlivý národ v Rakousích jest sám sobě oučelem, a říše rakouská toliko prostředkem k dosažení těchto oučelů jednotlivých národů: a v tom myslíme, že leží kořen foederace, kdežto naopak centralistům říše za oučel platí a jednotlivé národy jenom za prostředky. Na příštím říšském sněmu uvidíme jistě dle těchto dvou zásad rozdělené všechny zástupce celé říše,

celý sněm rozpadne se na dvě strany: centralistů a foederalistů. Foederalisté budou sebe vždy považovat napřed za Čechy, Chorváty, Srby, Poláky, Rusíny, Maďary, Vlachy, Rumuny atd., a pak teprva za Rakušany: kdežto naopak centralisté především za Rakušany (za Němce, což v tomto pádu jest synonimum), a pak teprva za provinciály té neb jiné *province.* Centralista i foederalista, ačkoliv jejich vyznání víry ještě není formulováno, přece se velmi ostře od sebe dělí, a z každé maličkosti se poznati mohou, ku př. foederalistovi slovo *province* jest až k smrti protivné, kdežto centralista jím ustavičně a s líbostí okolo sebe hází.

Některé výroky p. hraběte, nesoucí na sobě patrné známky strannosti a mrzutosti právě k naší straně, nemůžeme též mlčením opominouti. Co ku př. znamenati mají *ony okovy strany samovládní,* přirovnané od něho k absolutní vládě? Každý ví, že naše strana rovněž jak každá jiná nemá žádných prostředků někoho nutiti, aby s ní držel: každý drží s námi tak dlouho, pokud uznává, že cesta naše jest pravá, a pokud se shoduje s naším smýšlením. My nemáme žádné vojenské exekuce, žádné žaláře, žádné tresty, kterými bychom někoho nutili chtěli, aby to, co pravíme, za spravedlivé uznával! Zdá se tedy, jakoby přiveden byl k takovému výroku p. hrabě jenom z trpkosti nad politickou porážkou, kterou za onoho času šťastně od nás utrpěla jeho strana.

To samé platí též o výroku p. hraběte, „že prý moc strany národní jenom vůdcům a novinám jejich prospívá," ve kterém každý alespoň co se novin týče, pozná narážku na spisovatele tohoto posouzení. Pan hrabě dobře ví, že vůdcové národní strany naší od své strany žádného jiného prospěchu nemají, než jakého vůbec užívají vůdcové každé politické strany, totiž vplyvu a vážnosti. Avšak i to opět závisí od dobré vůle strany samé jako všude jinde. Co se ale novin týče, jest známá věc, že prospěch každých novin (vyjmouc takové, které někdo vydržuje a uplácí) závisí jenom od nich samých; které noviny mají schopnosti, získati si více přátel, těm se vede ovšem líp, než takovým, které lidé ani zadarmo bráti nechtějí. Pan hrabě též dobře ví, že my k předplacení na sveje noviny nikoho nutiti nemůžeme, a že bychom se také styděli snad nějakých kramářských a dorážlivých prostředků k rozšiření jejich užívati.

Rovněž tak nevíme. co mohl p. hrabě mysliti slovem monopol, a tím že nikoho jiného k slovu připustiti nechceme. Snad nás nebude považovati za tak dobromyslně-hloupé, abychom nechali strany nám protivné, jako ku př. Vlastimilo-Wurmbrandskou v tichosti se rozšiřovati, neopírajíce se proti ní ze všech sil?

Vůbec nesluší p. hraběti výrazů, jako „hlouček předbřeznových vlastenců" užívati, neboť on sám náležel do tohoto „hloučku vlastenců", a teprva později více ke straně šlechtické přilnul, a jmenovitě po

*

událostech červnových dokonce se s naší stranou rozpadnouti a roznepřáteliti musel. Proto by se měl s ohledem na tuto stranu vždy držeti známé národní písně:

„Hněvej ty se na mne nebo nehněvej,
Jen když mne potkáš, pozdravení dej!"

to jest: on může nyní jakožto nepřítel důvody vystupovati proti naší straně, ale neměl by nikdy mluviti potupně a pohrdavě o těch, do počtu kterých se dříve náležeti nestyděl.

Ku konci nemůžeme ještě nezmíniti se o tom, co vytýká p. hrabě (str. 84) Pravici slovanské: *„Podporovala v Kroměříži celým svým počtem hlasů onu stranu sněmu, od které z Vídně byla vypuzena, v otázce národnosti se dokonce nedotýkající, proti vládě té, která se zmužila prohlásiti konečně nepřátele Slovanů v Uhřích za nepřátele Rakouska."* V této pamětihodné sadě vypodobnil se p. hrabě mimovolně líp než v nejdokonalejším zrcadle. Jak známo, jednalo se tam o hlavní zásadu, *„pochází-li všechna moc z lidu"*, a tedy snad měla Pravice slovanská (jak myslí hr. Thun) ze msty proti Němcům upírati takovou hlavní a základní pravdu? Měla snad ze zdvořilosti k vládě a ze záští proti Levici hlasovati proti svému přesvědčení? Že ostatně ani vláda nevystoupila proti Maďarům ze spravedlivosti k Slovanům, nýbrž pro vlastní svůj prospěch, to ví p. hrabě tak dobře jako každý jiný.

Na jiné jednotlivosti toho spisu přijdeme ještě příležitostně.

Statečnost politická.

— *Stálost, vytrvalost a neohroženost politická* jsou vlastnosti, které nevyhnutelně národ míti musí, chce-li upevniti svoje práva a svou svobodu: bohužel ale těchto vlastností ještě příliš po řídku nalezáme. Jak mnohý mezi přáteli svými aneb někde v hostinci aneb jak říkáme za větrem až přes příliš zuřivý a radikální člověk, svěsí hlavu, ohne hřbet a poníží svou mysl, jak mile s ouřady co činiti má, jak mile strana jemu ve smýšlení politickém protivná zvítězí a své odporníky ustrašovati a pronásledovati počíná. Jak mnohý, jenž v roku 1848 bouřlivým svým radikalismem až všechno děsil, jemužto tenkrát všeho bylo málo, jemuž se celý svět zdál býti neliberální a reakcionářský, jak mnohý pravím ouhlavní radikalista z minulého roku obchází nyní s kloboukem v ruce jako zmoklá slepice v ustavičných ouzkostech, aby si někdo nevzpomněl na jeho lonskou zuřivost.

Jaká jest asi příčina tohoto tak obyčejného úkazu? — Ovšem jest příčin více, my však zde jen na jednu hlavní poukázati obmýšlíme. Že jsou vůbec lidé beze všeho mravního charakteru, kteří vždy jen s tou stranou drží, která vyhrává, kteří se tedy i v loni

beze všeho přesvědčení a bez mravního pudu k liberální straně přidali, domýšlejíce se, že musí zvítězit a že pak při tom i oni uloví lecjaký výnosný ouřádek nebo něco tomu podobného: o tom všem, jakožto věci příliš sprosté, obyčejné a mizerné nechceme ani slov šířiti. Takoví lidé budou dnes sloužiti absolutní vládě za denuncianty a za biřice, a zejtra, kdyby se věci obrátily, budou své nejpoctivější spoluobčany věšet na lucerny a připravovat pod guillotinu, vždy ale budou vyhledávat beze vší svědomitosti jen svého špinavého zisku.

My však zde jen chceme jednati o poctivých ale slabých lidech, a o příčině, proč oni jsou nestálí a lehce zastrašitelní ve svém politickém smýšlení. Příčina toho jest neurčitost a nejasnost jejich politického smýšlení. Puzení jsouce jenom okamžitým citem a neurčitým nadšením nedovedli si ještě utvořiti v hlavě pevný systém politických zásad, a proto kolikráte jim v nadšení přeskočí několik koleček a hodiny jejich politického smýšlení hrozně hřmotí, najednou ale zase bez pohnutí státi zůstanou. Právě proto, že se jejich smýšlení politické nezakládá na dobře promyšlených a ustálených zásadách, lehce se zaleknou a netroufají si to, co skutečně smýšlí, vždycky také činem vyznati, oni mají jen jakousi sváteční politiku mezi přáteli a při sklenici, ale všude ve skutečném životě jenom všední. Když slunce svítí liberální straně, poletují jako motýlkové v nejpestřejším barevném blesku: když ale se obzor zahalí mraky a od daleka bručí vládní hrom, již hned se zalezají jako červíkové do svých dírek.

Mužové ale, kteří dle pevných zásad smýšlí, kteří si utvořili pevná nezrušitelná pravidla v politice, přes které nikdy ani nepřeskočí ani nepodlezou: takoví dovedou v čas přílišné politické bujnosti odporovat přemrštěncům, a nedbajíce na žádné jejich, že při tom často utrží nezasloužené nadávky, umějí ochladiti jejich přílišnou zapálenost a uchrání tím kolikráte vlast od velikého neštěstí, za to ale se také nebojí v zarmoucených dobách politické sklíčenosti povznesti neohroženě hlasu svého proti škůdcům a nepřátelům svobody. V politice musí každý napřed sám se sebou a se svým svědomím býti urovnán a přesvědčen, že nic nespravedlivého a nic pro vlast škodlivého nežádá, pak ale když jednou tohoto přesvědčení nabyl, nesmí se také báti a ostýchati, toto své přesvědčení jakožto věc dovolenou a poctivou všude a před každým a buď si to císař sám vysloviti a zastávati. Jen takovým spůsobem může opravdu svoboda pravá vzniknout a pro budoucnost se ustálit.

Narozeniny J. M. C.

V Praze dne 18. srpna. Včerejší osvětlení zavdalo v Praze opět příčinu k rozmanitému duševnímu pohnutí. Také my jsme poněkud

byli strženi do onoho proudu, a č. 138 Deutsche Zeitung uznalo za dobré, sejmouti při této slavné příležitosti svou politickou larvu a ukázati se nám v celé své německé kráse. Uváděje z našeho čísla od 16. onen článek z Pražského denníka, ve kterém jsme vysvětlili okolnost strany návrhu p. Friedlanda a jeho říšské koruny na staroměstské radnici, přidaly k němu Deutsche Zeitung dodatek, v němžto nás poučují o potřebné úctě k J. M. C. a ke všem známkám říše, vyčitajíce nám jako obyčejně „alte Sondergelüste,“ a rovnají nás k Maďarům, s nimižto prý válku vede vláda, davajíce na srozuměnou, že jsme vlastně ještě horší.

My neznáme nic opovrženějšího než pochlebníka. Byltě čas, kdežto Deutsche Zeitung neukrývaly příliš opatrně protirakouské smýšlení své, jmenovitě v čas povstání Vídenského, za těchto dob a za předešlých nám vytýkaly Deutsche Zeitung servilnost, protože jsme neuznali za dobré, zdvihnouti revoluci proti Rakousku. Nyní se věci obrátily, Rakousko a dynastie stojí pevně (máme-li my nějakou zásluhu při tom, nech ať historie rozhodne), ba ukazuje se jistá čáka, že skrze centralisování vlády německý živel v Rakousích získá: a ejhle! Deutsche Zeitung již nás napomíná jak máme slaviti narozeniny JMC. a jak si máme vážiti koruny říšské! Vidíme, jak se časy mění!

Co se ale samého osvětlení týče, vidíme patrně z příkladu městské rady Vídenské, která též jako naše Pražská radila dobročinné dary pro chudé místo illuminace, že naše Pražská rada nejednala nešetrně a neuctivě proti J. M. C. Vůbec každý rozumný bude osvětlení města v čas obležení co možná zdržovati, neboť věru v takovém stavu podobná demonstrace nesluší, poněvadž připouští možnost, mysliti si, že není naveskrz z dobré vůle spůsobena. Nemůže se tedy schvalovati krok, který učinili mužové jisté strany, přivěsivše již pozdě odpoledne veliký plakát, který zde následuje:

Svým spoluměšťanům!

Zejtra jest slavnost narozenin Jeho Milosti našeho milovaného císaře. Ponejprv, co na trůn nastoupil, máme příležitost, tyto slavně odbývati. Máme tím spíše příčinu k tomu, poněvadž Jeho Milost udělením ústavy — která dříve slibena, od něho teprv ale dána byla — uzavřením míru s Piemontem a ku konci se blížícím pokořením povstání v Uhřích nám pro budoucnost zevnitřní i vnitřní pokoj a s tímto opětné zkvetání našeho blahobytu zaručil.

Jsme toho mínění, že jest všeobecné osvětlení města nejjednodušším a nejpatrnějším prostředkem, jímžto city vděčnosti a oddanosti naši Jeho Milosti na jevo dáme.

Narozeniny Jeho Milosti císaře Ferdinanda byly letos osvětlením města slaveny, ačkoliv JM. zřejmě toho odříci se ráčila.

S důvěrou tedy očekáváme, že každý dobře smýšlející rád na všeobecném osvětlení, dnes večer od nás zamýšleném, oučastenství

bráti bude, k čemuž své spoluměšťany přátelsky a co nejdůležitěji zveme. V Praze dne 17. srpna 1848.
Ve jménu více stejně smýšlejících: MDr. Reisich. Ant. Haasche, obchodník. K. H. Fischer, JUD., Pražský měšťan. Karel Kehrn, obchodník. Michal Kriner, obchodník. Egidy Kriner, obchodník. Fr. Burian, kožel. mistr. Fr. X. Brosche, obchodník. Bed. Brosche, obchodník. Jan Jelínek, měšťan. J. B. Batka, obchodník. J. Röhrs, fabrikant. V. Hofmann, sklenář. Fr. Kose, kupec. JUD. Niemann, advokát. MDr. Wischin. Fr. Liegert, obchodník. M. Jindřich, obchodník. Bohumil Haase. JUD. Burian. J. G. Dietel, obchodník. Jul. Hegner. Herm. Buchsbeck, obchodník. Jiří Hezner. JUD. Rudolf Haase. Helminger, JUD. Mor. Zelliger, obchodník. Josef Götzl, konvář. Jos. Pokorni, švec. Lud. Fortner, stříbrník,. J. Cayer. Jos. Köhler, Čeněk Türk, J. J. Wanitschek. Fr. Scheib. F. Lepschik, voskář.

Neboť neslušné jest, den narozenin J. M. C., vyvoliti si za příležitost politických agitací a míchati city obecenstva k J. M. C. dohromady s politickými vášněmi jedné strany proti druhým. Skutek také okázal, žeby bylo nejmoudřeji bývalo, následovati městskou raddu a oslaviti den tichým ale výdatným darem pro chudé, než působiti nepodařenou illuminaci. Osvětlení města, kdykoli není pouhá politická demonstrace, nýbrž jako včerejší, má být ke cti JMC. našeho neodpovědného konstitučního mocnáře, musí být všeobecné.

Vládním novinám.

(N. N. 25. srpna 1849).

— Vládní naše noviny, a sice tenkráte německé i české uznaly opět za dobré, vynaložili na nás něco ze svých otcovských napomenutí a ponaučení.

Že Prager Zeitung svého bývalého spolupracovníka a nynějšího ministra hr. Thuna proti nám všemožně zastávati musí: o tom není ani zapotřebí pochybovati. My také nemáme proti tomu nic co namítati; čtenářstvu našich novin jest knížka p. hraběte přístupná, my sami radili jsme ve svém článku, aby si každý tuto knížku p. hraběte přečetl, a proto jest svědomí naše zcela upokojeno, neboť každý poznati může, jestli jsme p. hraběti něco nespravedlivě vytýkali. A pro několik nadávek, kterých se nám od Prager Zeitungu již beztoho dříve v úplném důstatku dostalo, nebudeme si zoufat: my přejeme Prager Zeitungu jeho moudrost státnickou, jeho učenost, jeho logiku, jeho populárnost, jeho většinu! — tak mu to všechno přejeme, že ani trochu nezávidíme! a při tom jsme tak skromni, že sobě ani jednu z vlastností Prager Zeitungu míti nežádáme.

K odpovědi pohnuly nás tentokrát jen některé věci, které se v Prager Zeitungu příliš často opakují, a ve kterých se Prager Zeitung odvolává vždy na to, *že prý veřejné smýšlení jest na jeho straně,* že veřejné smýšlení v Praze jest proti městské raddě, ba dokonce ještě praví, že nepochybuje o tom, že všichni čtenářové Národních Novin smýšlejí tak jako redakce Prager Zeitungu. — Co mají podobné věci znamenati? My nevíme jiné odpovědi na to, nežli to co obyčejně říkával onen p. učitel, totiž: Smějte se, hoši! Kdyby smýšlelo čtenářstvo Národních Novin tak jako redakce Prager Zeitungu, odkud pak by se vzalo toto naše čtenářstvo? Proč pak by všichni nečtli raději Prager Zeitung aneb jeho českou sestřenici Pražské Noviny?

A jaký hrdina jest p. redaktor Prager Zeitungu, jak on beze vší světské bázně vyjevuje své politické náhledy, ukryt jsa pod perutěmi vojenské vlády, a jak hrdinsky nám umí pohrozit! Věru učiněný Bayard! *„Das Uebrige wird sich auf einem Wege ergeben, auf welchem die Warte N. N. nicht steht!“* praví nám p. redaktor Prager Zeitungu, dávaje nám na srozuměnou, že jsou ještě na světě vojenské soudy a Stockhaus. Věru nic není na tomto světě tak velikolepé, jako politické hrdinství vládního redaktora! —

Řeč Viktora Hugona

presidenta sjezdu pokoje, při zahájení téhož sjezdu.

(N. N. 29. srpna 1849.)

Pánové!

Mnozí z Vás přicházejí z nejdálších končin širého světa jsouce vedeni zbožnou a svatou myšlénkou. Jsouť mezi Vámi publicisté, filosofové, duchovní všelikých vyznání křesťanských, na slovo vzatí spisovatelé, zkrátka mužové, jenž jsou chloubou svých národů. Vy chcete, aby vyšel z Paříže výrok shromáždění tohoto, kteréž nepodporuje blaho národu jednoho, nýbrž blaho národů všech; Vy chcete k zásadám nynějších státníků a zákonodárců připojiti myšlénku novou, vznešenější; Vy obracíte pozornost jejich na významná a krásná slova v evangelium, kteréž káže pokoj všem lidem, synům to jednoho Boha; v tomto místě, kteréž provolalo bratrství občanů, přišli jste provolati bratrství národů.

Vítejte nám!

Jest ale, pánové, zbožná myšlénka povšechného pokoje, jenž všecky národy obecnou vazbou poutá, evangelium za nejvyšší zákon uznává a na místo války pokojné vyrovnání klade, jest, pravím, zbožná myšlénka tato také myšlénkou praktickou? Lze svatou my-

šlénku tu také uvésti ve skutek? Mnozí mužové positivní, jak se nyní mluví, mnozí státníkové, jenž u vedení záležitostí státních ošedivěli, odpírají sice ideám Vašim vší praktičnost; já však pravím beze všeho rozmýšlení, že myšlénka Vaše jest praktickou a pokusím se také hned to dokázati.

Ba já jdu ještě dále; mámtě za to, že není pouze praktickou, nýbrž že ani není lze jí se vyhnouti. Uskutečnění její může se jen upozditi, neb urychliti.

Zákony lidské nejsou a nemohou býti rozdílnými od zákonů božských; zákony božské ale nekážou válku, nýbrž mír. Člověčenstvo začalo se sporem, tak jako stvoření všehomíra se směsicí všech živlů. Jakkoli ale jest patrno, že člověčenstvo počalo s válkou, nelze přece upříti, že cílem jeho jest pokoj.

Vyznávajíce vznešené pravdy tyto, potkáte se sice častokráte s odporem; víra Vaše setká se s nevěrou, v bouřlivých časech našich bude se idea Vaše mnohému zdáti planým ideálem, ba mnozí ji budou vykřičovati za utopii: co mne však se týče, jenž jsem jen skromným spolupracovníkem na velikém díle devatenáctého věku, já se nedám odporem takovýmto ani překvapiti, ani odstrašiti. Což není věcí docela přirozenou, že hlavy se odvracují a oči se zavírají, když náhle odvíráte u prostřed temnosti, která nad námi se rozprostírá, zářící se bránu budoucnosti?

Pánové, kdyby před čtyrmi sty lety, když ještě válka zuřila v každé obci, v každém městě, v každé zemi, kdyby, pravím, před tímto časem někdo byl řekl Lotaringii, Pikardii, Normandii, Bretagnsku, Provenci, Delfinatu a Burgundii: Přijde čas, že nebudete proti sobě válčiti; přijde čas, že proti sobě nebudete pole sbírati; přijde čas, že se nebude více říkati: Normanové táhli na Pikardské, Lotringští zahnali Burgundy. Budete sice ještě spory mezi sebou vyrovnávati, budete musit rokovati o společných potřebách svých; na místo vojínů, na místo děl a rozličných zbraní však položíte malou skříň, již nazvete hlasovací urnou, a z této urny bude vycházeti váš národní sněm, v němžto se bude soustředovati život vás všech, jenž bude vaší duší, jenž bude národním a svrchovaným soudem vaším, který potlačiv sílu meče, vzbudí v srdcích vašich cit spravedlnosti, jenž každému z Vás řekne: „Zde se končí tvé právo, tam počíná tvá povinnost! Odložte zbraň a žijte v pokoji!“ Až doba tato přijde, budete míti společné myšlénky, společné interessy a společný cíl; Vy se budete milovati a poznáte, že jste synové jedné krve a jednoho kmene; pak nebudete více Burgundy, Normany, Bretony a Provencaly, pak budete pouze Francouzy. Vaším heslem nebude více válka, vaším heslem bude civilisace!

Kdyby někdo vše toto tenkráte byl vyřknul, nebyli by všickni učení a velcí politikové tehdejší byli zvolali: „Hle plachého, nezku-

šeného básníře! Jak málo poznal teprv člověčenstvo. O jakých snech, o jakých chimérách nám tu mluví? A hle, pánové, čas kráčel ku předu, a tento sen, toto blouznění, tato chiméra se uskutečnily. Člověk ale, jenž by vše to byl předpověděl, byl by byl od tehdejších mudrců uznán za blázna.

Ale také Vy pánové, a já s Vámi, my všickni, jenž zde shromážděni jsme, pravíme Francousku, Anglii, Prusku, Rakousku, Španělsku, Italii a Rusi:

Přijde čas, že i vám zbraň z rukou padne; přijde čas, že válka mezi Paříží a Londýnem, mezi Petrohradem a Berlínem, mezi Vídní a Turinem bude tak nemožnou a ku pravdě nepodobnou, jako by nyní byla válka mezi Rouenem a Amiensem aneb mezi Bostonem a Filadelfií. Přijde čas, kde se Francouzové, Rusové, Italiani, Angličané a Němci, zkrátka všickni národové spojí k vyšší jednotě a že založí evropejské bratrství; právě tak jak to činily předešlé provincie francouské, které nyní v jednom Francousku spojeny jsou. Přijde čas, že nebude jiného bojiště, než trhů otvírajících se obchodu a ducha lidského, otvírajícího se novým ideam.

Přijde čas, že kule a půmy ustoupí hlasovacím cedulkám a že obecným hlasováním bude zvolen veliký a svrchovaný senát, jenž bude Evropě to, co je Anglii parlament, co je Francii zákonodárné shromáždění a co jsou druhým národům sněmy. Přijde čas, že se v museach budou ukazovati děla, jako dnes se ukazují nástroje k mučení, a každý se bude diviti, jak lidé takovonto zbraní proti sobě válčiti mohli. Přijde čas, že nebude jen dvou velikých soustátí, soustátí to Amerického a soustátí Evropejského, kteráž svorně spolu žíti a přes širé moře bratrské ruce sobě podávati budou, vyměňujíce ourodu svých polí, výrobky svého průmyslu, svých umění a duševních sil svých, vzdělávajíce pouště a přispívajíce s pomocí Boha ku zlepšení světa.

A na krásný den tento nebudeme muset čekati ani čtyry sta let; žijemeť v času rychle plynoucím, tak bystře, jako nyní neproudily se ještě nikdy události a idey, za naší doby vyvede často jediný rok úlohu celého věku.

Nuže ale, Francouzové, Angličané, Belgičané, Němci, Slované, Evropané a Amerikáni, což máme učiniti, aby vznešený den onen co nejdříve nám zavítal? Máme se milovati.

Milovati se! Takto budeme u uvádění povšechného pokoje Bohu nejlépe nápomocni.

Neb Bůh vznešený cíl tento člověčenstvu v skutku vytknul. Patřte, jak nám k dosáhnutí jeho všude nápomáhá. K jakým vynalezením nedospěl duch lidský! Jaký pokrok se nejeví na všech stranách! Hmota se stává ode dne ke dni větší otrokyní ducha a služkou civilisace; příčiny války mizí s příčinami utrpení; vzdálení

národové se spojují; daleké krajiny se k sobě přibližují, a to k sobě se přibližování jest začátek obecného bratrství. Železnými drahami stala se nyní Evropa menší, než byla ve středním věku Francie. Párními loděmi možno cestovati přes Ocean rychleji, než jindy přes moře středozemní. Za krátký čas budou lidé po světě cestovati tak rychle, jako bohové Homera cestovávali po nebesích. Ještě několik roků, a elektrická vazba svornosti obejme celý svět.

Ponořím-li se ale, pánové, do ohromného proudu událostí těchto, nad nimiž vládne ruka Páně; pomyslím-li na vznešený cíl lidského pokolení, na pokoj, a srovnám-li, co prozřetelnost božská proň činí s tím, co mu lidská politika klade v cestu: tu se zmocní cit bolesti srdce mého. Nebo srovnáme-li statistická udání a budgety národů evropejských, najdeme, že vynakládají k vydržení vojsk svých ročně neméně než dvě milliardy; připočteme-li k vydání tomuto ještě všechny veškeré zásoby vojenské, tu se okáže, že celé vydání obnáší tři plné milliardy. Připojte nyní ještě k veliké výloze této ztrátu času, nejzdravějších, nejsilnějších a nejmladších lidí, jenž ve vojště slouží, tak budete moci snadno udati, že stálá vojska stojí Evropu ročně nejméně čtyry milliardy. Pánové! nyní trval pokoj dva a třicet let, a za těch dva a třicet let bylo vynaloženo za válku sto a dvacet milliard! Představte si, žeby byl každý chtěl dříve být člověkem a pak teprv Francouzem, Angličanem aneb Němcem, a žeby člověčenstvo se bylo proměnilo v jednu rodinu, a pak vynaložte ohromnou sumu, kterou posavade z nedůvěry jste vyházeli, vynaložte ji pravím k udržení důvěry a lásky.

Dejte těchto sto dvacet osm milliard, jež jste dali válce, pokoji! Dejte je práci, intelligenci, průmyslu, obchodu, plavbě, orbě, vědám, uměním, a představte si, jaké přinesou ovoce! Víte, co by se bylo stalo, kdyby ohromná suma sto dvaceti osmi milliard po dva a třidcet let na ten spůsob se byla vynakládala? Tvářnost světa by se byla změnila. Úžiny země by byly prokopány; železné dráhy by kryly celý svět; kupecká plavba by byla stokráte zvětšena; na poušťích by se stavěla města; přístavy by se zakládaly, kde by byly posavade příkrá skaliska; Asie by byla navrácena civilisaci, Afrika člověčenstvu; práci člověka by se bohatství prýštilo ze všech žil země, a bída by zmizela;

A víte, co by zmizelo s bídou? Revoluce. Ano, tvářnost světa by byla přeměněna. Lidé by vztekle proti sobě nebouřili, nýbrž pokojně po všem míru se rozšiřovali. Místo revolucí by se zanášeli zakládáním osad. Nepřinášeli by barbarství k civilisaci, nýbrž civilisaci k barbarství.

Patřte, pánové, do které propasti válka vrhá vlády a národy kdyby oněch sto dvacet osm milliard, jež Evropa za dva a třicet le na válku vynaložila, bylo dáno pokoji, zajisté byste neviděli nic z

toho, co nyní v Evropě vidíte. Evropa by nebyla bojištěm, nýbrž dílnou; Sardinsko by nebylo poraženo, Řím by nebyl politikou lidskou pobouřen, Benátky a Uhry by se nemusily brániti, Francousko by nebylo rozerváno a v nouzi; v budoucnosti by nám nehrozila bída, občanská válka a všeliké svízele; na místo smutného divadla tohoto by jsme měli vyhlídku do krásné budoucnosti, v kteréžto se krásně pojí vzdělanost s povšechným pokojem.

Věc to opravdu hodna uvážení! Jenom přípravy proti válce jsou příčinou revoluce; lidé se chystali všemožně proti chimerickému neštěstí; neviděli však revoluce, kteréž se blížily.

Proto všecko však nesmíme, pánové, zoufati, ovšem musíme míti větší naději než dříve. Nedejme se odstrašiti krátkými pohromami, které jsou jen znameními příštích velikých událostí; nebuďme nespravedliví proti době, v nížto žijeme, nehleďme na ní jinak, než slušno jest. Naše doba, vyznejme to, jest přece dobou veledůležitou, ba podivnou a bude v dějepisu světa zajímati velmi krásnou stránku. Všude se jeví pokrok, mezinárodní spory se začínají vyrovnávati, meze na mapách a předsudky v srdcích mizí — všecko čelí k sjednocení a ku zlepšení mravů, vědy se rozšiřují a vzdělané řeči všude panují. Národní ökonomie, vědy, průmysl, filosofie, zákonodárství, všecko směřuje k jednomu cíli, to jest všecko pracuje k tomu, aby byla potlačena u vnitř chudoba a vně válka.

Ano, pánové, doba revolucí přestává, doba oprav začíná. Pokrok národů opouští formu násilí a béře ku pomoci pokoj. Od nynějška bude cílem politiky velké a politiky pravdivé: uznati všecky národnosti, obnoviti dějepisnou jednotu národů a jí pomocí pokoje s civilisací spojiti, kruh vzdělanosti vždy více rozšiřovati a národům nevzdělaným dávati dobrý příklad, na místo bitev přivésti nestranné soudy, zkrátka vysloviti poslední slovo spravedlností, kteréž druhdy vysloveno bylo násilím. To budiž, pánové, ku konci naší útěchou že člověčenstvo nevstoupilo teprv dnes na tuto dráhu, již prozřetelnost božská mu byla vytknula.

V naší staré Evropě učinila Anglie první krok a řekla příkladem svým k národům druhým: Vy jste svobodní! Francie učinila krok druhý a řekla: Vy máte svrchovanou moc!

Učiňme nyní všickni společně krok třetí a řekněme všem národům: „Vy všickni jste bratří!“

Porota.

(N. N. 23. září 1849.)

— Podali jsme v 216. čísle N. N. svém nový zákon prozatímní o sestavení porotních soudců ve přestupcích tiskových, sestavený od

nového ministra spravedlnosti p. ryt. *Schmerlinga,* který nám tuto podává ve svém novém ouřadě první důležitý okus.

Neboť netřeba snad ještě opakovati, že svoboda tisku nejhlavnější a nejprvnější jest základ svobody a práva, poněvadž jenom skrze svobodu tisku možno jest srozumění buď všech neb alespoň veliké části občanů k hájení svých práv. Svoboda tisku ale záleží v tom, aby každý občan právo měl, pomocí tisku své smýšlení veřejně všem svým spoluobčanům oznámiti a sděliti, a teprva tenkráte aby za to trestán býti mohl, kdyby vytisknouti dal něco nepravdivého a škodlivého. Poněvadž se ale skrze svobodu tisku hlavně na světlo přivádějí rozličné nepravosti a chyby ouřadů, a mnohé věci, které vládě nebývají k libosti: proto také nemají ve svobodném státu ouřadové právo a moc potrestati někoho pro přestupek tisku jinak, než když od poroty odsouzen byl. Porota ale jest soud svobodných, neodvislých spoluobčanů, kteří bez ohledu a beze strachu před vládou jen podle svého svědomí rozhodují, dopustil-li se skutečně obviněný něčeho zlého neb nespravedlivého. Neboť kdyby toto usouzení odevzdáno bylo ouřadům, nesměl by zajisté nikdo (což jest ale pro občanstvo nejhlavnější věc) chyby, vady a přestupky ouředníků veřejně tiskem vytýkati a odhalovati, sice by byl ustavičně trestán a pronásledován od rozličných slavných a neslavných ouřadů a soudů. Nejlepší příklad toho může míti obecenstvo na redaktoru N. N., jenž pro nejostřejší posouzení oktrojované ústavy od *veřejného* soudu porotního na žalobu vlády nebyl odsouzen, ale od té doby již po dvakrát pro tu samou věc trestán byl od vojenských ouřadů po tajném soudu. Z toho ohledu tedy jest samostatnost porotníků první a hlavní výminka svobody tisku.

Co se tohoto nového zákonu o sestavení poroty týče, nesrovnáváme se my s těmi novinami, které tuto práci p. Schmerlingovu přes příliš pohanily, poněvadž my nenacházíme příčin důstatečných k takové nespokojenosti. My přesvědčeni jsme, že porota sestavena dle tohoto zákonu důstatečná bude k zahájení práva svobodného tisku, a neobáváme se nikterak jejích výroků.

Ovšem že nikdo mysliti nebude, že snad my tento zákon za velice liberální považujeme: ale prozatím dosti již, když jest obstojný, a beztoho budoucímu sněmu říšskému zůstaveno jest dle smýšlení svého liberalnějším se ukázati.

Dle tohoto nového zákonu bude porotníkem každý 30letý zachovalý občan, platící přímné daně 5 zl. stř. (ve městech pod 10.000 obyvatelů) a 10 zl. stř. (ve městech přes 10.000 obyv.): bude tedy porotníkem skoro každý mistr, každý obchodník, a vůbec každý, kdo podle ústavy voličem jest do dolejší sněmovny říšského sněmu. Všechno ouřednictvo, vojsko a kněžstvo jest z poroty vyloučeno, z té příčiny, aby nebyli soudci ve vlastních záležitostech. Očekáváme

ovšem s jistotou, že budoucně až vyjde nějaké provisorium o porotě vůbec (a nejen ve věcech tisku) hodnost porotníků také alespoň všem těm dána bude, kteří budou voliči do zemských sněmů.

Též vytýkáme p. ministrovi jakožto nevčasné ono ustanovení v §. 5., dle kterého jest vyloučen každý, kdo byl na půl léta do žaláře odsouzen. Takové ustanovení by mohlo být spravedlivé jen tenkrát, kdybychom měli již řádné a neodvislé soudy; ale nyní, kdežto po větší části mocnářství panuje právo vojenské a kromě toho největší nepořádek v ouřadech, jak snadno jest býti odsouzenu do žaláře, a jak nespravedlivé zbavovati pak za to navždy konstitučního práva!

Musíme ale též obrátiti pozornost obecenstva na nedbalost redakce Const. Blattu, která §. 14 tohoto zákonu velmi reakcionářským spůsobem vykládá. Smysl tohoto §. v onom zákonu jest ten, že městská radda ze sebe vyvolí 4—12 oudů, kteří budou s krajským neb zemským přednostou vybírati a voliti náležitý počet z počtu všech k tomu schopných občanů. Redakce Const. Blattu ale tomuto §. (ačkoli je německý) tak špatně vyrozuměla, že prý sám krajský neb zemský přednosta (tedy ouředník) sobě z městské raddy vybéře těch 4—12 osob, které porotníky voliti budou. V zákonu totiž stojí: Der Landeschef hat mindestens 4 und höchstens *hiezu* 12 *abgeordnete* Mitglieder des Gemeinderaths einzuberufen atd. To by ovšem byla pěkná správa, kdyby sám krajský si ustanovil ty, kteří porotníky voliti mají: pak by také sám krajský mohl soudit tak dobře jako ta porota, kterou on sám si vybral. Takový ale není smysl zákonu p. Schmerlingova.

Ostatně ale vydání tohoto zákonu o sestavení poroty v tuto dobu naplnilo nás potěšením proto, že považujeme tento zákon za předchůdce brzkého zrušení stavu obležení, onoho stavu jenž nám způsobil Tantalskou konstituci, a kterýžto stav obležení patrně *jen* proti svobodnému tisku čelí. V oktrojované ústavě od 4. března čteme také následující paragraf:

§. 83. *Všechny ústavy jednotlivých korunních zemí, tvořících říši, vstoupějí v život v běhu roku 1849, a musejí předloženy býti prvnímu společnému rakouskému říšskému sněmu, který svolán bude po zavedení oněch ústav.*

My jsme již tolik vytrpěli proto, že jsme odporovali oktrojované ústavě od 4. března: ejhle! činíme tedy pokání a opíráme se o tento §. 83. jako o sloup! Rok 1849 již se ku konci chýlí, zbývají jenom tři měsíce, a ještě v tomto roce podle *císařského slova a slibu musí být* svolán zemský sněm království českého. Před volbou do tohoto sněmu musí ale přestati všeliký nekonstituční stav vojenský, aby se dály volby svobodné. My ale nevidíme ještě žádné přípravy k zavedení ústavy zemské v Čechách v roku 1849, ba ještě ani tato ústava prohlášena není.

Činíme tedy ministerstvo na tento §. 83 *oktrojované* ústavy pozorno, s tím doložením, aby se postaralo o to, by císařské *samovolně* dané slovo neuskutečněním tohoto slibu v lehkost uvedeno nebylo. V tom pevném přesvědčení, že se ministerstvo ani opovážiti nesmí, nevykonati tento § 83, ku kterému JMC. *samo* radilo, těšíme se již blahou nadějí, že brzy budeme užívati aspoň těch obmezených konstitučních práv, která nám ponechala ústava od 4. března, a že již konečně nastane ten čas, ve kterém poctivý člověk každodenně z lůžka vstane s tím blahým přesvědčením, že nebude moci tohoto dne do žaláře přijíti.

Kničanin a Praha.

(N. N. dne 26. září 1849.)

Očekávaná návštěva srbského hrdiny *Kničanina* v Praze spůsobila mnoho hluku v novinách, považujeme tedy za svou povinnost upokojiti strany této věci vzbuzenou zvědavost obecenstva.

Již minulého roku projevil ban chorvatský *Jelačić* k některým poslancům českým úmysl svůj, že po ukončené válce uherské Prahu navštíviti hodlá. Když tedy právě nyní mnozí znameniti Jihoslované a jmenovitě *Jelačić,* patriarcha *Rajačić* a *Kničanin* pospolitě ve Vídni byli, povstala zde v Praze u mnohých našinců myšlénka, abychom je do Prahy na návštěvu pozvali, zde přiměřeně jakožto slovanské spolurodáky uvítali a tím sobě sami nějakou povzbuzující útěchu způsobili. Mezi tím co se o to jednalo, dovídáme se ze Záhřebských novin, že *Kničanin* sám od sebe hodlá Prahu navštíviti. Zaradovali jsme se velice, a hned se počali konati rozličné přípravy ke slavnému uvítání muže, jenž z lásky ke svému rodu po celý čas uherské vojny snášel všeliké trpkosti života válečního, projevuje hrdinství neobyčejné. Zvláště naše měšťanská beseda, jakožto střediště společenského života našeho, uzavřela vyslati jemu vstřic po železnici deputaci, uvítati jej s pochodněmi, zpěvem, hudbou a poctíti velikolepou hostinou. Již byl také slavný byt připraven a rozvrženy dni k rozmanitým radovánkám.

Vyslaný jeden spoluoud ke komandujícímu generalovi p. hrab. *Khevenhüllerovi,* aby tento oumysl besedy jemu oznámil a o svolení (pro stav obležení) požádal, vrátil se s velmi laskavou a přívětivou odpovědí.

Brzy na to však dostala beseda následující ouřední přípis :

N. Exh. 933.

Nota.

Vysokým rozkazem od 21. září běž. r. č. 9127 bylo mi oznámeno,

kterak presidium cís. kr. generalního komanda zprávu obdrželo, že srbský general Kničanin, kterého zde očekáváme a který snad ještě dnes přijíti může, s velkou demonstraci v Praze přijat býti má.

Komandující pan general hrabě Khevenhüller z této příčiny mně oznámil, že výminečný stav města Prahy tomuto předsevzetí se příčí, a že sobě přáti musí, by obmýšlená serenáda atd. provedena nebyla.

Poněvadž jsem poznal, že tato demonstrace ku cti jmenovaného p. generala v měšťanské besedě uzavřena byla, v čemž mne Vaše Blahorodí též oustně jste ujistil; žádám Vás, byste, co oud výboru ředitelstva měšťanské besedy věc tu tak zprostředkoval, by přání komandujícího p. generala vyplněno bylo.

Račtež tedy k tomuto cíli též ostatních oudů výboru o tom zprávit.

V Praze 21. září 1849. *Vaňka* v. r.

Od magistrátního presidium.

Blahorodnému pánu *Prokopu Richtrovi*, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Dá se pomysliti, že oudové besedy velice zarmouceni byli z tohoto neočekávaného zákazu, nejvíce proto, žeby ani dovoleno býti nemělo, muže slovanského, o Rakousko tak zasloužilého, se všemožnou slávou uvítati.

Šlo se tedy podruhé k general. kommandu o vysvětlení, tam ale v nepřitomnosti p. hr. Khevenhüllera řečeno jest, že ovšem žádné hlučné přivítání v stavu obležení dovoliti se nemůže. Na to se odebrala dne 22. druhá deputace tří osob z besedy po druhé k panu komandujícímu hr. Khevenhüllerovi, která opět byla velmi přívětivě přijata a obdržela ujištění, že komandující pan general nic nezakázal, že jen přání své vyslovil, aby s ohledem na stav obležení neděly se žádné veliké hlučné ostentace. Téhož dne přišel na výbor besedy druhý přípis ouřední od pana purkmistra a sice tento:

ad Nr. Ex. 933.

Panu Prokopu *Richtrovi*, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Dopisem, který Vaše Blahorodí včerejšího dne následkem vys. presid. rozkazu od 21. září b. r. č. 9129 obdržel jste, oznámeno Vám bylo, že komandující pan general hrabě Khevenhüller vysoceslavnému presidium přání vyjevil, aby serenáda ku cti srbského p. generala Kničanina provedena nebyla. V tomto dopisu ale a sice v sadě ku konci, „když známost jsem obdržel“, *omylem* místo slova „ostentace“ psáno jest bylo slovo „demonstrace.“

Vaše Blahorodí o tom v známost uváděje, dovoluji sobě Vás dále žádati, byste vše pánům spoluoudům měšť. besedy, kteří tímto omylem snad uraženi byli, s tím doložením oznámil, aby toto mé ospravedlnění přijmouti ráčili. Od magistrátního presidium. V Praze dne 22. září 1849. Vaňka v. r.

ad Nr. Ex. 933.

Od Pražského magistrátního presidium.

Blahorodnému panu *Prokopu Richtrovi*, prvnímu oudu výboru Pražské měšťanské besedy.

Zůstavujeme každému, aby podle vlastního usouzení tyto dva přípisy p. purkmistra porovnal, a pak si s ohledem na to a na všechno ostatní co již v našich novinách o výjezdu Kníčanina z Vídně stalo s dobrou kombinací dnů a dát pomyslil co chce. Jestli se v této záležitosti telegrafu také použilo, není nám povědomo. Naděje naše ale strany návštěvy Kníčanina jsou zmařeny, a zdá se nám jen z té příčiny, poněvadž se jistá strana mezi nás a komandujícího generala p. hrab. Khevenhüllera postavila, hledíc nám dle možnosti u něho kaziti důvěru.

Uspořádání obcí místních.

Interpellace k panu ministru vnitřních záležitostí.

(N. N. dne 30. září 1849).

— V přednešení pana ministra dra. Alex. Bacha strany organisace politických správních ouřadů v království českém, čteme mezi jiným také tato chvalitebná slova:

„Týž duch, pravé svobodě přiměřený, jenž každé života schopné osobnosti šetří, v rozmanitosti souhlasnou jednotu hledá a části organicky v celek spojuje, provívá také základní rysy obecního zákonu. Obec místní nesmí býti pokládána ani za náhodné spojení osob, ani za místní spolek lidí, jenž pouze pro administraci a ulehčení státního života se sestoupili; také není pouhou částí státního stroje, kterouž libovolně rozdrobovati a spojovati možno. Obec místní povstala ze svobodného spojení více rodin na jednom místě bydlících, a stálé spojení toto se zakládá na společných buď místních, buď vyšších interesech.“

Máme až posud příliš velikou úctu k panu ministru Bachovi, než abychom ho v podezření míti mohli, že jinak mluví a jinak jedná, a nemůžeme sobě tedy nikterak vysvětliti nynější jednání s obcemi našimi se strany ouřednictva. Na všech stranách království českého nutí se obce přirozené (to jest vesnice), aby se jich až patnáct a více do jedné obce spojilo, ouředníci činí toto rozvržení samovolně, neptajíce se často ani obcí samých, na mnohých místech straší nynější patrimonialní ouředníci vesničany tím, že sobě budou muset nynější vrchní a správce za purkmistry vyvoliti, že budou muset veřejná obecní stavení, žaláře atd. vystavěti, že budou muset mít

zkoušené a placené radní v obci, že svému obecnímu ouředníku budou muset 400—600 zl. stř. platit ročně, a k vůli tomu všemu, že se prý musí tolik vesnic dohromady sestoupiti, aby mohly všechna tato břemena nésti.

Krajský Čáslavský p. *David* vydal dokonce N. Ex. 14496 kamenotiskem na Bůh zdař sestavený rozvrh všech obcí kraje Čáslavského dne 10. září t. r. „*wie er sich bewogen gefunden, selbe zusammen zu stellen*“ (jak sám praví), a rozdělil celý Čáslavský kraj jen na 131 obcí, a k tomu ještě tak šikovně, že některá obec asi 150, některá přes 6000 duší čítá, a ohlásil, že každá obec ve čtyrech nedělích se proti tomuto rozvržení prohlásiti může.

Většina vesnic ohlašuje všude, že samy pro sebe obcí zvláštní zůstati chtějí, na to ale příliš málo dbají ouředníci, jimžto svěřena jest organisace obcí, nýbrž považujíce se za ouplně plnomocné poručníky, přistřihují obce, jak jim napadne s největším ohledem jen na bývalé vrchnosti. Kterak toto vše srovnávati se může s obecním zákonem, kterak se svrchu uvedenými pěknými slovy pana ministra? Jaké to jest zakládání svobodných obcí, když první a hlavní začátek má býti libovolnost autosefa ouřednické, rozhodující nad celou budoucností jednotlivých vesnic, svazující násilně dohromady to, co nechce býti pospolu a zničující vlastně celý obecní život.

Obecní zákon nepřipouští dokonce takového nucení a násilného spojování 10—15 vsí do jedné obce, to jest jinými slovy řečeno ouplné zničení celé obce. Dle kterého tedy zákonu by se podobné věci u nás díti měly, nepochopujeme dokonce, aniž také se domysliti nemůžeme nějakého poctivého oumysle při této věci. Nám jenom jest známo, že se v jedné korunní zemi již od vlády skrze cirkuláře prohlásilo, že jednotliví šlechticové a bývalé vrchnosti, mající veliké statky, mohou též sami pro sebe zůstati, nepřipojivše se k žádné obci. Nechceme tuto neliberálnost tohoto ustanovení, čelícího k zavedení nové poddanosti *), obšírně vypisovati, ale pravíme: když tedy jednotlivému člověku, jednomu statkáři volno jest býti samostotně pro sebe, proč také ne sebe menší vesnici? Dále nám též povědomo jest, že pan ministr vydal instrukci, aby ouředníci organisující hleděli více vesnic do jedné obce spojiti: toto však ale se nesmí vynucovati, nýbrž jen dle vlastní vůle obcí zaváděti. Zdá se tedy, že ouředníci špatně rozumí jak zákonu obecnímu tak instrukci ministerské.

My této instrukci ministerské jinak rozumět nemůžeme, leč v

*) Veliký statkář nepřináležející k žádné obci, stoje bezprostředně pod okresním ouřadem, utvoří okolo sebe z lidí svých služebných a dělnických za krátký čas svou vlastní „patriarchální“ jurisdikcí, zavede si pěkně doživotní robotu, v čem mu naše dosavadní zákony nepřekáží, a brzy budeme míti zase vrchnosti a poddané. Red.

ten mysl, aby se sem tam některé vesnice, blízko sebe ležící a přející sobě toho, do jedné obce spojily, ne však aby se místo obcí celé okresky utvořily. Má-li se svoboda obce, život veřejný obecní, který jest skutečně, jak zákon obecní praví, základ svobodného státu, dokonce ubíti, ať se to raději stane zjevně, abychom věděli o tom, ne ale pokoutně a zákeřnicky. Kdož by ale byl tak zpozdilý, aby nepozoroval, že spojením mnoha vzdálených od sebe vesnic do jedné politické obce pravá svoboda obecní do čista se vyhubí. Nepohodlí choditi několik hodin cesty k obecním poradám, hašteření a žárlivost jednotlivých vesnic dohromady spojených brzy zhnusí občanům samosprávu, a bürokratie uhnízdí se brzy na rozvalinách zkaženého podvodně života obecního. Dosavadní jmění zůstane dle zákonu obecního každé vesnici pro sebe, třeba se i s jinými spojila: dobře ale jak se toto jmění vynaložiti má, o tom bude rozhodovat výbor obecní, tedy ne ona sama, nýbrž ty ostatní s ní spojené vesnice budou jí určovat, co se svým jměním dělati má. To jest zrovna ta samá svoboda, kterou měly obce až posavad: jmění bylo také jejich, ale slavný ouřad jim poroučel, co s ním dělati mají. A co z toho mám, poroučí-li s mým jměním pan vrchní nebo výbor cizý? Svoboda jest v tom, abych sám dle svého přesvědčení jednati mohl. O nepohodlí, které vznikne tím, že množství dosti znamenitých vesnic ani doma žádného představeného míti nebude, nechci se ani zmiňovati. —

Zkrátka řečeno, obec nedá se utvořiti od některého ouředníka na papíře, obec utvořila se sama během mnohých století, a na to se musí hlavní ohled bráti. Společné vedle sebe žití občanů jest hlavní známka obce, a vzdálené od sebe na hodiny vesnice nebudou dohromady nikdy pravou obcí, třeba stokrát na papíře spojeny byly. Doufáme, že pan ministr, upozorněn na takové zneužívání jeho instrukce, ještě v čas zamezí mnohé zlé, kteréby z tohoto libovolného sestavování obcí bez ohledu na jejich vlastní vůli dle pouhého kategorického poručení a zastrašení povstati mohlo.

Nám se přede vším zdá, že náš oktrojovaný zákon obecní tu hlavní chybu má, že nečiní rozdíl mezi malou a větší obcí. V malé obci by jmenovitě staroslovanská *„hromada“* zachována býti měla, která zákonem obecním docela zrušena jest odevzdáním všeliké moci do rukou výboru. Máli být obec v skutku svobodná, musí se záležitosti její říditi dle vůle občanů, a kde těchto jest menší počet, mohou všechny důležitější věci ve společných poradách (hromadách) rozhodovati, a potřebují jenom orgány výkonné, nikoli však rozhodující. Výbor obecní dle rozumného smyslu nemá míti žádný jiný oučel než ten, aby zastupoval celou obec tam kde této pro její velikost fysicky možno neb alespoň pohodlno není společně rokovati v hromadách. Proto také by liberální zákon obecní měl malým obcím po-

nechati hromadu a jenom ve větších odevzdati řízení obecní do rukou voleného výboru. Pak by byl zákon obecní pro malé obce velmi jednoduchý a nebylo by zapotřebí násilně je do hromady spojovati jen snad pro obmezení přirozené svobody, a jen proto, aby hromada nemožnou se učinila.

Ještě něco o zřizování obcí.

Druhá interpellace k panu ministrovi vnitřních záležitostí.

(N. N. 23. října 1949).

— Není mi tajno, že jsem svými články proti nepřirozenému a násilnému spojování mnohých vesnic do jedné politické obce velice na sebe uvalil zášť mnohých ouřadů a ouřadníků, ovšem jen takových, kteří posud myslí, že konstituce jest jenom *„staň se vůle má“* — a takových ouřadníků máme posud tuze mnoho. A však snad obecenstvu našemu již poněkud povědomo bude, že strach před nemilostí takových ouřadů a ouřadníků od jakživa nebývala moje slabost — já ctím jen zákon a jen takové ouřady, které také zákon ctíti umějí. Proto také pustiv mimo sebe všechnu bázeň ještě jednou obšírnější slovo o této věci pronésti za dobré uznávám, povzbuzen jsa k tomu rozmanitými doptávkami a zprávami z venkova.

Nepochybuji, že byl oumysl p. ministra dobrý, když vydal instrukci k ouřadům, aby hleděli více katastrálních obcí do jedné politické spojiti: myslíme totiž, že hleděl k tomu, aby se menší vesnice k větším blízko ležícím připojily až snad (a však nanejvýš) tak dalece, aby jedna církevní osada (farnost) jednu obec politickou tvořila, kde to dovolují okolnosti. Proti takovému rozumnému spojení a usnadnění nenapadlo nám nikdy brojiti a ukazuje sama zkušenost, že zdravý smysl našich venkovanů též toho samého byl náhledu.

Ale p. ministr by se zhrozil, vida jak nemoudře a přepiatě výkonné ouřadnictvo porozumělo jeho instrukci a jak nejapně počalo nakládati s vesnicemi. Většina vesnic prohlásila se, že v samostatnosti zůstati si přeje, krajští ouřadové učinili tedy sami rozdělení všech obcí a sice tak jak jim právě napadlo, a nemajíce ani trochu pojemu, co jest vlastně obec, naplodili skoro samé okresky, tak jako by obce v státu neměly jiného vyššího oučele, než živiti každá jednoho jinak nepotřebného ouředníka. Tyto rozvrhy krajských ouřadů ohlášeny jsou s tím doložením, že se mají obce nesrozuměné s nimi v jisté lhůtě osvědčiti, jinak že za svolující považovány budou. Při tom ještě i to se stalo leckde, že to pozdě oznámeno bylo obcím, tak že již jen několik dní až do této ustanovené lhůty chybělo, a takřka ani času se jim nedostávalo, aby protestovati mohly.

Přáli bychom si velmi, aby se p. ministr buď sám neb skrze někoho důvěrného přesvědčiti ráčil, kterak asi krajští ouřadové tyto rozvrhy obcí učinili, a jsme přesvědčeni, žeby od této chvíle p. ministr tím více pospíchal zbaviti nás již konečně politické moudrosti našich krajských ouřadů a zavésti nové. Neboť abychom jen příklad uvedli, na tuze mnohých místech přivtěleny jsou vesnice k městům do jedné politické obce. Kterak se ale může něco podobného učiniti u nás, kdežto mezi smýšlením a celým spůsobem obyvatelstva vesnického a městského ještě tak nesmírný rozdíl jest, který se snad teprva za půl století vyrovná? Tak ku př. v kraji Čáslavském přidáno jest do obce Německého Brodu (města nemýlíme-li se asi 3500 obyvatelů) tolik okolních vesnic (i s farními osadami!!), že celá Německobrodská obec má míti 6000 obyvatelů tedy asi polovic městských a polovic vesnických, čím ale podťata jest žíla životu obecnímu i města i těch vesnic, poněvadž interessy a potřeby jejich jsou posud tak rozdílné, že si vždy budou odporovati a jedna strana druhé překážeti. Kde se menšina vesničanů s většinou městských do jedné politické obce spojí, tam podstoupí vesničané zrovna politickou obecní smrt, a kde by byla menšina městských, tam zase naopak tito.

A vůbec nám toto nemírné spojování mnohých vesnic do jedné politické obce připadá, jako kdyby si někdo své dvě zdravé nohy utnouti dal a místo nich čtyry dřevěné nasadil.

Zkušenost ukazuje, že skoro každá vesnička po samostatnosti obecní touží, tak jako každá osoba vůbec. A přirozená obec zůstane přece vždy jen ta, která na jednom místě pohromadě stojí; má-li tedy stát potřebu neb výhodu z toho, aby se přílišný počet samostatních obcí zmenšil, nesmí při tom nikdy zcela zapomínati na přirozenost, pamětliv jsa, že každá nepřirozenost sama se tresce.

Za hlavní důvod k tomuto spojování uvádí se obyčejně veliká vydání, která obec míti bude. Každý ale ví, že vydání obecní jsou v přímém poměru k velikosti obce, to jest jak veliká obec tak veliká vydání, a čím menší obec tím menší vydaní. Když si deset lidí dohromady k jídlu sedne, snědí vždy víc než jeden. Jaká mohou být tato vydání obecní? Předně na *kostel a na školu;* tu jistě nebude mít každá vesnice svůj kostel a svou školu, nýbrž tak jako to posud bývalo, a bude, také té obci, s kterou společně kostel neb školu míti bude, dle slušnosti připláceti. Za druhé *na silnice a cesty* — a třebas se tisíc vesnic spojilo, neušetří tím ani jedné silnice neb cesty, a zrovna tolik na každou přijde práce a výloh jako kdyby nebyly spojeny. Za třetí *na dohlídku na polích* — i tu se spojením nic neušetří, čím více obcí tím víc polí, tím víc hlídačů, tím víc zlodějů, tím víc outrat, to zůstane vždy pěšky jako za vozem. Neb snad *stříkačku* — ale budeli více spojených vesnic jednu stříkačku míti dohromady, nepomůže to žádné než té ve které stříkačka státi bude,

nebo než v noci se stříkačkou pojedou shoří stodola: bude-li ale každá z těch spojených vesnic svou stříkačku míti, zrovna tolik za ní vydá, jako by nebyla spojena. A jaké ještě jsou obecní výlohy? Jest pastucha — toho neušetří vesnice nikdy, proto že se všechny stáda z více vesnic dohromady pásti nemohou, třeba i vesnice do jedné politické obce spojeny byly; jest sluha (servus) a posel obecní — a také na tom se nic neušetří, čím víc vesnic, tím víc má běhání a práce, tím větší plat se mu dáti musí, aneb snad i více jich zapotřebí bude, poněvadž budou muset z vesnice do vesnice přes pole choditi, vždy ale na každou vesnici tolik přijde jako by sama pro sebe zůstala.

Jediné tenkrát by vesnice spojením ušetřily, kdyby si každá obec musela ouřadníka svého držet, tu ovšem nemůže každá vesnice snad hned **200—400** zl. stř. ročně vynaložit. Ale dokázali jsme, že podle zákonu obecního obce k tomu nuceny býti nemohou, že pokud jest obec skrovná, každý moudrý občan sám všechno zastati může, co zákon obecní od purkmistra požaduje: když by se ale 5—10 vesnic spojilo do jedné obce, tuť arci již bude tolik práce, že k ní zvláštní ouředník nevyhnutelný býti musí.

Ze všeho co nám posud o této záležitosti k vědomosti došlo, musíme souditi, že pan ministr naše obce posud za neschopné drží, aby mohly zvláště povinnosti od státu jim přenechané řádně vykonávati. V tom nás potvrzuje zvláště ta pověst, že nyní, když obce velikou chuť ke spojování neukazují a tudy také ouředníky zvláštní vyživiti nemohou, zamýšlí p. ministr v Čechách (jak doslýcháme) asi **100** vládních ouředníků (okresních komissarů) usaditi, kteří by místo obcí ty povinnosti zastávaly, které se v obecním zákonu jakožto od státu přenechané obcím svěřují. Myslíme že p. ministr nezná dosti dobře Čechy, drží-li většinu našich obcí za tak neschopnou, a že si nás představuje snad příliš podle některých jiných korunních zemí. Neupíráme, že v mnohých obcích našich se přece nenajdou mužové schopní k vedení těchto záležitostí, za většinu se ale — pokud my lid svůj známe — můžeme zaručiti. Za nešťastnou ale pokládáme myšlénku p. ministra (jsme-li jinak dobře zpraveni) s oněmi okresními komissary, kteří budou vždy jen překážka obecní svobody a rozsívači nedůvěry mezi obcí a státem. My sami shodujeme se v tom, že zvláště na první časy zapotřebí bude trochu větší a bedlivější kontroly státu nad novými obcemi, než sobě tyto na nový pořádek uvyknou a do svého posud nezakoušeného oboru se vpraví, zvláště pak toho zapotřebí bude s ohledem na působiště krompřirozené od státu obci přepuštěné: ale my bychom k tomu oučeli jiný příhodnější prostředek věděli. — *Ať pan ministr alespoň na první časy zvětší personale okresního hejtmanství.* Bez toho slyšíme hlasy mnohých zkušených ouředníků (při tom zcela ne bürokratů) kteří o tom

pochybuji, žeby se s tím skrovným personálem jak v soudním tak i v politickém oboru vystačiti mohlo, zvlášť v prvních časech, kde ještě mnohem více práce se naskytne. Okresy politické nejsou příliš veliké, kdyby tedy se počet politických (zvlášť nižších) ouředníků alespoň provisorně zvětšil, mohli by velmi dobře všechny obce svého okresu na zřeteli míti a o to dbáti, aby obce své od státu jim svěřené povinnosti dokonale a správně odbývaly, a mohly by jim také v pádu potřebném vysvětlením a radou ku pomoci přispěti. A jak mile by se časem svým obce do své nové samostatnosti vpravovaly a novému zřízení uvykly, a když by tato nová správa již jednou přišla do chodu: pak se poznenáhla personale okresních ouřadů zase na normální stav přivésti může, a bude to cesta postoupná, beze všech nepřirozených a prchlých skoků.

Přesvědčeni jsouce, že p. ministr vnitřních záležitostí pravou svobodu obcí upřímně zavésti chce, osmělujeme se opětně ustanovení oněch okresních komissarů jakožto věc (alespoň v naší zemi) nepotřebnou a pravé samostatnosti obcí škodlivou zrazovati. Ať jen se nedá p. ministr zprávami dosavadních krajských ouřadů másti, ať se neboji svěřiti i menším obcím (vesnicím) tu moc, kterou obecní zákon do rukou obce klade.

Že však krajské ouřady a jejich delegovaní komissarové právo nemají jednotlivé obce proti jejich vůli dle §. 4 ke spojení s jinými nutiti, to jest tak patrná věc, že již po všem tom, co jsme dříve strany této věci v N. N. uvedli, ani slova přiložiti za potřebné neuznáváme. Či má se počít svoboda obcí tím, že se jednotlivé zabíjí, že se přinutí odříci se na vždy toho co jest nejmilejší každému, své osobnosti a samostatnosti?

Dalemilova kronika česká.

(N. N. 12. října 1849).

Pan bibliotekář musejní Václ. Hanka velice se nám zavděčil v tomto roce vydáním starobylé a pověstné veršované kroniky, známé pod jménem Dalemilovy, které ovšem předešlý věk censurní nedopouštěl světlo boží uviděti.

S největší jistotou dá se mysliti, že pěvec její byl za svého času (mezi r. 1282 a 1314) vzácný nějaký a vážený rytíř český a horlivý zastavatel rodu českého proti cizině. V celé jeho chronice jeví se zuřivá mysl proti Němcům, kterýmžto neopomine nikdy co nejostřeji pravdu mluviti, ovšem také (čehož tajiti nechceme) někdy přepiatě dosti a nepřiměřeně humanitním zásadám našeho času. Toť však mýliti nebude nikoho, aby přece neuměl oceniti mnohé jasné

perly pravd neohroženě pronešených, jak proti králům a Němcům, tak i proti národu samému, kde tento důtky zasluhoval.

V úvodu praví sám o sobě:

„Já se sam v tom dobře znáju
že o svém jazyce dbaju.“

My zde jen jako na ukázku podáme několik výňatků z tohoto znamenitého díla, které po dlouhé věky vzbuzovalo naše milé předky k lásce vlasti.

Tak Libuše praví Čechům žádajícím sobě cizozemce za vladaře:

Budeliť vámi cizozemec vlásti, — nebude moci váš jazyk dlouho trvati. — Každý králuje s přáteli svými, — žádný moudrý neradí se 's cizími. — Pojme lid jazyka svého — A bude vždy hleděti vašeho zlého; — na váš lid bude hledati viny, — a svým rozdělí vaše dědiny. — Nedaj se cizozemci česká hlavo! — Tomu vás učí ženská hlava: — Kde jeden jazyk tu jeho sláva.“

A o starých slavných předcích praví Dalemil:

„Znamenejte jaký to lud (lid), — Že nebyl v nich nynější blud. — Oni o zboží nedbali — Jenom slávy dobývali.“

O sv. biskupu Methodovi na Velehradě praví:

„Ten arcibiskup Rusín byl, — mši svatou slovansky sloužil.“

Zvláště zajímavá jest část o Oldřichu a Boženě:

„Z chlapův šlechtici bývají — a šlechtici zchlapovějí, — ostaralé stříbro šlechtu činí — a chudoba ji chlapstvem viní.“

A Oldřich praví:

„Radši si chci Češku selku vzíti, — než císařovnu německou míti. — Vře každému srdce po jazyku svému, — Němkyně nebude přáti lidu mému, — a bude německou čeleď míti — a německy učiti mé děti, — a bude jazyka rozdělení — celé země jisté zkažení.“

Na některých místech jeví se skutečná národní poesie; tak ku. př. praví český kníže Břetislav, když mu oznámeno, že císař německý stojí s vojskem naproti němu:

„Nemáme lučišť borových, — ani snad mečů lípových, — Mléko z císaře neteče, — ač jeho moj meč doteče (dosáhne.) — Málo sršňů mnoho much zapudí — a jeden jestřáb mnoho vran zpudí. — Sasi bílé vlasy mají, — takoví zřídka udatní bývají.“

Zajímavá velmi anekdota vypravuje se o našich předcích, ležících polem před Milanem. Povstala tam mezi nepřáteli pověst o Češích, že každý má pět mužů moc a že jedí jiné lidi:

„Když to Čechové zvěděli, — že ty pověsti o nich šly, — když se k městu přiblížili, — tedy tu lest učinili; — vzali těsto (na rožně) jako děti, — a aby bylo viděti, — že to hltavě jedli. — Vlaši myslili, že děti jedli, — pověst o nich veliká jdieše (šla) — a město toto se jich boješe (bálo).

A když dobývali město:

Krabošky (larvy) sobě učinili, — pod nimi město dobyli, — neb když po řebříku lezechu (lezli), — že by čerti byli mněchu (myslili Vlaši).

Kdož tuto nepozoruje bystrou mysl našich předků, umějící použíti cizí pověry co válečni lsti.

V Dalemilu též přichází ona pověstná průpověď, kterou pravil Kojata ve jménu sněmu českého před králem Vratislavem II., když chtěl učiniti Nečecha biskupem v Praze:

Raději bychom osličí ocas za biskupa měli, — Než Lance za biskupa přijeli."

Tak mnoho záleželo předkům našim, aby měli vrchního pastýře ze svého národu.

Když chtěl císař německý Otu moravského ustanoviti za českého vývodu, sešli se předkové naši a proti vůli císaře pro obhájení samostatnosti vyvolili si Vladislava:

ne proto že by lepší byl, — ale jen aby ten, jehož císař dal, nebyl. — Raději život odvážiti, — nežli volení ztratiti. — Ač nám dal nyní z jazyka našeho, — pak by dal rodice svého. — Z počátku sluší nám za právo státi, — upustíc rohy, těžko jest za ocas chytati. — Lépe jest nám nyní se brániti, — než nás budou naše děti haněti, — řkouce: otci naši na pokoj se dali — a nám jsou hrdla zřezali."

Zajímavě velmi líčí dva bratry Bořivoje a Vladislava. Tento bratra svého příliš náchylného cizincům napřed napomíná, a pak neuposlechnuvšího z panování ssadí. Když ale po třech letech Vladislav opět Bořivoji trůn odstoupí, tento ale zase předešlého obyčeje se drží, svolá Vladislav zemany a praví.

„ó, ó, ó, nemůž tak býti, — musíť sám (Bořivoj) do Němec jíti. — Nemůžeš ty bez nich býti — běži si báťo na Rýn s nimi, dobývej vítězství jimi. — Raděj vidím smrt celého rodu svého, — než potupu a hanbu jazyka svého."

Takové naučení dává Soběslav před smrtí synům svým:

„Zem vám zanechávám — a jazyk váš poroučím — abyste ho vždy množili, — do země Němce nepustili; — když německý jazyk vstane, — našeho roda čest ustane, — zradí zem i knížata, — bude koruna naše do Němec vzata. — Kdybych mohl po pláčku zvěděti, že budete k Němcům držeti, — kázal bych vás do pytle vložiti — a ve Vltavě utopiti; — neb bych snáze vás oželel, — než hanby jazyku želel." — Kázal před se pánům jíti, — počal k nim takto mluviti: — „Děkuju vám z vaší víry, (věrnosti), — Měli jste ji ke mně bez míry, — prosím mějte ji též k dětem mým, — jestli se budou držet k svým; — nebudou-li svých mi-

lovati, — nechtějte o ně nic dbáti, — vší věrnosti k nim prázdu i buďte, — kníže od pluhu si vezměte.“

Vůbec nám představuje, jak již z několika těchto výňatků patrno, tato kronika ustavičný boj mezi českým a německým živlem, tak jako celá česká historie, která vlastně není nic jiného než ustavičné zápasení jednoho slabého kmene slovanského s celým národem německým, tlačícím se vždy na východ.

Výňatky ovšem jsme podali již v novém jazyku; knížka ale vydána jest ve starém, který však velmi snadně jest srozumitelný. Doufáme, že nikdo neopomine tuto knížku jakožto starobylý a drahocený pozůstatek staré literatury české sobě opatřiti, kterážto za velmi levnou cenu (tuším 24 kr. stř.) se predává.

Amnestie v Uhřích.

(N. N. dne 14. října 1849.)

— Již několikráte uvedli jsme v našich novinách články z Vídeňských časopisů, neschvalující tak četné popravy v Uhřích, avšak nemůžeme se zdržeti po nejnovějších zprávách z Aradu a z Peště opět se k této věci navrátiti.

Všeobecně se očekávala *amnestie,* která za politické pozdvižení všude obyčejně nastupuje tam, kde povstání tak všeobecně celé země se zmocnilo, jako jsme to ve Vlaších a v Uhřích viděli, tam již skutečně nezbývá nic než amnestie, proto že pustiti zákonu plný běh bylo by nemožné — (neboť nelze přece miliony lidů odpraviti, jako zákon žádá) a odpraviti některé a jiné zcela bez trestu nechati, jest urážka citu slušnosti a spravedlnosti. Tím více však zarmucující jest nynější neočekávané popravování v Uhřích, když s jedné strany vidíme hlavní vůdce buď uprchlé buď zcela bez trestu (Görgey), pak posádku Komárenskou v pokoji do cizích zemí se rozcházející po kapitulaci v každém ohledu čestné, jakou jen může nepřítel nepříteli sobě rovnému povoliti: a s druhé strany vidíme věšeti, mezi vojsko za sprosté strkati, na pevnosti a do vězení odsuzovati a mrskati potupně, často zajisté s menší vinou než mají ti, kteří docela bez trestu odešli. My nejsme zajisté žádní přátelé Maďarů, což jsme po celý čas vojny příliš určitě a odhodlaně vždy osvědčili slovy i skutky; ale můžeme říci že i nás pokaždé hluboká žalost schvátí, když slyšíme o nějakém odpravení neb krutém odsouzení v Uhřích. Co má vláda z takové, ať díme nejméně, pomsty? Za skutečný zákonný trest beztoho takové věci se v Uhřích od národu nepovažují, neboť jest známo, že v podobných politických rozepřích a povstáních každá strana svou věc za spravedlivou drží, a tedy po nešťastně ukončeném

boji nemůže odpravování svých až posud milovaných a vážených vůdců nikdy za zasloužený trest považovati. Proto také vzbuzují tyto popravy jen větší kyselost a zarputilost v národu a neodstraší nikoho: a přece by měla vláda jen k tomu hleděti, aby již konečně po nevyhnutelných bojích nastala doba smíření, doba pokoje a dálšího zákonnitého rozkvětu obnoveného Rakouska. Na tento způsob ale nenastane nikdy, a špatnou službu prokázali dynastii ti, kteří jsou příčina krutého odsuzování a trestání v Uhřích. Až posud mělo Rakousko dvoje místo bolné, Vlachy a Polsko: teď se obáváme, že budou Uhry třetí.

Rovnoprávnost.

(N. N. 17. října 1849.)

Jest velký počet takových spoluobčanů našich, kteří ustavičně opakují zlověstné tušení své, že se naše politické záležitosti poznenáhla obrátí docela na staré předbřeznové koleje. Jiní nejdou sice tak daleko ve svém obávání, přece však jistí, že celá naše konstituční správa bude jenom pouhá formálnost, samovláda jako dříve, jenom že v konstitučních neplatných formách. My se na tento čas nechceme ani k jednomu ani k druhému domění přiznávati, ale tolik říci musíme, že vláda naše rozličnými svými kroky k takovým a podobným a ještě horším obáváním často příčinu podává, tak že často nesmírné, ať nedíme slepé důvěry zapotřebí jest vedle skutků vlády věřiti jejím slibům a slovům. Mohli bychom na mnohé věci v tom ohledu poukázati, na tu chvíli zůstaneme ale jen při jednom avšak nesmírně důležitém kroku, který si dovolil nejvyšší soud Vídenský, zrušiv velmi všetečně a proti své moci císařské nám potvrzené slovo. Již dříve jsme se o této věci, avšak jen jako mimochodem zmínili, nyní to učiníme zevrubněji.

Od té doby, co vyřknuto jest císařskými ústy slovo *rovnoprávnost všech národností,* povstal u sl. českého appellačního soudu Pražského ten chvalitebný obyčej, že se rozepře českých stran u soudu appellačního česky přednášela, rozhodovala a také rozsudek sám i s důvody pravními hned od appellačního soudu v českém jazyku byl vydán. Nyní však na jednou přišel od nejvyššího soudu Vídenského rozkaz k Pražské appellaci, aby od toho svého obyčeje upustila a opět jako za starodávna a před březnem 1848 jenom v německém jazyku jednala a také rozsudky své v německém jazyku vydávala, tak žeby potom rovnoprávnost v národnosti záležela jen v tom, aby nejnižší instance tento rozsudek české straně do češtiny přetlumočila. Takové má náhledy nejvyšší soud Vídenský, *tedy nejhlavnější zřídlo práva v císařství rakouském* o spravedlivosti! o rovnoprávnosti!!

Při tomto rozkazu zapoměl ovšem nejvyšší soud Vídenský na to, že již není on zákonodárce, že jeho věc jest nyní jenom *in materia* rozhodovati v nejvyšší instanci rozepře samé, nikoliv ale (snad jen k vůli onomu hříšnému pohodlí!) ubírati a ztenčovati národům práva jim skrze zákony přiřknuté. Myslíme, žeby také slávná appellace Pražská, jakož náš nejhlavnější zemský tribunal, byla měla tento rozkaz nejvyššího soudu jednoduše *ad acta* položiti a proti kompetenci nejvyššího soudu Vídenského se slušně opříti. To se ale, jak slyšíme, nestalo, nýbrž appellace uzavřela většinou hlasů držeti se budoucně tohoto rozkazu, a všechno, co učinila k zahájení práva našeho, jest to, že celou věc ještě ministerstvu předložila — na poptávku! —

My vycházíme z té zásady, že řádný svobody a práva milovný občan každé své i sebe nepatrnější politické právo všemožně hájiti má, a že jest povinnost jeho ozývati se bez všeliké světské bázně proti každému bezpráví.

V tomto zajisté vidím hlavní známku konstituční vlády, že každý proti každému i sebe mocnějšímu práva svého se dovolati a že v konstituční zemi nejen národ nýbrž i vláda zákonů se držeti musí. Rovnoprávnost národní jest ale první a nejvznešenější zákon v Rakousích, jest základ celé říše a výminka její šťastné budoucnosti. Nebude-li se tento zákon držeti, dobrou noc našim krásným snům a nadějím! že ale tento dotčený rozkaz nejvyššího soudu Vídenského hlavní attentát proti národní rovnoprávnosti jest, z následujícího se jeví.

Jedna z nejhlavnějších stránek rovnoprávnosti jest ta, aby každý občan ve svém jazyku přirozeném mohl až do nejvyššího instanci rozepři svou provésti a všemu tomu sám rozuměti, což rozliční soudové o něm rozhodují. Bude-li se již u soudů druhé instance jenom německy vyjednávati, jest patrno, že všichni Čechové tratí již druhou instanci, to jest že již nemohou s ouplnou důvěrou vzdáti se do spravedlnosti toho soudu, který snad ani schopen není jejich žalobě neb obraně a všem příhodám a důkazům náležitě rozuměti. Neboť jestli že se při všech instancích rozepře česká nepovede též v českém jazyku, můžeme již napřed věděť, že za krátký čas většina soudců při vyšších instancích nebude ani česky rozuměti, zákonu o rovnoprávnosti učiní se zadost nějakým vysvědčením z českého jazyka, které bude tak pravdivé jako často bývalo posud. Český občan ztratí tím soud collegialní, poněvadž bude pak collegium neznající jazyk výroky své činiti na dobrou víru některého v řeči české schopného referneta. — Nad to ještě každý nahlíží, že ve správních věcech často velice na slovu záleží, vyjde-li tedy rozsudek od vyšších instancí v jazyku německém, kdož za to stojí české straně, že jí bude vydán v dobrém překladu? kdož může zameziti tu pravdivou nepravidelnost, že ouřad nižší překládaje rozsudky vyšších instancí

nestane se nejvyšší instancí, která svým překladem rozsudky docela promění? A jest to vůbec rovnoprávnost, když jen Němec v Rakousích tolik vážnosti míti má, že budou všechny soudy v jeho jazyku rokovati, kdežto ostatní jen s nejnižší instancí spokojiti se musí? Takové rovnoprávnosti požívá každý, třeba i Španěl v Rakousích, neboť i ten si může dát německé rozsudky rakouských soudů do svého jazyka přeložiti. Tak se císařskému slovu rozuměti musí.

Čekáme tedy nyní v této záležitosti na rozhodnutí ministerstva, a obracujeme zároveň též celého národu pozornost na toto rozhodnutí. Jestli ministerstvo krok tento nejvyššího soudu Vídenského za pravý uzná a potvrdí: pak již jsme nabyli ouplného přesvědčení, že vláda rovnoprávnost národní obejíti chce, a že se od tohoto ministerstva žádné národní rovnoprávnosti naditi nemůžeme.

Celý svět ví, že národní rovnoprávnost považujeme vždy za nejdražší, a dle toho posouditi může, jaký dojem spůsobí rozhodnutí ministerstva této věci buď na dobrou nebo na zlou stranu.

Slované v Uhřích.

(N. N. 20. října 1849.)

Slyšíme a čteme také ve Vídenských časopisech, že již byla v nejvyšší poradě ve Vídni vržena kostka budoucího osudu uherských národů. Kterak uzavřeno, není posud povědomo, tušení naše jest ale, že jenom Chorvátsko a Vojvodina srbská staly se samostatnými korunními zeměmi, Slovensko a Rusíni ale nepochybně navzdor všemu usilování zůstanou spojeni s Maďary co jedna korunní zem. Jak asi sobě naši diplomatové pomohli v Sedmihradsku, na to jsme velmi zvědaví! — — —

Než tento článek věnován jest jakožto náhrobní nápis ubohého nedochůdčete, jakožto slza padlá z bratrského oka slovanského na ubohé již v pučení svém zvadlé Slovensko.

Což tobě, ty ubohý, od věků utlačený, tichý holubičí rode z matky slovanské zabránilo zasednouti za stůl mezi rovné tobě korunní národy rakouské? Což tě učinilo nehodným osudu maličké Bukoviny? Což tě odstrčilo, třímilionový kmene, ze společnosti ostatních? —

Nežádejte na mně ouplnou odpověd na tak bolestnou otázku; starý zvyk — praví se — jest tyran člověčenstva, a polovičatost je hlavní známka nynější vlády. Na jedné straně nedbá ministerstvo na sympathie Maďarů a dává proti všeobecnému smýšlení veliký počet jejich vůdců krutě odpravovati; na druhé straně bojí se, ztratit všechnu sympathii, a nechce rozděliti to, co spojeno býti ne-

chce: na jedné straně zapomíná na celitost koruny uherské a odtrhuje Chorvátsko a Vojvodinu; na druhé straně štítí se odděliti Slovensko a Rusíny, aby celitost koruny neutrpěla! Na jedné straně uznává spravedlivost požadavek Srbů ve Vojvodině, na druhé z těch samých příčin neuznává spravedlivost slovenských a rusínských! Divné ministerstvo!

Myslíte snad, že sobě Maďary naklonite touto koncessí! Maďaři budou zarputilí nepřátelé vaši, i kdybyste jim všechno tak nechali, jak bylo před březnem: musel by se zajisté celý pořádek a obyčej ve světě proměniti, aby poražený a pokáraný nemyslil na pomstu proti vítězi; Ani jedno srdce maďarské si nezískáte touto koncessí, nýbrž sesílíte jen svého nepřítele, a odvrátíte si tisíce tisíců srdcí těch Slováků, kteří očekávali od vás za svou věrnost lepší stav, samostatnost, a zklamáni budou ve svých tak dlouho již chovaných nadějích! —

Již první pohled na mapu a druhý pohled na historii uherskou ukázal by snad každému jinému ministerstvu cestu k ouplnému paralisování revolučního živlu maďarského, naznačil by samostatnost Slovenska za hlavní garantii budoucího míru v Uhřích. Ale nestane se tak!

Ohlížíš se po rozumných příčinách tohoto neobyčejného rozhodnutí, kde jsou? My nevidíme žádnou podstatnou, leda snad bázeň před zvětšenou mocí Slovanstva. *) Ale tu se zdržeti nemůžeme žertovného přirovnání. Onen jonák vesnický bál se oženiti, a když se mu na příklad otcův ukazovalo, pravil: Což otec, ten si vzal matku, to je jiná: já ale musím si vzíti osobu docela cizí! — Tak asi nám připadá bázeň ministerstva rakouského před vzrůstající mocí Slovanstva. Zrovna toho, zač by se Bohu jako za zvláštní štěstí děkovati mělo, toho se bojí vláda. Což pak jest duše našeho obnoveného svobodného Rakouska? Což pak bude nyní držeti vaše Rakousko pohromadě, když již pukly řetězy absolutismu, kterými bylo dříve svázáno? Nic jiného než *Panslavismus!*

Nelekejme se toho slova, není to panslavismus od Kamčatky až k Jaderskému moři, od Jeniseje až k Černé Hoře, není to tento Velikán Velikanovič, ale jest to panslavismus menší, veselejší, ne tak nebezpečný, jest to panslavismus jiho-západní neb středoevropejský, spojení bratrské menších národů slovanských k zahájení své osobní národnosti a samostatnosti. Nyní se má Rakousko udržeti pohromadě, a sice *dobrovolně.* Tážeme se, co jiného schopno jest k to-

*) Dobře víme, že se uvádějí překážky administrativní, jakoby snad Slováci neměli ani důstatek mužů pro ouřady. Ale kdo ví jak ourodná jest země česká a Morava na ouředníky, kdo ví, že sami Slováci je žádali prozatím: ten tuto příčinu za podstatnou pokládati nemůže.

mulo *dobrovolnému* společnému obcování než cit panslavismu rakouského, a nerozumí-li se ještě nyní tomuto tajemství, budoucnost tím lépe potvrdí naše slova. Když vloni Vlachové, Maďaři a Němci opouštěli rozviklaný a sbořením hrozící dům rakouský, tak jako myši prý utíkají ze stavení pádem hrozícího, pravili rakouští Slované, až posud jen sluhové a pastorci v tomto domě: Dosti pevný jest posud tento dům, podporujme ho, opravme si ho a budeme v něm spokojeně bydliti!

A zrádu by páchal na tomto domě ten, kdo by plašil z něho bez příčiny ty, kteří dobrovolně zůstati chtějí a činil přebývání v něm tak nesnosným, žeby po jiných obydlích zraky nespokojenců obracovati se museli. A obydlí takové velikánské nebezpečné jest zrovna v sousedství a takřka se samo před zrak staví nespokojencům!

Kdo nechce malý panslavismus, ten hleď! aby na sebe neuvrhl veliký. A kdo může se chlubiti že nahlédl do tmavé budoucnosti osudu?

Věru když si všeliké kroky našeho ministerstva povážíme, zdá se nám, jakoby sobě neumělo vážiti toho, co každý dobrý státník za největší základ Rakouska uznati musí: totiž Slovanstva rakouského, které baží po samostatnosti a dle okolností nevidí pro sebe nikde větší garantii, než právě v Rakousku.

Moc Slovanstva není tedy nebezpečná, nýbrž prospěšná Rakousku, ona nehrozí, nýbrž ještě dává naději na větší sílu a trvání.

Dejž Bůh! aby to konečně nahlídnuli ti, kterým svěřena jest loď státu v nebezpečné plavbě.

Foederace.

(N. N. 27. října 1849.)

— Oboje Pražské ministerské noviny německé i české přinesly dnes pod titulem *„Foederalismus v Rakousku“* následující nepochybně z Vídně zaslaný článek, který zde doslovně klademe, aby také čtenářstvo nemající obyčej čítat vládní noviny seznalo spůsob a ducha smýšlení ministerského.

Kdo by se domníval, že veliký boj našeho času jest bojem demokracie s absolutismem, ten by mu špatně rozuměl; neboť kdyby tomu tak bylo, tuť by nemohlo stávati ve Francousku, kdež již dospěli k mezím demokratických experimentů, nižádných stran, které politicky dále toužejí.

Pravý boj, jenž se arci všude jinak objevuje, roznítil se mezi přiznávači zásady centralisace a föderace. A jmenovitě u nás stalo se rozervání vodících idei tak zřejmým, žeť je nemůže nepředpojaté oko přehlédnouti.

A však zdá se, že i vítězství není pochybné; zákonní pořádek jest všude v Evropě zaveden. Byl to pouze mechanický tisk bodáků, jenž způsobil tak velikolepý výsledek? — Nikoli! Evropa porozuměla, žeť foederativní idey, neuvedou-li se jinak na skromnou míru, jejím potřebám nevyhovějí. Foederativní zřízení stojí každým způsobem na podřízeném politickém stupni vyvinutí, a příklad nedospělých, amerikánských svobodných států nemůže nikterak stran našeho stavu upotřeben býti.

Důvod, jehož rakouští foederalisté se zvláštním zalíbením užívají, a který, pokud nám známo, nejvíce platnosti požívá, záleží v tom, že má dle rozličnosti mravů, obyčejů, dle stavu vzdělanosti jednoho každého kmene, též každému z nich ponecháno býti, aby se organicky sám ze sebe vyvinoval.

Že tato theorie právě pro rozličnost, která za základ položena jest, postupem času nejrozličnější odporující sobě formy vyvinutí způsobiti by musila, jest na bíledni. Velmoci rakouské nemohlo by déle stávati, a cizí zakročení učinily by tomuto foederativnímu státu, jenž se bez účele kolotá, rychlý konec. Provinční interessy přišly by s národnostmi v rozepři; nedospělost politická, jenž z větší části ještě panuje, učinila by zmatek, jakéhož ještě nestávalo, co svět světem stojí.

Odkud asi to pochází, že takováto nepodstatná theorie ještě pořád nalezá zástupců? Myslíme, že jest toho příčinou dvojí věc. Není nás předně tajno, že se utvořila v Rakousku až do března l. r. veliká, hluboká nedůvěra, jejížto působení ještě posavád se cítí. A však my připočítáme mnoho z toho, co se děje ve směru föderalisticko-opposičním, působení nevědomých a nesvědomitých stranických lidí, ježto by rádi při svém bažení po föderativních státech své skrovné vlohy ve platnost uvedli. Majíce genia Caesarova, přece chtějí býti prvními ve vsi!

Nechť jen vláda pokračuje, jak začala, pásku sjednocení okolo hlavy provincí a národu obtáčeti, četně vystupující protivy co možná urovnati, svobodu v Rakousku trvanlivě organisovati, a přede vším brániti, aby se jinak milování hodná idea rovnoprávnosti nezměnila ve svůj opk — v roztržení a separatismus.

Většina národu stojí s důvěrou jí po boku.“

Taková slova „že většina národu s ministe rstvem stejně smýšlí a jemu důvěřuje,“ mají vůbec vládní noviny vždycky na jazyku. Ale — musí každému mimo chuť napadnouti — proč pak drží tedy tedy toto důvěru většiny požívající ministerstvo tuto důvěřující a s ním stejně smýšlející většinu všude v obležení? Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati, aby tak dokázalo všem takovým rýpalům (jako jsme my) nevěřícím ve většinu ministerskou, že skutečně ministerstvu důvěřující většina bude volit také většinu v ministerstvo důvěřujících poslanců? Nač potřebuje ministerstvo důvěru

většiny požívající taková ohromná vojska po všech i pokojných (jako Čechy) zemích rozkládati? Nač potřebuje ministerstvo, s nímžto většina národu stejně smýšlí, po celém skoro mocnářství rušiti svobodu tisku? To jsou tak některé naše osobní pochybnosti o té důvěře.

Co se však foederalismu týče, myslíme, že se tak veliká a důležitá věc nedá podobným neslaným a nemastným článkem zkrátka odbýti. Divíme se jen tomu novému vynálezu, že v Evropě prý není boj demokratie s despotismem, nýbrž jen foederace s centralisací! Škoda jen, že tak ještě nestojí vlastně boj republiky s monarchií, neboť dobře víme, že lidé foederaci nepřízniví obyčejně všechny foederalisty za tajné republikány prohlašují!

My náležíme také k zjevným foederalistům, ale náš hlavní důvod pro potřebu foederace v Rakousích jest zcela jiný než se v tomto udává. Náš hlavní důvod, který jsme však již mnohdykráte uvedli, jest ten, že každý národ ustavičně po politické samostatnosti touží z přirozeného pudu. Ten přirozený pud rakouských národů musil by nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti. Jenom skrze foederační konstitucí možná jest dáti rakouským národům tolik samostatnosti, kolik možná bez ujmy střední moci říšské oželeti, a tak se nahradí národům alespoň z většího dílu všechny výhody samostatnosti ve spojení se všemi výhodami veliké a mocné říše. — To jest hlavní důvod foederalistů rakouských a uvidíme na příštích říšských sněmích, budou-li foederalisté převládat nad centralisty, ku kterým nynější ministerstvo zjevně se hlásí.

Slovanská nářečí ve školách.

(N. N. 29. října 1849.)

Doslýchá se z rozličných stran, že sl. ministerstvo osvěty zvláštní záměr má zvelebiti vysoké školy Pražské v ohledu slovanské filologie. My věříme této pověsti zvláště na základě některých skutečných již kroků sl. ministerstva v tomto ohledu. Zdá se nám však, že při tom ministerstvo osvěty hlavně vědeckou filologii na zřeteli má: my ale bychom rádi na jednu více praktickou stránku a důležitou pro nás zřetel sl. ministerstva obrátili, aby snad, jestli uzná důvody naše za platné, návrh náš sukutečnilo bez ohledu na to, že od strany opposiční vychází.

My totiž litujeme již dávno toho, že mládež naše ani v Praze dobré příležitosti nemá, naučiti se prakticky a pro život nářečím slovanským v Rakousích zdomácnělým. Kromě polštiny nevyučuje se zde v Praze žádnému jinému nářečí. Každý ale, kdo povahu krajin zvláště od Rusínů a od Jihoslovanů obydlených ze zkušenosti zná,

bude věděti, jak veliký nedůstatek tyto země mají literárně vzdělaných lidí vůbec, zvláště ale technických mužů v nejširším smyslu toho slova. Podívejme se do ourodných a od Boha požehnaných krajin rusínských a jihoslovanských, a najdeme hospodářství, lesnictví, stavbu vodní, cesty a průmysl vůbec skoro ještě jen v přirozeném stavu, a hlavní příčina toho jest nedůstatek lidí v těchto uměních cvičených. Nyní kdežto pro tyto slovanské kraje nastala doba samostatnosti domácí, budou hlavně na zvelebení vlasti své v tomto ohledu dbáti, a ohlížeti se po lidech schopných k podobným opravám. Než by sami ze sebe tolik potřebných lidí nabyli, muselo by nanejméně asi půl století uplynouti a cizých vzdělanců k tomu ke všemu povolati sotva se uzná za prospěšné ze slušné pečlivosti o zachování své čisté národnosti.

Známo jest ale, že v Čechách máme veliký počet přebývající mladých lidí v těchto oborech technických a jiných vycvičených, kteří skoro ani místa nemají. Kdyby se tedy takovým lidem nyní a pro budoucnost poskytnula zde v Praze příležitost, naučiti se prakticky nářečí jihoslovanskému a rusínskému, velmi dobře by se i nám i těmto slovanským kmenům posloužilo. Za půl leta naučí se každý Čech tolik z každého jihoslovanského nářečí, co pro obyčejný život potřebuje, a přesídliv se do jihoslovanské země, bude tam za krátký čas s ohledem jazyka jako domácí.

Jsme přesvědčeni, žeby se naši vzdělanci v těchto sbratřených krajích milerádi přijali a žeby zemím těm až do té doby dobře posloužiti mohli, kde budou míti sami důstatek svých vlastních vzdělanců.

A celý tento účel dá se s příliš malou obětí uskutečniti, kdyby totiž sl. ministerstvo zde v Praze jednoho Jihoslovana a jednoho Rusína za učitele (docenta) veřejného své mateřčiny ustanovilo. Jsme přesvědčeni, žeby se k těmto místům zvláště mnoho našlo konkurrentů.

My o potřebě a užitečnosti tohoto ustanovení jak pro nás tak i pro ostatní kmeny slovanské pevně přesvědčeni jsouce, doufáme, že náš zemský sněm sám na vlastní zemské outraty tyto učitele ustanoví, kdyby sl. ministerstvo nutnou potřebu toho neuznalo.

Taktika německá.

(N. N. dne 30. září 1849.)

— Velmi často se nám stává — máme-li říci — čest nebo neštěstí, že některé německé noviny, zvlášť Vídenské naše články překládají, nebo výňatky z nich podávají. Neštěstí pravíme proto, žeby věru o našem zdravém rozumu velmi špatné ponětí musel míti ten, kdo by si nás představoval jenom podle těchto citatů zvlášť Víden-

ských časopisů. Tak nedávno *Ost-Deutsche-Post* porozuměla našemu článku o ustanovení okresních komissí v č. 250 v ten smysl, že píše v čísle svém 241:

„* Prag 25. Okt. Der Mitarbeiter H. B. in den „Narodny Noviny“ tritt gegen die Wahl der Mitglieder für die böhmische Grundentlastungs-Kommission auf, welche er mit Ausnahme jener des Hrn. Ministerialrathes Klecansky deshalb eine unglückliche nennt, weil die meisten Mitglieder aus der Mitte der Kreisbeamten gewählt wurden, welche zwar viele gute Eigenschaften besitzen, aber der neuen czechischen Schriftsprache nicht ganz kundig sind.“

Nevíme skutečně, máme-li to jen za sprostnost či za perfidii držeti!

Že ještě to ani žádné Vídenské noviny tak daleko nepřivedly v německé důkladnosti, aby alespoň náš titul (Národní Noviny) správně a bez chyby vytisknouti dovedly: to špatně se srovnává s jejich pověstným Zugem nach Osten!

Podobně asi dělo se nám s článkem strany samostatnosti Slovenska (N. N. č. 246), který podala „Zeit“ z části a „Lloyd“ celý v překladu, ovšem tak špatně, že se ku př. mezi slovenský (Slováky) a slovanský (Slovany) žádný rozdíl nečinil.

„Zeit“ jsou nyní největší noviny ve Vídni od několika dní vycházející, přihlásivší se samy k národně-foederační tendenci. Kdo vlastně vydavatelem jejich jest a jaký pravý směr míti budou, není nám ještě posud z vyšlých čísel patrno, zdálo by se nám ale, že snad v nich maďarsko-šlechticko-liberální živel převládá. Tyto noviny tedy podali ve špatném překladu konec dotčeného našeho článku z č. 246 s doložením, že jest „befremdend“ a že budoucně o něm promluviti hodlají. Toto promluvení stalo se také skutečně brzy po tom ve zvláštním úvodním článku, nad kterým jsme ale jen hlavou zavrtěti museli.

Známe již dobře tu německou taktiku, která nám všude, kde svého práva dosáhnouti chceme, kde žádáme pro sebe to, čeho již dávno Němci u nás užívají, umí hned předhazovati, že chceme přednost, že zamýšlíme Uebergriffe, extreme slavische Tendenzen atd. Podle té samé taktiky zachovala se také proti nám „Zeit“. My jsme si v článku svém ztěžovali, že Slovensko nebude zvláštní korunní zemí, že ministerstvo se obává Slovanům dáti tolik národní samostatnosti, kolik mají ku př. Němci a Vlaši; dokazovali jsme, že ministerstvo nemá příčiny obávati se moci slovanské; ale „Zeit“ nám předstírá, že panovati chceme v Rakousích, a rozumí našemu Panslavismu tak jako bychom chtěly celé Rakousko poslovaniti. Toho se zajisté ani „Zeit“ nedočká, abychom my rakouští Slované některý jiný národ potlačovali, a také jest skutečně od naší nynější poroby a podřízenosti až k panování nad jinými příliš veliký skok. Jestli jsme se ale my

Slované pro nespravedlivost jiných národů k dosažení svého práva vespolek spojili a toto vzájemné se podporování panslavismem nazvali: nevyrozumívá se ještě tím, že budeme zase my utlačovati jiné, leč by snad těmito vlastní zlé svědomí takové strašáky malovalo dle zásady: oko za oko, zub za zub.

Naše obávání.

(N. N. 1. listopadu 1849.)

— Dnešní německé vládní noviny (Prager Zeitung) přinášejí pod názvem „*Unsere Lage*“ dle našeho mínění velmi důležitý článek z Vídně, jehožto ouřední původ jest dle obsahu příliš patrný, ačkoli v části neouřední stojí. Uznáváme za povinnost svou i k vládě i k obecenstvu, abychom nenechali tento článek bez poznamenání, z kteréhožto ohledu také dříve klademe jeho věrný překlad:

„Z *Vídně* 29. října. Pozorujeme-li pilně tón a spůsob psaní mnohých zde vycházejících novin, jsme na rozpacích, jak bychom jich obávání, které buď zřejmě na jevo dávají, aneb umělým spůsobem zahalují, pojmenovati mohli. Myslejí to opravdu, anebo se jen tak staví? Myslejí opravdu, že ministerstvo zamýšlí ústavu podkopávati, a upsané a svaté sliby zrušiti? Čili čelí jich jednání pouze k tomu, by světu to namluvili?

Nechceme to hlouběji rozbírati, jisto jest však, že naše časopisectvo není prosté vášní a nevědomosti. Neb jsou publicisté, kterým „organický zákon“ jest takový, „který se pouze potahuje na ouřady, t. j. na administrativní ustanovení“, kteří, neohlížejíce se na neunavenou činnost vlády, pořád k nové činnosti ji vyzývají, a bez všech ohledů i bez předložení vždy nerozhodnuté a nové úlohy jí předkládají, bylo by tedy marné jim ho rozkládati.

„Ost-Deutsche Post“ se obává, že hrozí svobodě tisku nebezpečí, a že všecky konstituční naděje utonou. Kdyby to v skutku pravda bylo, mohla ano by se opovážiti, to vysloviti? Ost-Deutsche Post to napsala, i vychází posud.

„Presse“ se odvolává k císaři proti ministrům, i snaží se svobodu tisku, o kterou se Ost-Deutsche Post bojí, štítem císařského slova ochrániti, při tom však tvrdí, že zemské ústavy nestoupí již v život dle slov ústavy od 4. března.

„Presse“ tvrdí svá slova s určitostí, a pročež musí býti dána na tato opovážlivá a znepokojující slova, která mnohého lekají, určitá odpověď.

Dokud nám známo, panuje potěšitelné srozumění mezi mocnářem a mezi ministry, mezi radou a mezi korunou. Všickni znají oučel,

který mají dosáhnouti. A tento oučel jest, aby svoboda na dlouho byla organisovaná, aby železnou vytrvalostí všecky demagogické, separatistické a federalistické snahy byly potlačeny, aby byla zřízená čerstvá, intelligentní a spravedlivá zeměspráva, i aby pořádek a blaho byly pojištěny a zachráněny.

Nezměnitelnou zásadou všeho počínání vlády zůstane ústava od března. Bude spravedlivě ano do slova vyplněna. Všecky zemské ústavy, ano i ústava lombardsko-benátská, která jest bez odporu nejobtížnější, budou ještě tohoto roku zákonně prohlášeny.

To jest odpověď na tyto žaloby.“ —

Již to, že tento článek, ačkoli hlavně čelí proti Ost-Deutsche-Post a Presse, novinám ve Vídni vycházejícím, přece vytištěn jest v Prager Zeitungu a ne v některém Vídeňském listě, zdá se nám býti zjevným důkazem, že se za prospěšné aneb potřebné uznalo, zvláště na obecenstvo v Cechách jím působiti. Článek tento v ouředních novinách pronešený podává nám tedy smělosti, užiti zase jednou té svobody tisku, o jejížto skutečnosti nás tento článek navzdor zkušenosti a vojenským soudům ubezpečuje.

V Rakousích jest pro pravou svobodu tisku příliš nepříznivá půda a sice pro jistou zcela zvláštní okolnost. V Rakousích padá se snadno pronešením jistých pravd do podezření aneb již zrovna do obvinění z velezrády. V jiných zemích (ku př. ve Francouzích) jest o každé straně politické jisto, že chce udržeti a zvelebiti vlast svou, v Rakousích ale jsou strany, o nichžto nade všechnu pochybnost jisto jest, že Rakousko chtějí zničiti. V takovém pádu jest ale již dílem proto nebezpečno se vší upřímností o pravém stavu věcí promluviti, dílem ale zas vláda sama užívá proti některým jí osobně nemilým pravdám toho prostředku, že je za velezrádné prohlašuje, třeba byly nejlépe míněné.

V takovém pádu je ku př. sama naše strana. V nejnebezpečnějších dobách říše rakouské osvědčila strana naše *skutky* svou upřímnou vůli zachovati Rakousko, a jak dalece tyto skutky naší slovanské strany opravdu k zachování Rakouska přispěly, o tom necháme pozdější nepředpojatý dějepis rozhodnouti: neboť strana ta, která se s nynější naší vládou za stejně smýšlející vydává, ráda tvrdí, že jenom armáda rakouská zachovala Rakousko, zapomínajíc již na povolání rus*so-slovanského* vojska.

Připomínajíce tyto *slovanské* zásluhy, nechceme se tím snad chlubiti, nýbrž předhodili jen nynější vládě její nespravedlivost, s kterou počala hned naši stranu za revoluční a destruktivní protirakouskou prohlašovati, když podle svého smýšlení samostatného přinucena byla oposičně vystupovati.

To samé myslím, že se říci může o našich novinách, ba byly doby, ve kterých naše noviny více patriotismu projevily než vláda

sama, byly doby ve kterých se naše noviny proti destruktivní vládě rakouské ku prospěchu Rakouska samého opírati musely (ku př. Pillersdorf, Frankfurt). Že jsme ale v každé době odhodlanosti měli proti přemrštěným a destruktivním snahám vystupovati a sice s dobrým prospěchem, v tom se můžeme odvolati vždy směle na předešlé svoje listy.

Přece však jsme byli od vlády od té doby, co sněm říšský rozpuštěn jest, ustavičně pronásledováni, dříve cestou konstituční, pak ale, když tato vládě nesloužila, vojenskou mimozákonní; neboť každý ví, že obležení Prahy není vlastně nic jiného než zrušení svobody tisku v Čechách. Snažili jsme se sice i ve stavu obležení svou předešlou tendencí zachovati — ale ustavičné stíhání a vyslýchání u soudu vojenského, zákaz novin našich, vězení, výhrůžky vypovězení z Čech atd. to byly nástroje, kterými jsme z veliké části odstrašeni od volného užívání svobody tisku, a kterými také zastavena jest veškerá skoro politická činnost naší strany. Těmito skutky vlády nabyli jsme my praktického přesvědčení, že se v Praze nejedná o potlačení destruktivních aneb revolučních živlů, nýbrž že ani liberální strana, je-li opoziční, nesmí svobody tisku užívati. Zavede-li se ale censura ouředně aneb musí-li redaktor sám censorský ouřad u svých novin zastávati *), v tom sice jest ještě nějaký rozdíl, svobodou tisku ale se to jmenovati nesmí. Třeba byl sebe přísnější zákon o tisku, přece se svoboda tisku i v tom obmezení udrží, jen když vím jak daleko se mohu dle výměru zákonu pustiti: ale když se u vojenského soudu pouhým mnohosmyslným slovem „aufreitzendes“ všeliké články dle osobního náhledu některého pána aneb některých pánů zatracují a trestu podrobují, tam již přestalo právo a nastala libovůle, člověk není trestán za přestupek, nýbrž jen za své mínění, které může býti tak dobré a státu prospěšné jako mínění vojenského soudu, jen že se s tímto nesrovnává.

Myslíme tedy, že by toto zde řečené zatím mohlo vládě posloužiti pro vysvětlení té nedůvěry, s kterou mnozí k ní hledí; kdybychom se nemuseli obávati zapovězení svých novin, mohli bychom snad docela důkladně tuto nedůvěru ospravedlniti. *Caeterum autem censeo obsidionem esse tollendam.*

---

*) Dejme tomu, žeby se i sám redaktor osobné trestů neštítil, ale což jemu všechno platno, když mohou být noviny jeho docela zapovězeny, a jeho strana třeba na dlouhý čas všelikého veřejného orgánu zbavena, tak že přinucen jest z dvou zlých menší si vyvoliti, a sám si censuru ukládati!

Obrana slovanských foederalistů.

(N. N. 8. listopadu 1849.)

Dnešní vládní noviny německé i české přinášejí článek proti nám, jehožto obsah nás poněkud přivedl v podivení. Vyzváni jsouce téměř zřejmě k odpovědi, uznali jsme za dobré celý článek tuto svému čtenářstvu předložiti, dílem proto, že se tak snadněji vede spor, když obecenstvo oboje mínění zřejmě před očima vidí, dílem ale a hlavně proto, abychom patrně dokázali, že nám nejde o to, nějakými snad řečnickými obraty někoho zaplesti (jak obyčej bývá v žurnalistické polemice), že pak se neštítíme přesvědčení své proti zde vysloveným vládním zásadám náležitě hájiti.

Takto zní článek, na který zároveň obracíme pozornost obecenstva:

„Článek jejž jsme přinesli o foederalismu v Rakousku, potkal se s odporem, ovšem u strany, od níž jsme se odporu nadíti musili, — od páně Havlíčkových Národních Novin. Již dříve přinesly tyto listy článek, jejž jsme ale blíže objasniti opominuli, ježto Vídenské časopisy již slušně jej ocenily. Byloť to podivné učení o velikém a malém panslavismu. My v tom ohledu k tomu připojujeme krátké poznamenání. Známeť moc, která jest ouhlavním nepřítelem velikého panslavismu, v jejížto kruzích i v neodvislých nemohl se ani dosti málo zakořeniti, která by, kdyby se záhubně zmáhal a politickou článkovitost rakouského světa rušiti počínal, neméně proti společnému nepříteli se ozbrojila a vzchopila, jakož to učinila s odbojem maďarským. To jest mínění, které sobě z poměrů abstrahujeme.

V jednom z nejnovějších svých článků stěžuje sobě p. Havlíček na trampoty obleženosti v Praze, které prý mu zamykají ústa, nedovolujíce, aby „o našem postavení" upřímně mluvil. Neznáme ani ve Vídni ani v Praze žádného případu, aby bylo politickým spisovatelům zabráněno, v mezích mírnosti a slušnosti o zásadách, poměrech a lidech mínění své projeviti. Dle mínění našeho není náruživost nižádnou předností důkladné publicistiky, jejížto úlohou jest ponaučení, nikoli popuzení, osvícení nikoli zapálení myslí. Jestliže nám p. H. chce s toutéž pokojností odpověditi, s jakovouž my k němu mluvíme, pak snad ještě prospěšná diskusse možná. My aspoň učinili jsme sobě za zásadu, že nikdy nebudeme obětovati předmět ohledům osobním, a politický odpůrce má pro nás význam zosobněného politického principu.

Pan. H. odpírá důvěru, kterou dle našeho přesvědčení majorita lidu k nynější rakouské vládě chová, i táže se dále: „Proč drží toto domnělou důvěru požívající ministerstvo důvěřující jemu majoritu v obleženosti?" Toť jest přece přílišné spolehání se v lehkověrnost čtenářstva, dává-li se taková otázka. Zdaž smýšlí majorita obyvatel-

stva Pražského a Vídenského revolucionárně? Zdaliž se nemusil v Haliči pouze pro jednu rovněž tak ztřeštěnou jakož nenapravitelnou frakci výminečný stav zavésti? Rozložmež jen Uhersko a Sedmihradsko v jich živly, i nalezneme, že jest většina jich podstatně revolucionární. Jestiť dějepisem všech časů stvrzenou sadou, že se dělají revoluce pouze od menšiny; avšak jest i svatou povinností vlády, aby společnost hájila i aby předešla tomu, by ctižádostivé a ztřeštěné hlavy neuváděli její pokoj, snažení po blahobytu a pokojném vyvinutí neustále v nebezpečí. V červnu letošního i lonského roku nestála zajisté Paříž při kommunistech a překotních mužích hory, a přece vidělo se ze všeobecného volebního práva poslému shromáždění zapotřebí, zavésti stav obležení.

Jiná otázka zní: „Čím to jest, že nechce ministerstvo sněmy povolati?“ P. H. se mýlí; ministerstvo ovšem chce sněmy povolati, neboť zamýšlí dotýčné zemské ústavy ještě v běhu letošního roku uveřejniti, a tím důkaz podati, že hodlá samo pevně držeti při obsahu ústavy ode dne 4. března. Avšak *bezprodlené* svolání sněmů zdá se nám býti nemožností, an noví političtí ouřadové ještě nejsou zřízeni, a okres působnosti, který říšská ústava sněmům v korunních zemích vykazuje, od jejich zřízení závisí. Zdělávání země, ústavy dobročinné a stavby zemské, zvláštní nařízení strany obecních pořádků, záležitosti církevní, školní a přípřežní jsou předměty takovými, že teprv tehdáž s prospěchem o nich jednati lze, když bude stávati dobře zřízených úřadů, ježto by byli schopni a hotovi v dotčených záležitostech se sněmy spolupůsobiti. Též vláda musí přihlížeti k dobrým zastupitelům, a že se nejhorlivěji o zřízení nových ouřadů pracuje, jestiť celému světu věcí známou.

Pan H. nám namítá, že jsme föderalismus jen tak zkrátka odbyli: znajíce velikou důležitost této otázky, hotovi jsme příležitostně obšírněji o ní pojednati. Důvěřujeme sobě dokázati s mathematickou důsledností, že byl nejnovější politický boj v Evropě podstatně bojem centralisace a foederace, a že representuje princip foederativní nedokonalý stupeň politického vyvinutí.

Avšak hlavní důvod který p. H. uvedl, aby aby ukázal potřebu foederalismu v Rakousku, že totiž každý národ po politické samostatnosti touží z přirozenosti samé, a žeby tento přirozený pud rakouských národů nevyhnutelně k rozpadnutí říše vésti musil, pakli by konstitucí foederační o to postaráno nebylo, aby se jejich pudu po samostatnosti vyhovělo, — nemůže nás nikterak přesvědčiti. Pravé, nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, vzdělání a humanitě; těmto vznešeným účelům musily by však separatistiké záměry a národní rozepře jenom na ujmu býti. Ústava foederační nespočívá, pokud nám známo, v severní Americe a ve Švýcařích na základě národním, nýbrž politickém. V kantonech Bern-

ském a Freiburském bydlí německé a francouské obce pokojně pospolu, a v Americe podřídily se nebritánské počtem valně převládající národnosti ochotně nadvládě živlu anglického, která vůbec za potřebnou uznána jest. Němcům v Elsasku nezachtělo se posavade po samostatnosti, a vzor konstitučního státu, Belgicko — ač jen z části od Francouzů obývané — jest naskrze centralisováno, a pomocí jazyka francouského v pokoji se spravuje. V Irsku pohltila národnost britická prvotní národnost irskou dokona, a stesky celého ostrova pocházejí vesměs ze zřídel politických a náboženských. Na dějepis, neomylné to zrcadlo přirozenosti lidské, nemůže se tedy p. H. spolehati. Jdeme-li dále, ukážeme-li u př. na Ameriku, která se zajisté neodtrhla od starého Anglicka pro zájmy národní: co by nám mohl náš odpůrce odpověditi? Snad že nezměnitelná přirozenost lidská l. 1848 utrpěla radikalní zázračný převrat, a že dostal princip krve vrch nad principem politického vyvinutí a příbuzné s ním civilisace? P. H. líčí žádosti a stav myslí, jichžto v Rakousku v té míře, jak on udává, nikde není. Slované v Rakousku najdou, tuším, svou čest a svůj prospěch v tom, zůstati dobrými Rakušany. Milujemeť a vážíme sobě tohoto kmene příliš, abychom mysliti mohli, že u něho svůdné učení najde průchodu. P. H. se odvolává na sněm říšský nejprvé příští, pak prý se ukáže, zdaž bude většina föderativní neb centralistická. Nadějeme se, že nevypadne föderativně. A kdyby se to mělo státi, tuť bychom takového výsledku v interessu svobody velice litovati musili. Ministerstvo mohlo by býti svrženo avšak jeho odpůrcové zajisté by nenastoupili jeho místo. *„Pak by mohly přijíti časy, o nichž se teď lépe nemluví!“* Pak by nastala potřeba, zachovati říši a zachrániti ji od odvážlivých experimentů, a strana kterou nepotřebujem blíže naznačiti, nalezla by záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé. Pročež jednejž strana, kterou p. H. zastupuje, svědomitě a opatrně, i považ, zdaž jest rádno, dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všecko bylo ztraceno.“

Zaraziti musí každého to, co se o panslavismu a o Rusku praví. Musíme věru s ohledem na blaho Rakouska doufati, že článek tento (ani prostředně) nepochází od nikoho, kdo přímý vplyv má na politiku vlády, sice by nám věru bylo ouzko o naši budoucnost. Či by snad upřímně věřiti mohli mužové vlády rakouské, že vláda ruská jest nepřítelkyně panslavismu? Podle určitosti, kterou se to zde tvrdí, zdá se jakoby snad se tvrzení to na nějaké určité vyjádření snad ve formě slibu neb rady opíralo.

V bibliotece knížete Galicina, bývalého místodržitele v Moskvě, před několika lety zemřelého, kteroužto bibliothéku jsem pořádal, nalezl jsem mezi jiným také báseň pod titulem: „Píseň o osvobození Srbska,“ tištěnou roku 1806 v Petrohradě ve vládní tiskárně a sice srbsky a s ruským překladem, ve kterém se mezi jiným takto praví:

*Alexandra Prvního, slovanského vladaře, Velikého Slovanského Cára, Srbie milé milého Hospodara. Zavěste se orli dvojehlaví na Alpy, Ural i na Karkaz. Slovanstvo celé ať nyní v srdci nosí Svého naznačeného hrdinu Následníka, Jeho miluje a s ním se chlubí. Sestrám *) svým ať laskavou zprávu podá, aby nemařily času, neb věk běží, Slunce svítí! — ať též prohlédají, ať neleží ve mrakách do věků! Celá Rusko-Slovanská síla, mořem zemí zdvihá se k pomoci, aby sestry svoje z tyranství vyvedla.*

*) Moldavia, Valachia, Bolgaria, Transilvania čili Sedmigradia, Vengria, Bogemia, Iliria, Kroatia, Karinfia, Silesia, Porussia, Pomorania, Polša a jiná slovanská plemena a národy. (Tuto notu uvádíme naschvál s ruskými jmény zemí.) Po ruském překladu této písně následuje pak doslovně takto: „Sestry tyto jsou: Polsko, Porussia, Míšeň saská, Slezsko, Uhry, Čechy, Štýrsko, Ilirie, Tirol, Benátky, Koroš, Dalmatie, Ragusa, Černohorsko, Albanie, Alaunie, Epirotie čili Malá Rus, Bosnie, Bulharsko, Sedmihradsko, Moldavie, Valachie, Galicie neb stará ruská Halič, a zkrátka všechny plemena a rody slovanského původu.“)

Zdá se, že tyto sestry zde až s příliš velikou důkladností vypočtěny jsou, spíše o několik víc, než aby některá chyběla.

Kdybychom měli nyní času, excerpta svá prohledávati, mohli bychom ještě dokázati, že již za císařovny Kateřiny Veliké takové náhledy v Rusích panovaly mezi osvícenějšími. Co se nynějšího císaře týče, víme o něm jen tolik, že za jeho vlády panslavické professory zavedeny byly na universitách ruských, že vysláno jest mnoho filologů ruských zvláště do Rakous, kteří s podivuhodnou důkladností v žurnalu ministerstva osvěty, a kromě toho (jak dobře víme) ještě ve zvláštních soukromných zprávách, popsali celý stav nynějších rakouských Slovanů, za císaře Nikolaje Pavloviče stalo se také znání všech nářečí slovanských (to jest zvláště češtiny, polštiny a jihoslovanštiny) obligátním předmětem na universitách ruských.

Jaký oučel při tom měla vláda JMC. Mikuláše Pavloviče, nemohu sice já určovati, domýšleti se ale může každý snadně. Co se ostatně veřejného smýšlení v Rusích o této věci týče, mohu s ohledem na upřímnou pravdu ubezpečiti, že tam jest silná strana pěstující onen veliký panslavismus z pouhého ruského patriotismu, ne jako věc nedovolenou a pokoutní, ne jako nějakou konspiraci, nýbrž zcela zjevně v životě společenském a také tiskem, v kterémžto ohledu bychom mohli velmi zajímavé citaty nasbírati. Domýšlíme se také s velikou jistotou, že vojna uherská nezůstane bez jistého velikého vplyvu na smýšlení Rusů.

Že ruská diplomacie ostatně k sprostým nenáleží, ba že skoro vždycky obyčej mívá, býti chytřejší než její soupeřové, o tom jest po celé Evropě dosti ustálené mínění. My ovšem pochybovati nechceme o chytrosti diplomatů rakouských, bojíme se ale přece, aby

se naši diplomatové snad příliš pozdě a s velikou nenahraditelnou škodou nepřesvědčili, že každá ruská rada jest sice vždy dobrá pro Rusko, ale ne vždycky pro toho, komu se dává. Že se budou rakouští Slované v tom poměru po Rusku ohlížeti, v kterém se jejich národní svoboda, jejich osobnost němčinou utlačovati bude: to se dá dosti zřetelně předvídati; žeby tedy nebyla zcela hloupá ta ruská diplomacie, která by snad něco podobného naší vládě direkte neb indirekte radila, nahlížíme my tuze dobře, ale přejeme si srdečně, aby také naše vláda to nahlížela. Ostatně nemůžeme se o takovém příliš *subtilném* předmětu obšírněji a určitěji rozšiřovati. S jakými ale důvody se zde jmenuje onen veliký panslavismus společným nepřítelem Rakouska i *Ruska*, nemůžeme nikterak pochopiti.

Obyčejně se Slovanům od nynější vlády to hlavně předstírá, jakoby toho žádali, aby je vláda snad před jinými nějak podporovala a nějak uměle nadpřirozeným spůsobem většímu vyvinuti Slovanstva napomáhala. Avšak zcela bez důvodu: Slované rakouští nežádají od vlády nic jiného, než přísnou spravedlivost, to jest, aby nám všechno dávala, co dává jiným (ku př. Němcům), a aby nám nic nezabraňovala, co nezabraňuje jiným. To my nazýváme rovnoprávností, a jestli se nám již nyní, kde ještě o žádné skutečné rovnoprávnosti ani řeč býti nemůže, z jistých stran přehmaty a hegemonie předhazuje, děje se to jen z jezovitské nepoctivosti strannických a zištných našich soupěřů á la Ost-Deutsche Post, s kterými se ale vláda jakožto nestranná nikdy míchati nemá. Proto považujeme slova, „že Vídenské časopisy náš článek o Slovensku atd. *slušně* ocenily“ za nespravedlivá.

Nedávno zapovězeny jsou ve Vídni noviny „Zeit“ pro článek, ve kterém jistě nenáruživým a také slušným a mírným spůsobem káraly užívání hole od Vídenských vojenských soudů, čím se tedy samo sebou vyvracuje tvrzení, že prý ani ve Vídni ani v Praze není zabráněno v mezích slušnosti a mírnosti své mínění projeviti. Ovšem slova *„slušnost a mírnost“* jsou velmi relativní, a proto si jimi náš pan odporník nic nezadal, a bylo by také marné o jejich pravý význam se hádati. Vojenský soud rozhoduje o slušnosti a mírnosti, a vojenský soud není zvyklý na odpor, nýbrž na komando. My jsme si ale předevzali prakticky obecenstvu svému dopomoci k náležitému porozumění, co to jest tato slušnost a mírnost, umínivše sobě, že vždy jen bez všelikých řečnických šperků a bez narážek jednoduše budeme svoje mínění a své důvody proti vládě pronášeti, a zkušenost ukáže nám i obecenstvu, jakou má u vlády platnost svoboda tisku.

Tedy se vší možnou pokojností. Nedá se upříti, že všechny revoluce pocházejí od minority, to jest, že většina celého národu nikdy skoro zbraně se nechopí. Jak mnoho ale z neozbrojených s těmito

povstalci stejně smýšlí, nedá se nikdy vypočítati, a proto jsou hádky o tom zcela marné, tím více, že se obyčejně i v nejlepším pádu, kdyby totiž skutečně víc než polovic všeho lidu zbraně se chopila k revoluci, od vlády přece se zas tvrditi může, jakoby to veliká část byla učinila jen z donucení. Avšak jsou jiné všeobecně přijaté spůsoby počítati majoritu, totiž sněmy. Poněvadž tedy naše nynější vláda, jak známo jest, na sněmu byla v minoritě, a od té doby ještě sněm jiný nesvolala, myslíme, že neslušně si majoritu připisuje. Příklady ale, které nám náš p. odporník uvádí, jmenovitě z Paříže, upomínají nás zrovna na to, že ve všech těch zemích, kde skutečně pro nebezpečné a velmi krvavé revoluce stav obležení *zákonním spůsobem* vyřknut byl, od té doby již dávno zas přestal, a obyčejná, zakonní, konstituční svoboda a právo se navrátily. U nás ale v Čechách, kdežto bylo obležení zcela jen absolutním spůsobem a libovolně zavedeno (neboť nemáme ještě žádného zákonu, kterýby výminky a potřebné formy jeho předpisoval) ještě posud trvá, ačkoli o nějakých nepokojích ba i ani o rozkvašenosti mysli není žádné stopy. Pokud u nás v Čechách při takových okolnostech ještě stav obležení trvá, nemůžeme se nikterak přesvědčiti o upřímné náklonnosti vlády k právnímu konstitučnímu životu, a to jsme chtěli svým předešlým od p. odporníka kritisovaným článkem vysloviti.

Již jiné zdejší noviny dokázaly velmi trefně, jaký by to nesmysl byl, pro nepokoje jedné země zabraňovati všem ostatním činnost sněmovní, a žeby takovým spůsobem snad nikdy se Rakousko sněmu říšského nedočkalo. Tvrzení vládních orgánů, nyní často opakované, že ještě letos ohlášeny budou ústavy všech korunních zemí a že ještě letos do života „als *praktisch wirksam*“ vstoupí, nemůže nás proto upokojiti, poněvadž nevíme, jaký opravdivý smysl se s tím spojuje, a přiznáváme se, že nás p. odporník zvláště znepokojil svou sadou „že se *bezprodlené* svolání sněmu zdá býti nemožností,“ poněvadž v tom vidíme zřejmé rušení písmeny §. 83. říšské ústavy, jenž praví: „Alle Verfassungen sollen im Laufe des J. 1849 in *Wirksamkeit treten*“. Tážeme se každého, co to jest in Wirksamkeit treten? jest to stav obležení, jest to ordonanční vláda provedená až do nejnižších oborů zemských záležitostí? Žeby ale svolání zemského sněmu záviselo od nové již provedené organisace ouřadů, nenahlížíme my v té míře, jako to náš p. odporník tvrdí. Jenom nejvyšší politický ouředník v Čechách bude v přímém spojení a poměru ke sněmu, a toho může vláda každou chvíli třeba telegrafickou cestou ustanoviti. Tak dobře ale jako může ministerstvo bez nových ouřadů své ordonanční zákony vydávati (což dle našeho mínění v hojném počtu činí), tak dobře může také sněm bez nich své zákony uzavírati, a jsme přesvědčeni, žeby co se této námitky týče, nejen nyní, nýbrž třeba již v letě byl mohl sněm český s užitkem rokovati.

Při těchto věcích přijde všechno jen na to, aby ministerstvo *zřetmě a nevývratně* ukázalo a *dokázalo* právní své a konstituční smýšlení, aby nám dokázalo, že nenachází v dosavadní své libovolné a ordonanční vládě zalíbení, zkrátka aby nám již dalo konečně nějaký konstituční Archimedeský puntík, z kterého bychom mohli práva svá odvozovat s jistotou a beze strachu před všelikou libovolností. To jest hlavní věc, o kterou se jedná, *právo, jistota,* ostatní všechno bude každý rád snášet maje shovení s mnohými těžkostmi nynějšího času. *Ať ministerstvo, chce-li nám takový důkaz podati, především vydá slíbený v §. 12. základních práv zákon o obleženosti a časovém vyzdvižení konstitučních práv, ať tento zákon v sobě obsahuje pro nás garantie, že nám nemůže každou chvíli, pod každou záminkou, každý politický ouřad vzíti nejhlavnější práva, ať vyřknutí stavu obležení závisí též od soudů z neodvislých od vlády a neshoditelných soudců sestavených, až se to stane, pak budeme věřit nejen my nýbrž i jiní tvrdošijní na upřímnou konstitučnost ministerstva.* Až posud vydalo ministerstvo tak mnoho časem i dosti malicherných prozatímních zákonů: čím to jest, že tedy na tuto tak praktickou v nynější době a tak důležitou věc zapomíná? Jest to jen náhoda? Neví ministerstvo, že bez tohoto zákonu jest celá naše konstituce jen Těšínské, Tantalské jablko? — My alespoň to dobře víme a — také cítime.

Žádostiví jsme na slíbený od p. odporníka matematický důkaz, že jest foederace nedokonalý stupeň politického pokroku a že nyní jest hlavně jen boj centralisace a foederace. Jestli již nyní foederace se v něčem dotkneme, stane se to jen s ohledem na pronešené zásady dotčeného článku, ne ale k úplnému vyčerpání celého předmětu, který příliš obšírný jest. Zdá se nám vůbec, že my něco zcela jiného ve foederaci rozumíme než odpornici naši z vládní strany, sice by nemohli tito pánové demagogii a foederaci atd. dohromady míchati, jako se to již jednou stalo. Naše foederace nedá se také rovnati separatistickým záměrům a rozepřím národním (Nationalfehden und Absonderungstendenzen), s kterými ji též p. odporník míchá. Pravdu má p. odporník, že pravé nejvroucnější toužení národů směřuje k rozumné svobodě, k blahobytu, k vzdělání a humanitě: my ale tvrdíme, že v Rakousích bez naší foederace národové nemohou dosáhnouti těchto svých nejvřelejších tužeb. Bude to rozumná svoboda a blahobyt, když budou o všech věcech rozmanitých národů rakouských ve Vídni rozhodovati ouředníci, neznajíce obyčejně ani tyto národy? Bude to humanita, když se bude skrze centralisaci německý živel nevyhnutelně nade všechny ostatní vznášet a všechny k zášti a závisti popouzet? Může být při centralisaci rovnoprávnost? Mohou se národové vzdělati, když budou muset velikou část duševních sil obětovati jiné národnosti, skrze centralisaci panující? Gen.

Haynau nařídil nyní, že v Pešti nesmí být ani jeden pouze maďarský nápis, to je samo sebou maličkost, ale velmi významná pro budoucí centralistickou *rozumnou svobodu, blahobyt, vzdělání a humanitu!* Že nesmí být žádný pouze německý, to p. Haynau nenařídil; ó my dobře cítíme, jaká to bude rozumná svoboda a humanita! Národního jazyka dovolí se nám užívati, německý se nám ale *poručí!* My ale, my Slované, Vlachové, Maďaři, Rumunové, my všichni nechceme býti sloupy a stavivem chrámu německé svobody, německého blahobytu, německého vzdělání, německé humanity, a proto budeme vždy volati: *Dolů s centralisací, vzhůru foederalismus!*

Foederace rakouská nesmí se nikdy porovnávati ani se švýcarskou ani s americkou. Okolnosti jsou zcela jiné. Nesmí se zapomínat na jednu důležitou stránku. Národnost, která kdekoli jinde ve světě žije co panující a samostatná, může vždy zase na jiném místě být podřízenou, proto že potom tato podřízená užívá všeho společně, co jí podává její samostatná sestra. To jest ku př., kdyby byl někde jinde ve světě český stát, mohli bychom se my Čechové vždy považovati v Rakousích co pouhá podřízená kolonie, a hleděli bychom na onen samostatný český stát jakožto na svou duševní matku, a Rakousko by nám bylo pouhým hostincem, a pak bychom se mohli ovšem spokojiti s tou (abychom se tak vyjádřili, hospodářskou) rovnoprávností, dle které se s námi z nouzeouředně po česku mluví, pokud jsme se ještě německy nenaučili. Jděte ale do Paříže a dejte Francouzům všechnu i tu nejrozumnější svobodu, všechen i nejsladší blahobyt, všechno možné vzdělání a humanitu, a žádejte na nich, aby náleželi jakožto centralisovaný *Kronland* k Anglicku, s anglickou řečí ve sněmu, mezi ouřady, s anglickými universitami, s anglickými nejvyššími soudy, s anglickým vojskem, s anglickými akademiemi atd. atd. atd., *jinak ale s ouplnou rovnoprávností,* a uvidíte, co vám na to Francozové odpovědí.

Příklady, které nám p. odporník uvádí na Irsku, Elsasu, Němcích v Americe, Flémich v Belgii atd. jsou právě olej do ohně; tyto příklady nám jen ukazují, kterak již anglický živel přemohl a pohltil Irčany, francouský Elsasy a Flémy, anglický Němce, to jsou příklady nám pro *výstrahu,* ne ale k následování. Vždyť my také dobře víme, že Němci obmýšlejí celé Rakousko tak pohltiti, jako pohltili Angličané Irsko atd., ale — jen že Němci nejsou ještě Angličané, a my nejsme ještě jejich Irčané! My se ještě obmýšlíme trochu bránit, než z nás budou němečtí Irčané, to jest staré pravidlo, i karaibové museji své bližní napřed zabít, než je mohou sežrat.

Ať nám odpustí náš p. protivník, že jsme snad mimochtě padli trochu v náruživost, ale tato záležitost jest jedna z těch, o které žádný z nás nemůže mluvit chladnokrevně, my nejsme ještě v tak zoufalém stavu abychom snesli porovnání s Irčany a Angličany bez

pozdvižení a rozproudění krve, a v tomto ohledu by zajisté ani patrná šibenice před očima nebyla důstatečná odstrašiti nás od hájení své hodnosti a svého práva. To není *princip krve,* jak p. odporník praví, nýbrž *princip svobody,* my nechceme býti jako jsou Irčané ubohými hladem a mizerností hynoucími, opovrženými nádenniky z naší nízkosti obohacených anglických velmožů, prelatů a spekulantů, my nechceme, abychom proto, že nás naše matky naučily jen český Otčenáš se modlit, již byli o stupeň nižší v Rakousích než ti, kteří říkají Vater Unser! To není princip krve, to je princip samostatnosti, rovnosti, cti a všeho to, co člověk na světě za nejvyšší pokládá a svobodou jmenuje, pokládaje si za nejkrásnější úkol vyhledávati slávu a blaho svého národu!

Nespravedlivě nás jak myslíme pro takové smýšlení nazval p. odporník indirecte *špatnými* Rakušany, my jsme přesvědčeni zrovna naopak, žé totiž foederalisté jsou dobří Rakušané, a že právě centralisté jsou sice dobří Němci, ale špatní Rakušané.

Naše učení v tomto ohledu není svůdné proto, že jest přirozené, a sice tak přirozené, že jistě nejen u Slovanů, nýbrž také všech ostatních neněmeckých národů v Rakousích vždycky dobrou půdu najde. Kdybychom my Slované nebyli upřímně svobodomyslni, spravedliví, nebažící po cizém, mohli bychom ještě s větším prospěchem alespoň s lepšími vyhlídkami býti v Rakousích centralisté než Němci, a tu by alespoň byla polovice centralistů; takto ale, 7 milionů centralistů proti 28 milionům foederalistů, to jest přece příliš špatná vyhlídka pro budoucnost! Neboť ještě jednou pravíme, tolik foederalistů v Rakousích kolik Neněmců! Sněmy říšské to ukážou, a jestli nebudou hned na počátku obě strany v takovém poměru proti sobě stát, příčinou toho bude jenom dosavadní menší vzdělání některých kmenů rakouských, kteří ještě nedospěli k pravému poznání svého prospěchu. Čím více se ale budou vzdělávat, tím více budou připadat k foederalistům.

Avšak již na nejprvnějším sněmu bude většina foederalistická, třeba toho náš p. odporník „v interessu svobody velice litovati musel,“ jak praví, hroze nám skutečně zcela neobyčejným a také neočekávaným spůsobem, tak že musíme opětně na ukončení jeho článku včera v N. N. vytištěného pozornost čtenářstva svého obrátiti. Kterak máme rozuměti slovům, *„žeby pak mohli přijíti časové, o nichž se teď lépe nemluví, a žeby pak strana, kterou nepotřebujeme blíže naznačiti, nalezla záminku prohlásiti národy rakouské za nedospělé?* Která jest tato strana? — My nechceme ani určovati pravý význam těchto slov našeho p. odporníka, doložiti ale musíme, že nás tato patrná výhrůžka pranic nezastrašila. My věříme na pokrok svobody v Evropě, a nebojíme se takových stran, které by mohli prohlasiti národy rakouské za nedospělé. Svoboda může sice na čas a v některých zemích po-

tlačena býti, jednotliví zastavatelé její mohou se ve vězeních, vyhnanstvích a na popravištích mučiti a odstraniti, ale najdou přece vždy hojných následovníků a zásady jejich pravé a poctivé přijdou dříve neb později přece k platnosti.

Nemyslím, žeby se strana, kterou my zastupujeme, dala podobnými výhrůžkami zastrašiti a mýliti ve svém přesvědčení. Za to ovšem nemůžeme, že jistá strana ve slově foederace nějakého bubáka vidí, snad proto že se až posud jen v *republikánské* Americe a Švýcarsku o foederaci mluví, zvykla jsouc vážiti jen slova a ne jejich smysl. Také Německo bylo a jest až posud foederativní, ačkoli zase v jiném způsobu, a ačkoli ani tento ani amerikánský ani švýcarský foederalismus pro Rakousko se nehodí. Zdá se nám vůbec, že více ono slovo *foederace* našim zásadám překáží, kdybychom je snad pod jiným jménem byli přednesli, nenacházely by tolik odporu, a jsme přesvědčeni, že se po dlouhé hádce o slova konečně ukáže, že jsme skoro všichni v Rakousích méně neb více foederalisté, kterýžto poněkud komický konec alespoň my prorokujeme.

Svůj článek ale nemůžeme vhodněji ukončiti než slovy posledními našeho p. odporníka ve vládních novinách: *„Pročež jednejž strana* (kterou on nechtěl blíže naznačiti a kterou my též nechceme ani jménem jmenovati) *svědomitě a opatrně, i považ, zdaž jest radno dáti velmi mnoho v šanc, aby snad všechno bylo ztraceno.“*

Nebezpečí minister. zřízení obecního.

(N. N. 18. listopadu 1849.)

— Konečně počínají se též i na Moravě ozývati hlasové proti tomu spůsobu zřizování obcí, jaký si naše vláda oblíbila, začínajíc (ku podivu!!) svobodu obcí tím, že je nutila sestaviti se tak, jak se leckterémuouředníků krajskému zalíbilo beze všeho ohledu na přání občanů samých. Pěkný to věru a přepodivný počátek svobody obcí, když se tyto donucují, aby přestaly být obcemi!

Dnes čteme strany této záležitosti některé dopisy v Moravských Novinách:

„Život občanský není u nás posud tak rozvinutý, aby i ty menší obce toužily po samostatnosti, a větší obce neviděly přijmutím jiných obcí v svazek občanský svou samostatnost v nebezpečenství.

Druhý cirkulář ale otevřel jim zrak, neb praví, že představeným obce bude ten, jehož sobě výbor vyvolí, bez ohledu, je-li ve větší obci bytem neb ne. Může se tedy lehko státi, že, je-li většina výboru z obcí menších, aneb nesjednoti-li se výbor obcí větších k vo-

lení jedné a té samé osoby, představený vyvolen bude z některé obce připojené.

Totoť probudilo tedy obce větší a ony poznaly nyní na čem jsou. Máme za to, že to bude dělati horkou krev, a že tím mnohá nespokojenost nastane a nová obtížnost v zřizování obcí se objeví. Že město naše už proti přivtělení jiných obcí rekurovalo a o svou samostatnost žádalo, učinil jsem už zmínku, a tak se to snad díti bude i jinde; neboť nemyslím, žeby obcím větším a sem tam i městům samostatnost jich byla tak lhostejná, jako obcím menším. Že, pakli z více stran na to se tlačiti bude, dosavadní rozvrhy krajských ouřadů se změniti musí, každý nahlídne, času k tomu je dosti, neb se nebudou obce dle nového zákonu zřizovati spíše, až nastanou okresní ouřady."

A v druhém dopisu těchto novin čteme zase:

„Mnohé pro obce veledůležité věci — jako rozdělení na obce — dějí se spůsobem nápadně diktatorským, bez ohledu na přání celého obyvatelstva.

U nás mělo více obcí spojeno býti v jednu. Téměř všecky obce se proti tomu prohlásily, každá sobě přejíc buď zůstat docela pro sebe, neb nanejvýš ještě s jednou nejbližší se spojit. To se zase těm pánům nelíbilo, pročež láli lidu, že tomu nerozumí, že jednotlivým obcím není možná výlohy nevyhnutelné zapravit, an by sobě pak každá vystavět musela pro obecného písaře aspoň jednopatrový dům a mimo každoročního deputátu ještě kapitál takový uložit, který by nejméně 600 zl. stř. ročních ouroků nesl atd.

Jaké to bubáky! Lid i vzdor těm domnělým výlohám písemné prosby o samostatné postavení obcí jednotlivých zadal. A hle! nedávno došel naši obec od krajského ouřadu německý, latinskými terminy vyšňořený neočekávaný rozkaz: že vše při navrženém rozvrhu ostati má."

Na Moravě byla až posud větší lhostejnost lidu v každém ohledu veřejného života než v Čechách, na Moravě až posud kvetla i při konstitucí neobmezená a nekonečná autonomie ouřadů, obce se tam rozdělily jak napadlo ouřadům a vždy hodně mnoho dohromady.

My jsme o celé této záležitosti již tuze mnoho jednali, a doufáme, že jsme také veliký počet obcí o jejich pravém prospěchu náležitě přesvědčili. Nyní již nebudeme dále důvody uváděti, nýbrž počkáme raději až zkušenost ukáže pravdu našich a nepravdu ministerských zásad, neboť jsme přesvědčeni, že toto bezděčné spřežení obcí hned jak v skutek přijde, jen samé mrzutosti, stížnosti a žádosti o rozdělení spůsobí.

Jak známo, jest prozatím tato celá věc odložena až do zřízení nových okresních ouřadů, tito pak mají ve svých okresích obce zaříditi.

Při celé této záležitosti nebylo nám ale nic tak divno, jako to,

že i někteří dobře slovansky smýšlející nepochopili hned zatajený, sice ale proto přece příliš patrný oučel vlády při tomto spojování mnohých katastrálních obcí do jedné, tak sice, že i někteří upřímní Slované hájili toto nařízení vlády. Povědomo jest každému, že dle zásad nynějšího ministerstva národní rovnoprávnosti se tak rozumí, aby sice každý občan mohl ve svém jazyku všechno k ouřadu zadati a také zas na to od ouřadu ve svém jazyku odpověď dostal, mezi ouřady samými ale má se všude jen po německu jednati. *)

Jak daleko bychom na této cestě došli se svou rovnoprávností, tomu každý rozuměti bude beze všeho výkladu: za několik let byl by zase starý stav, u každého ouředníka papírové vysvědčení z češtiny za 5 neb 10 zl. stř. a známosti ani za 5 kr.; vždyť jsme od bitvy na Bílé Hoře až do nynějška měli také tuto rovnoprávnost na papíře, a dobře víme jaká byla v životě.

A však ani na této rovnoprávnosti neměla nynější ministerstvo dost. ono chtělo ještě dále dojít, ono chtělo celou rovnoprávnost tak spořádati, abychom si ji sami za své vlastní peníze kupovali. A jak to? Velmi jednoduše. To víme, že jsou obce nejnižší orgán politický, s kterým občané jsou bezprostředně spojeni, které též jsou svazkem mezi národem a vládou. Kdyby tyto obce zůstaly tak jako jsou nyní, nemusely by a nemohly by také ovšem každá ouředníka si držeti, a následek toho byl by ten, žeby české obce s vyššími ouřady jenom po česku jednati mohly a žeby tedy nebylo ani možné mezi všemi ouřady jenom němčinu za orgán ustanoviti. S tím tedy není nic, bez němčiny Rakousko neobstojí, musí se tedy najíti jiné cesty. Nařídí se tedy krajským ouřadům, aby všemožně hleděli hodně velikých obcí nadělati, neboť tyto veliké obce již mohou a musejí také ouředníky si držeti, proto že již žádný občan celé řízení takové obce zastati nemůže. Kdyby se to bylo podařilo, tedy zas o krok dále. Obce mohou si sice tyto své ouředníky samy ustanoviti, ale — vláda by vydala pěkné nařízení, jací lidé jsou k těmto obecním ouřadům schopni, předepsala by jim, jak se patří, zkaušku, a žádala by od nich mezi jinými vlastnostmi pěkně za větrem také dokonalou zběhlost v němčině. Nu, a což by to také mohlo obcím škoditi, kdyby tito obecní ouředníci všichni uměli dobře německy? — To by ovšem samo sebou nic neškodilo, ale dalo by se toho velmi škodlivým spůsobem proti nám použíti, a jmenovitě tak, že bychom si museli svou celou rovnoprávnost pěkně sami zaplatit. Z celé rovnoprávnosti v ouřadech by totiž takovým spůsobem poznenáhla nezůstalo nic jiného, než že by se u všech ouřadů jako dříve všechno jen po německu jednalo, a ten od obce placený ouředník by pak

*) Strany této věci vyšlo zvláštní nařízení české správy zemské toho obsahu, „aby ouřadové mezi sebou jenom německého jazyka užívali. Red.

musel z toho tolik, co zapotřebí jest jednotlivým stranám věděti, do češtiny přeložit.

To vlastně jest smysl celé této záležitosti, to jsou vyhlídky pro naši rovnoprávnost. Žeby pak při takovém zřízení brzy zase žádný ouředník neuměl ani několik slov poctivě napsati nebo srozumitelně přeložiti, a žeby pak pouhý Čech při vší rovnoprávnosti tak dobře u německých soudů a ouřadů prodán byl, jako posud: to snad každý sám od sebe nahlíží. Jestli ale při těchto okolnostech řádný Slovan ono spojování mnohých obcí do jedné (bez ohledu na jiné již jinde od nás vyložené škodlivosti) schvalovati může: to zůstavujeme každému na rozhodnutí. My alespoň nacházime jen v malých obcích, jen v takových obcích, kde občané sami bez ouředníka správu povedou, dobrou jistotu pro skutečnou rovnoprávnost v ouřadech.

Proti nadvládě Němců.

(N. N. 24. listop. 1849.)

Pověz mi s kým obcuješ a řeknu ti hned jaký jsi! — Totoť přísloví všeobecné, jehož pravdivost snad každý méně neb více uznává. Tentokrát chceme použiti platnosti tohoto přísloví uvedením článků dvojích novin a sice páně Landsteinrovy *„Oesterreichische Reichszeitung“*, o které je známo a patrno, že vychází buď zcela na outraty neb alespoň s velikou podporou našeho ministerstva, a *„Allgemeine Augsburger Zeitung“*, o které víme, že již před březnem byla vždy v dobrém srozumění s rakouskou vládou.

Počneme tedy od Augsburských. V příloze od 21. listopadu nacházíme článek o známé knížce p. hraběte Lva Thuna, v němžto se mezi jiným doslovně píše takto o takových státech, kde více národů pohromadě bydlí: „Buďto prý každý z těchto národů vtoupí s ostatními do foederačního svazku, zahájiv sobě ouplnou svobodnou vůli strany svého domácího pořádku a práva, a tak povstane buď spolek států anebo spolkový stát. Aneb okolnosti žádají nutně nejpřísnější politický svazek, centralisaci, která se na všechny strany občanského života vztahuje, a *v tomto pádu může jenom jeden národ vládu vésti v státu.* Strany toho již v Rakousích nemůže býti déle pochybnosti. Při všestranné a upřímné vůli, aby se jednotlivých národností šetřilo, pozvedne buď mechanická síla centralisac jeden nyní v každém ohledu vznešenější národ (totiž německý) do stavu knížecího, aneb usilování národů rozboří politický stroj a přijde se po mnohých přechodech k slabému svazku foederačnímu. Říšský sněm všech korunních zemí nesmí býti směsice jazyků, nýbrž musí býti

jen německý. Politickýouřední jazyk též německý, neboť kde by se našlo vyšších ouředníků, kdyby musili dle výminky uměti dvanácte ouředních jazyků? Sjednocené Rakousko nebylo by jedno, kdyby na všech 13.000 quadratních mílech míra politické svobody, zákon a cesta k zákonu nebyla všude jen jedna. Může Čechoněmec, Rakušák, Tirolák dle maďarského práva, dle historicko-filologicky vynalezených českých obyčejů souzen býti? Má-li tedy být pro všechny jeden zákon, nemůže to být žádný jiný než ten, *který se hodí pro vzdělanost nejvíce vzdělaného národu* (rozuměj Němců) onen zákon, který před revolucí platil na největší části mocnářství, a tento jest dle původu a rázu svého německý. Vojsku již vnitřní potřeba vnutila velení německé. Habsburská monarchie jest podle dějin již německá, hlavní město jest německé, německý jest (vyjmouc Vlachy) průmysl, německá jest z většího dílu řeč obchodní, německý jest jazyk učených, neboť jakého jazyku by se držel dějepisec, chtěje sepsati dějiny pro rakouské obecenstvo."

Doufám že každé české, každé slovanské srdce těmto slovům nadutosti dobře rozumí, a proto nechci ani ničeho přiložiti. My si rozumíme, my víme, co vy chcete, a vy víte, co my nechceme, a „kdo vyhraje, bude pánem!" Jiná odpověď se na takové řeči ani dáti nemůže, zde se již nejedná o právu, o slušnosti, o spravedlivosti, o citu člověčím, o poctivosti — zde se jedná jen o pěstě, an *„Faustrecht"* se jmenuje ten zákon, *který se hodí pro vzdělanost nejvíce vzdělaného národu,* Faustrecht se jmenuje ten zákon, který váš v každém ohledu nejvznešenější národ (jak skromně pravíte) do stavu knížecího povznésti má!!

Jak tedy viděti, mluví Augsburská tuze zřetelně. Pan Landsteiner, redaktor Oesterr. Reichszeitungu, jest sice trochu větší diplomat a umí se spůsobně vyjádřiti, smysl ale zůstane pro každého stejný. V jeho novinách čteme v č. 6. dopis z Prahy od 18. listopadu: „Teprva nyní, kdežto přestalo již politické a zvláště národní hnutí, vidíme, co zrušilo, a co ponechalo, nyní teprva poznáváme ouplně dle účinku mocnost sil, které v ní působily. Co se přede vším národnosti týče, došla slovanská právě jen tak daleko, jak daleko ji chtěl přivésti vymožený *zákon* rovnoprávnosti. *K vůli tomuto zákonu* od té doby v mnohem domě stala se švýcarská (francouská) vychovatelka nepotřebnou, a místo ní nastoupil český učitel. Kromě toho ale vyjmouc praktickou potřebu vrátili jsme se v tomto ohledu zase ouplně k předbřeznovému roku 1848. Co po něm tak na jisto vystupovalo, v mnohém ohledu nic než jasně vznikající plamínek, který brzy uhasne, a poněvadž národní strana dle zákonu do jistých mezí ustoupila, není také kromě těchto hranic žádná láska, žádné nadšení leč tam kde již dříve byly. Zdá se že se nerozmnožili. Na ulici, v hostincích nejen slovanské oděvy, nýbrž i slovanský jazyk — vyjmouc nižší

třídu — staly se zvláštností, a také v čistě českých spolcích trpí se zase na nepravidelnost písma a na míchaninu německých slov. — Co se německé národnosti týče, zdá se že jest spokojena s navrácením se tohoto starého stavu věcí. (Toť se ví! Red.) Především se jejich národní ohledy spojily nyní s praktickými obchodu a průmyslu, a německá národnost musí uznati, že jí s nejsnadnějším usilováním jde vláda vstříc, ba že ji překvapuje."

Tolik jest slov páně Landsteinerových. A také jejich smyslu jest dosti snadno rozuměti, zvláště konci. Tážeme se jenom opatrnosti páně Landsteinrovy, neokazuje-li snad přes příliš karty ministerstva ostatním hráčům, kteří též okolo stolu sedí a vyhrati doufají? Toť přece by měl pan Landsteiner vědět, že jest za našich časů u každého ministerského časopisu hlavní věc, aby se obecenstvo co možná dlouho s jistotou nedovědělo. že čte ministerské noviny.

Časy jsou nyní pro nás pořád horší, a jenom s ouzkostí srdce můžeme své spravedlivé protestace proti utiskování psáti a tisknouti. Našli jsme tedy — nouze naučila Dalibora housti — novou cestu k boji s našimi zjevnými i tajnými nepřátely: cesta tato jest, že budeme jejich jed proti nám vystříkaný, bubliny jejich nadutosti pilně sbírati, a jsme přesvědčeni, že již pouhé uveřejnění jejich záměrů beze všeho dodatku s naší strany všem věrným našincům bude dobrým vodítkem co činiti a čeho se varovati máme. V dnešní naší rubrice „Jihoslované" ukazuje se též Ost-Deutsche Post v pravém světle, které nám představuje pana Kurandu v jezovitském kroji, ačkoli tak jako p. Landsteiner pro jistý malý nedůstatek by vlastně do tohoto křesťanského řádu přístupu míti neměl.

O návštěvě J. M. C. v Praze.

(N. N. 30. listop. 1849.)

V dnešních vládních novinách čteme dopis z Vídně, pocházející ze známého ministerského dopisovatelského kanceláře. Týká se návštěvy J. M. C. u nás v Praze. Poněvadž hodláme k tomuto dopisu něco ze svého smýšlení dodati, stavíme jej zde celý před oči čtenářstva. Zní takto:

„— Ö. C. Z *Vídně* 27. listopadu. Nelíčené a srdečné manifestace, jenžto se při příležitosti cestování císařova všude jevily, mohou sloužiti za nový důkaz, že zděděná přítulnost lidu ke trůnu posud se zachovala v nezmenšené živosti. Ohromné události roku minulého a letošního přeletěly jako nějaká bouře přes požehnané nivy rakouské; dubem věrnosti rakouské mohly pohnouti, vyvrátiti jej nemohly. Dva řečí a mravy prarozliční národové to byli, skrze jejichž dědiny pa-

novník cestoval; avšak oba dávali o závod důkazy srdečné radosti a oddanosti. Kromě tak potěšitelné a chvalné loyalnosti v smýšlení jevila se též všude zdravá a příjemná zralost politického úsudku, slušné, šetrné a praktické uvážení poměrů. Prostá, přirozená mysl lidu převyšuje i zahanbuje často hloubavý rozum mnohých učenců. Jako Spasitel světa maličkých k sobě dal přivésti, měli by i mocní tohoto světa národy k sobě připustiti, a zajisté že zaslechnou zvuků jemnějších a srdečnějších, nežli z úst oněch, ježto se často bez mandatu a bez povolání vnucují za jich zastupitele. Jak se dovídáme, jsou přání obyvatelstva obracena všude nejprv na zavedení uspořádaného stavu v administraci, na brzké uskutečnění správy politické a judicialní, zavedení gensdarmerie, veskrz předměty, na něž, jak vidíme, radikalní listy velkou váhu nekladou. Z tohož nesudiž nikdo, žeby konstituční ústavy lidu se byly lhostejnými staly. Jest jim nakloněn; jen že se kojí pevnou, důvěry plnou nadějí, že všecky dotýčné organické práce, jako na př. zastupování zemská atd. v život vejdou z lůna autorit, jejich vypracováním zaměstnaných, co možná nejrychleji a skromným přáním jejich přiměřené.“

Nedostává se nám až posud náležitého práva a soudu tiskového, abychom mohli celý tento dopis dle zásluhy náležitě oceniti, a fantasii jeho chladným proudem *pravého veřejného smýšlení* do prosy přeložiti. Co si prozatím říci troufáme, jest následující: Mrzutá jest pro národ věc, když z jedné strany neodpovědnost J. M. C. našeho konstitučního mocnáře nedovoluje nám, nespokojenost svou s mnohými kroky vlády Jeho osobě projeviti, z druhé strany ale ministři za tuto neodpovědnost J. M. C. se ukrývajíce poctu pouhé osobě a důstojnosti J. M. C. od národu proukázanou hned také na sebe a na své vladaření vztahují, a tak si vykládají, jako by se jevilo ouplné srozumění s jejich řízením. Kdyby se obecenstvo nejsouc s ministerským řízením spokojeno neslušně chovalo k J. M. C., řekli by ministři a jejich strana, že jest to chování nekonstituční a neloyalní, že to jsou republikánské záměry a velezráda proti domu panujícímu, poněvadž J. M. C. nemá odpovídati za jednání ministrů: prokáželi ale zas národ sobě a důstojnosti J. M. C. náležitou úctu, hned zapomíná ministerstvo na neodpovědnost J. M. C. a vykládá si hned tuto úctu za projevenou spokojenost lidu s ministerstvem. Jest to slušné? Kde se nesmí nespokojenost jeviti, kde se nesmí haněti, tam také nemohou platně pochváliti a spokojenost jeviti, a kdybych ji také projevil, nemůže mít taková moje chvála pro rozumného žádné ceny. Že prý by měli mocnářové — praví p. ministerialní dopisovatel — jako spasitel světa maličkých, totiž národy k sobě připouštěti, a zaslechli prý by zvuků srdečnějších než prý z úst oněch, kteří se často prý bez mandátů a bez povolení vnucují za zástupce národu. Tato sada musí býti každému směšná, kdo ví, že panu *Jaroši,* zástupci vyvolenému obce

Pražské, nebylo ani dovoleno, řeč k J. M. C. držeti. Dopisem zdejšího presidium žádalo se, aby p. Jaroš tuto řeč svou k posouzení předložil, a když to učinil, oznámil mu p. purkmistr *Waňka*, že prý J. M. C. nepřijede *officialně* a že prý se tedy tato řeč držeti nebude. Pan Jaroš ale není zástupce národu bez mandatu a bez povolání, p. Jaroš je zákonně vyvolený zástupce Prahy, a od všech ostatních spoluzástupců byl k této řeči ustanoven, proč pak jste tedy nechtěli k JMC. připustiti *maličkých* (jak velmi zdvořile a konstitučně jmenujete národ vedle Spasitele, ku kterému císaře rovnáte) v osobě p. Jaroše, aby zaslechl JMC. zvuků srdečných, nežli byly rozličné málo významné demonstrace? —

Pan dopisovatel neopominul nám též oznámiti, která jsou hlavní přání lidu (ovšem na důkaz jeho zralosti), totiž prý zavedení brzké pravidelné administrace, nových soudů a úřadů, a žandarmie s přistrčením notné špičky na radikální noviny, že na tyto věci tak velkou váhu nekladou. My sice nevíme koho počítá p. dopisovatel mezi redikální, myslíme ale, že nechybíme vztahujíce tuto předhůzku též na sebe. Na brzké zavedení nové administrace a nových soudů kladli jsme ale také my vždy velikou váhu, a také žandarmii uznáváme za prospěšnou. Že ale mnoho jiných věcí za důležitější považujeme, nežli jest žandarmie, to musíme také vyznati. Což nemá lid žádných důležitějších přání? My ku př. za veledůležitou věc považujeme svolání sněmu, proto aby se daně a dluhy státní do pořádku uvedly. Že celý národ se strachem se dívá na to nesmírné zvětšení daní a nesmírné rozmnoženi papírových peněz totiž dluhů, to sice snad zapomněl p. ministerialní dopisovatel podotknout, za to ale my napravujeme jeho chybu, třeba nás za to vyhlásil za nepovolaného zástupce onoho národu, který tak nábožně *maličkými* jmenoval. Národ dobře ví, že se v konstitučních zemích nemají žádné daně vypisovati a žádné dluhy dělati (tedy také žádné nové papírové peníze vydávati) *bez povolení sněmu*, proto sobě přeje celý národ *) brzké svolání sněmu, poněvadž dobře ví, že jeho vyvolení zástupcové na sněmích k tak velikým daním, jako je nyní ministerstvo nekonstitučním spůsobem vypsalo, nesvolí, a tím vládu přinutí mnohé *nepotřebné* výlohy státní zastaviti neb alespoň zmenšiti a s penězi zemskými lépe hospodařiti. Mnozí ale myslí, že ministerstvo právě jen proto svolání sněmu zdržuje a protahuje.

Pokavad byl sněm říšský pohromadě, předhazovala se mu pořád od těch, kteří nynější ministerstvo podporují, že příliš pomalu rokuje a k cíli nepřichází, a sněm trval jen šest měsíců. Od té doby ale již uplynulo *devět* měsíců, kdežto vládne ministerstvo neobmezeně, a

*) V tom pádu ani sedmašedesátníky nevyjímajíc, kteří také neradi platí a také raději mají stříbrné dvacetníky než papírové čtvrtky.

kam jsme posud přišli, co se stalo za těch devět měsíců, co zorganisovalo ministerstvo za ten čas? — Jsme kde jsme byli — to jest na počátku. Na sněmě se muselo 300 mužů nejrozmanitějšího smýšlení napřed srozuměti, než se co státi mohlo, tu arci není možné tak rychlé řízení, ale několik zcela stejně smýšlejících ministrů mohlo za 9 měsíců zcela jiné věci provésti, nežli se posud provedly. Ovšem že se zdá být ministerstvo hrozně činné: jeden provisorní zákon tlačí druhý ku porodu, Vídenské noviny sotva stačí tisknout ty dlouhé nejponíženější přednešení rozličných minisfrů, která se učenou formou svou velice rovnají akademickým thesím, ale to všechno jest z větší části jen potištěný papír, z kterého až posud velmi málo vešlo do života mnoho již za mrtva porozeno jest.

Přece ale ustavičně ministerstvo proti svolání sněmů namítá, že ještě země organisovány nejsou.

Pruská vojna.

(N. N. 3. prosince 1849.)

Z nedůstatku skutečných politických událostí máme zas příliš mnoho politických řečí — jestli klepů, netroufáme si ani doložiti. Vojna s Pruskem straší v denních rozmluvách Pražských, a leckde již s jistotou vypravují, kterak rakouské vojsko vtrhlo do Bavor a kterak 70.000 císařského vojska obsadí neb v tuto chvíli již dokonce obsadilo saskou zem. Kterým na těchto pověstech ještě není dosti, ti vypravují něco důkladnějšího a jmenovitě kterak jeho veličenstvo Mikuláš Pavlovič 600.000 a JMC. František Josef 300.000 svého vojska již odeslali proti pruskému králi. To by ovšem již stálo za řeč — a také za několik set milionů nových papírových dluhů!!

Jak snad pozoruje laskavý čtenář, nevěříme my ještě takovým pověstem, my nevěříme, žeby nedorozumění, které mezi vládou pruskou a rakouskou (vlastně jen mezi dynastií Hohenzollernskou a Lothringskou) pro přednost v Němcích panuje, skutečně ke válce mohlo vésti. Může být, že Prušanům na tom něco záleží, aby jejich král byl císařem německým a z pruského stanoviska mohla by taková vojna skutečně býti v národním prospěchu alespoň z národní vůle: ale veliká většina národů rakouských nechce za žádnou cenu, aby náš císař byl spolu císařem německým a z rakouské strany byla by tedy taková vojna pouze v prospěch rodiny císařské. Že však již dávno měla pominouti v Evropě ta doba, kdežto jeden král s druhým snad jen pro své vyražení neb z ctižádosti vojnu vedl a tisíce tisíců rodin svých poddaných zkazil, o jmění přivedl, mladé muže zmrzačil, potloukl a zem do dluhů uvrhl: že již takové časy měly dávno pomi-

nouti: tušim by naše ministerstvo věděti mělo. Snadno jest vojny vésti, když někdo jiný musí život, zdraví a kapsu nasaditi; jestli tedy naše ministerstvo tak hrdinským a vojenským duchem nadšeno jest, nuže ať vytáhne samo neb nanejvýš se svými sekretáři někam na pruské hranice a popere se tam s pruským též tak vojensky smýšlejícím ministerstvem Manteufflo-Brandenburským, a zajisté budou se obyvatelé rakouští i prušší s velikou nadějí a radostí na tento boj dívat, ve kterém na každý spůsob získati musejí.

Nyní ale, kdežto beztoho naše císařství tak zadluženo, a co ještě více, bez kreditu jest, kdežto panují všude vnitřní desorganisace a nepořádky, kdežto již uherská a vlaská revoluce bez toho vytáhla ze země skoro všechny zdravé muže za rekruty: nyní začínati vojnu tak velikou a tak nepotřebnou, tak protivnou většině národů: to by jistě bylo více než lehkomyslné a bezsrdečné.

Jmenovitě ale pro nás Čechoslovany jest hrůzné pomysliti na takovou vojnu s Pruskem. Naše země byly by nepochybně bojištěm, bojištěm o korunu německou na hlavě císaře našeho, který právě dle rady tohoto ministerstva naši staroslavnou českou korunou pohrdnul, a nepochybně již ani za českého krále korunovati se oumysl nemá. —

Kterak my o německé koruně smýšlíme, ví celý svět již přes 1000 let: a nyní máme o tuto korunu bojovati, máme se pro ni zadlužiti, v nebezpečenství bankrotu přijíti, naše krásné dědiny nechat zpustošiti, a při tom všem ještě se naše vlastní koruna pěkně zamluví a v zapomenutí uvede?

Věru tuze mnoho samozapření žádalo by od nás naše ministerstvo!

Rakouská moc v Němcích.

(N. N. 6. pros. 1849.)

Jsme opět s vládními novinami v rozepři stran rakouského vplyvu v Němcích. Prager Zeitung ve včerejším čísle vyvracuje náš článek sepsaný proti domnělé vojně s Pruskem, a praví nám, že Rakousko nejen k vůli prospěchu rodiny císařské, nýbrž ze státních ohledů musí udržeti vplyv svůj v Německu; že totiž Rakousko o to dbáti musí, aby nebylo jakožto středoevropejská moc degradováno, aby se moc středoevropejská nenaklonila k jedné straně, (rozuměj k Prusku) odkudby pro budoucnost Rakousko seslabeno bylo, poněvadž by se na Prusko vždy více nasadilo. Jmenovitě nám dává Prager Zeitung na srozuměnou, že by německé krajiny z Rakouska potom toužily po spojení s Německem, nebo což jedno jest s Pruskem, a že by to právě nám Slovanům na ujmu bylo.

Přiznáváme se, že nemůžeme uznati pravdivost těchto důvodů v Prager Zeitungu pronešených, a že jmenovitě nemůžeme nikterak vidět v Prusku nějaké nebezpečí pro Rakousko. Dejme tomu, žeby v nejlepším pádu (který však skoro za nemožný pokládáme) všechny ostatní země bývalého německého Bundu kromě Rakouských k Prusku se připojily, jaké jest v tom nebezpečenství pro Rakousko, není Rakousko samo pro sebe důstatečně veliká mocnost? není ještě přece větší mocnost než celé ostatní Německo dohromady?

Chceme tuto své smýšlení projeviti bez obalu, v té naději, že nám nebude na zlou stranu vykládáno. My totiž myslíme, že vláda rakouská jenom proto si vplyv v Německu udržeti a zvětšiti hledí, poněvadž skrze tento vplyv chce udržeti rakouské německé národy pohromadě. Odjakživa panovala dříve u vlády rakouské zásada, že se Rakousko, z tak rozmanitých národů sestavené, jinak než mocí pohromadě udržeti nedá. Když se ale vláda rakouská přece ubrániti nemohla svobodě konstituční, a když hned s prvním rozkvětem této svobody vypukla u některých národů rakouských touha po ouplné politické samostatnosti a tudy po odtržení se od Rakouska: což divu, že se snad rakouská vláda počala ohlížeti po nějakém spojidlu bezpečném. My myslíme, že toto přirozené spojidlo Rakouska jest vzájemnost kmenů slovanských, onen od nás již dávno objasněný panslavismus; rakouská nynější vláda ale myslí, že toto spojidlo nemůže býti žádné jiné, než Němectví, z čehož pak ovšem u všech německých národů v Rakousích povstati musí obávání před systematickým, volně, ale jistě pokračujícím zněmčením celé říše, které nám beztoho mnohé německé orgány méně neb více zřejmě ohlašují a ku kterému také ve mnohých krokách vlády patrný směr pozorujeme.

Proto ovšem nejen slovanské národy nýbrž i Vlachové, Maďaři a Rumuni budou vždy pro samostatnost Rakouskou a proti všelikému svazku politickému s Německem, poněvadž v tomto svazku vidí pro svou národnost nebezpečenství.

Těší nás, že alespoň u Slovanů rakouských sama Prager Zeitung uznává tuto nechuť ke všelikým spolkům s Německem: to ale pochopiti nemůžeme, kterak potom ze státních ohledů potřebuje Rakousko vplyv v Němcích. Státní ohledy nemohou býti než takové, které si přejí národové, co si ale většina národů nepřeje, kterak to může být státním ohledem? Aneb se snad považuje naše nynější ministerstvo za poručníka *nezletilých* národů rakouských, kterýžto poručník lépe než schovanec jeho má věděti, co jest pravý prospěch schovanců?

Zdá se podle všeho, jakoby ministři naši skutečně takto smýšleli, že oni lépe musí znát pravý náš prospěch než my sami: v

takovém pádu by ale naše vláda spíše patriarchální než konstituční nazývati se měla.

Kdykoli poukazujeme na vzájemnost národů slovanských jakožto na pevný svazek jednoty konstitučního Rakouska, vždycky protivníci naši, ku kterým ovšem bohužel i vládu samotnou počítati musíme, vykládají naše slova tak jakoby jsme žádali poslovanštění Rakouska nebo alespoň naši nadvládu. Zdá se nám ale, že nikdo upřímný nám takovou předhůzku ani dělati nemůže, hlavně proto, poněvadž jsou Slované jakoušti již na více kmenů a literatur rozděleny, a tudy ani moci nemají jiným s nimi v Rakousích spojeným národům křivdu činiti. Právě proto, že nad jinými panovati nechtí Slované, právě proto žádají sobě foederační spojení, a brání se proti centralisaci, z které patrně hegemonie (přednost) německá následovati musí. Dejme ale tomu, aby ještě Rakousko hegemonii v Němcích si dobylo, pak teprva jest nadvláda živlu německého v Rakousích ztvrzena a zpečetěna, a ostatním německým národům přestane býti Rakousko milým domovem.

Z této příčiny přejí si také hegemonii rakouskou v Německu všichni lakotiví a zuřiví Němci, kteří ustavičně o Dunaji a Černém moři, o pudu německém na východ, o podmanění Čechů, o zněmčení celého Rakouska atd. mluví a píší: oni totiž myslí, že skrze tuto hegemonii Rakouska v Němcích stanou se Němci pány v Rakousku. — Poctivější strana v Německu která umí také šetřiti práva jiných národů, přeje si hegemonii pruskou: neboť skrze pruskou hegemonii docílí se alespoň jednota všech Němců vyjmouc Němce v Rakousích, kteří by ale skrze foederativní ústavu v Rakousích nabyli úplné národní samostatnosti.

Tato spravedlivější německá strana (nazvaná maloněmeckou) ovšem si také přeje jednotu politickou všech Němců, poněvadž ale patrně vidí, že se k vůli tomu Rakousko rozpadnouti nemůže, a že s druhé strany většina neněmeckých národů v Rakousích k politickému svazku s Německem nikdy nesvolí: spokojuje se jen s tak nazvaným Malým Německem pod pruskou hegemonii.

My nemůžeme nikterak viděti nebezpečí a ujmu Rakouska v tom, kdyby třeba i celé Německo k Prusku náleželo, což jest ovšem pád, když všechny okolnosti rozvážíme, prozatím zcela nemožný. Až posud byly hlavní mocnosti evropejské Anglicko, Rusko, Francousko, Rakousko a Prusko: tento poměr zůstane opět takový a jenom na Rakousku bude záležet, aby časem svým moc svou rozmnožilo na té straně, kde se rozmnožiti dá, v Turecku, aby šťastnou, každému národu milou ústavou lákalo k sobě národy turecké. To jest cesta na delší čas, ale jistá, kdežto hegemonii rakouskou v Německu, skrze kterou by ovšem Rakousko se státi mohlo první velmocí světa, za věc nebezpečnou, za hazardní hru považovati musíme. Na papíře

ovšem vypadá taková moc asi s 60 miliony obyvatelů, ve středu Evropy s obou stran moře, s hlavními řekami atd. velmi krásně: když ale považime ty kousky, z kterých by byla násilně sešita; když považíme nechuť a zarytost skoro polovičky neněmeckých národů, násilně připoutaných proti tomuto svazku; když považíme hojnost vnitřních nepřátel a nejrozmanitějších stran rakouskou hegemonii uražených a zkrácených; když považime kolem do kola samé nepřátelské sousedy a některé z nich mocné mající množství tajných přivrženců mezi bezděčnými občany této veliké středoevropejské německé říše; když pravím všechno toto považíme, nemůžeme věru ani nejhoršímu nepříteli svému přáti korunu této nové říše, která zajisté ani dost malý věk nepřežije, kdyby se podařilo třeba zbudovati ji.

Zdánlivé slávy a to jen na čas by nabylo Rakousko skrze hegemonii v Němcích, ale vnitřní sílu by pozbylo. Což nejsou poměry naše domácí dost pomatené, že ještě do cizích pletek se míchati máme? Což není celé obezřetnosti zapotřebí k uspořádání Novo-Rakouska, že nám ještě času a sil zbývá cizí hospodářství zřizovati?

My jsme přesvědčeni a snad i ministerstvo naše, že rakouský říšský sněm nikdy nepotvrdí takové spojeni Rakouska s Německem: považuje-li však naše nynější ministerstvo tuto věc za nějaký důvod, netroufáme si ani vysloviti. Že by ale konstituční ministerstvo na mínění sněmu ohled míti mělo, zdá se nám zcela slušné alespoň nebuřické mínění.

Národní české divadlo.

(N. N. 8. pros. 1849).

— Držime *divadlo národní* za tak důležitou věc v životě veřejném každého národu, že mezi jinými politickými záležitostmi také jednou tomu předmětu místo věnovati chceme. Tak jako v každé jiné věci bojujeme i v divadle o to, abychom vzdělanější vyšší stavy, odcizené národu, zase navrátili jemu. Právě z této příčiny trpí ale každé naše podniknutí na jakousi neurčitost, polovičatost. Vezmeme za příklad ku př. Národní Noviny samé. Nejsouť jako každé jiné noviny, mající své zvláštní a stejné obecenstvo, nýbrž musejí nevyhnutelně co do duševního vzdělání nejrozmanitejšímu obecenstvu zároveň sloužiti za organ. Naše noviny musejí býti zároveň politicko-národní stranní organ pro učence, který celý svůj život v knihách ztráví, a spolu též novinami pro rolníka, který jenom časem svým nějakou chvilku čtení obětovati může. Že příliš nesnadné jest pohybovati se v těchto mezech, aby z jedné strany učenci neřekli: *píšeš samé dávno známé věci, jsi příliš obšírný, nač tvoje výklady potřebujeme?*

a z druhé strany, aby se zas nenaříkalo: *nesrozumitelně.* Bohužel! nejsme ale ještě tak daleko, aby každá třída národu našeho své zvláštní, hlavně pro tuto třídu psané noviny měla, a proto musí až do té doby redakce mezeru tuto, jak možno jest, vyplniti a jak se říká mezi Scyllau a Charybdou plavati. Mnohé předhůzky, které by se slušně našim novinám dělati mohly, mají základ svůj v těchto svrchu dotčených poměrech, my bychom zajisté dovedli ještě srozumitelněji psáti, kdybychom se učené čtenářstvo své promrzeti nebáli, a s druhé strany mohli bychom mnohem vyššího tonu se přidržeti, kdyby nám na srozumitelnosti pro neučené čtenářstvo nezáleželo.

Naschvál jsme se trochu obšírněji o svém vlastním postavení vyjádřili, abychom si ušetřili slov, obracujíce tu samou sadu i na naše divadlo. Ředitelství našeho divadla má to samé postavení a musí míti ty samé ohledy jako my. Obecenstvo navštěvující české divadlo jest zrovna tak rozmanité co do vzdělanosti a stavu, jako čtenářstvo českých novin. Jedni žádají strašlivosti, hromy, blesky, zuření herců, zázraky, příšery, koně, lezení na stromy, hubičkování a nenasytí se těchto lahůdek, byť by se jim každodenně a plnými mísami podávali, a při tom považují schopnost hercovu jen podle hrdla, čím více křičí tím více mu od vrchu potleskují. Druzí zas při zemi dole stojíce a sedíce (v ložích beztoho nikdo není, neboť obecenstvo, pro které lože dělany jsou, nechodí ze zásady do českého divadla): se srdečnou bolestí se dívají na prostituci divadelní musy, na ty čarodejnice vydávající se za ženské, a na ty katany, držící se za hrdiny. Obecenstvo vzdělané přálo by si nějaký pokrok divadla, ono nechodí obyčejně pro zábavu do divadla nybrž ze šlechetnějších ohledů: kdežto jiná část obecenstva jen proto do divadla jde, aby jednou za týden za své peníze hodný „rámus" spatřiti a uslyšeti mohla. Nepravíme tyto věci někomu pro urážku: jsouť zajisté i mezi obecenstvem hořejším rozumní a tendenční lidé, kterým se sprostnosti a tatrmanství ošklivi, a jsouť zase v parterru mnozí jen zevnitřně jako vzdělanci vyhlížející, duševně ale celým vkusem nevzdělanců opatřeni.

V jiných městech a u jiných národů má ovšem každá z těchto dvou tříd své zvláštní divadlo, kdežto za své peníze právě to viděti a slyšeti může, co sobě přeje a žádá. U nás ale sotva toto jedno divadlo (a vlastně jen jednu jeho částku) my všichni dohromady máme, a musíme tedy jeden druhého snášeti, jeden druhému ustupovati, abychom se poděliti mohli v tom skrovném dědictví.

Nepřehlížíme tedy těžkosti, s jakými ředitelství divadla našeho zápasí: vidíme ale zjevně, že není možno jinak naše divadlo do lepšího stavu přivésti, než když všemožně k tomu se pracovati bude, aby se vkus jedné části obecenstva pozvednul, což ovšem ne rázem, nýbrž jen dobře promyšleným a dle plánu vyměřeným postupem státi se může. Neboť jest jisto, že řádné divadlo hlavně jen od vzděla-

nějšího obecenstva se udržuje, a proto se musí tomuto obecenstvu také hledět zavděčiti.

Praví se jednou, že se české divadlo proto zdvihnouti nemůže, poněvadž je vzdělanější třídy slabě navštěvují, a podruhé se zase říká, že vzdělanější třídy proto do českého divadla nechodí, poněvadž tuze špatné jest. Ale to všechno jest *circulus vitiosus* totiž kruh podvodný. Čím lepší bude divadlo tím více budou vzdělanější do něho chodit, aby ale lepší býti mohlo, právě proto zas musejí do něho více chodit vzdělanější. Neboť se tím více bude moci na národní divadlo nakládati, čím větší bude jeho výnos, a čím více se zas naň naloží, tím více bude lidí do sebe lákat. Jedno druhému musí ruku podávat.

Na novém kuse *Brutuse pusť Caesara* viděli jsme krásný důkaz, jak slavně by se na českém divadle hráti mohlo kdyby se chtělo. V Paříži se tento kus veliky líbil, a jeden náš přítel který právě v Paříži přítomen byl, praví nám, že nenaleznul velikého rozdílu v představení Pražském. Zajisté velmi pochlebné svědectví pro ty tři umělce, kteří na našem divadle tento kus představovali. Více takových kusů, ale též tak hraných — a v krátkosti budou se lože i přízemí a vůbec všechna dražší místa plniti, jestli ne jedním rázem jistě v postupu času. Také Řím jak se praví, nebyl jedním dnem vystaven.

Zdá se nám, že ředitelství národního divadla příliš vysoce cení české původní kusy a že *špatným* českým kusům příliš velikou přednost dává před dobrými cizoliteraturními. Jmenovitě tu míníme některé starší české kusy, které bez toho již celému obecenstvu našemu příliš dobře známé jsou, a které držíme za příslušné, aby je někde pro vyražení ochotníci provozovali, ale za neschopné, aby se ještě dávaly na divadle Pražském, kamžto přicházívají velmi často lidé na zvědy, aby poznali nynější postup naší slovanské strany, též mnozí cizinci, kteří třeba česky nerozuměli, přece velmi dobře pochopí celou sprostnost a předpotopnost takového „původního" kusu, obzvláště když ještě někteří herci a herečky svou osobní přirozenou neb snad zvláště studovanou sprostností k zesprostačení celého sprostého dětinského kusu ještě usilně nápomahají.

Jak bohatá jest již dramatická literatura celého světa, jak snadno dá se přeložiti, přepracovati, jak pěkný výbor dal by se sestaviti pro těch několik českých představení!

S druhé strany ale jest již jednou čas, aby ředitelství znalo náležitě schopnosti herců a zvláště hereček svých, a aby je umělo náležitě (ne předpojatě) oceniti. Jest již svrchovaný čas, aby naše divadlo vedle paní Kollárové mělo alespoň jednu milovnici, do které by se pořádný člověk alespoň trochu mohl zamilovati!

Víme že tuto pronášíme přání celého českého obecenstva, nevíme ale na kom vina jest, že se až posud neuskutečnilo.

Vládní noviny a Němci.

(N. N. 10. pros. 1849).

Každý kdo čte polemický článek v č. 289 Prager Zeitungu proti nám a proti redakci Deutsche Zeitung zároveň mířený, zpozoroval zajisté že jsme my se svým článkem o německé politice naši vlády většího zalibení našli před očima vládních novin než p. Dr. Makovička. Zdá se nám ale, že zcela nezasloužené: neboť pokud jsme v této záležitosti směr Deutsche Zeitungu za času redakce p. Makovičky pozorovali, vidíme že se v této věci úplně srovnáváme. Bude se snad někdo diviti, kterak se Národní Noviny a Deutsche Zeitung v záležitostech německých srovnávati mohou, a přece jest tomu tak. Deutsche Zeitung ze svého stanoviska nežádá v záležitostech německé jednoty od rakouského ministerstva přede vším nic jiného, než aby Němcům nerakouským nepřekáželo v samovolném utvoření svého spolku. To samé žádáme i my od ministerstva ze svého stanoviska: my držíme sice ouplnou politickou jednotu všech Němců v Evropě za nedostižitelný ideal (v čem nám snad ani jeden Němec odporovati nebude), ale přibližování se k dosažení jednoty, pokud možná jest, musíme Němcům tak schvalovati, jako sami sobě toho přejeme. Sjednotiti skoro všechny země dosavadního německého Bundu (vyjmouc rakouské) v jeden politický celek, v jednu suvrenitu: to nedržíme za nemožné, ba naopak považovati to musíme za velmi rozumné.

Proto se nám zdá, že vládní noviny špatně porozuměly článku v Deutsche Zeitungu. Co se nás samotných týče, nemůžeme dáti vládním novinám v tom pravdu, že by rakouští Němci, kdyby se kromě Rakous jednota německá utvořila, od Rakouska se odtrhli a k ní připojili, v čemž totiž vidí vládní noviny nebezpečí hrozící Rakousku. O Švýcarských Němcích ještě jsme nikdy neslyšeli, že by chtěli svůj stát opustiti a k jednotě německé se politicky přivtěliti, a Švýcarsko jakožto republika má přece velmi liberální ústavu, tak že málo co překážeti mohlo tamnějším Němcům vůli svou projeviti a také vyplniti. Nepokládáme tedy za nic přepiatého neb nepraktického, domýšleti se, že by také Němci v Rakousích mohli pro Rakouský stát takové obliby míti, že by si nežádali politického spojení s ostatním Německem, obzvláště kdyby v Rakousích všeliké jak národní tak i politické svobody a slušné samosprávy užívali, tak jako si toho i my přejeme. Neboť nelze tajiti, že by politické spojení s ostatními rakouskými národy, (a zvláště kdyby se náš stát jak si přejeme na jihu zvětšil) pro Rakouské Němce v materialním ohledu mnohem výhodnější bylo než spojení s Německem: nevidíme tedy rozumných příčin, proč by se z takového spojení vytahovati chtěli, které by je v ničem netížilo, nýbrž jen výhody poskytovalo? — Ovšem že při

všem tom stavíme své úsudky na tom základě, kdyby se v Rakousích podařilo spravedlivou svobodu a výbornou vládu zavésti.

Také musíme ještě i to podotknouti, že nám vládní noviny špatně porozuměly, jakobychom toho byli žádali, aby si hledalo Rakousko slovanské spojence. Toť by nemohl být nikdo jiný než cár ruský. My jsme pravili, že mělo Rakousko zakládati trvání a jednotu svou na sympathiích slovanských kmenů v Rakousích.

Že vláda nemá být služkou veřejného mínění — (jak píše Prager Zeitung) jest sada, která by neměla stát v časopise vycházejícím na outraty zemské v státu konstitučním. O této věci my máme arci jiné zásady než naše ministerstvo: zdá se nám ale, že se svět pořád více k našim zásadám kloniti a od ministerských odchylovati bude. Každá pravda časem zvítězí. My sebe ovšem nemůžeme vydávati za veřejné mínění ani v té ani v jiné věci: doufáme ale, že se na sněmu říšském ukáže, mámeli pravdu my neb vláda. Když již na Kroměřížském sněmu byla většina proti spojení s Německem: což bude nyní, kde tolik protiněmeckých živlů v Uhřích a ve Vlaších do sněmu říšského přistoupí. Na konstituční cestě nebojíme se, že by si naše zásady průchodu nezískali: na cestě ordonanční ovšem platí jeden dvorní neb nyní ministerský koncipista víc nežli několi národů.

Zápověd „Presse.“

(N. N. 11. prosince 1849.)

Kdykoliv si stěžujeme na stav obležení, na nedůstatek svobody tisku, odpoví se nám se strany vlády, abychom psali mírně, abychom se zdrželi všeliké náruživosti. Co ale jest mírnost, co není náruživost? — na to nám žádný zákon světlo nedává. Vláda skrze své organy sama si ustanoví míru, až do které opposici některých novin trpěti chce, a najednou dostane redaktor rozkaz, aby přestaly vycházeti jeho noviny. Že v takovémto čase postavení redaktora není radostné, uvěří nám snad každý na pouhé slovo, kdyby třeba ani skutkové o tom svědectví nevydávali. Redaktor časopisu stojí tu mezi dvěma ohni: z jedné strany má dle vlastního přesvědčení zasiávati co možná nejhorlivěji zásady té politické strany, ku které náleží, z druhé strany hrozí mu ale, byť se jiných trestů neštítil, zápověď novin, a tudy zrušení všeliké politické činnosti jeho strany (neboť není teď jiné činnosti politické kromě novin). Přetěžko jest nám v takovém postavení najíti pravou cestu, aby se nám ani přílišná bázeň, ani zas přílišná opovážlivost aneb i lehkomyslnost vytýkati nemohla od našich vlastních politických a národních spojenců.

Neočekávané zapovězení Vídenských velice rozšířených novin

„Presse" podalo nám příležitost k takovému kajícímu rozjímání. Jak se časy mění! Když lonského roku v nejbouřlivějším čase počala Presse ve Vídni vycházeti *), netroufali si roznášeči její téměř ani na ulici, a Presse byla tenkrát všeobecně co reakcionářský časopis rozkřičena. Kdoby byl tenkráte mohl na to pomysliti, že tá „Presse" pod tím samým vydavatelem bude jednou od ministerstva zapovězena pro radikálnost! A přece se to stalo. Ve Vídenských vládních novinách čteme takové ohlášení:

Noviny „Presse" poskytují svým vystupováním od několika týdnů důvod, že jich tendence k tomu směřuje, aby vzbuzovaly nedůvěru k rozkazům vlády, aby v podezření uváděly každý její skutek, a aby jim vtlačily znak nekonstitučnosti. Nedá se upříti, že se tím udržují mysle v ustavičné nespokojenosti, že se tím podkopává důvěra v trvání a v poctivost vlády, že tím hrozí nebezpečenství veřejnému úvěru, a že se tím rozšiřuje nejistota a strach ve všech třídách státní společnosti. Ačkoli až posud svobodnému rozbírání a vyvracování náhledů, třeba se od oněch vlády různily, v tisku překážky staveny nebyly: uznává nynější guvernér, jemuž uloženo jest, bdíti nad výminečním stavem, že by se proti své povinnosti prohřešil, kdyby zmíněným novinám při jich nyní přijaté a všeobecnému dobru škodlivé tendenci dále vycházeti nezabránil. Toto nezabránění by bylo spojeno s těžkou odpovědností zvláště proto, že noviny „Presse" se odvážily vzdorovati napomenutím, veřejně ohlášeným. Jsouť zapovězeny noviny, jenž se mnohem mírněji držely, byla by to tedy nedůslednost, kdyby noviny „Presse" ještě déle vycházeti měly. Civilní a vojenský guvernér považuje to z uvedených motivů za svou povinnost, aby zapověděl noviny „Presse" na čas stavu obležení. Což se tímto u všeobecnou známost uvádí.

Ve Vídni 8. prosince 1849.

Civilní a vojenský guvernér Welden polní zbrojmistr.

Vydavateli a odpovědnému redaktoru její p. Zangovi byl následující přípis doručen:

„Špatný směr, jehož se noviny „Presse" od několika týdnů přidržují, články na mnoze zlomyslné, jaké „Presse" i ve včerejším čísle přináší, jsou takového způsobu, že by guvernér, jemuž svěřeno jest bdění nad výminečným stavem, proti svým povinnostem se prohřešil, kdyby novinám těmto déle vycházeti dovolil, což by tím méně zodpovídati mohl, poněvadž setrvání při směru, jímž se vládní rozkazy v opovržení uvádějí, považovati se musí jakožto vzdor proti všeobecným napomenutím, jenž redakcím novin již kolikráte vydány

*) Tenkráte se považovala všeobecně za organ hraběte Stadiona, o němžto se myslilo, že ji peněžitě založil. Nemůžeme ale posud s jistotou udati, co na tom pravdivého.

byly, a jichžto nezachovávání při několika novinách trestáno bylo tím, že se noviny zapověděly. Nížepsaný civilní a vojenský guvernér cití se pohnuta, zapověděti noviny „Presse“ na čas stavu obležení. To se Vám uvádí v známost s poukázáním, že Vaše noviny ode 8. prosince 1849 již vycházeti nesmějí.

Ve Vídni 8. prosince 1849. Welden,

civilní a vojenský guvernér.

Může si každý pomysliti, jaký asi dojem způsobila tato událost ve Vídni a v celém mocnářství: nás alespoň naplnila žalostí a starostí pro budoucnost. Všechny Vídenské časopisy kojili se ustavičnými nadějemi brzkého zrušení stavu obležení a počátku opravdivé zákonnité svobody tisku, a místo toho zápověď Presse! My jsme sice až k příjezdu J. M. C. do Prahy také vždy s velikou jistotou očekávali brzké zrušení stavu obležení a počátek konstitučního života: od té doby ale jsme již pevně přesvědčeni, že nemá vláda žádný oumysl v brzkém čase nám navrátiti zákonitý konstituční pořádek, a zápověď Presse potvrdila nás tím více v tomto přesvědčení.

K tomu se ještě rozšiřují velice znepokojující zprávy o změnách v ministerstvě, jmenovitě o odstoupení p. ministra Bacha, a nechceme ani všechny ostatní opětovati. Že takové věci mysl naši velmi zarmucují, toho tajiti nechceme.

Dva copy.

(N. N. 13. pros. 1849).

Tentokrát podivnou náhodou můžeme posloužiti svému čtenářstvu dvěma copy: jedním starým již roku 1813 uříznutým, druhým zcela čerstvým, který jsme uřízli právě z hlavy p. Dra. Landsteinra, redaktora nových, jak on praví, guvernementálních, aneb jak se obyčejně říkává, vládních novin „Oesterreichische Reichszeitung.“ Tedy v pořádku podle stáří.

Proces r. 1813 strany uříznutí copu. *)

Slavné místní právo!

Vidím se nucena, na D . . ., rychtáře z V . . ., panství Sm . . ., zanésti následující žalobu:

Co c. k. privilegovaného sanytrníka, jak příloha *A* vykazuje, pohnulo mně moje zaneprázdnění předsevzíti cestu do St . . . abych k vyrobování sanytru objednal kamenného uhlí, a jdoucího 8. září

*) Podáváme tuto pro obveselení myslí skutečnou žalobu, která byla 1813 u Smečenského soudu zadána, a z které sám čtenář bez dalšího výkladu porozumí, že jest sice nyní velmi směšná, ale za toho času byla zcela opravdivá. Přeložena jest doslovně z německého. Red.

1812 ze Sl . . . . do K . . . . mého domova, přepadl mne večer a já byl nucen přenocovati ve vsi P . . . . v hospodě.

Každý cestující má právo ve veřejné hospodě očekávati pokoj a bezpečnost práv osobních. Přihodilo se však naopak.

Rychtář V. D. byl v tétéž hospodě, pil silně, hřmotil celou noc, a zbavil mne tak nočního spánku. Já jsem seděl u zvláštního stolu, aniž jsem se s tím D. a jeho družstvem do zvláštní rozmluvy pustil neb kdy s ním jakou známost měl aneb jemu k nějakému výstupu příčinu podal.

Dne 9. září k 7. hodině ráno projádřil se ten D. hledě na mne: *Ten sakramentský cop musí dolů,* i vytahoval svůj kapesní nůž. Já se vyjádřil, že jsem proto sem nepřišel, to že mně udělati nemůže. Když však, vstana od stolu, ven jsem jíti chtěl, popadl mne od zadu za vlasy, držel mně tak pevně že jsem se hnouti nemohl, a v této době násilí a překvapení uřízl mi cop několika neostrými a protož velmi rujícími a bolestnými řezy.

Jak slyším, uřízl prý tento svou zámožností ke zlomyslnosti a rozpustilosti velmi nakloněný rychtář již také cop jednomu myslivci ze Sl . . . ., K . . . skému učiteli a ještě jiným třem osobám, a jest se obávati, žeby, pakli by tento výstupek bez trestu zůstal, žádný cop, ani na hlavách vyšších stavů před ním nebyl jist.

Uříznuv tak násilím beze vší příčiny ten cop, vyzdvihl jej do výšky, a aby mně před přítomnými zostudil a směšným učinil, mluvil všeliké hloupé věci mezi tím, konečně hodil s opovržením cop na zem a pravil: Zcípni!

A když já důvěřujíc v ochranu zákonů, daleký toho, bych jej slovy nebo skutky ku pořádku odkázal, ke stolu se posadiv nad přestálým leknutím, bolestmi, utrpenou ztrátou copu a nad potupou plakati počal, vysmíval se tomu ten zlomyslný člověk, křiče: Ať zcípne!

Všecky tyto okolnosti dokážu řádným důkazem skrze svědky Václava S . . ., kováře z K . . ., M . . . ského rychtáře F . . ., K . . . panství, P . . . ského hostinského H. a M . . . ského sedláka V . . (je to jediný sedlák toho jména v M . . .) K . . . ského panství dle průvodních článků B, a svou doplňovací přísahou.

Z předeslaného vysvítá, že žalovaný ze zlého oumyslu jednal, a protož dle §. 1323 vseob. občanského zákonu k ouplnému zadostučinění zavázán jest.

Že jsem přitom, když on mne od zadu popadl a neostrou kudlou mně vlasy uřízl, bolesti utrpěl, vyplývá z věci samé, na každý případ podávám důkaz skrze znalce, jichž možná vzíti z třídy vlásenkářů. On jest tedy mně, jakožto c. k. sanytrníkovi také dle čl. 1325 tohotéž zákona povinen zaplatiti přiměřenou náhradu za bolest. Utrpené bolesti cením svědomitě na 300 zl. v. č. a prosím, abych připuštěn byl k přísaze oceňovací.

*

Rozneslou se pověstí, že mne tak hanebným spůsobem cop uříznut jest, byl jsem v celé krajině směšným učiněn, i moje čeládka nemohla se smíchy zdržeti, když já bez copu, na který jsem ode dávna tolik držel, domů přišel, a když prostopášný příběh slyšela. Od toho času pohřešuji u svých podřízených onu správnost, kterou jindy mé rozkazy vykonávali.

Ne bez příčiny nosívaly ondy vznešené osoby vlásenky s kolika copami. Dokud jsem svůj milý cop měl, měl jsem větší vážnost, pročež také větší působlivost ve své živnosti. Ztrátou copu se to všecko zmenšilo, a já utrpěl tím škodu na mé živnosti, kterou svědomitě na 200 zl. v. č. cením, a prosím, abych dle §. 1330 téhož zákona připuštěn byl k přísaze oceňovací.

Můj protivník nemůže jednostranně ustanovit, mnoho-li mně na mém copu záleží. Uříznutím vlasů mých stala se mi také škoda na mé osobě, a žalovaný jest povinen dle č. 1293 téhož zákona zadostučinění dáti; neb třeba i časem vlasy zase vyrůsti mohly, nebudu přece nikdy tak krásný dlouhý cop míti, jaký bych měl, kdyby mi nebyl uříznut. Mimo to, že patří cop k obyčejné okrase, byl jsem zvyklý, choditi se zavázanými vlasy. Nyní je nemohu, dokud lépe nezrostou, vázat, a kdož může určiti meze oučinlivosti přírody? Od toho času cítím jisté hlavy bolení.

Vůbec byl ten cop moje osobní majetnost, o kterou mne žalovaný svou prostopášností připraviti nemohl. Též jsem sobě toho copu vážil ne z marnosti, nýbrž z pravdivého oumyslu; neb na mně, jako na všechny sanytrníky čeká osud, že pro mnohé výpary z hlavy v dílnách holou hlavu dostanu. Já jsem sobě tedy předevzal, abych nemusil někdy od zkažené k . . . vlásenku na své hlavě nositi, hlavu svou zachovati, abych z ní jednou nositi mohl vlásenku bez nebezpečenství pro zdraví. Tak ale mne ten zlomyslný člověk oloupil o ten poklad, a já nemám žádné naděje, že mně kdy tak krásné vlasy vyrostou, i jestiť zřejmé, že jsem i bez ohledu na utrpenou bolest, a škodu na mou živnost se vztahující, při tom uříznutí copu, také na své osobě škodu utrpěl. Tuto škodu cením svědomitě na 500 zl. v. č., a prosím, abych byl dle č. 1293 připuštěn k oceňovací přísaze.

Pročež prosím, aby k vyslechnutí žalovaného ustanoveno bylo stání, a při něm aby se stal pokus směsu, a pakliby se nedocílil, aby se pře líčila a pak aby se za právo uznalo, že jest povinen mně:

a) za utrpenou bolest 300 zl. v. č.

b) za škodu ze škodlivého působení případnosti této na mou živnost 200 zl. v. č.,

c) za škodu mé osobě tím způsobenou 500 zl. v. č. spolu s právními i jinými outraty, jenž liquidovány budou, pod uvarováním exekuce do 14 dní nahraditi. V P . . . 17. ledna 1813.

Kaucí skrz outraty právni dává žalovatel se svou sanytrnou v K . . . třeba i v hotovosti.

Václav U. sanytrník.

A tergo.

Slavný Sm . . . mistni soude!

Žaloba

Václava U . . ., c. k. sanytrníka skr. J. U. Dr. P . . .

na

V . . . ského rychtáře D . . .

skrze prostopášné uříznutí copu, k vlastní vlásence po mnohá léta velikou péčí zachovaného a vyplývající z toho zadostučinění. S písm. *A* a *B*.

„Oesterreichische Reichszeitung“ přináší následující článek v čísle svém od 9. prosince t. r., který zde napřed čtenáři pro ukázku podáváme, aby se vidělo, jak píše redaktor takových novin o Slovanstvu:

Jak pověst vypravuje, promluvili jednou vyslanci slovanští k Almusovi, vévodovi Maďarskému: „My Slované jsme básníci a flétisté, kteří málo rozumíme o státnictví a o politice.“ — Čtouce listy Čechoslovanů, nemůžeme pravdivost těchto slov až podnes zcela upřiti. Poesie jestiť to zajisté, vždy ještě sníti o staré vládě kmene svého, mluviti o slávě koruny české, jakoby ještě stávalo Přemysla Otakara neb velikého Karla, který pomocí německé kultury a německých mravů poněkud objasnil národní snahy; poesie jestiť to, mluviti o věcech jen tenkráte možných, kdyby v měsíci jsme žili, kdyby vše zcela jinak bylo, než jak právě jest, nebo zcela ani nestávalo. Státnictví a politika zřídka nalezá se v takovémto snění.

Národní Noviny praví: Rakouský císař nikdy nesmí se státi německým císařem, *velmoc rakouských národů nechce tomu za žádnou cenu.* Rozdvojení s Pruskem stalo se snahou císaře rakouského, který sobě korunu německou na hlavu posaditi chce. Zamítá s opovržením dle raddy ministerstva staroslavnou českou korunu, neb ani oumysl nemá, za českého krále se korunovati dáti! O německé koruně smýšlí Čechové rovněž tak, jak celý svět přes tisíc let o ní smýšlí, a nyní mají o tuto korunu bojovati, zem v neštěstí i dluhy uvrci a při tom všem na to pohlížeti, jak česká koruna se zanedbává a v zapomenutí uvádí! —

Nechť se jen upokojí tito fanatikové Slovanstva, nebudou oni krev svou cediti proto, že mocnář rakouský korunu někdejší svaté římské říše na hlavu sobě posaditi chce. — Než chtějí toho pouze, věřili by snad skutečně pohádce, kterou lidu vypravují, aby jej pobouřili, jako cikán namlouvá lehkověrné děti, když je chce ukrásti?

Kdož by dobromyslně oklamati se dal? Německá koruna jest

zde jenom symbol; myslite sobě vplyv Rakouska v Německu; živel německého vzdělání a mravů v Rakousích, spojení obou skrze společenský vzájem pod obrazem tímto, a nalezli jste klíč k výkladu onoho symbolu.

Když porovnáme slova Nár. Novin se vším, co tvrdí vůdcové Slovanů severních a jižních, nemožno o tom pochybovati. Jakž oni rozvzteklejí se slyšíce, žeby němečtí osadníci do Uher vystěhovati by se mohli, jak pohne to nimi, když Dunaj nazývá se řekou německou?

Hle, vizte! volají, jaká budoucnost nás čeká!

Rakousko, dle jich mínění, jest stát slovanský, velikost jeho a budoucnost spočívá na federací kmenů slovanských jej obývajících. Jsouť pak Němci menšina obyvatelstva! — Německa odříci se musíme! Jest zráda na Slovanstvu a na poskytnutých stejných právech národů, když německé mravy a německá řeč ustanovují se za spojidlo zemí rakouských!

„Temné tušení proniká Slovanstvo ve všech končinách, snaha, prahnoucí žížeň po něčem, co sami jmenovati nemůžeme, probíhá pulsy osmdesáti millionů. Pravá myšlénka, slovo, jiskra jenom a celá Evropa zejme se plamenem.“

Tak mluvili na slovanském sjezdu v Praze. Hlasy utichly, myšlénka pozůstala ve vůdcích — ona žije dále, byť i neosmělili se vyřknouti ji!

Klamno jest mysliti, že takové tušení, taková myšlénka, jaká se zakládá ve sbratření národů slovanských, pojednou povstati nebo pojednou zaniknouti by mohla. Události minulého roku způsobily toliko, že na světlo vyšla, že zřejmě hlásána byla; však musilo ji dříve stávati, neb sahá daleko do historie, jestiť výsledek všech výjevů a všeho spletení, která vznikly v životě těchto národů. Poměry ale nynější nazpět povolaly obezřetnost i mírnost nějakou; ostýchají se mluviti zřejmě o Panslavismu, toliko co příšeru vystavují jej; než smýšlení byvši vzbuzeno před rokem, pozůstalo, toliko forma výrazu se změnila. Vnitřní oprávněnost, která své rozšíření a moc a učení o vládě národnosti Slovanům poskytuje, již do předu se nestaví; ano uchylují se na historickou půdu.

Mluví se o slávě koruny české, o privilegiích Chorvátů, o starých právech Srbů, každý snaží se udržeti sebe v starém odloučeném postavení, federace pak podá se sama. Jinými slovy, panslavismus, jenž dříve obsahoval nepřehlednou 80 miliony Slovanů obývanou krajinu, obmezuje se nyní na kmeny, kteří sídlejí ve vnitř hranic rakouského mocnářství, mění se v Austroslavismus, jestliže tím jménem jmenovati jej můžeme.

Když ale poměry slovanských národů v Rakousku uvážíme, okáže se, že myšlénka ta, byť i v smyslu nejužším, ni nejmenší nemá podstaty, by v život vstoupiti mohla. Kde jest, tážeme se vzájemná

páska, jenž vázati má tyto národy, když vylučuje se řeč německá i mravy německé?

S Kolárovým spisem: „Vzájemnost Slovanů" počalo se mluviti o národu Slovanském; psali jsou historie řeči slovanské, Šafářík, Maciejovski, Mickievicz ve spisech svých o starožitnostech, o historii práv, o minulosti a budoucnosti Slovanů, spojili slovanské národy v jeden národní celek. Však kde jest tento veliký národ Slovanů?

Nejenom že řeč a mravy rozličných kmenů jsou zcela rozličné, tak že jenom pomocí řeči německé sobě vespolek rozuměti mohou, panuje ještě mezi jednotlivými kmeny vespolná nenávist, žehravost čeledí, které obě projevovaly se před tím v krvavých půtkách, o kterých historie vypravovati může, a které až podnes ještě zcela nevyhasly. Zapoměl snad Polák a Čech na staré rozmíšky?

Nebo dělí je jenom Karpaty? Shoduje se Rusín s Polákem? Ani spřízněný Slovák nekloní se k Čechu, ačkoli oba pocházejí z plemene československého, jestliže totiž přísloví a nadávky v ústech národa mají významu! I u kmenů ilyrských navzdor všemu sbratření stává ještě národního odporu!

Zde již dělí národy odporná víra. Srb nechce se státi katolíkem, Chorvát dle starého práva netrpí vyznavatele víry nesjednocené.

Všudy, kde se usadili Slované vzdělávajíce půdu, nalezají se německá města, a živel vzdělanosti německé všude se zakořenil. Stal se spojidlem mezi rozličnými kmeny a jest ním až posud: mohou Češi na jeho místo jiné dosaditi?

Sledujme běh řek, na jichžto březích od dávnověkosti sídleli Slované, běh Labe, Visly, Dunaje. Plavba a obchod nalezají se v rukou Němců, jichžto osady u prostřed Slovanů, řídily se dle cest vodních, přirozených to silnic pro obchod.

Stalo se tak během času; poměry všechny musely by se změniti; co teprv po stoletích vyvinouti se může, zde nalezati by se muselo co výsledek minulosti. Žádná vláda, žádné ministerstvo tyto poměry změniti nemůže, pomocí ale stejných práv, které ústava Slovanům rovněž jako Němcům poskytuje, můžeme sobě dobýti duševní moci. Nechť tedy hledí zříditi sobě národní řeč, nechť hledí zmocniti se vlády v průmyslu i v obchodu, v umění a vědách. Svět podán jest vždy nejdůmyslnějšímu i nejčilejšímu. — Nechť ukáží vůdcové Čechů, Ilyrů národům cesty vedoucí moci a vplyvu; nechybiť zajisté Slovanům duševní síly a vytrvalosti v práci; mužové jako Šafářík a Gay dali příkladů, jichžby druzí následovati měli.

Národové slovanští bojovali pro celitost monarchie ve válce občanské jakož i na bojištích, oni ve zmatcích národních nepustili od myšlénky veliké jedné vlasti; Němci dali *myšlénku svobody* a ústavu národy spojující co zásadu sjednocující. Tak národové, v mnohém sobě vespolek povinni jsouce, snažením k jednomu společnému cíli

velkou sobě připravují budoucnost. Ať tedy vůdcové jednotlivých stran nechtí zameziti, co prozřetelnost tak ustanovila a co zdravý smysl národu až posud uznával za potřebu nevyhnutelnou!

Takto píše p. Dr. Landsteiner, který od té doby, co byla v Rakousku zavedena emancipace židů, může být také ministrem. Kdožby myslil, že se dá na tento článek něco odpovědít?

My nemyslíme — ale proto, poněvadž nás tak zastal právě při dobrém humoru, hodláme si s vážnou politickou a philoslovanskou moudrostí p. Dr. Landsteinra zatančiti několikrát do kola polku. Proto jsme také dali jeho článek *mezi nepolitické* do Feuilletonu, a on jest skutečně nepolitický. již proto, že tímto článkem p. Landsteiner posloužil ministerstvu asi tak; jako onen medvěd svému poustevníkovi tím kamenem.

Tedy především myslí p. L., že my Slované jakožto pouzí básníci a flétisté, nerozumíme politice a státnictví,. Inu my Slované v Rakousku jsme ovšem nyní jen chudí básníci a flétisté, ale máme bohatého strejce, jenž hraje na basu a tak tvrdí muziku v celé Evropě, že často svým kontrabasem všechny ostatní přebručí. Nedávno ještě jeho basa velmi líbezně hrála, a bez jeho basy by snad z toho Miserere nebylo vypadlo Te Deum Laudamus. Z toho se také dá souditi, že rozumí politice a poněvadž je také Slovan . · . quod erat demonstrandum. Také nepotřeboval p. L. ani říkat, že náš veliký král Karel skrze německou kulturu něco světla vrhl na ťemnost našeho národního snažení. Naše národní snažení bylo Němcům již dávno před tím známé, když ještě k nám do Čech na rejty chodili, leč by snad byli tak zčerstva utíkali, že si ho dobře nepovšimnuli. — Ostatně ale neupíráme německé kultuře tu čest, že osvítila naše národní snažení, jmenovitě, když našeho osvíceného a svobodomyslného krajana mistra Jana Husa spálili, bylo tím plamenem naše národní snažení velice osvíceno, tak velice, že mohl pak bratr Žižka (také takový flétista) velikou armádu svaté německé říše po *tmě* přes hranice vyhnati, a tím své národní snažení objeviti. Kromě toho němečtí Jezovité také osvítili naše národní snažení, když nám totiž všechny české knihy popálili, snad proto, abychom rozuměti nemohli jejich politice, a aby se na tom popeli tím lépe německá kultura urodila.

Pan L. se také bojí, že by si Slované bez němčiny mezi sebou nerozuměli. Můj Bože! jak by nás tedy mohli nejlépe vyplatit! Ať to vymůže p. L. u ministerstva (jemu se snad leccos k vůli stane) aby všem Slovanům bylo užívání němčiny zapovězeno. — Pomoc hotová! Bejíte se panslavismu, ale když se nám vezme němčina, nebudeme se moci mezi sebou smluvit a spojit a nepotřebujete se nás bát. Recipe, probatum est.

Pan Landsteiner také ví, že jsme my Slované mezi sebou ne-

svorni: ať se nás tedy právě proto nebojí, ani on, ani ten, kterýž ho poslal.

Také praví p. L., že se o slovanském národu teprva počalo mluviti, když vydal Kollar svou „Slavische Wechselseitigkeit.“ V tom ale nemůžeme p. L. dokonce dát za pravdu. Což to byl, jak říkáme, vosk, když němečtí biskupové chodili mezi Slovany vybírati desátek, a když nás Slovany proto, že jsme jim ho nechtěli dávat, žalovali co kacíře u sv. Otce v Římě? Nemluvilo se tu o nás? Nemluvilo se o nás, když hned ve středověku Němci v severních městech Slovana žádného ani k učení řemesla připustiti nechtěli? atd. atd. atd. O pane Landsteiner! o slovanském národu se již od jak živa tuze mnoho mluvilo — ale jen utrhačného a lživého. Jestli ale mluvíte, že jen poctivá, spravedlivá řeč za nějaké mluvení považovati se má, tu ovšem se o slovanském národu ještě posud málo mluví. Ipse vtip se. Konec.

Reichszeitung a Slované.

V *Praze* dne 14. prosince. Myslili jsme včera, že dosti na tom, p. Dra. Landsteinra a jeho Reichszeitung odbýti zkrátka několika žerty pro obveselení zarmoucených myslí konštitučních občanů. Vidíme ale že přece celá věc nabývá pořád více důležitosti a konečně žádá od nás, abychom neopomenuli proti jistým velmi perfidním taktikám odpor svůj v náležitý čas pronésti.

Dnes opět čteme v prvním úvodním článku Reichszeitungu od 13. prosince ty samé neb asi podobné věci proti Čechům, jaké jsme v přeloženém ve svém Feuilletoně článku pro ukázku předložili svému čtenářstvu, pročež za zbytečné považujeme, poznovu je tuto překládati. Smysl nového článku p. Landsteinrova jest předhůzka proti nám, že si přejeme abychom politicky spojeni byli s Ruskem. Krátká sice, ale velmi výdatná předhůzka — zrády zemské!! Na štěstí nám zároveň ti sami pánové také předhazují tajné republikánství, tak že jedna z těchto předhůzek sama sebou druhou poráží, neboť by to byla zajisté podivná myšlénka: Mikuláš Pavlovič Romanov, president republiky všeslovanské!

A však což je takovým pánům jako jest Oesterr. Reichszeitung po důslednosti, oučel jejich jest jenom v podezření uváděti své protivníky, ať pak se k tomu vezme záminka odkudkoli. Věru při vší tragičnosti má takováto smělost něco komického do sebe. My jsme v nejrozhodnějších dobách skutky dokázali svou oddanost a přece se nám vytýká tajný nepřátelský oumysl: a ti kteří zjevnými skutky projevili nepřátelství své, ti nyní se vnucují za spasitele a ještě ani na tom ne dosti, oni se osmělují nabízeti svou pomoc proti nám, tajným prý nepřátelům! Ironie nade všechny ironie!

A jakou nad obyčej výbornou hermeneutiku mají tito pánové! Oni nám pořád opakují neschopnost Slovanů k samostatnosti politické, nevyhnutelnost, abychom se drželi jistých pěstounů a politických poručníků. A když proti nim uvedeme nejpatrnější, praktický důkaz o schopnosti Slovanů, když poukážeme na Rusko, hned zas umějí z toho vypátrati naše tajné toužení po spojení s cárstvem ruským!! Věru onen vlk který beránka vinil že mu vodu kalí, ačkoli stál vlk na potoku blíže u zřídla než beránek, a ačkoli tedy vlastně vlk beránkovi vodu kalil; onen vlk věru měl tu samou logiku a též tolik spravedlnosti, jako tito pánové! Oni píšou ve svých novinách zřejmě, že němectví musí nevyhnutelně převládat v Rakousích, že musí být jejich řeč posvátní v politice, na sněmích, v soudech a ve vyšších školách, to jest spravedlivé, slušné, to jest rovnoprávnost, ba jestli chcete jest to i šlechetnost, shovívavost, dobrodiní německé pro nás! Když ale my poukazujeme na křivdy, které se nám dějí, udávajíce při tom skutečná fakta: ejhle! křičí hned: slovanská pánovitost, oni chtí vládnout v Rakousích, Uebergriff, Suprematiegelüste!! Věru než ten slabý pramen rovnoprávnosti a svobody doteče od vlády až k nám, ztratí se větší část v písku a kalužinách nepříznivých nám nižších a vyšších vládních organů buď německých buď poněmčilých, kteří se ještě doufají zavděčiti a zásluhy si získati, čím více nás osočí!

Pak se nám vyčítá nespokojenost, nepřátelství proti vládě a proti státu! —

Oesterr. Reichszeitung přivedla to v této své svaté horlivosti tak daleko, že se neštítí slova z Národních Novin docela překrucovati a špatně překládati, a když se jí pak již samotné přece zdá být veliká nespravedlivost, napíše: So *Ungefähr* sprechen die Národní Novinny! *Ungefähr* jest ale slovo s velikým pláštěm, pod který se mnoho vejde.

My však zvykli jsme již skrze drahná léta na takové s námi jednání, mrzí nás však nyní jen to, že také guvernementální noviny se postavili v tomto ohledu do jedné řady s pány jako jest Wuttke, Schuselka, Schilling etc. etc. etc.

Jak se chovati k úřadům?

(N. N. 22. pros. 1849).

O čem tedy velmi mnoho zvlášť patrimonialních ouředníků až do nejposlednější chvíle pochybovalo — to jest nyní nade všechnu pochybnost. Nové politické ouřady jsou již ustanoveny, a brzy budou následovat i soudy. Co se týče nových politických ouřadů, nechceme obsazení ani hanit ani chválit: kdybychom haněli řeklo by se, že

jim kazime již napřed důvěru, a kdybychom chválili, možná že bychom si zase sami důvěru pokazili. Budeme tedy čekat, jak se věc ve skutečnosti ukáže.

Nedá se hned na první pohled nepozorovati, že to vlastně nejsou noví ouřadníci, nýbrž skoro všechno buď starý Kreisamt neb Oberamt v nové uniformě: jinak také skutečně býti nemůže; odkud by se nových ouředníků nabralo? Doufejme však, že těmto pánům změna povětří dobře poslouží, a že těm z nich kde toho zapotřebí, vytáhne zdravý vítr nové krajiny staré bürokratické vrtochy z hlavy.

Jaký jest ouředník, to hlavně závisí od občanstva k jeho správě náležejícího: občané mohou si ouřednictvo tak řka sami vychovati. Kterak to, moudrá hlava ustanovena od nejvyšších vysoce slavných instancí k řízení a spravování celého okresu, má se snad dát teprva vychovávat od nevzdělaného lidu jemu podřízeného? Není to urážka pro důstojnost ouřední? Inu, mnohý venkovan má tak nazvaný zdravý rozum, jenžto zas chybí mnohému pánovi, který v bázni boží u papínka práva absolvoval, jako ouhoř se skrze ouskalí zkoušek protahl, a pak zase mnoho let v kanceláři podle starých formulářů nové spisy plodil. Co tedy míníme tímto vychováním ouřadů, jest následující: Občanstvo starej se přede vším o to, aby mělo u úředníka vážnost. Vážnost tato se však nenabyde nezdvořilostí a hrubým chováním k úředníkům, jak mnozí sprosťáci myslí, nýbrž naopak slušnou zdvořilostí a uctivostí, při tom však nezadáváním svého práva. Znej každý dle možnosti zákony, které se jeho věci týkají, a nedej si pak učiniti od úředníka bezpráví, zároveň ale varuj se, abys to, co úředník jakožto vykonavatel zákonů činiti musil, nepovažoval za jeho vlastní libovolnost v každém pádu kdyby se ti to nezlíbilo. Umějme vždy činiti náležitý rozdíl mezi tím co ouředník jakožto zákonní předpis konati musí, a mezi tím co by snad jen z vlastní libovolnosti k naší škodě bez zákonního předpisu aneb proti němu činiti chtěl. Takové libovolnosti a protizákonnosti netrp nikdo od ouředníků, nýbrž odvolej se hned k místům vyšším a nejvyšším.

Zvláště však co se národní rovnoprávnosti týče, nedejme si nikterak ubližovati a skracovati slib císařský, ústavou říšskou zaručený. Kdyby se některý z nových, v českém okresu ustanovených shledal jakožto neumějící řádně česky, nepromeškejte žádnou chvíli, abyste tu věc nejen hned novinami oznámili, nýbrž také zároveň žalobu a stížnost proti tomu rovnou cestou k náměstnictví královskému do Prahy neb do Brna podali, a sice vždy erga recepisse, aby se na ní zapomenouti nemohlo. Neprospíváli to, ještě k ministerstvu dále, a takový úředník musí být z českého okresu odstraněn, pokud něco platí slovo císařovo v ústavě. Nedávejte se v takovém pádu uchlácholiti výmluvami, že ku př. každý počátek jest těžký, že to dále pujde a t. d., jestli se hned na počátku pořádně o své právo neujmeme, přijde

to poznenáhla zase tak daleko jako dříve, že se nám bude ouřadovat v jazyku cizím, nesrozumitelném, a že vás budou na ouřadech podváděti. Podávejte k ouřadům všechno jen po česku, a nepřijímejte žádný rozkaz, žádný spis jinak než po česku: ten kdo německy rozumí, považ že jest veliké množství jiných krajanů rozumnějších, a že on shovívavostí svou špatný zvyk nedbalých úředníků podporuje a tudy pak těmto svým krajanům škodí. Právě ti z nás, kteří po německu rozumějí, mají nejpřísněji nalehati na rovnoprávnost: nebot oni jsou obyčejně vzdělanější, a jestli se vzdělanější o své méně vzdělané krajany neujmou, kterak se tito sami obhájí?!

Važme si též řádných a poctivých úředníků, buďme k nim všemožně uctiví, nebot statečný úředník jest občan dvojíctihodný.

O centralisací a národní rovnoprávnosti v Rakousích.

(N. N. 23. pros. 1849).

Otázka o foederaci aneb centralisaci zajímá již ode 20 měsíců mysli všech těch, kterým zřízení a upevnění vlády konstituční v Rakousku na srdci leží. Sněmu Kroměřížskému nenecháno potřebného času, aby ji rozřešil všestranným objasněním a dorozuměním; však poněvadž tam jen jedna polovice říše zastoupena byla, nechceme škody odtud povstalé příliš vysoko vážiti. Vláda, oktrojovavši ústavu ode dne 4. března 1849, prohlásila se sama skutkem pro centralisaci, ne sice naprosto, a však vždy u vysoké míře provedenou. Proto chválena jest ode všech téměř německých žurnálův v říši, zvláště ale ve Vídni; tím větší nespokojenost jevily proti tomu všecky svobodné organy jinojazyčné, ano i v cizině ozýval se nejeden hlas o ní nedosti příznivý. Všickni ale znatelé souhlasí v tom mnění, že to jest vlastně hlavní a životní otázka říše Rakouské, od jejíhož více neb méně zdárného rozřešení především záviseti bude vnitřní její pokoj, a tudíž i veškeren prospěch i všecka moc její v Europě vůbec. V ohledu tomto nabývá otázka ta i důležitosti celoeuropejské, a není se čemu diviti, že i zahraniční mužové státní obracují k ní pozor svůj.

Ústava oktrojovaná založena jest na základech tak širokých a volných, že v ní bez znamenité proměny celku dají se přece všeliké přihrady přestaviti a podstatné uvnitř opravy provesti; což ohledem na §. 123, který dopouští její částečnou proměnu a tudíž i revisí na nejprvé příštím sněmu říšském, nemůže jinak než za chválu jí přičítati. A poněvadž proměny takové, dříve nežli navrhovány budou cestou zákonodárnou, musejí zdravě rozmyšleny a všestranně uvažovány býti, nebudeť ani nám bohdá ve zlé vykládáno, když předložíme obecenstvu myšlenky své o důležité věci té. Samo pak sebou

se rozumí, že mámeli navrhovati co za lepší uznáváme, musí nám volno býti také dokazovati, proč to není ovšem dobré, v čem sobě změny přejeme.

K orientování se na šírém poli tomto musíme předeslati některé úvahy o zvláštní povaze věku i státu našeho. Cit národnosti býval sice od jakživa u všech národů dosti mocnou pákou života veřejného a státního; jmenovitě u nás v Čechách jevil se takořka v popředí historie každého téměř století, s výmínkou toliko XVI a XVIII; za nynější doby ale osobuje sobě v celé střední Europě moc a působení, jakovýchž neměl ještě nikdy. Co XVI. a XVII. století byla idea církve a náboženství, to jest našemu věku idea národnosti. Pohled na nejnovější dějiny, zvláště roku 1848, musí o tom přesvědčiti každého kdokoli jen viděti chce. Pravda jest, že idea tato nepronikla ještě mysli a vědomí všech osob, všech individuí věku a státu našeho; neodpíráme, že mnohým osobám jest i protivna: vždy ale nabyla již, zvláště skrze maďarské přechvaty, takové síly a expansí do šíře i do hloubi, že dle přirozených zákonův světodějstva již neustoupí dříve s dějiště, než až vykoná běh svůj skrze všecka stadia přírodného vyvíjení svého. Ty krajiny a osoby, zvláště v Rakousku, jenž podnes v ohledu národním jsou netečné aneb apathické, nebudou jimi ještě po desíti, po dvadceti neb po třidceti létech; následovně pohnoutky ve státu, brané z poměrův národnosti, které posavad mnohým dosti lehké býti se zdají, nabývají čím dále tím větší váhy a důležitosti. Každý muž u vlády, jenž by pravdou sady této se tajiti aneb ji dokonce zapírati chtěl, vězelby v osudném klamu; ano zpozdilé byloby již všecko stavení hrází proti tomuto proudu věku našeho, a všeliké výmysly i prostředky lidské proti němu nemělyby lepšího oučinku nežli foukání proti větru, kterýmž jeho směr ani odvrátiti ani změniti se nedá.

O interessy církve a náboženství zápasili před věky národové celé Europy skrze více než století velmi ukrutně a krvavě, až vysilení s obou stran sklonili se konečně k míru, t. j. k uznání a k šetření práv soupeřových, čili k zásadě rovnoprávnosti vůbec. Máli idea národnosti vésti ku podobnému dlouhotrvajícímu krve prolévání, jehožto počátek skutečně stal se roku 1848? Doufáme, že bohdá nikoli, protože to, k čemuž strany všecky musely by po sebe delším a krvavějším boji vždy přece jednou skloniti se, t. zásada rovnoprávnosti národův, aspoň u nás v Rakousku již napřed uznána, anobrž i za základní dogma v říši celé prohlášena jest. Spory tudíž jen o to ještě povstávati mohou, kdyby zásada rovnoprávnosti de jure již uznána, i přijatá, de facto někde rušena byla.

Co ale jest nynější panování zásady rovnoprávnosti v Rakousku, ohledem na minulost, jiného nežli emancipace živlu slovanského a rumunského z nadvlády germanismu a maďarismu? (o poměrech v Is-

trii, Dalmatsku a Haliči, jakožto méně rozsáhlých, na tenkrát mlčeti můžeme.) Němci a Maďaři byli před. březnem 1848 národové panující v Rakousku, Slované a Rumuni národové služební; onino tedy utiskovatelé, tito utiskovaní. Při prohlášení konstitucí v březnu 1848 tedy, chtěli-li onino skutečně, jak pravili, *svobodu*, museli důsledně odříci se spolu nadvlády potud bezprávně usurpované, právě jako velicí statkáři svého panství nad poddanými. Němci učinili to ihned v theorii, ačkoli praxis za ní až podnes velmi dalece pokulhává; Maďaři ale odepřeli se toho jak ve praxi tak i v theorii, začež však nyní, jak vědomo, bolestně pykati musejí.

Svoboda vůbec jen tam možná jest, kde všickni oučastníci společnosti jakékoli požívají stejného práva, kde nikdo není rodilým pánem, nikdo rodilým otrokem druhého; čemuž však nikoli se nepříčí, aby pro dosažení oučelu společnosti jedni stáli v čele, vedli a poroučeli, druzí následovali a vésti se dali t. j. poslouchali. Ve svobodném konstitučním státu platí zákonové všem občanům stejně; co jednomu právo jest, musí právo býti také druhému, aniž kdo ze zákonu a z práva obecného vyloučen býti smí. Slovem, konstitucí jest jen provedení ve státu známé oné a věčné zásady všeho práva i vší spravedlivosti: *čeho sobě nechceš, jinému nečiň.* Každé jakékoli nadpraví, každá jakákoli výsada (Vorrecht, privilegium), každá jakákoli podrobenost, která plyne přirozeně a nutně z potřeby dosažení oučelu státního, — nejsou nic jiného, než skutečné vyjmutí z práva, tedy negací práva, t. j. nepravost, křivda, bezpraví. Každá takováto výsada může tedy jen pouhým násilím, nikoli právem uvedena i udržena býti ve státu; násilí pak vede za sebou všude stav války, v nížto všecko přirozené právo se zapírá, mizí a hyne.

Obrátíce sady tyto, samy v sobě světlé a bezodporné, na skutečné poměry národů v Rakousku, nemůžeme neseznati, že při tolikeré rozličnosti národů těch, ouplná jejich *rovnoprávnost* nejen za neodbytnou výminku celé konstitucе, ale i za mravní základ samé říše vůbec považovati se musí; tudíž že o jakékoli nadvládě germanismu a madarismu nad Slovany a Rumuny nikdy více ani řeči býti nesmí. Jináče zajisté vypadli bychom z oboru práva opět do zádavy a křivdy, stát právní proměnilby se nám opět ve stát násilný a pokoj ve válku, třebas na oko i dušenou.

Jeli to vše pravda, co sme dosavad přednesli, tedy otázka o centralisaci, kterou naše ministerium v Rakousku zavesti a upevniti se snaží, sama sebou rozhodnuta jest. Centralisace ta pro Rakousko již z té příčiny se nehodí, poněvadž stojí ve přímém a nevyhnutelném odporu s mravním základem celé říše a konstitucе, s rovnoprávností národův. Ministerium mluvívá sice také o rovnoprávnosti, ale povážímeli spůsob, kterým ji provesti usiluje, muselibychom formulovati smysl jeho po pravdě takto: „rovnoprávnost všech národností v Ra-

kousku, s nadvládou však němčiny.“ Jeli to ještě rovnoprávnost? můželi nadvláda taková jiným národům diktována býti právem a mimo násilí? a můželi násilím takovým upevněn býti pokoj a stálost říše?

Nechceme zde ani přísně na váhu bráti, proč ku př. v Uhersku nyní všude německé ouřadování se zavádí; Uhry nacházejí se posavad ve stavu válečném, a to není řádný stav konstituční. Ani na to příliš nyní doléhati nebudeme, proč ouřadům českým před několika měsíci zapovězeno bylo, užívati mezi sebou jazyka českého; tento v každém ohledu neospravedlnitelný skutek zdá se, že cestou nekonstituční u vlády vylouzen byl, aniž bohdá u nových ouřadův bude míti platnost, an přesahuje i přes ty meze, které ministerium samo při své centralisaci stanovilo. Vezměme v úvahu jen poměry ty, které z ústavy od 4. března nutně a nevyhnutelně plynouti mají.

Paragrafem 32. a 36. té ústavy vázány jsou všecky vyšší národní snahy a všecken politický parlamentární život k jedinému centrum říše, k říšskému sněmu; neboť sněmové zemští nemají než jistá „nařízení“ (Anordnungen) činiti o věcech svých domácích méně důležitých. Následovně onno vše absorbující centrum buďto stane se pravou směsicí u věže Babel, aneb jeden jediný jazyk (ku př. německý) přijat bude de facto za jazyk centrální. Tím ale skutkem vyloučeni budou všickni ostatní jazykové zemští na vždycky ode všeho veřejného parlamentárního života.

I nebude ani na této ráně dosti, ale vláda centrální, užívajíc téhož jazyka, vyloučí nápodobně všecky ostatní jazyky ze všech oborův administrace vyšší. Takováto nerovnost nejen vyvrátí až do dna všecky ty liché řeči o rovnoprávnosti národův, a postaví pouhý klam za mravní základ říše, ale stane se i *smrtelně nebezpečnou* pro všecky ty národy, kteří kromě Rakous buďto ani nežijí, aneb aspoň politického života vyvíjeti nemohou. Národ zajisté, kterému každé národní politické a parlamentární pohybování na věky odjato jest, kdežto zatím sousedé v plné míře jeho požívají, — takový národ propadl neuchranně dříve neb později zahynutí svému co národ, a proti smrti takové není na světě léku. V takovémto smutném pádu nacházeliby se tedy nejen Čechoslované a Maďaři, ale i Jihoslované a Rumuni; neb i tito spokojiti se nechtějí, a nemohou tou nadějí, že as kmenovci jejich v Turecku předejdou je příkladem veřejného života politického. Všickni tedy národové tito nemohou, ačby sebe raději chtěli, svoliti k centralisaci dotčené, poněvadž skutkem takovým podepsaliby sami ortel smrti své a spáchali by samovraždu. Žádný poctivý representant národu svého nemohlby s dobrým svědomím podvoliti se v to na říšském sněmu; a kdyby to i učinil, nevíme, mohlliby skutek takový právem místo míti, jelikož slibové a závazkové nemravní dle božského i lidského práva za neplatné se uznávají.

Co tedy jest činiti, aby nesnázem a rozpakům takovým dle mož-

nosti se vyhovělo? — Pomoc jest tu, aspoň v theorii velmi snadná; ale i ve praxi nikoli nemožná. Potřebí-tě zprosta přesaditi několik článků z paragrafu 36 do poragrafu 35, a ustrojiti dle toho celek ústavy. Potřebí jest dopřáti jednotlivým národům rakouským tolik autonomie, tolik svobodného politického pohybování, tolik vlastního parlamentárního života, kolik stačí, aby bez ujmy jednoty říšské rovnoprávnost národů stala se pravdou, a kolik potřebí, aby odstranilo se nejen skutečné nebezpečenství, ale i boleplodná tvárnost helotismu u jedněch, panství u druhých. *Pokudkoli národové budou míti příčinu, báti se o národnost svou, potud nebude v Rakousku nikdy pokojnosti a míru.* A nebudouli v tom ohledu dány garantie samým organismem státu, bude jistě od ministerium nadarmo plýtváno chlácholivými řečmi; nedůvěra, mající od dávna tisícero podnětů, vždy dále zmáhati se bude a hlodati veškerá držadla i všecky svazky oddanosti a lásky.

Otázka, co v Rakousku podstatnějšího a pramenitějšího jest, říšská-li moc centrální, čili moci zemské a národní, a máli onano sloužiti za míru těmto, čili naopak, — zdá se nám v samém skutku právě tak zbytečná, zahálčivá i pohoršlivá býti, jako jiné podobné otázky, ku př. o suverenitě knížat aneb národův. Staviti zoumyslna zásady tyto proti sobě, hledati v nich odpor a hádati se o přednost jedné nad druhou, nemůže než konečně k nesmyslům a k nepravostem vésti. Jako u člověka při skutečném oddělení duše od těla nastává smrt, tak i v organismu státním, kdyby organické jeho prvky a zásady počaly potýkati se vespolek. Mezi tím, jakkoli naprosto nemožné jest, vytknouti v každém činu člověka, pokud v něm oučastnil se rozum čili duch, a pokud smyslnost čili tělo jeho, ouhrnkem přece rozeznání oboru duchovnosti a tělesnosti vůbec nikoli tím se neruší. Diskrecí a dobré vůle s obou stran tu v každém pádu potřebí bude.

Dle našeho mínění jednota říše Rakouské, máli býti neklamná i nezvratná, požaduje pro své centrum, čili pro „říši" vůbec, nutně a naprosto, jen následující záležitosti a předměty: 1. císaře a dům čili rodinu jeho; 2. záležitosti zahraničné; 3. vojenstvo pozemské i námořní; 4. finance říšské; 5. záležitosti obchodu a tudíž i 6. organy čili prostředky komunikační v říši vůbec. Dále ještě jest, ač ne naprosto potřebné, alespoň velmi žádoucí, aby to co v jedné části říše za právo jest, ve druhé za křivdu považováno nebylo.

Z výkladu tohoto pozná každý nepodjatý soudce, že my oboru činnosti čili područí moci centrální anebo říšské nikoli nechceme klásti meze nedostatečné a ouzké. Ministerstvy pro předměty dotčené potřebnými bylaby jednota říše tím dostatečněji a stáleji upevněna i pojištěna, kdyby třebas ku př. zásada ta výslovně vyrčena i stvrzena byla, že nejen každá pevnost, ale i každičké dělo, kterékoli u vnitř hranic říše Rakouské se nachází, náleží výhradně do područí moci centrální čili říšské.

Podle toho mohly a měly by všecky ostatní záležitosti státní a národní v Rakousku ponechány býti mocem a sněmům zemským čili autonomii národův, — rozumí se, že pod řízením a štítem též moci exekutivní, která i v říši činna jest, a výhradně jen mocnáři čili panovníkovi přísluší. Nám zajisté ve sporu tomto nejde nikoli o nějaké obmezení moci a praerogativy panovníkovy, nýbrž naprosto jen o jiný přiměřenější a přirozenější mechanismus působení jejího. A protož všecky ty obyčejné důtky o naší prý neloyalnosti, našem rýpalství a separatismu atd. odkazujeme zase tam, odkud přicházívají, do oboru lži a utrhání.

Kterak ale vlády zemské v Rakousku mají organisovány býti, aby neupadaly někdy do sporu ani mezi sebou, ani s vládou centrální, to jest arci věc uvažování mnohem delšího, nežli článkem novinářským obsáhnouti se dá.. My aspoň nemohouce nyní do něho se pouštěti, chceme jen ouhrnkem a povšechně naznačiti zdání své o důležitosti této.

Netajíme se, žebychom přáli, aby ministeria, která nyní pp. Bach, Schmerling a Thun ve Vídni zaujímají, buď dokonce zrušena, buď aspoň ve područí svém obmezena byla na ten spůsob, aby všecka jejich běžná řízení odbývána byla ve zvláštních *ministeriích zemských* neboli *národních*. Každý větší komplex aneb každá národní gruppa zemí korunních mělaby v čele veškeré administrace své jednoho ministra, jenžby kollegou sice byl ministrův říšských čili Vídenských, ale přebývalby ve hlavním městě zemí sobě podřízených, maje pod sebou raddy ministerialní pro všecky větve administrací zemských. Takových ministrův museloby v celé říši býti při nejméně sedm, a sice pro země 1. německé, 2. československé, 3. polskorusinské, 4. maďarské, 5. rumunské, 6. jihoslovanské a 7. italianské; vedle nich pak tolikéž sněmův zemských a soudův kassačních. Mělliby ustanoven býti počet větší, my bychom tomu také tuze na odpor nebyli. Ministrové takoví, dostávajíce řádně důvěrné zprávy o poradách a uzavřeních kollegův jejich říšských, museli by arci v čas potřeby zajížděti také sami k nim do Vídně. Od té doby, co železné dráhy a telegrafy do všech měst hlavních se rozbíhají, zřízení takové dalo by se provésti bez podstatných nesnází. Hlavní ale výhoda ze zřízení takového plynula by ta, že všecky záležitosti státní a národní, stojící pod ministerium zemským, dalyby se odbývati až do instance nejvyšší v řečech národních, a že zásada rovnoprávnosti národů přestala by tudíž býti pouhým mámidlem.

Šířiti se zde dále o idei této nebudeme. Pro znatele a pro dobromyslné čtenáře naznačili jsme ji bohdá již zřetelně dosti; aniž pak my v podrobnostech méně podstatných, (při kterýchž toliko účel od nás vytknutý tak neb onak vždy přece dosíci se dává), svévolně s kýmkoli nesnaditi se chceme; co ale dávných nepřátel našich se

dotýče, víme, že kdybychom z pouhé upřímnosti třebas i samu krev a duši svou před nimi vylili, oni vždy přece bůh ví z jakých neplech a nešlechetností viniti nás budou. Proto zdá se nám, žeby další naše řeč o věci této byla i zbytečna. Jen některých zvláštních punktů musíme několika slovy ještě se dotknouti.

Především pokládáme za věc velmi povážlivou, děliti jednu a touž větev administrace veřejné, (ku př. věci školní) mezi vládu říšskou a vlády zemské: tření mezi nimi bude nevyhnutelné, když jednakaždá bude chtíti rozšířiti obor područí svého naproti druhé; naprosto potřebi jest, aby každá větev taková celá i nerozdělená jedné moci toliko podřízena byla. Ba i tam, kde dělení arci nevyhnutelné jest, jmenovitě v oboru finančním, přáli bychom, aby ku př. všecky daně nepřímé odevzdány byly cele a bez výminky pod moc říšskou, daně pak přímé pod moci zemské, — arci že se závazkem k odvedení vyměřené částky do kass říšských, jakož až posavad bývalo. Jináče zajisté buď ani daň říšská, buď příplatek zemský považovány budou od kontribuentův za opus supererogationis, za břímě mrzuté a zbytečné, při čemž interesse státní v obou případnostech trpěti bude. Jen takovýmto roztříděním a isolováním (osamocením) předmětův jednotlivých v oustrojí státním dá se předejíti a uvarovati na budoucnost nebezpečné jejich tření se mezi sebou.

Uvažovali jsme centralisaci rakouskou posavad výhradně ze stanoviště národního, proto že ono pro nás nejdůležitější jest. Připomeneme-li ale sobě, kterak ve Francii, státu takměř jednorodém a jednonárodním, mnozí z nejosvícenějších vlastenců̂v jediné možnou spásu nyní jen v jeho decentralisování hledají, přesvědčíme se ochotně, že věc ta má i jiné stránky velmi důležité a nebezpečné, do jichžto rozjímání však pouštěti se zde nechceme.

Nesmíme ostatně zamlčeti o zdání svém, že jakkoli již nyní potřebné se vidí v Rakousku zřízení zvláštní *říšské raddy* dle §§. 96—98 ústavy oktrojované, potřeba však taková stala by se ještě mnohem vážnější a pilnější při zřízení ministerií zemských nahoře dotčených. Radda ta, složená z mužův nejzkušenějších a nejváženějších u všech národův Rakouských, a záležející asi z rady užší oudův totižto stále ve Vídni přebývajících, a raddy širší, roztroušené po všech krajinách, — měla by za povinnost, sloužiti dobrým zdáním svým v každé státni potřebě jak ministrům, tak i mocnáři samému, a však pod výminkou, aby i císař pán i ministrové jeho měli dokonale vždy na vůli, dle vlastního uznání svého, šetřiti a poslouchati rady té, aneb nic. Toby pak tušim nad jiné mnohé prostředky napomohlo k jednotě, stálosti a blahobytu říše, utvrdilo by politiku její uvnitř i zevnitř, anižby vadilo a vaditi mělo zásadám konstitučním a svobodě národův rakouských.

Konečně ještě odpověditi musíme na důtku, která odpůrcům cen-

centralisace v Rakousku nejhojněji a obyčejně se činívá. Praví se totiž, že vláda rakouská musí býti silná a důrazná, a protož především sestředěná na jednom místě a v rukou jedněch. My sice nevíme, bývá-li vždy silný ten, kdo se pouští do boje s přírodou a s právem: že ale v boji takovém konečně vždy klesnouti musí, o tom nepochybujeme. Zdá se však, že naši odpůrcové matou v řeči své snad mimovolně rozličná pojmy dohromady, mluvíce totiž o vládě *silné,* a mníce pod tím jen vládu *pohodlnou.* Jestli tomu tak, nechceme jim v tom odpírati naprosto; máme však za to, že *pohodlí* nenáleží mezi přední požadavky vlády konstituční. Pohodlný, co do státního řízení, jest jen despotismus a barbarství; vlády osvícené a svobodomyslné bývávaly od jakživa pilny v šetření tisícerých interessův státních a občanských, a protož nemohly ani nechtěli vyhlašovati pohodlí svého za věc ve státním organismu nad jiné důležitější.

V Praze dne 21. pros. 1849. Fr. Palacký.

Národní noviny.

(N. N. 28. prosince 1849.)

Časy pravého zápasu a boje politických stran teprva nám nastávají. Až posud bylo všechno jen neurčité, více citem pouhým než rozvahou jen vedené, tak že mnohý v těchto rychlých politických matenicích ani sám dobře nevěděl, ku které straně vlastně náleží; neboť hesla stran byla tak neurčitá, strany samy tak pomíchané, že těžko bylo zcela určitě se k jedné připojiti, a od jiné odtrhnouti. Zkušenostmi však v těchto dvou letech nabytými, a chladností která se poznenáhla po zimničním zápasu zase dostavila, došla zajisté již největší část myslících občanů k jistému politickému přesvědčení, vyvolivši si jistou stranu za svou, a naučivši se jinou co protivnou a nepřátelskou znáti. V pravé konstituční zemi má každý řádný občan k jisté straně náležeti, a kdo praví, že jest nestranným (to jest že se žádnou stranou docela nedrží) ten jest buď lhostejný ničeho sobě nevšímající člověk, jenž jako ovce trpělivě snáší všechno, co osud nadělí, nestaraje se o to, kterak by sobě sám pomohl, anebo jest chytrá liška, jenž při zápasu stran pěkně za větrem čeká, aby se potom k té straně přidal, která vyhraje.

Že nyní panuje strana jak v politickém tak i v národním ohledu nám protivná, to víme všichni, víme též, že se tato strana všemožně o to přičiňuje, abychom my strana liberální, strana národní vždy více seslábli. Že se též mnohé lišky k této panující straně, jako obyčejně, přidaly, není nás tajno: musíme ale věřiti, že přece ještě dosti nás zbylo, abychom se časem svým vítězství našich zásad nadíti mohli,

čehož však nedosáhneme jinak, než přičinlivostí a setrvalostí. Čím více se sílí strana nám protivná, tím více musíme i my svých sil napínati.

Tak, jak nyní věci stojí, nezbyly nám skoro žádné jiné prostředky k působení pro naši věc, nežli tisk, jenž při vší své nynější obmezenosti, přece vždy ještě — dle mého přesvědčení — dosti mocný jest, aby poznenáhla našim zásadám průchodu zjednal a pravdu naši k vítězství přivedl. Národ všeobecně vzdělaný nedá si křivdu činiti od jednotlivců, nedá se utlačovati: neboť kde se najde ve světě ta moc, která by utlačovati mohla celý národ proti jeho vůli? Utlačuje-li se národ, děje se to vždy jeho vlastní vinou, poněvadž jedna jeho část nevzdělaná, neznající svůj vlastní prospěch a cesty k němu vedoucí, vždy se dá nerozumně se svou vlastní škodou zneužívati k potlačení celého národu. Utlačovatelů jest vždy málo, a jenom skrze to, že se jim dá množství nerozumných se svou vlastní škodou zneužívati za nástroj, podaří se jim utlačiti všechny.

Proto jest dle mého mínění *jenom všeobecné vzdělání národu* jediný pravý a hlavní prostředek, kterýmžto se jistě dojde ke svobodě trvanlivé a k právu: všechny ostatní nevedou platně k cíli. Revoluce, vzbouření mohou sice též sprostiti národ od utlačovatelů — avšak jen na čas, neboť není-li celý národ vzdělaný, brzy se zase vyskytnou chytráci, kteří na jiné cestě starou despotii a útisk národu na šiji uvaliti dovedou. Tomu nás učí historie nových i starých časů. Neboť lid nevzdělaný, nerozuměje všemu tak, aby z vlastního rozumu mohl soudit, musí někomu věřit a podle jeho rady se zachovat: jak lehce se ale v této své důvěře klame, a teprva tehdy k pravému náhledu přijde, když již pozdě jest? Vzdělaný muž ale nepotřebuje nikomu na pouhé slovo věřit, on rozváživ všechno řečené přidrží se toho, co za nejspravedlivější a nejužitečnější uznává. Proto se také poctivost každé politické strany nejlépe podle toho pozná, jak upřímně se o pravé vzdělání lidu stará *): poctivá politická strana jest přesvědčena, že tím silnější bude, čím vzdělanější bude národ, proto že každý vzdělaný maje svůj vlastní úsudek, rozeznávaje pravdu ode lži, právo od nespravedlnosti, jistě se k takové straně přidá a nenechá se od jiných falešnými praktikami podváděti.

---

*) Nepravíme bez oumyslu pravé vzdělání, a míníme tím takové, kdežto se lidu všechny nepravdivé předsudky z myslí vyvrátí a pro život užitečné pravdy vštípí. Vidíme všude ze zkušenosti, že liberální vlády velice se o školy a jiné vzdělávací ústavy starají, a na ně znamenitou část příjmů zemských obracují: kdežto despotické neb alespoň k despotii nakloněné vlády jenom o vojsko dbají, školy (zvláště školy pro obecný lid) ale všemožně zanedbávají, a na ně pranepatrné výlohy činí. A když přece takové vlády alespoň na oko o školy dbáti musejí, starají se přede vším o to, aby se v nich vyučovalo věcem nepotřebným, rozum nevzbuzujícím, aby se již v mládí občanům nechuť proti učení vštípila, — zkrátka aby obecný lid nepřemýšlel a — neprohlédnul.

Majíce tedy dobré povědomí, že nynější poníženost našich slovanských národů za hlavní příčinu má nevzdělanost a občanskou nevědomost velké části našich krajanů, kteří nevědomky našim nepřátelům sami proti sobě pomáhali a pomáhají, neboť by tito jinak žádným způsobem nebyli měli tolik síly k našemu utlačení: chopila se strana naše všelikých možných prostředků ke vzdělání našeho lidu a mezi těmito prostředky jest nejhlavnější *tisk* a zvláště za našich časů *noviny*.

O důležitosti novin v zemích konstitučních nemyslím zde jakožto o věci již známé slov šířiti. V konstitučních státech musí každá politická strana přede vším o to pečovati, aby počet svých oudů stejněsmýšlejících vždy rozmnožovala a konečně většinu jak v životě vůbec tak i na sněmích sobě získala. K tomu zvláště působiti musí noviny, aby politické smýšlení své strany vysvětlovaly a rozšiřovaly, proti nepříznivcům bránily, zásady protivných a nepřátelských stran vyvracovaly, a pro svou stranu vždy více myslí získaly. Důležitost novin jest tak všeobecně uznána, že to nejlépe z našich protivníků pozorovati můžeme, kteří žádného nákladu nešetří, jen aby noviny ve smyslu naší straně buď zjevně, buď zakryté protivném a nepřátelském vydávati a naši stranu tak oslabiti mohli. Až posud sice všechny jejich pokusy v českém novinářství nevypadly skvěle, poněvadž však neustáli, nýbrž jak se zdá, ještě k větším pokusům se strojí, zvláště pak znamenitými penežitými a jinými prostředky vládnou, bylo by přece možné, že by poznenáhla jejich usilování nám nebezpečná býti mohla.

Za touto příčinou zdá se mi býti v těchto okolnostech nevyhnutelné o svém vlastním postavení tuto něco v krátkosti podotknouti, aby mnozí, jenžto se upřímně a horlivě ke straně naší přiznávají, blíže seznali pravý stav a životní okolnosti „Národních Novin“, které jim až posud z mnohých příčin nemohly býti povědomy, a aby pak podle vlastního uznání svého mohli jednati tak, jak se jim bude zdáti prospěšné. Ačkoli ostatně velmi nerad mluvím o své vlastní osobě, tuto ale jest ona s věcí samou v tak nevyhnutelném spojení, že se nedá dobře odloučiti, pročež mi nebudiž pokládáno za neskromnost, čím se tuto sám o sobě zmíním.

Nepřišlo mi dříve ani na mysl, že kdy budu politické noviny vésti neb dokonce vydávati. Vybral jsem si sice spisovatelství za oučel svého života, maje však před očima hlavně belletristiku, k čemu jsem též potřebné přípravy učinil. S tímto oumyslem odebral jsem se též r. 1845 do Prahy. Když však s koncem tohoto roku stala se změna ve vydavatelstvu tehdejších Pražských novin, byl jsem k redakci těchto a s nimi spojené Včely vybídnut, a přičiněním některých starších vážených spisovatelů také skutečně ustanoven. Od r. 1846 vedl jsem tedy tuto redakci a hleděl jsem prospívati naší společné

věci tak dalece, jak jenom tehdejší absolutní okolnosti dovolovaly. Že se to díti nemohlo bez rozmanitého pronásledování ouředního, uvěří mi snad každý, ačkoli pro svrchovanou tajnost celého tehdejšího ouřadování nic do obecenstva nepřišlo, a jen moje registratura chová v sobě ty rozličné žaloby policejní a moje ponížené repliky. Právě byla naplněna míra má, a měl jsem býti z redakce odstraněn (za příčinou vychvalování tehdejšího liberalního papeže Pia IX. a poukazování na národní snažení Vlachů): tu nastal březen r. 1848 a s ním svoboda vůbec a svoboda tisku zvláště. Zrovna se tenkrát končilo čtvrtletí. Až do té doby nemohly být ovšem ani opposiční, ani vládní noviny ve smyslu nynějším, aneb vlastně byly všechny noviny vládní, to jest censura nedopouštěla pranic tisknout, co se nelíbilo vládě. Dobře však věda, že zároveň s konstitucí a svobodou tisku také vláda se bude po novinách ohlížet, které by ve smyslu jejím psaly a ji zastávaly, a předvídaje že k tomu budou ustanoveny Pražské Noviny: nemohl jsem déle redakci těchto novin vésti. Ačkoli se tehdá ještě ani věděti nemohlo, jaký směr vezme vláda s ohledem na slovanské národy, ba ačkoli ani sama vláda tehdá to nevěděla: musel jsem se vždy obávati, že tento směr nebude snad směrem naší strany, směrem jak by si ho žádali Slované, a že bych tedy jsa redaktorem vládních novin leckdy musel proti vlastnímu přesvědčení jednati. Dbal jsem tedy záhy o to, abych sám založil jiné, nové, samostatné noviny, které bych mohl vždy ve smyslu naší strany redigovati, za kteroužto příčinou jsem je chtěl nazývati Národními Novinami. Podniknutí takové nebylo malé, a poněvadž mi hlavně na tom záleželo, aby tyto nové Národní Noviny co do velikosti a zevnějšku důstojny byly našeho národu, k čemuž však *nanejmín ročně* asi 20.000 zl. stř. nákladu zapotřebí bylo, žádalo podniknutí toto též jakési odvahy; poněvadž však se mi již před tím podařilo Pražské Noviny při znamenitém zvětšení ve formátě od 200 na 1.500 odbíratelů přivésti, odhodlal jsem se i k tomu. Z ohledu toho však, že se již tenkrát dalo sice předvídati časem svým zavedení kaucí, ovšem ale se věděti nemohlo jak veliké budou, a aby tedy kdyby snad tyto kauce tak veliké byly, že bych sám ji nemohl složiti, celé podniknutí neuvázlo: staral jsem se v té věci hned na počátku o nějakou jistotu. Šlechetný vlastenec a můj dobrý přítel hrabě Vojtěch *Deym* slíbil mi na moje požádání nejen podporu v kauci, nýbrž kromě toho se ještě samovolně nabídnul, že mi kdyby se podniknutí moje nezdařilo a já peněžitou škodu utrpěl, tuto nahradí. Tohoto druhého dobrotivého nabídnutí nepoužil jsem, poněvadž se podniknutí dosti zdařilo, a ačkoli v posledních dvou čtvrtletích vydání značně bylo větší než příjmy, postačoval přece ještě posud přebytek z předešlejších k nahrazení tohoto deficitu: když však nařízeno jest složení 10.000 zl. stř. kauce, půjčil mi pan hrabě na moje požádání k tomu

oučeli 5000 zl. stř. (více jsem nepotřeboval) a sice beze všeho pojištění z mé strany, jen na pouhé čestní slovo. Při tom podotknouti musím, že hrabě *Deym*, jehožto politické smýšlení jest jinák každému z jeho kroků a utrpení povědomo, na tendenci novin jiná působení si nikdy neosoboval, než jako každý jiný s námi se srovnávající našinec. Okolnosti tyto zvláště proto uveřejnili za dobré jsem uznal, aby se vědělo, že jsem v redakci a ve směru zcela neodvislý, a že se též Národní Noviny až posud vždy samy udržovaly, na co velikou váhu kladu. Neboť větší část novin nemůže jinak vycházeti, než na subvenci (peněžité podpory), buď jisté strany politické, buď vlády, buď jednotlivých stavů: když se ale noviny jen pouze z dobrovolného předplacení beze všech jiných příplatků udržeti mohou, jest to vždy nejlepším důkazem, že se s jejich zásadami srovnává obecenstvo. Tím ovšem nechci říci, že by se snad všichni našinci ve všem srovnávali neb srovnávati měli s Národními Novinami, neboť kolik hlav, tolik smyslů, a v takovém pádu by snad každý člověk musel míti zvláštní noviny pro sebe: dosti na tom, když se jen ve hlavnějších věcech srovnáváme. Ze ostatně právě v ohledu tomto nemám lehký úkol, abych se všem rozličným stavům, všelikým malým rozmanitostem ve smýšlení osob naší strany alespoň poněkud zachoval, o tom by se každý snadně přesvědčil, kdyby jenom na nějaký čas na moje místo se postavil, a všeliké to trhání a škubání to na pravo, to na levo, to na horu, to dolů za mne trpěl: tuším že by pak byl mnohem shovívavější, když se domnívá být některým článkem, který jsem přijal, uražen.

Co se ostatně směru Národních Novin dotýče — jest každému již za ten celý čas v tak rozmanitých neobyčejných dobách — důstatečně známý: hleděl jsem vždy dle svého nejlepšího vědomí povzbuditi mysli národu, minulá před věky sláva vlasti naší tanula mi vždy před očima, naděje pevná, že možna jest ještě skvělejších časů se dodělati, neopustila mne nikdy i při nejtěžších překážkách. Nemohl jsem se nikdy sńižiti k tak bídnému ponětí o českém národu, abych jeho lepší budoucnost mohl očekávati od protekce některé vlády neb některého dvoru: i člověk jednotlivý, který spásu svou hledá ve protekci, zdá se mi vždy nízký, tím více národ, jenž ze sebe vždy může utvořiti to, co utvořiti chce.

Že já sám od tohoto svého přesvědčení nikdy neupustím, a že též na všech možných cestách vždycky k uskutečnění jeho pracovati budu, o tom mám dobré vědomí a budoucnost to bohdá! nejlépe ukáže; abych však právě na této nynější cestě Národními Novinami dále tak působiti mohl, to ovšem není pouze v mé moci, nýbrž závisí hlavně od podpory našeho obecenstva. —

Každý nahlídne, že pouhá tendence nedělá ještě noviny, a že majíli noviny rychlostí, obšírností a důkladností zpráv a zajímavostí svého obsahu vůbec jiným se vyrovnati, neb dokonce (jak bychom

si přáli) nad ně vynikati, tím větších peněžitých výloh k tomu jest zapotřebí, ku kterým však při tak skromném počtu odbíratelů při nejlepší vůli nikterak vystačiti nemohou. Kdo záležitostem těmto rozumí, pochopí snadně tuto naší materialní obmezenost, když porovná našich novin cenu, s velikostí a počtem odbíratelů jiných novin. Když ku př. Ost-Deutsche-Post při své vyšší ceně a menším objemu přes 5000 odbíratelů má, což ročně okolo 60.000 zl. stř. obnáší, vidí se snadno, jakými prostředky v porovnání k nám vládne. Ovšem že se v tomto ohledu ještě posud s německými novinami rovnati nemůžeme: neboť ačkoliv počet Němců v Rakousích není v celku mnohem větší, než počet Čechoslovanů, přece se k nim až posud větší díl zámožnějších ze slovanských a jiných národností přiznává a je proti nám podporuje.

Časem svým arci bude čtenářské obecenstvo naše zrůstati, avšak již nyní by mnohem větší býti mohlo než v skutku jest, neboť tak malé oučastenství při všech česko-slovanských časopisech vůbec nestojí v žádném poměru k počtu národu našeho i se všelikým ohledem na nynější neprobuzenost jeho.

Národní Noviny byly až posud největším časopisem nejen českým nýbrž i slovanským vůbec, (ani ruské nevyjímajíc, protože v Rusích zase absolutismus brání vývinu časopisectva) každý však v těchto věcech zkušený sám uzná, že při takovém počtu odbíratelů se sotva jen udržeti, nikoli však dále zvelebovati a zdokonalovati nemohou, obzvláště nyní, kdežto snad přece čilejší život politický u všech národů rakouských nastane, tak žeby nanejvejš potřebné bylo, abychom všude (alespoň v hlavnějších městech), schopné spolupracovníky měli, což ovšem bez velikého nákladu docíliti nelze.

Toto vše podá každému, kdo se k naší politické straně přiznává, a komu její vznik na srdci leží, náležité světlo, aby síly a stav těchto novin jak náleží uvážiti mohl, a aby redakci nepřipisoval za vinu mnohé nedůstatky, jejichžto příčiny jsou pouze materialní.

Foederalisté a centralisté.

.I

(N. N. 6. ledna 1850.)

Každý, kdo zná okolnosti naše, mohl již napřed věděti, jakou strašlivou bouři spůsobí asi článek p. *Palackého* o foederaci.

Nyní když již největší mračna tohoto krupobití německého přes naše hlavy přetáhly, a jen sem a tam ve vzdálenějších končinách ještě leckde bručí některý ze snu svého panského probuzený německý centralista: nyní jest již také čas, abychom vyšli zase na

zdravé povětří, podívati se, jakou škodu asi naše osení utrpělo. — Tuším že pražádnou; kdo dříve byl německý centralista zůstal jím, a kdo byl foederalistického smýšlení, byl v něm vším tím, co protivníci naši proti Palackému namítali, ještě více potvrzen. Ve věci této — již napřed to vidíme — nepřesvědčí nikdy jedna strana druhou, ale přehlasuje.

Pan Palacký z příčin nám dobře povědomých a zajisté důležitých odstoupil prozatím z bojiště papírového, což mnozí, kteří si tak rychle a tak rádi všechno hned na svou stranu vykládají, za zjevnou porážku foederalistických zásad vyhlásili. Taková však domněnka jen za příliš směšnou považovati se musí, neboť jsme přesvědčeni a každý také na první pohled viděti musí, že spor mezi centralisty a foederalisty, kdyby to jen na konstituční sněmovní zápas přišlo, nevyhnutelně ve prospěch foederalistů rozhodnut býti musí. Strany obě jsou příliš nestejné, a samo ministerstvo zdá se to dobře předvídati, proto že se opatrně varuje všude přiznati se ke svému centralismu, a vždycky při každé příležitosti říkává, že jest vzdáleno od nemírné a škodné centralisace; při čemž ovšem každý, kdo slova a skutky dobře porovnati umí, tata slova za nic jiného než právě za pouhá slova uznati nemůže.

Úplné rozebírání tohoto předmětu nehodí se ovšem pro nynější dobu, neboť nám k tomu schází svoboda tisku: výminečný stav vojenský nepřipustil by, aby foederalisté počali všemi silami otřásati ústavou od 4. března. Proto také nemůžeme protivníkům svým, kteří pod křídly vojenské moci velmi dobře mohli tasiti zbraň svou proti nám, odpovídati tak jak by zapotřebí bylo, neboť nejhlavnější důvody naše zdály by se snad mnohému (jak se teď říkává) pobuřující.

Tolik však mohl každý sám pozorovat, kdo odporné ohlasy v německých novinách četl, že Němci opírající se proti foederaci příliš mnoho dokázali — totiž nemožnost rovnoprávnosti národní. Snažíce se totiž všemožně, dokázati nemožnost vyvedení návrhů p. Palackého všelikými zdánlivými důvody, dokázali tím, že rovnoprávnost národní nedá se provésti.

Německé noviny tímto důkazem ovšem jen chtěli ospravedlnit nevyhnutelnost nadvlády a panování němčiny v Rakousích: tím ale přivedli celou záležitost na ono stanovisko, na kterém se také rozhodne. Když myslíte, že rovnoprávnost není možná a že panování jednoho nad druhými jest nevyhnutelné, nemůžete přece očekávat, že si dá někdo vaši nadvládu papírovými neb ústními důvody vnutit; nadvláda se jinák nežli silou prováděti nedá, a až to k takovým argumentům přijde, pak teprva zvítězíte-li, musíme poslouchat vaše důvody o nevyhnutelnosti nadvlády *vzdělanějšího* živlu. My ještě posud nevěříme, že jest skutečná a poctivá rovnoprávnost možná, a nedáme se prozatím odstrašiti žádnými nadávkami, žádnými nepoctí-

vými nařknutími a denunciacemi, kterými jsou německé časopisy proti nám naplněny, a z té příčiny vyhledáváme všelikých cest, na kterých by se rakouským národům přátelsky dalo žíti pohromadě. Budete-li však tvrdošijně tomuto snažení našemu překážeti, domnívajíce se tak udržeti nadvládu svou: varujte se, abychom se konečně i my od vás nenakazili a vašich důvodů proti vám neužívali. Známo, že se člověk zlému spíše naučí než cnosti; varujte se tedy, abychom snad časem svým zavedeni vaším příkladem, neupírali také možnost rovnoprávnosti. Naše důvody byly by v tomto pádu ještě silnější než vaše, protože každý nepravdivý důvod jenom v tom poměru přesvědčuje, jak mnoho za sebou má silných páží.

Co se ostatně stálého mluvení německých časopisů o národnosti a o svobodě týče, a toho tvrzení, že svoboda důležitější a přednější jest, než národnost, o tom věru již se nám až hnusí dále mluviti a dokazovati. Jako jednotlivec nemůže žíti rovněž tak bez jídla jako bez pití, tak národ ničemný jest bez svobody rovněž tak jako bez národnosti. Obojí jest stejně důležité. Když ale Němcům, jak oni nám pořád dokazují, na národnosti tak mnoho nezáleží, řekněme jim, ať se tedy u centrální vlády rakouské jedná všechno buď po slovansku nebo po vlasku, a uvidíme hned z povyku jejich proti tomu spůsobeného, že jim na jejich národnosti zrovna tak mnoho záleží, jako nám na naší. Němci se rádi vychloubají, že jsme své vzdělání od nich nabyli; tím ale dělají sobě jakožto učitelům špatnou čest, jestli nás i po všem tom od nich zděděném vzdělání za tak sprostné drží, abychom takové a podobné jejich sofismata a zakruty neprohlíželi.

Budoucně probéreme obšírněji rozličná mínění o spisu p. Palackého pronešená. Ve věci samé myslíme, že se na budoucím sněmu říšském všichni liberální zástupcové slovanští, vlaští, maďarští a rumunští k stejnému mínění hlásiti budou: co se však provedení týče, ovšem budou rozmanité náhledy, jakož ani při věci tak nové a důležité jinák býti nemůže.

II.

(N. N. 8. ledna 1850).

Spor mezi centralisty a foederalisty v Rakousích rozhodnouti se dá docela snadně následující jednoduchou otázkou: Chcete aby bylo Rakousko konštitučně-svobodným státem? — Jestli to chcete, musíte uznat, že se vládnouti musí dle vůle a ve smyslu většiny; budeli se ale vládnout ve smyslu a dle vůle většiny, kterak můžete očekávat, že si většina (to jest 28 milionů Slovanů, Vlachů, Maďarů a Rumunů) dá líbiti nadvládu, panování a přednost tak malé menšiny 7 milionů

Němců? — Ovšem cestou ordonancí; ve formách absolutních, samopanovnických dá se oktrojovat německá centralisace, ale kterak obstojí před říšským sněmem, který se přece jednou svolati musí, a byť by se sebe déle odkládati chtěl? S jakým citem budete moci jakožto rozmazlení Benjamínové vlády vstoupiti do sněmu svých v každém ohledu odstrčených ale v každém ohledu silnějších bratří? Nebudete se stydět za privilegia udělena vám na outraty všech ostatních, za onen strakatý šat sešitý pro vás z pobraných ostatním bratřím kusů? — Či odřeknete se raděj konstituce, abyste se nemuseli setkat s nepříjemnou většinou na sněmu, která od vás bude žádat svých otců dědictví? Někdo sice má od Boha ten dar, že se za nic nestydí, a že by třeba ve spojení s despotismem hledal svůj prospěch: tu ale se najednou sama obrátí zbraň proti vám, kterou jste nedávno ještě, tak hbitě proti nám šermovali. Za času revoluční doby r. 1848 když jste násilným způsobem chtěli utvořiti jednotu německou, vyhlašovali jste nás všude po celé Evropě za otrocky smýšlející reakcionáře proto že jsme se k jednotě německé připojiti nechtěli: nyní ale když ta vláda, proti které jste revoltovali, ještě za náhradu privilegie vám dává a ještě větší v budoucnosti slibuje, nyní nás prohlašujete za rýpaly a revolucionáře pro to samé, že opět nechceme býti v jednotě německé! Vy tedy z jedné huby na horko a na studeno foukáte, jak toho právě sobectví vaše požaduje. Pravili jste, že my pro národnost zadáváme svobodu, a nyní se ukáže, že zrovna naopak vy pro národnost svobodu zadáte, proto že se vaše nadvláda v Rakousích jinak než na cestě ordonanční udržeti nedá, proto že každý říšský sněm s nesmírnou většinou bude proti ní protestovati; i kdyby se všemožně skrze veliký census obmezoval hlas lidu na sněmě, přece se nikdy nepodaří vlaskou, maďarskou a polskou šlechtu i při nejvyšším censusu ze sněmu rakouského vytisknouti, a tak nahradí v otázce této nám ostatním Slovanům hlasy, které ztratíme pro naší šlechty poněmčilost a necitelnost k národu!

A kdo jest tedy svobody milovnější, ten kdo na poctivou většinu hlasů na sněmě se odvolává, nebo ten kdo se pod šos ordonanční vlády ukrývá? —

Všechny servilní vládní noviny a všechny německé nevyjímajíc ani nejliberalnější velmi jedovatě brojí posud ještě proti zásadám foederalistickým článku p. Palackého, a nevíme skutečně které z nich s větší jedovatostí. S velmi předčasnou kvaplivostí volají všechny, že již foederalisté poraženi jsou — a ještě ani nebyl sněm, ještě ani se foederalisté všichni neozvali.

Na ukázku, že se Němci ve svých kvapných a samolibých vítězných pokřikách velice mýlí, uvádíme zde několik novějších ohlasů.

O smýšlení Maďarů podá nám světlost dokonalou následující článek *centralistické* Presse: Dopisovatel z Peště do „Presse“ píše:

„Palackého politické zdání bylo zde s živým oučastenstvím čteno, a přívrženci maďarského trikoloru jsou s českým dějepiscem docela srozuměni, i považují kapitulaci u Vilagoše za novou porážku na Bílé hoře u Prahy. Maďarské noviny budou Palackého politicko-diplomatickou notu ve zvláštních úvodních článcích rozebírati.“ —

Kdo do dnešní naší rubriky *Rumunové* nahlídne, přesvědčí se, že tento národ skutečně již od J. M. C. to žádal, oč se p. Palacký ve svém článku zasazuje, a že každý národ především jednotu svou a všemožnou samostatnost si žádá. Rumunové jsou ze všech národů rakouských nejméně procitlí, a ejhle! i oni již porozuměli svému opravdivému prospěchu.

O smýšlení Jihoslovanů podali jsme již dříve zprávy a tito kmenové dílem na svých snémích, dílem peticemi, dílem skrze důvěrníky své žádali již o všechno to ba ještě i o víc než v článku p. *Palackého* jest vytknuto, a nemůže být žádná pochybnost, že se ve věci samé úplně s námi shodují. Že však i ve vojenské hranici slovanské podobné smýšlení panuje, to ani Němci sami tajiti nemohou.

Vídenský Wanderer píše: „Dle zpráv ze srbské hranice není tamnější smýšlení velmi potěšitelné, a též mezi ouředníky má *národní strana* své přívržence. Vojsko posádkou tam ležící jest dnem i nocí k boji připraveno. Při takovýchto poměrech může se každý domysliti, že známý článek Palackého nesmírnou sensací zde způsobil.“

Jeden z nejváženějších hlasů ale ozval se právě mezi Poláky. Jediné jejich neodvislé noviny *Czas* v Krakově, které kromě toho pro přísnost tamnější vojenské správy jen málo mohou své pravé mínění vysloviti, takto píší v posledním svém čísle:

„Protivníci foederace v tolikerých již projevených hlasích nevnikli ani jeden do hloubi věci o které se jedná, nesměli se měřiti s celou její váhou, pluli toliko na povrchu, chytali se zdánlivých protimluvů nebo nepatrnějších návrhů, které se zásadou samou přímě ve spojení nejsou.

Do této třídy klademe všechny repliky novin „Reichszeitung, Lloyd, Lit. Correspodenz a Ostdeutsche Post.“ Námitky a důvody jejich nejsou dost důkladné; neodpovídají přímě otázce samé, ale usilují její následky porážeti. *Co do nás, my přijímáme docela zásadu p. Palackého* a jestli návrhy jeho nevydrží kritiku (přestati při nich také nechceme) není to vina zásady, ale navrhovatele.

Jak ve věku XVI. a XVII. nemožno a ovšem velmi těžko bylo slíti v jedno tělo, tvořící celek úzce ssebou srostlý, dvě země náboženství katolického a protestantského, jak usilování tohoto druhu roznítily válku, která během jednoho století učinila z celé skoro Evropy jedno veliké zbořeniště: tak za našich časů usilovati o utvoření jednostejné říše na ujmu a škodu národností, jest tolik, co vehnati zem do záhuby války domácí, jest tolik co stavěti se humanitě v cestu.

My nepochopujeme centralisací, kteráby nebyla v odporu s národnostmi, a mínění naše sdílí, jak se zdá, časopis „Reichszeitung", když praví, že skoro všechny monarchie evropejské povstaly ze sloučení různo-národních provincií. Jsou-li nyní jednostejné, tohož původ jest ten, že ty různo-národní provincie v boji s politickou myšlénkou říše zahynuly jako zvláštní těla, z vlastního organismu život čerpající, a staly se toliko mrtvými údy, jichž životním nervem jest ona vedoucí myšlénka v prostředku země, jest vláda ústřední.

Ale byla-li taková změna životního pramene možná ve věcích minulých, stalo se to tím, že tento samorostlý pramen nebyl dostatečně silný, že myšlénka národnosti jsouc nerozvinutá, nemohla se opříti přesile myšlénky politické. A přece již i za oněch věků, když státníci neohnutelnou vůlí a nevyčerpanou zásobou prostředků dosahovali toho cíle, kolik času, úsilí a prolití krve bylo potřeby!

Nyní se věc tato jeví v jiné podobě, nyní základní myšlénkou humanity jest myšlénka národnosti, musí tedy býti podkladem všeliké budovy politické. Zásadu tuto přiznal §. 5. oktroj. ústavy: „Všichni kmenové národní užívají rovných práv a každý z nich má nezrušitelné právo k zachování a pěstování své národnosti a svého jazyka." Když se tedy centralisace bez ublížení národnosti nedá zavésti, což již každý člověk dobré víry přizná, příčí se ona paragrafu udanému.

Kdy jest však centralisace zákonná a kdy je možná? Na obě ty otázky chceme tu odpovědít nedotýkajíce se třetí: „jeliž v monarchii výhodná pro blaho obyvatelů." Každý národ, který se pocítil národem, musel v lůně svém nalezti zřídlo, z kterého proud života rozchází se po všech jeho oudech, musel dojíti všech výminek existence politické. Organisace jeho musí bráti původ a počátek v tomto zřídle, od něho musí záviseti, v něm čerpat síly k dálšímu rozvinu a pokroku. Bez něho národ je tělem mrtvým, neorganickým, jedním slovem, není národem. Zdaž se ale blahobyt celé monarchie může shodnouti s morální smrtí jednotlivých částí. Lzeliž se domnívati, žeby země dobrovolnou rukou podepsaly ten akt samovraždy. V monarchii jednoho národu, jejž víží společná mluva, společné obyčeje, společné děje historické, zkrátka společnost předních a hlavních výminek politického života, hodila by se taková soustava, kteráby loučila části země, ježto ničím jiným nejsou jak oudy jednoho těla s hlavou vládní v čele.

Ale jinačí jest to věc v monarchii z rozličných národů sestávající, v jejímž pojmutí již leží decentralisování. Umění vládnouti záleží tu právě na zharmonování jednotlivých tonů, na dobrovolné srovnalosti různorodých interesů, na sloučení oněch částí společnosti směru a snažení, bez ublížení kterémukoliv dogmatu národnímu provincí. Toliko na tomto harmonickém svazku může se zakládati blahobyt, řád a mohutnost monarchie. Zatím však system centralisační,

jehož přívrženci jsou výše zmíněné časopisy vídenské, boří přirozený ten pořádek, kazí místní harmonii, zbavuje národ myšlénky, jenžto jest jeho sluncem, a těžní punkt každé province usiluje vytrhnouti z přirozeného jeho sídla a přenest kam jinam. Jest to tedy system ustavičného boje a boření, a že takový system na cestě přísně konstituční provesti se nedá, rozumí se již samo sebou. Centralisace tedy žádá přísnosti vojenské, despotismu, kterýby mohl vítězně vynikat z každodenního boje, přikváčovat místní překážky a se silami provincialního života nakládati podle své vůle. My aspoň nemůžeme centralisaci pochopit na jiné cestě, a protivníci naši musí pamatovat, že vláda opírá se o ústavu z 4. března, že život konstituční neshodne se s přísností vojenskou.“

Hlas z Vlach ovšem nemůžeme posud žádný uvésti, proto že tam umlkli na čas všechny hlasy politické; nemůže však býti ani za mák pochybnosti, že Vlachové alespoň tolik samostatnosti si žádají jako my, o čem jejich dosavadní chování ouplně svědčí, jakož i to, že ani sama vláda si posud netroufala tak jako nám jim německou centralisaci vnucovati.

Tím více tedy musíme s ousměchem čísti lživý dopis z Prahy v Oesterr. Reichszeitung p. Landsteinra umištěný, který zde na ukázku též podáváme. Dal si p. L. takto napsati z Prahy:

„Kdo Čechy a jmenovitě Prahu zná, kdo ví, čím jest Palacký slovanské straně, kdo ví, že strana tato až dosavad ve foederaci prohlašovala zásadu, která v této své všeobecnosti jakožto pouhé slovo těžko se dala pochopiti a nesnadno vyvrátiti, musí uznati, že Palacký článkem svým podstoupil hru o vše a že prohrou touto celá slovanská strana se svým foederalistickým smýšlením utrpěla nesmírnou porážku (!!?). To zde i každý cítí (!!?). Centralisté zvítězili, ani nevědí sami jak, nezvítězili oni svou horlivostí, ale vítězství se jim dostalo nevčasnou horlivostí jejich nepřátel. Vítězství jejich jest mnohem ouplnější, nežli se jen naditi mohli, nebo článek Palackého zatřásl veškerou intelligencí rakouskou a tato svým všeobecným souhlasením porazila zásadu foederativní. Ale právě tato jednohlasnost v pronášení důvodů proti této zásadě dokazuje, že nepraktičnost návrhu tohoto na biledni jest a právě to činí porážku tuto na obou stranách tím citelnější. Foederalistická strana nahlíží nyní zcela jasně, čeho se naditi může. První její kapacita se svou hlavní politickou zásadou jest poražena. Kdo a jakou zbraní má ještě bojovati? Silnější zbraň nemá nikdo a s touto nynější co může očekávati v polemice novinařské a na říšském sněmu? Několik přívrženců a sice takových, jejichžto důvody jsou vůbec bez vnitřní ceny. A však bude muset bojovati proti pevným důvodům, proti jednohlasné svornosti nepřátel, kdežto strana tato sama mezi sebou rozdělena jest a v ustavičném kolotání se nachází. Neb i sama „Union“ přinesla člá-

nek soudě dle chiffry od Pinkasa proti návrhu Palackého, a co se až posud učinilo k jeho obraně? Nic leda že Národní Noviny prohlásily, že záležitost tuto zastávati budou. Ale po porážce Palackého nebudou moci oučinkovati, kde by vlastně oučinkovati měly, političtí nepřátelé si jich nebudou všímati. Roznáší se pověst, že Palacký smuten z oučinku své práce z Prahy odjel, nemohu však zprávu tuto vydávati za pravdivou (!!!). Ale zcela přirozené jest, že sám cítiti musí, jak nešťastný jeho návrh byl. Budoucně mu již bude těžko vystoupiti na politickém dějišti a to tím nesnadněji, poněvadž každý outok nepřátelský citu jeho hluboce se dotýká.“

Musíme tedy přede vším upokojiti p. Landsteinra strany odjezdu p. P. který si vymyslil, nebo p. Palacký velmi pokojně pracuje zde v Praze svou historii Husitů, a se srdečným úsměchem čítává p. L. a jeho pánů bratrů články, které se před většinou říšského sněmu jako popel rozlítnou do všech čtyr uhlů světa. Mluviti ostatně o porážce kde ani posud bitvy nebylo, jest zcela důstojno hrdinství bývalých pěstních rytířů na Rýně. Pan Palacký učinil i dle našeho mínění velmi dobře, že odložil zevrubnější provedení a odůvodnění svých *foederalistických* zásad až na ourodnější dobu. Bylo by nám věru líto, aby pro neourodnou hádku s lidmi, kteří bez toho se žádnými důvody přesvědčiti nedají, proto že jen hrubým egoismem nadchnuti jsou, zanedbal p. Palacký tak důležitou práci jako jest popsání dob husitských z jeho péra: kniha, která nebude bez velikého mravního účinku na národ náš český, a které se již dočkati nemůžeme.

Až před sněmem bude bez toho centralista a foederalista, Němec a Neněmec všeobecné heslo v Rakousích, hrajte si chytře jak chcete, přece neošidíte ostatní národy rakouské o jejich dědictví — a pak bude čas ještě zjevněji a určitěji se svým programem vystoupiti.

Jestli že my již nyní povedeme o tom polemiku s některými časopisy, děje se to jen proto, aby se snad někteří slabí z našinců jejich nalíčenými důvody nedali zmásti, kterými jsou nyní všecky německé časopisy jako zaplaveny.

K Jihoslovanům!

(N. N. 9. ledna 1850.)

Jako zlověstné námořní ptactvo před nastávající bouří, tak poznenáhla začínají se roznášeti hlasové o povstání a nepokojích mezi Jihoslovany. Zahraniční noviny francouské, anglické a německé měli nedávno docela určité zprávy o všeobecném povstání v tureckém Srbsku a na hranici rakouské, zkrátka o všeobecném povstání srbského národu. Ačkoli tyto zprávy jsou zcela nepravdivé, víme přece

ze zkušenosti zvláště posledních let, že takové zprávy bývají předchůdcové opravdivých takových událostí. Před červnovými nepokoji v Praze 1848 čtli jsme již o několik dní před nimi zprávy ve Vídenských a jiných časopisech, že v Praze vypukly bouře, z čeho se dá souditi, že jistí pánové buď prorockým duchem nadšeni jsou, aneb že skutečně již dobře o tom věděli na čem jim tak mnoho záleželo.

Jiní časopisy popisují též nespokojenost myslí mezi rakouskými Jihoslovany, a ačkoli nic nepraví o vzniklých bouřích, přece dávají jaksi na srozuměnou, že by se mohly takové bouře co nejdříve očekávati. Vyznáváme, že nás tyto zprávy naplňují nevyslovitelným zármutkem. Nedá se upřít, ba velmi snadno jest pochopitelno, že mezi rakouskými Jihoslovany vůbec, zvláště ale mezi Srby a nejvíce na hranici vojenské panuje veliká nespokojenost, a při tom se ještě i to uznati musí, že tato nespokojenost je spravedlivá. Nepotřebujeme zde ani opakovati všechno to, jak se s Jihoslovany nakládalo před revolucí maďarskou, v čas této revoluce a pony, neboť skoro každé naše číslo obsahuje nějaké protivenství od Jihoslovanů utrpené.

My zde ani nechceme mluviti o tom, že si Jihoslované po ukončené vojně zcela na jiné ústavy a zřízení zemí svých a zcela na jiné svobody naději dělali, a že nyní trpce zklamáni jsou ve svých nadějích: o této věci, ačkoli jest veliký zárodek nespokojenosti, přece bychom nyní ani nemluvili, považujíce to za oběť od ministerstva učiněnou celku říše a jednotvárnosti její. Avšak jsou jiné docela nepotřebné dle našeho mínění, a také ani vládě nic neprospívající věci, které nesmírnou hořkostí naplniti musí srdce každého Jihoslovana. Nač ku př. ustanoven jest p. *Mayerhofer*, muž od Srbů velice nenáviděný za správce zemského ve Vojvodovině? Což nebylo již dokonce jiného? Aneb se to učinilo zrovna na vzdory Srbům, aby dle pověstné zásady se jim dokázalo, že se právě na smýšlení jejich žádná váha neklade? — Jaký jest užitek z toho, že se hranice Vojvodoviny srbské právě tak naznačily, aby se z ní Srbové dle možnosti vyloučili, a hodně jiných národů přibralo? — Proč navzdor všem žádostem není hranice vojenská k Vojvodovině a k Chorvátsku připojena, středověký to ústav, jenž bez toho již za našich časů není ani potřebný? Proč se vůbec tak neupřímně s Jihoslovany zachází, neboť by jistě nevyhnutelnou nepříjemnost, kdyby se jim jen určitě a poctivě oznámila, ještě raději a pokojněji alespoň bez menšího rozhorčení nesli, než to poznenáhlé, neupřímné zapřahování do německého centralismu. Jihoslované dobře vědí, že je poznenáhla čeká osud všech tak nazvaných *„německých provincí“*, přece však netroufá si ještě vláda říci jim zcela svůj oumysl, nýbrž všelijak odkládá, a neurčitými sliby naděje jejich udržuje.

Takovým jednáním odvrátila nynější vláda celou důvěru lidu jiho-

slovanského od sebe, který má nyní po tak nesmírných obětích pro Rakousko snad ještě horšího a sobě protivnějšího stavu se dočkati. Oddanost lidu tohoto byla zajisté veliká — tím větší ale musí být nyní také nenávist, a nevíme jaké dobré ovoce pro budoucnost vydati může!

Z druhé strany by ale byla veliká chyba, kdyby se některé prudči hlavy mezi Jihoslovany tímto jednáním vlády dali zavést k nějakým násilným krokům, které by v těchto okolnostech jenom k záhubě býti mohli jak jim samým tak i společnému prospěchu všech Slovanů rakouských. Každý povážlivý uznati musí, že nyní pro Slovany jedině tichý duševní pokrok pravá cesta jest k někdejšímu blahu, my musíme probuditi dřímající síly našeho národu — pak si naše spravedlivé žádosti samy sebou cestu proklestí, neboť nelze bude odepříti nám našeho práva, když jen budou všechny naše přirozené síly uvědomněny a povědomy svých potřeb a své důstojnosti. Zvláště také musí být jedno z hlavních pravidel našich, aby žádný slovanský kmen v Rakousích nenastupoval dráhu, na kterou všechny ostatní následovati nemohou: neboť jen ve spojení, jen v solidárnosti můžeme něco platného docíliti. Sám o samotě podlehne každý kmen, a nejen že sám sebe zničí, ještě také tím ostatní oslábnou a odstrčeni budou zas na delší čas od dosažení své rovnoprávnosti a národní důstojnosti.

Myšlénky cizozemce, jenž není ani z národu německého ani ze slovanského, o článku Palackého. *)

(N. N. 11. ledna 1850.)

Článek Palackého v Nár. Nov. o foederací a centralisací způsobil, jak se bylo nadíti, velkou sensací, a již nalezáme v novinách vlády a v časopisectvu německy smýšlejícím odpovědí bez počtu. Byla by dlouhá nevděčná práce, chtíti repliky tyto každou a obšírně probrati; my se obmezíme na některé myšlénky o soustavě federační samé a se zřením k nejbližším zájmům rozmanitých národností v říši rakouské.

Stalo se mezi učenými, jenž velikou libost k abstraktním theoriím jeví, nyní obyčejem, že na snahy národní s vysoka hledí a všechnu spásu člověčenstva v mocných centralisovaných státech hledají. Nalezá se ale pravidelně, že hajitelé centralisace, nahlídneme-li jim do svědomí, buď prázni jsou té zdravé přirozenosti a živosti soucitu, z něhož vznikla skutečná hluboká žádostivost blaha a pokroku lidu nás obklopujícího, anebo že z toho centralisovaného státu, jehož zastávají,

*) Článek tento sepsán jest od Angličana.

osobního svého prospěchu a naplnění své ctižádosti se nadějí. Ale mužové tito a mezi nimi i nejabstraktnější státníci, nezaprou přece a ouplně všeliký cit národní na sobě; tak na př. všichni zastavatelé centralisace v Rakousku velmi dokonale jsou sobě vědomi toho, že jejich národnost německá ve skutečnosti jako první fator co se týče zvláštního prospěchu, moci, vážnosti a pokroku národní věci, v říši této skvíti se bude. Znamenati sluší, že skoro výhradně jsou publicisté německého smýšlení ve službě vlády, a pak ouředníci, jenž se o soustavu centralisační v Rakousku zasazují.

Ovšem jest pravda, že pojem státu v jistém politickém ohledu vyšší jest, než pojem pouhé národnosti; ale docela nepravé jest, chtíti tomuto pojmu osobovati nejen prospěšnou stránku co do zájmů materialních, nýbrž také stránku vyšší mravní, křesťanskou. Ovšem by se stránka tato druhá jevila nejlíp, kdyby se veškeré člověčenstvo nechalo mysliti co jeden stát anebo co jedna jednota politická, jejíž úřední vláda by některými všeobecnými zákony a stejnou nestrannou láskou a péčí o dobré obyvatelů všech dílů světa se starala. Ale myšlénka všeobecného světoobčanství za našich dob není než marný sen; ve skutečnosti vidíme nyní v soustavě státův na zemi, jmenovitě v Evropě, zásadu soběctví, podpíranou lstí diplomacie a hmotnou sílu vojsk, v rozmanitých snaženích po osobním prospěchu před státy druhými, vyslovenou ve spůsobu tolik národném, jak to ve hnutí národností sebe náruživějších jedva lze nalezti. Zásada soběctví jeví se v politice všech států skutečně ve způsobu mnohem zřejmějším, nežli v pěstování národnosti, poněvadž ve snahách národních zvláště svítá zásada lásky k bližnímu, nejpřirozenější vlastnosti soucitného srdce, jakož neméně bezprostřední praktický moment, totiž plnění povinností nejbližších. — Šířeji mluviti o věci této, bylo by zbytečné; každé šlechetné srdce pochopí přirozenost a praktičnost ve snaženích po neodvislosti a vzdělání národním. Ovšemť že snaha ta v prvním počátku svém ospravedlněná a šlechetná, může se převrhnouti a státi jednostrannou, soběckou.

Zásada křesťanské lásky, rovnoprávnosti a vzájemné podpory mezi rozmanitými národy jest ideal a konečný cíl k němuž člověčenstvo píliti má. Zásada tato ale, budeliž ona moci být podporována v centralisovaném státu složeném z rozličných národností? Jak to bude ve skutečnosti státi na př. v Rakousku s rovnoprávností? Kdo podle dějepisných zkušeností soudí a nestranný jest, neupře, že Palacký trefil do pravdy, pravě o Slovanech v Rakousku: že mohou jmíni býti de jure oprávnění, de facto ale v státu centralisovaném jimi nebudou. Lidé německého smýšlení a služebníci vlády, vědouce dobře pravdu těchto Palackého slov, obcházejí ve svých replikách tento punkt, jak jen mohou. Jednají o jeho důvodech, jakoby tytéž, na jiné půdě byly stavěny; podkládá se mu nenávist k Němcům atd.

proto že kojí soucit ke svým kmenovcům a hledí se pohnútky jeho nedůstojně osočiti. Neprohlídajíce ke spravedlivosti zásady federační, uštipkují nad možností provésti ji v Rakousku prakticky. Co se této poslední věci týče, já jako cizozemec nechci o tom vysloviti se; podotknu jen mimochodem, že se v soustavě federační v Rakousku nejedná o prostě úplné oddělení všech národností, nýbrž o takové rozdělení na korunní země a provincie, by rozličným národnostem v hlavní věci mohlo býti dopuštěno volně politicky se vyvinovati a povznášeti. Co do zásady národnosti jakož momentu politického, tož před nedávnem přinesla „Allgemeine Zeitung" některé myšlénky o spisku hraběte L. Thuna, kteréby Slovan uvážiti měl. Idealně abstraktní podklad, na němž pan hrabě staví své kruhovité důvody, tam jest dokázán, a doloženo, žeby kdyby jeho učení otsátu bylo pravé, také Němci neměli žádného práva, toužiti po národní politické jednotě, k čemuž že nikdy přisvědčeno býti nemůže. — A skutečně kdo k dějům přítomnosti opravdové zření obrací, přisvědčí, že se výrok ten shoduje se smýšlením všech německých politiků, vymíně předně demokraty socialní, kteří blouznějí ve snách o všeobecném světoobčanství, a pak všechnu šlechtu dvorskou. — Osobuje-li se tedy pro Němce čistě národní podklad jejich státu, pročby se mělo zazlít Slovanům, že národní svůj živel soustavou federační v Rakouském státu pokud možné pěstovánu mít chtějí?

Chladným lidem rozumovým, abstraktním státním politikům v Rakousku s jich více méně vysokým stupněm německého smýšlení zdáť se ovšem prospěchem pro všeobecné vzdělání nemalým, kdyby němectví, tak nazvaný německý duch víc a šíř si razil cestu v Evropě; ale za přirozené a prostě křesťanské i mravní musí se uznati, když šlechetní, vzdělaní údové neněmeckých národností v Rakousku kmenovce své nechtí vidět zkráceny, a když síly své co možné věnovati chtí vývinu národního života, jakožto nutné výmince má-li příště vzdělati se vyšší smysl světoobčanský vůbec. Může-li se toto ale s prospěchem díti v centralisovaném německo-rakouském státu, byť i zásada rovného práva všech národností de jure prohlášena byla za zásadu přední?

Zachování zásady centralisace v Rakousku přivede živlu německému, řeči a mravu německému, vůbec celému němectví velký prospěch před druhými živly národními. Rovnoprávnosti národností samé musí se ovšem rozuměti vždy *caeteris paribus.* Dobyli-li se někteří národové příčinou výhodnější zeměpisné a jiné okolnosti prodlením času na vyšší stupeň blahobytu a osvěty před druhými: jeť přirozená věc že budou před těmito v prospěchu. Nebudeť vzdělaného národovce tak krátkozrakého a pošetilého, aby hledal ochranu a zátvor před duchovními přednostmi jiného národu na způsob ten jak to činí stavové, jenž nemajíce sami potřeb přirozených pro velkolepou fabri-

kaci, průmysl svůj vysokými ochrannými cly pěstovati a rozšiřovati hledí. Avšak slušné jest přece žádati, by se k přirozeným výhodám, z nichž se jeden národ před druhým raduje, přidružovány byly ještě ony, které skrze centralisací ve státu složeném z národností smýšených jednomu z těch národů obzvláště připadnouti musí. Pomněmež jen na následky ouřednické hierarchie hlavně německy smýšlející, a na její dozor a poručnictví nad obcemi; pomněmež na následky užívání jednacího jazyka německého ve všech záležitostech jenž mají důležitost vyšší než pouze podřízenou místní; pomněmež na německy mluvící oustřední sněm v městě německém . . . a každý myslitel pozná, že Slované a druzí neněmečtí národové v Rakousku nejsou hrubě lépe v tom nežli byli před rokem 1848. Skrze centralisací vzdálí se jednání a rozhodnutí o všech vyšších pospolitých a politických otázkách od národů neněmeckých přílišně a tak duch jejich politický, vzdělání jejich vyšší příliš málo podpory míti bude. Kde kdo zná poněkudž život úřednický, pozná snadno, kam se obrací zraky služebníků statních. Jaké pokušení nastane pro slovanské a jiné neněmecké úředníky, (pakli jim o jich vlastní štěstí a postup běží) by ke snahám národním aspoň vlažní byli, zas ale pro zájmy centralisujících mocníků nejvyšší horlivost rozvili!

Ale kromě těchto dotknutých, šlechetných pohnútek jenž muže jako Palackého a jiné přiměly aby vyššího vývinu vyhledávali pro své kmenovce prostředkem národního a přímě veřejného politického života, jsou důležitější, všeobecné důvody proti centralisující po jednotvárnosti bažící státní politice s jejím bürokratickým mechanismem, jenž všeliký smysl pro veřejné záležitosti a pro osobní národní život zadušuje. Palacký ve svém článku obmezil se na to, poukazujíc jediné na tento punkt. Není ani náš úmysl vnikati do podrobností, poněvadž jest z dějin známo, kterak všichni šlechetní v pravdě velcí státníci a přátelé lidstva přáli zásadě svého sobě určení, osobní svobody a osvěty, pěstujíce život obecní, provincialní a národní. Nechalo by se dovoditi z dějepisu i z přirozenosti lidské, že každý tuze centralisovaný bürokratický policejní stát zárodky pádu nutně v sobě chová. — Že otázky politické potřebí jest uvažovati na stanovisku skutečných okolností k docílení praktických výsledků, netřeba nám říkati; my nenáležíme do počtu blouznivých politiků tak nazvaných srdečných. Hledíce k velmocím evropejským, ovšem se bude tvrditi, žeby postavení Rakouska zavedením federace příliš seslabeno býti mohlo; odpověd na to hledejme v příkladu obcí severoamerikánských kde vláda ústřední ve všech jinozemských politických otázkách pevnou se jeví, co zatím v každé části tohoto souboru stavův panuje neobyčejná samostatnost, co do otázek vůbec důležitých a pospolitého dobrého se týkajících. — Popatříme-li pak na Anglicko, najdeme, že všechny kroky násily a lstí nestačily ku přemožení ka-

tolického živlu, a následky obmezení národního ducha v zemi této přispěly spíše k oslabení než k otužení Anglicka co velmoci. Který jest nyní konec stoletých útisků? Buď se Irsku musí povolit zvláštní parlament anebo půjde kmen keltický v této části země své záhubě vstříc, zoufaje o národním politickém žití svém, umíraje hlady a vycházeje ze země. Politikové němečtí nejeví žádný nedůstatek soucitů k ubohým Irům a jich politickým vůdcům. Z jaké příčiny jsou tak lhostejní k osudu Slovanstva v mocnářství rakouském, a tak neunavení v osočování pohnútek všech jeho politických vůdců? Odpovědi netřeba hledati dlouho: V otázkách politických jakož skoro ve všech jiných, zakládají se náhledy a úsudky lidu mnohem více na interessu nežli na rozumu!

Česká gymnasia.

(N. N. 14. ledna 1850.)

Soudíc podle bezpečných zpráv z Vídně, budou gymnasia v Čechách podle národnosti tak rozdělena, že se vedle čistě německých založí také čistě česká, což jest mínění pana ministra osvěty hraběte Lva Thuna. Jiné mínění v komisi proti tomu bylo to, aby se na gymnasiích oba jazyky zemské stejně pěstovaly, tak aby každý vzdělanec v Čechách obou řečí dokonale mocen byl.

Musíme vyznati, že dosavadní kroky p. ministra osvěty podávaly nám dobré svědectví, že v oboru jeho časem svým skutečně rovnoprávnost nějaká vznikne, ačkoli nám častokráte posud orgány podřízené zamezily užívání dobrého oumyslu pana ministra; a jsme též přesvědčeni, že p. ministr osvěty jest k Slovanům nejspravedlivější z celého ministerstva.

Právě proto však za povinnost si klademe, upozorniti pana ministra na jeden zlý následek takového jeho systému gymnasialního.

Kdyby byla již národní rovnoprávnost v Rakousích provedena, kdyby již byla šlechetná myšlénka tato oděla se do nějakého určitého těla, zkrátka, kdybychom již asi viděli černé na bílém, co to znamená rovnoprávnost: tehdy by byl plán páně ministrův jistě nejvýbornější.

Ale nyní, kdežto člověk bez dokonalé známosti němčiny nemůže být v Rakousku ničím ani kaprálem u vozatajstva, ani topičem neb peslem u některého ouřadu: nyní se založí čistě česká gymnasia. Dobře! Každý ví, že veliká většina nejde do škol a na gymnasium proto, aby se vůbec jen vzdělala, nýbrž hlavně proto, aby tak rodičové synům svým opatřili časem svým nějaké živobytí, nějaký ouřad atd. atd., kdož tedy z českých rodičů může rozumným spůsobem v

těchto okolnostech děti své na pouze české gymnasium odevzdati. Dejme tomu, že by se, jakož skoro jisto jest, i na těchto gymnasiích němčině co obligátnímu předmětu vyučovalo: ví se však dobře ze zkušenosti, že se v takovém pádu mládež nanejvýš tolik ve škole naučí, kolik ke zkoušce zapotřebí, nikoli však tolik, co život potřebuje.

Následek tedy bude takový, že čeští rodičové své děti nevyhnutelně na německá gymnasia posílati musí, že tudy česká gymnasia jenom jako nějaká koncese ultra-českým přepiatcům se považovati budou, a nikoli poměru k obyvatelstvu přiměřeného počtu žáků nedosáhnou, z čehož pak nepříznivci naši (které p. hrabě Thun tak dobře jako my zná, poněvadž s nimi sám literární půtky vedl) z tohoto zcela přirozeného úkazu s velikým pokřikem uzavírati budou, že sám český národ nechce být po česku vyučován!! Tak nám může býti dobré mínění p. hraběte místo užitku ještě na škodu.

Něco jiného by arci bylo, kdyby již zákonem vyřknuto a zcela jisto bylo, že každý vzdělaný Čech, třeba jenom tolik německy uměl, co ke srozumění-se nevyhnutelně zapotřebí jest, mohl býti v českých krajinách ouředníkem, knězem atd: pak by ovšem taková gymnasia byla na svém místě. Máli tedy p. ministr osvěty již nyní jistou naději, že takový spůsob rovnoprávnosti vláda dobrovolně zavésti obmýšlí (o čem ale my až posud pochybovati musíme), pak ovšem jeho plán zcela jest na místě a všechnu chválu zasluhuje.

Jinák ale by nám nanejvýš škoditi musel, ačkoli se zdá býti příznivý — a museli bychom tak nazvaným utraquistickým gymnasiím v každém ohledu přednost dáti.

Vládní kroky.

(N. N. 15. ledna 1850.)

V časech jako jsou nynější pozoruje se každé hnutí vlády mnohem pozorněji a bedlivěji než jindy, což se přirozeně vykládá tím, že vláda odstranivši všechny ostatní přirozené síly státní sama jen činnost sobě ponechala a na dějišti sama stojí, učinivši z veškerého lidu jenom diváky.

Že již po několik dní zemské ústavy, které po sobě ve Vídenských novinách vycházely, najednou zastaveny jsou, právě v té době, když měla štýrská, tirolská a moravská a česká vyjíti, nemohlo zůstati nepozorováno a našlo též jak obyčejně bývá, mnoho rozmanitých výkladů. Jeden z nejobecnějších jest tento, který se alespoň zde v Praze dosti zhusta věří: Až posud vydala vláda jenom zemské ústavy menších německých zemí, nyní však přišla k zemím jako jsou Čechy, Morava, Tirolsko, Štýrsko, kdežto centrali-

sace větší odpor nalezá, kdežto touha po větší samostatnosti a autonomii zemské vůbec rozšířena jest. K tomu ještě tyto země jakožto dvounárodní, poněkud činí větší obtíže ve zřízení zemském. Že se tedy najednou přestaly ústavy zemské dále prohlašovati, a zrovna při těchto zemích, vykládá se dobrým spůsobem tak, že vláda dobrovolně chce těmto zemím nějaké větší samostatnosti poskytnouti.

Domněnka tato nezdá se nám tak příliš nejistá, tím méně proto, že bez toho nyní vláda zemím vlaským a bývalým uherským jiné ústavy a zcela rozličné dáti si umínila, než jsou ty právě ve Vídenských novinách prohlášené: jestli se tedy vláda v jednom ohledu uchýliti musí od jednotvárnosti a ouplné centralisace celého Rakouska, proč by to také jinde učiniti nemohla? zajisté že by ústavy zrovna takové, jako posud ohlášeny jsou pro země malé německé, s největším odporem se potkati musely nejenom v Čechách, nýbrž i v Tirolech a ve Štýrsku, a tedy jsou ty samé příčiny, pro které dáti chce vláda uherským zemím jiné ústavy, též i v těchto svrchu jmenovaných zemích ouplně platné.

Často se nám se strany vládní vytýká přepiatost, přílišná nespokojenost atd., když proti mnohým ustanovením vlády námitky své činíme: zdá se nám ale, že by se právě vládě leckdy přepiatost (ovšem z jiné strany) mnohem spravedlivěji mohla vyčítati. Vláda zná dobře smýšlení lidu zvláště v našich krajinách, tážeme se ale jak mnoho tomuto smýšlení za dost činí? Mohlo by se říci, že se skoro v ničem dle tohoto veřejného smýšlení neřídí.

My jsme ani nemohli očekávati, aby zemská ústava naše od ministerstva byla vypracována v tom duchu, v jakém si ji přejeme: ale že by mohla býti taková, jako již ohlášené ku př. pro horní a dolní Rakousko, toho jsme se ani nenadáli. Dobře se pamatujeme, že se po rozpuštění sněmu říšského v ministerských poradách ve Vídni zcela jiný menší census a jiné zastoupení pro Čechy ustanovilo. Třída největší daň platících měla býti též zcela jina, neboť tenkrát měli tuto třídu tvořiti všickni ti největší daně platící, na které dohromady celá třetina přímé daně rozvržena jest, kdežto nyní jenom ti budou do první třídy patřiti, kteří 500 zl. přímé daně platí. To ale jest nesmírně veliký rozdíl a znamenitý krok nazpátek, z čeho by se souditi dalo, buď oč byl hrabě Stadion liberalnější než pan Bach, neb oč se za ten čas okolnosti pokazily!! —

Co se lhůty svolání českého sněmu týče, zarmoutilo nás nejvíce to, že musíme souditi listopad t. r. za lhůtu k jeho sestoupení: již kolikráte jsme na to poukázali, že Čechy neměli v roku 1848 žádný sněm, kdežto všechny ostatní země mnoho nejpotřebnějších domácích záležitostí si v tomto roce zaříditi mohly na zemských sněmích. Jen v Čechách se ještě od počátku svobody ústavní již po dvě léta ani nejmenší státi nemohlo. Z toho ohledu se již tolik žá-

dosti z celé země povzneslo o brzké svolání sněmu, nezdá se ale, že by vláda jakýsi ohled na ně vzíti chtěla. Jsme nyní velice žádostiví, budeme-li též až do listopadu čekati na svůj zemský sněm!

Co se potřebnosti a užitku obležení týče, netroufáme si nyní ani ceknout, a již jsme si velmi zvykli na potřebnost vojenských zákonů. Jestli ale ministerstvo myslí, že se zde skrze obležení mysli upokojí tak, aby po jeho zrušení snad žádné politické přepiatosti se nedály: nemyslíme že tohoto oučelu někdy dosáhne. Ostatně ale půjde tyto dni od městské raddy žádost o zrušení stavu obležení do Vídně, a uslyšíme brzy jakou odpověď dostane: zároveň slyšeti jest, že se po Praze přičiněním známého *Dra. Fischera* podepisuje žádost o delší trvání obležení. Kýž by chtělo ministerstvo jednou alespoň Šalomounský rozsudek vydati a oběma stranám zadost učiniti. Kýž rozhodne ministerstvo takto: Stav obležení budiž v Praze na žádost městské raddy zrušen: poněvadž ale podepsaní pánové o delší trvání jeho žádají, staň se jim každému ad personam dle vůle, a budiž s nimi, kdykoli se provinî, dle vojenských zákonů nakládáno!!

Ponížený a satyrický dopis redaktora Národních Novin z Prahy k panu redaktoru Moravských Novin do Brna.

(N. N. 2. pros. 1849.)

Vaše Veličenstvo!

Jistě že se tomu již celý slovanský a protislovanský svět dávno a velice divil, že již tak dlouho my dva redaktoři v bázni Boží a v svatém pokoji spolu žijeme, a že po ten celý čas, co naše noviny vycházejí, ani jednou se příležitost nenaskytla, abychom se spolu trochu pohádati mohli. Přiznávám se, že i já sám jsem často se divil této na světě neobyčejné a posud nevídané holubičí mírnosti dvou sousedních redaktorů, až jsem si konečně tento neobyčejný úkaz přírody vysvětlil tím, že království lva jest na zemi a království orlice v povětří, a tak že se nikdy jejich territoria nemíchají.

Konečně ale zvítězila přece moc přírody, a v č. **272** novin pod redakcí Vašeho Veličenstva vycházejících dočetl jsem se následujícího článku znamenaného *ch* z Vídně:

„Ano upřímně vyznávám, že ta polemika v Národních Novinách velmi se mi příčila; zvláště to poslední ponaučení, kde se dotýkalo osobnosti, bylo velmi nešetrné, i ty Moravské Noviny musely potajmo kopnuty býti, an Národní Noviny jedince co orgán slovanských záležitosti na Movavě byly kanonizovány. Důvěřuji v humor p. Havlíčka, že vyloží dopisovateli, že až na ty jisté články, jenž věru ani

Jednotě ani Slovanstvu neprospívají, leč by slovanské záležitosti byly viděny v různicích, o moravských věcech vybírá z těchto Moravských Novin, jak to znamení M. N. dostatečně osvědčuje. Velmi chloubně tedy ten dopisovatel sebe držel za Slovanstvo na Moravě. Kdyby byl „Večerní list Pražský jmenoval za orgán Moravy, to by bylo jiné; tam jest dopisů z Moravy dosti, při nichž nestojí „M. N." Kdo tedy nečte ty Moravské Noviny, ten to má za původní dopisy, a to by se bylo hodilo dopisovateli. Avšak já Vám piši o věcech z Vídně, o nichž byste věru měli v Brně lépe psáti, ale věda, že Vy nepočnete, vybízím Vás tímto, i povím Vám při této příležitosti, proč ty Moravské Noviny mají tolik tajné nepřízně. Za prvé málo nadávají, a také málo chválí. Nemá tedy ani přítel ani nepřítel dosti. Za druhé nepodaly se žádné straně výhradně, nýbrž jdou samostatně, a to jest veliký hřích. Samostatný člověk všude jest nenáviděn. Za třetí rády jsou když mohou vládě tím posloužiti, že hledí šířiti důvěru a dobré naděje. To jest proti módě. Noviny mají buráceti, mají všecko posypávati pepřem, a k zapití podávati vodky silné; musí býti proti všemu, co vychází od vlády, ať tomu rozumíme neb nerozumíme. Neb (to však neporaďte dále) můžete v novinách se plazit, ale za to soukromně mluvte jak Robespierre, aneb jak pevný červený republikán, nuž to řeknou o Vás, jiné jest řemeslo, a jiné jest osobní smýšlení. Ten chlap jest znamenitý svobodomyslník, to jest Vám genius, ten by Vám svět převrátil: ale co, když má ruce řemeslem posmolené, a kus chleba musí míti každý člověk. Vidíte, tak se může všecko vyrovnati."

Budeť ještě V. V. povědomo, že v každém člověku dle neodvolatelného a proto moudrého řízení Božího vedle ducha cnosti také kousek ducha Belzebubova sídlí, a po přečtění tohoto Vašeho článku zaplesal velice ten kousek ducha Belzebubova sídlící ve mně. Napřed hned po přečtění měl jsem sice oumysl napsati si také proti Vašemu Veličenstvu dopis z Vídně pod firmou *ch*, pak ale při chladnější krvi odhodlal jsem se k tomuto přítomnému dopisu.

Nevím jesli také na Moravě dostávají redaktoři o sobě tak mnoho hrubých a tak pochvalných psaní jako v Čechách, to ale vím, že na Moravě redaktoři pochvalné dopisy často o sobě ve svých novinách otisknou, co se v Čechách až posud nedělo. Kdykoli se vyskytlo v některém dopisu k nám pochlebné nosu redaktorskému místečko jako jsou „oblíbené vůbec" atd. vždy nemilosrdně přeškrtla naše červená oktrojující hrudka redaktorská takovou samochválu, o které naši před světem skryté cnosti nejlépe vědí mnozí naši páni dopisovatelé, na jejichžto svědectví Vaše Veličenstvo odkazujeme.

Avšak jakož spravedlivý dle velmi vznešeného výroku každodenně 99krát chybiti musí, tak byl mezi oněmi 99 poklesky jednoho našeho dne také ten, že jsme jednomu p. dopisovateli z Moravy za-

pomněli vyškrtnout to místo, kterým Národní Noviny nazval hlavním slovanským orgánem na Moravě. Račte být ale ubezpečen, že mne pak celý týden pro tento poklesek nesmírně hryzlo svědomí, neboť dobře vím, že Moravské Noviny od valného a toho času suvrénního sněmu moravského za hlavní slovanský orgán na Moravě ustanoveny jsou, a že tedy jest vox populi vox Dei.

Že toho tedy velice lituji, poněvadž jsem onomu panu dopisovateli k jeho „polajemnému kopnutí“ Moravských Novin a tudy ke kanonizování Národních Novin ovšem z nedopatření svůj vlastní střevíc půjčil: o této mé lítosti račte být ubezpečen. Poněvadž ale sám Bůh k vůli pravé lítosti všechno odpouští, doufám, že i Vaše Veličenstvo pro mou lítost mi odpustiti ráčí, že nemám tolik humoru, abych při všemožné skromnosti nahlížeti mohl, že kromě té poslední, mrzuté polemiky všechno ostatní o Moravě z Vašich novin vyjímámo a že tedy zhola nic Slovanstvu na Moravě prospěšného Národní Noviny neobsahují, leč by to byly z Moravských Novin uzmuly. Vyznávám sice s lítostí svou vinu, že mnohé články místní z Vašich novin vyjímám, ku kterým ale pak znamínko M. N. přisaditi nikdy nezanedbám, aby mne nikdo v podezření míti nemohl, že jsem je sám sepsal.

Při tom ale všemožně doufám, že z těch ostatních mnohých článků v Národních Novinách obsažených a s M. N. nepoznamenaných přece ještě leckterý Slovanstvu na Moravě prospěšný býti může, ovšem jen pod tou výminkou, kdyby totiž Vaše Veličenstvo ze svého od moravského sněmu obdrženého výhradního privilegium na hlavní slovanské organství v Moravě také mně ubohému Čecháčkovi částičku laskavě přepustiti ráčiti chtělo. Abych ale Vašnost tím snadněji k tomu naklonil, povím Vám, proč mají Moravské Noviny tolik zjevné nepřízně. Váš p. dopisovatel ch. píše Vám příčiny tajné nepřízně, že totiž málo chválíte, málo nadáváte, že nesloužíte žádné straně, že jste samostatné, že sloužíte vládě rozšiřováním dobré naděje a důvěry, že neburácite, nesypete pepřem, nezalejváte vodkou; to všechno ale držím za špatnou radu. Já k. př. zrovna naopak mám mnoho zjevné nepřízně, právě proto, že rozsívám a rozšiřuji důvěru k vládě a dobré naděje. Abyste mi rozuměl, musím doložiti, že jsem všechnu svou důvěru a dobrou naději ztratil, ale když jsem ji ztratil, zasel jsem ji, rozšířil jsem ji, proto že ji někdo jiný najíti musel: a právě pro takové rozšiřování důvěry a dobré naděje, trpím velmi mnoho zjevné nepřízně. Že málo chválíte, to bych nemohl říci, a právě proto trpíte také zjevnou nepřízeň. Poněvadž nesloužíte žádné straně, proto Vám také žádná neposlouží; člověk musí být buď studený nebo horký, na žádný pád ale nesmí být tak, zrovna tak samostatný jako moravský zemský výbor, a zrovna pro tuto samostatnost zcela congruentní s moravským zemským výborem trpíte nejvíc zjevné ne-

přízně. Že nesypete pepř a nepodáváte vodky silné, proto máte také tuze mnoho zjevné nepřízně; neboť za našich časů pokazili jsme si rozličnými od jistých odpovědných pánů uvařenými jídly tak velice žaludek, že bez pepře, vodky ani bychom neobstáli. Pročež máte-li jaký pepř a vodku, jen s tím ven. Co se v dopisu p. ch. týče Moravských Národních Novin, na to neodpovídám.

Konečně ale ještě svou neobyčejnou titulaturu objasniti musím. Pozoruji již dlouhý čas, že mezi jinými reformami také titul Jeho Veličenstvo v Moravských Novinách vynalezen a nejprvé užíván byl. Poněvadž toto slovo u nás až posud užíváno nebylo, pročež ještě v národu žádného významu nemá, a poněvadž jsem myslil, že se Vám tento titul přede všemi jinými nejvíce líbí: doufal jsem se Vašemu Veličenstvu tak nejlépe zavděčiti, dle zásady, kdo chce kam, pomozme mu tam.

Ostatně jsem a budu vždy, pokud vysoké a vyšši mocnosti tomu nezabrání, redaktor Národních Novin.

Proti Deutsche Zeitungu.

(N. N. 18. ledna 1850).

Uznáváme za dobré čtenářstvu svému podati v doslovním překladu jeden článek zdejších německých novin ze 16. čísla. Deutsche Zeitung píše z Prahy dne 14. ledna:

„Národní Noviny přinesly ve včerejším čísle zprávu, že o organisaci gymnasií ministrovi kultu činěny jsou dva návrhy; dle jednoho mají býti gymnasia vzhledem na vyučovací řeč přesně od sebe oddělena a pročež gymnasia čistě německá a čistě česká zřízena, kdežto druhý návrh vychází od zásady utraquistické. Pan ministr prý se vyslovil pro první náhled, p. Havlíček považuje v lednu 1850 druhý návrh za prospěšnější pro slovanské interessy; pamatujeme se však, že Národ. Nov. v r. 1848 a 1849 zcela jinák o věci této smýšlely, i musíme se změně takové slušně diviti; důvod, jehož platnost se hlavně vyhlašuje, žeby čeští rodičové děti své dali na německá gymnasia, a žeby české školy prázdné zůstati mohly, nemůžeme považovati za rozhodující, nebo by prý rodičové k tomu byli pohnuti jedině tím, že německá řeč potřebná jest k dosažení úřadů a důstojenství; (nezdá se, že by p. Havlíček za to měl, žeby německá řeč i řemeslníkům užitek přinášeti mohla.) Ale strana Nár. Nov. považuje řeč za jediné a výhradní palladium národnosti, svobody, materialního a duševního pokroku, jak by se mohli naleznouti rodičové nad svými povinnostmi tak zapoměnliví, aby k vůli ouřadu obětovali nejskvostnější klenot jejich dětí — řeč. Přijmutím soustavy, dle které

gymnasia přesně oddělena býti mají, chtěl pan ministr kultu klestiti cestu čistě české, původní a přirozené osvětě, k jejížto dosažení Slované ode dávna již svými snahami zaměřují, a výhradním zavedením české řeči při prvním vyučování chtěl zastaviti šíření se jedu německé vědy a osvěty a nemožným učiniti pomíchání se Čechů s německými gojimy. Mimo to prohlašoval pan Havlíček a jeho strana při každé příležitosti, že učení-se německé řeči a jí sobě přiosobení spojeno jest pro Čechy se ztrátou času nenahraditelnou a žádnými výhodami neospravitedlnou, a že se tak vyučování v materialních známostech zanedbává způsobem, který se nijak zodpovídati nedá. I my z německého stanoviště držíme se náhledu tohoto, považujeme ale s jistými modifikacemi učení-se české řeči pro německého studenta též za překážku v dušením pokroku a musíme tentokráte na základě argumentace páně Havlíčkovy uzavření p. ministra kultu ouplně schvalovati."

Každý vidí na těchto ironických slovech, jak sytý dokazuje hladovému, že jest hlad zdravá věc. Deutsche Zeitung opatrně vynechala z našeho článku nejhlavnější náš důvod, totiž že by takové zřizování pouze českých gymnasií jen v tom pádu dobré bylo pro nás, kdyby národní rovnoprávnost skutečně byla provedena.

Co se ostatně špiček o našem přeceňování jazyka týče, musíme Deutsche Zeitung ubezpečiti, že si jazyka svého o nic víc ale také o nic méně nevážíme, než Němci své němčiny, a že tedy z toho ohledu se míníme ve všem, co se jazyka týče, jen podle příkladu Němců řídit, a doufáme tímto spůsobem toho docíliti, že nám nebudou moci nic vytýkati, proto že ve všem budeme jen dle nich jakožto svých mistrův v této věci se spravovati. Budeme tedy ku př. o to dbáti, aby p. Makovička ode všech ouřadů jenom *české* dopisy dostával, tak jako redaktor Národ. Nov. německé dostává, aby se hrálo v Praze 6krát týdně česky a dvakrát německy, aby hercové českého divadla dostávali po 1500 zl. stř. a hercové němečtí po 20 zl. na měsíc, aby se u všech ouřadů všechno jen po česku jednalo, a jen při každém nějaký německý translator se držel k vůli rovnoprávnosti, aby se na vyšších školách všechno jen po česku přednášelo, a jen sem tam nějaký docent německý zdarma neb za mizerný plat rovnoprávnost representoval, kterému by se také v přednáškách jeho ani netopilo, a kterému by také zas nějaký Matějka hrubosti činil atd. atd., což všechno ani vypočítávati nechceme. Pak až toto všechno zavedeno bude, řekneme také tak, jako nyní p. Makovička říká, že nám na národnosti nic nezáleží, že jest svoboda hlavní a přední věc, že jsou to marná sočení a dráždění a přepiatosti, které jen tak někteří ultras provádějí, o kterých německý národ nic slyšeti nechce, že my chceme pokoj v zemi, a že takové hádky o jazyk jen nepotřebné a škodné různice mezi bratrskými národy plodí atd. atd. Jsme žádostiví, coby

asi p. Makovička a jemu podobní pánové tomu řekli, kdyby se s nimi tak dálo, jak se s námi děje, což oni sami jakožto poctiví lidé upříti nemohou?

Pročež vysvítá mravné naučení: Co nechceš sám trpěti, nečiň jinému.

Pan Makovička, který tak rád o sobě říká, že národnost nedrží za důležitou, nedávno si stěžoval, že prý mnoho Čechů jest ouředníky v německých krajinách; nám ještě nikdy nenapadlo, ptáti se po původu národním některého ouředníka, my jen žádáme, aby úředníci v českých krajinách pravidelně česky mluviti a psáti uměli, jak toho zapotřebí jest k řádnému ouřadování, jsouli ale při tom rození Němci, Maďaři, Vlachové atd. na tom mnoho nezáleží, ba rozeného Němce, který se ze šetrnosti ke svým českým spolukrajanům a podřízeným česky mluviti a psáti naučil, máme v mnohem větší vážnosti, než bídného Čecha rozeného, který ani tolik srdce ke svému národu nemá, aby se naučil za několik neděl český pravopis a gramatiku, ačkoli za své ouřadování z daní českého lidu na tisíce platu dostává. Tážeme se tedy, kdo jest přepiatější v národním ohledu: Deutsche Zeitung neb Národní Noviny? —

Jsme ale žádostiví, jestli p. Makovička tento náš článek také *doslovně* přeložený do svých novin přijme, jako my jsme jeho článek přijali: myslíme, že by v takovém pádu leckomu bělmo s očí spadlo.

Slovo a čin.

(N. N. 18. ledna 1850).

Nespravedlivost — ta zplodila i svár a zmatky,
Ačkoli jsme všickni z lůna jedné vyšli matky!
Mužové si tedy svého práva hledali,
V pěsti meč na tvrdé brány mečem třiskali,
Spasitelnou zbraň si nedá naše vydřít pěsť,
Ona nemá třesavku, náš meč bez škvrny jest *)
Bez hany jest naše staroslavná korouhev,
Z rány Bělohorské český vyhojil se lev
Pod jeho pak znakem nové heslo tu věsť dává,
Že se novou silou nová zdvihne Sláva.
Svoboda tať byla živlem našich prapradědů,
Přidejte k ní svornosti a všecko půjde k předu.

---

*) Těchto šest veršů vzato jest z arabské básně „Meč a kniha“, kterouž to Adam kníže Czartoryjski Starší, c. kr. Generál-Polní maršálek po francousku přeložil. Tento slavný a o svou vlast velice zasloužilý kníže a spolu Maecenas právě všech souvěkých literatorů polských, byl tak jako jeho přítel slovútný hrabě Václav Rzevuski, znamenitým milovníkem a znatelem jazyka tureckého a arabského. On měl při svém téměř královském dvoře v Pulavech několik Turků i Arabů ve své službě, aby s nimi jejich řečí rozmlouvati mohl. Tyto po francousku přeložené verše přeložil slavný A. Mickiewicz po polsku.

Zoufajících bratří Lechů slavný orel bílý
Se svou matkou Slávou svoje musí spojit síly,
Hledme, aby osamělec cestou bloudě křivou,
Nezahynul bratr smrtí Kaina zoufanlivou.
Lech byl štítem Němců v hrozném boji Bisurmanském,
Za to trpěl jako Kristus v sadě Jetsemanském;
Jana Třetího stín na své milé volá syny,
Aby lépe dbali slovenské své prarodiny.
Pod práporem svobody se různé spojte částky.
Takto pojistíte blaho svojí slavné matky.
K tomu práporu se vítězný bůh přidruží
A hle pány domácí nás vyrve z podruží,
Věštba Voronićova *) se, dá bůh, stane tělem:
„Slovo pravdy objeví se spolu v čině smělém,
„Z kosti otcův kost, rod jeden budem' skládati,
„Dechem netajeným volně budem dýchati.
Dokud česká země slovanskou jest barikadou,
Dotud hájiti vás bude před silou a zradou,
Dokud česká země bude státi s Moravou,
Dotud nebudeme cizé pýchy pohavou,
Dokud v sněmu valném vlastní máme zástupníky,
Kteří cizozemských piklů nejsou účastníky,
Dotud nebudeme dbáti křiku nad Mohánem,
Zdali má Čech býti ve své české vlasti pánem,
Máli kraj náš cizich poslouchati kuratorů,
Máme-li jak lživý mezník Sněžnou vyrvat Horu **)
A ti páni, kteří v cizí tonou koupeli,
Ať se neskoupají ve svém mrzkém účeli,
Jenžto cizincům vlast českou drobí do omáčky,
Jenžto Čecha prácem zove, an sám plodí pračky,
Buďte svorni, buďte trpělivi bratři milí,
Buďte jemni bez slabosti, silní bez násilí,
„Nestěžujte si, vrah chytrý nad tím stěžováním
„Těšilby se jak sup nad churavce umíráním,
„Věrnost stará utekla a v knihách jenom dřepí,
„Nadarmo ji mezi lidmi hledáš brachu slepý! ***)
Bohu slitovníku budiž dobrořečení,
Z jeho milosti vás svíral vrah i vězení,
Půlka světa těšila se darům svobody,
Mnohá nečest stíhala vás, mnohé nehody;

---

*) Voronicz, arcibiskup Varšarský, slavný básník polský a spisovatel Sybilly básně epické.

**) Sněžka, Schneekoppe.

***) Tyto naznačené čtyry verše jsou též původu arabského.

Seberouce všecky ducha, všecky těla síly,
Po trnových cestách k velikému spěšme cíli!
Bez práce a bez potu jsou dary náhody,
Stálé práce vymáhá však stálost svobody,
Osud sám se divil naší trpělivosti,
Vrah se smál té naší idyllické mírnosti;
Která druhdy vezdejším jen krmila se chlebem,
Která slibovaným tiše kojila se nebem,
„Čas jsa mužem pod Trocnovským dubem reky zplodil,
„Však co starec, bídáky nás na holý hodil! *)
Láska ku vlasti jen v mrtvých knihách dřepěla,
A ta vlasť ve vlasti svého místa neměla,
V duších vlastenských jen cnostná mysl doutnala,
Jež se od plápolu svaté Vatry **) rozzňala,
Tato tajná mysl často v oku slzícím,
Často zjevila se ve zraku se jiskřícím,
Nemajíc jak Ahasverus nikde svého stání,
Aby tiché našla útočiště pro skonání.
Odrodilec hleděl na nás ve své hloupé pýše,
Jako Radča na Fakýra, Paša na Dervíše,
A když z milosti své na své slévky šampanské
Uchvátil nás k hodům od polévky špartanské,
Naléval nám z cizích šprýmů šumoviny
A chléb solil krušcem beotické tlachaniny;
V nízkých chalupách i pod klenutím hrdých zámků,
Bídáci jsme byli, poroby své nosíc známku
Jako Islamit svůj nápis na svém čele nosí,
Jenžto praví, brzo-li jej smrti anděl zkosí.
Bůh se nechtěl déle dívat na strast lidu svého,
Náhlé hromobití s nebe seslal hněvivého,
Svobody hrom kámen s hrobu vlasti svalil,
A hle každý dobrý duch hned Hospodina chválil!
„Věčná tedy hana, věčné proklínání
„Na hlavu se svaliž syna nezdárného,
„Jimžto nehne matky vlasti naříkání,
„Aby ze hrobu ji zkřísil hlubokého,
„Aspoň posledním své křve krápnutím,
„Aspoň posledním života vzdychnutím! ***)

Dne 7. října 1848. *—.

*) Následováno dle původu arabského z Mickievicze.

**) Vatra slove posvátný oheň Indův, kteréžto slovo i v maloruském a srbském jazyku znamená oheň, mr. vatra, dimin. vatruška.

***) Těchto posledních šest veršů jest přeloženo podle Mickievicze.

